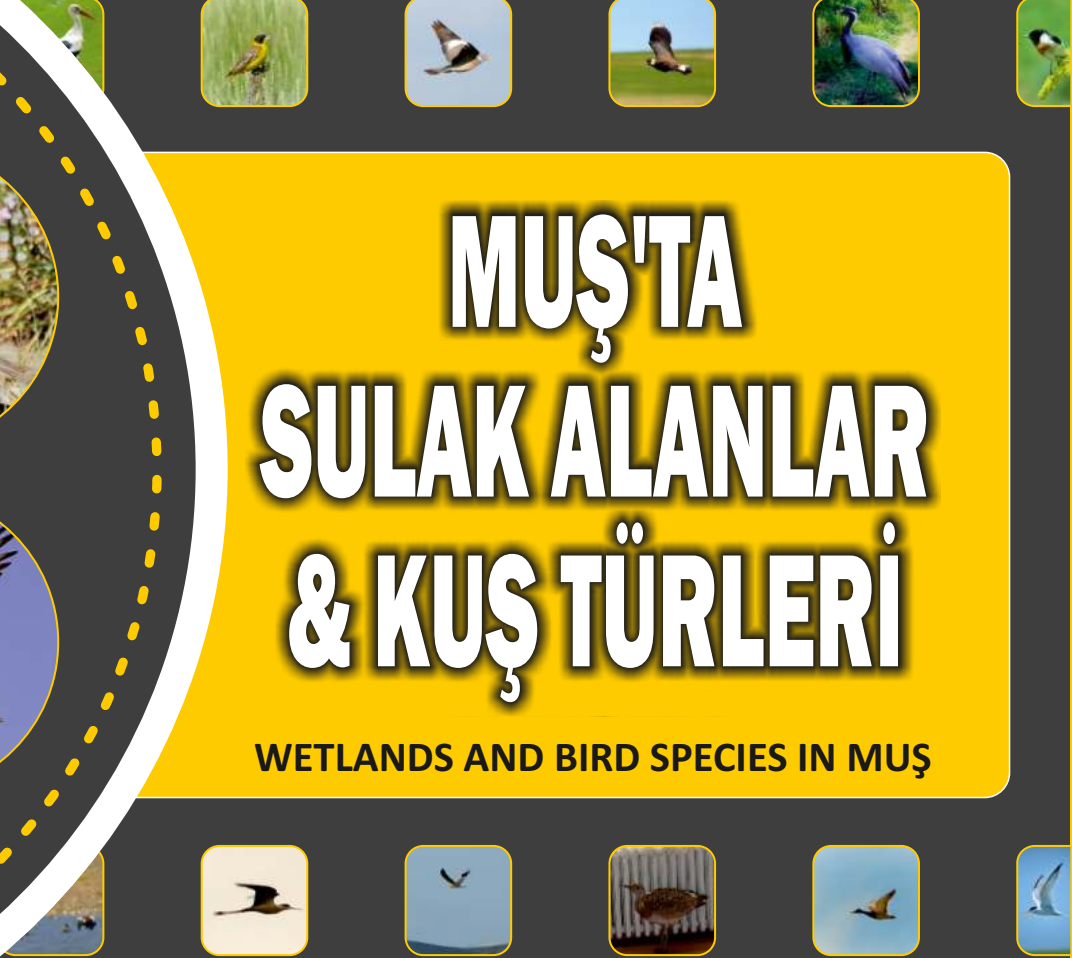

MUŞ'TA SULAK ALANLAR & KUŞ TÜRLERİ

WETLANDS AND BIRD SPECIES IN MUŞ

MUŞ'TA SULAK ALANLAR VE KUŞ TÜRLERİ

Bu Proje; Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanlığı, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından finanse edilmiştir.

“Muş'ta Sulak Alanlar ve Kuş Türleri Projesi” (Protokol No: 2023-M-192)

MUŞ'TA SULAK ALANLAR VE KUŞ TÜRLERİ PROJESİ PROJENİN AMACI:

Muş ilimizin zengin sulak alanları ve kuş türlerine yönelik koruma bilincinin yükselmesine, gelişmesine katkıda bulunmak. Muş ilimizde mevcut olan sulak alanların yerel, ulusal ve uluslararası ortamlarda yazılı, görsel, dijital yayınlar ile Türkçe ve İngilizce tanıtımını yapmak. Geniş çevrelere ulaşarak vatandaşların doğamıza ait olan tüm varlıkların korunması yönlerindeki dikkat ve ilgilerinin artmasına fayda sunmak, Yapılan ve devam eden çalışmalarımızı daha somut ve ulaşılabilir hale getirmek, Derneğimizin çalışma kapsam ve kapasitesini kuvvetlendirerek daha geniş kesimlere ulaşmak, daha etkin ve daha verimli çalışmalarda bulunmaktır.

PROJENİN KONUSU

Projemizin temel konusu; Muş'ta Sulak Alanlar ve Kuş Türlerinin dijital, yazılı ve görsel materyaller ile kayıt altına alınması, kamuoyunun bilgisine sunulmasıdır.

Projede oluşturulacak olan matbu, dijital, görsel veri kaynakları ile projenin bitiminden sonra uzun yıllar hedef kitleye hitap etmek. Bu maksatla projemiz özelde Muş ilinde yaşayan bireyler olmak üzere 7'den 70'e tüm kesimlere hitap etme özelliğindedir.

İlimiz coğrafyasının doğal bitki örtüsü, sulak alanlarının zenginliği ve temel göç güzergâhında bulunması özelliklerinden dolayı tür ve varlık olarak zenginliğe sahip bulunmaktayız. Su havzaları, sazlıklar ve sulak alanlarımızın zenginliği ilimizdeki kuş çeşitliliği ve sayısının yüksek olmasındaki en önemli etken olarak görülmektedir. Ancak bu zenginliğimiz hakkında kamuoyunun yeterli bilgisi bulunmamaktadır.

Çağın getirmiş olduğu çeşitli gelişmelerin etkisi ile doğal varlık alanlarımız bilerek veya bilmeyerek tahribatlara uğramakta, bu konularda kamu ve özel kesimden kişi ve kuruluşlar tarafından önleyici çalışmalarda bulunulmaya çalışılmaktadır. İlimiz coğrafi yapısı henüz ciddi ve telafisi yüksek maliyetler gerektiren tahribatlara maruz kalmamıştır. Ancak, mevcut ve muhtemel her türlü tahribatlara karşı daha çok ve daha etkili tedbirlerin geliştirilmesi yönlerindeki bilincin kuvvetlenmesi gerekiyor.

WETLANDS AND BIRD SPECIES IN MUŞ

This Project; It was financed by the Ministry of Internal Affairs of the Republic of Turkey, General Directorate of Civil Society Relations.

Within the scope of the "Wetlands and Bird Species in Muş" Project (Protocol Number: 2023-M-192)

PROJECT: WETLANDS AND BIRD SPECIES IN MUŞ PURPOSE OF THE PROJECT:

To contribute to the development of conservation awareness regarding the rich wetlands and bird species of Muş province. To promote the wetlands existing in Muş Province in local, national and international environments through written, visual and digital publications in Turkish and English. To reach out to a wide circle of people and to increase citizens' attention and interest in the protection of all assets belonging to our nature; To make our completed and ongoing work more concrete and accessible; To reach wider audiences and to work more effectively and efficiently by strengthening the working scope and capacity of our association.

SUBJECT OF THE PROJECT:

The main subject of our project is to record Wetlands and Bird Species in Muş with digital, written and visual materials and present them to the public.

To appeal to the target audience for many years after the end of the project with the printed, digital and visual data sources to be created in the project. For this purpose, our project has the feature of appealing to all segments of society, from 7 to 70, especially individuals living in Muş province.

We have a richness in terms of species and assets due to the natural vegetation of our province's geography, the richness of its wetlands and its location on the main migration route. The richness of our water basins, natural vegetation and wetlands is seen as the most important factor in the high diversity and number of birds in our city. However, the public does not have enough information about this wealth.

With the influence of various developments brought about by the age, our natural assets are being damaged knowingly or unknowingly, and preventive efforts are being made by public and private individuals and organizations on these issues. The geographical structure of our city has not yet been subjected to serious damage that requires high costs to compensate. However, awareness of the development of more and more effective precautions against all kinds of existing and possible destruction needs to be strengthened.

Üç tarafı denizlerle kaplı, akarsuları, gölleri, sazlıkları, çeşitli sulak alanları ve bitki zenginliği ile Ülkemiz çok yüksek bir coğrafi güce sahiptir.

Ülkemizin genel itibarı ile sahip olduğu coğrafi gücü içinde Muş ili ayrıca bir zenginliği barındırıyor. İl coğrafyasının tamamını kapsayacak yönde çok zengin sulak alanlarımız, su kaynaklarımız var.

Bulanık Gölü, Kaz Gölü, Hamurpet Gölleri, IRON Sazlıkları, Karasu, Murat Nehirleri, Kocasu ve Kaynarca Çayları, il genelinde yer alan çeşitli büyüklükteki göller ve sazlıkları, mevsimsel dereler, göletler, Alparslan 1 ve Alparslan 2 Baraj gölleri ve su kaynakları ile sulak alan zengini bir coğrafyaya sahibiz.

Ayrıca zengin bitki örtüsü ile çeşitli canlıların il coğrafyasında hayat bulmasına elverişli ortamlar oluşturuyor.

Su kuşları, alıcı kuşlar ve karasal kuşlar açısından ülkemiz; Afrika, Ortadoğu, Avrupa, Avrasya ve Rusya bölgelerini kapsayan bir alanda önemli ve çok zengin göç rotalarına ev sahipliği yapıyor.

Muş ilimiz bu rotalardan birinde yer alıyor. Bu rotalardan biri Muş ilinden geçiyor. Kuzeyden Güneye, Güneyden Kuzeye göç hareketliliğinin yanında Muş ili bir kavşak özelliği sunarak kuzeydoğu ve güneybatı yönlerindeki göç hareketliliğini bahar ve güz dönemlerinde Muş ilinde görebiliriz. Bu nedenle il coğrafyasında çeşitli kuş türlerini görebiliriz.

Ülkemizin tamamına yakın bölgelerinde Bahar, Yaz, Güz ve Kış dönemlerinde kuş türlerinin hareketlerini incelemek mümkündür.

Muş ili sahip olduğu coğrafi güç ve zenginliğinin içinde uluslararası ortamda nesli tehlike veya risk altında bulunan türlere de ev sahipliği yapıyor. Toy, Turna, Telli Turna, Anadolu Dağ Turnası, Mezgeldek (küçük toy) gibi.

Uluslararası ölçekte nesli tehdit, tehlike ve risk altında bulunan Toy Kuşlarının Avrupa, Avrasya ve ülkemiz ölçeğindeki ön büyük popülasyonu Muş, Malazgirt ve Bulanık ovalarında, bozkırlarında ve kısmen Varto bölgesinde yer alıyor. Ülkemizde 4. Tür turna olarak adlandırılan Anadolu Dağ turnalarının birkaç ailesi Varto, Malazgirt, Bulanık'ta yer alıyor. Telli Turnaları ise göç zamanlarında görebiliyoruz. Yuva alanlarını henüz tam olarak tespit edemedik.

Ekolojik denge içinde kuşlar önemli bir yere sahiptirler.

Doğal yapının sadeliğinin, ne kadar kirlendiği veya tahribata uğradığının göstergelerini kuşların varlıklarını inceleyerek tespit edebiliriz.

Sevindiriçi, umut ve mutluluk veren güçlü ve zengin tabiat varlıklarımız var. Fakat doğal hayata bilerek veya bilmeyerek her geçen gün zarar vermeye devam ediyoruz.

Sulak alanlarımızın ve canlıların her türlü tahribatlara karşı korunması, gelecek nesillere bütün olarak teslim edilmesi doğaya ve geleceğe yönelik hayati önemdeki sorumluluklarımızdandır.

Kaçak veya bilinçsiz avcılık, çevreye bıraktığımız atıklar, sulak alanların kirlenmesi, kurutulması, kaynaklarının, yönlerinin, akış rejimlerinin değişmesine neden olan etkenler, evsel ve endüstriyel atıklar çevrede, ekolojik dengede tahribatlara nedenler oluşturabilir.

Gelişen koruma bilinci ve alınan tedbirlerin meydana gelen tahribatlardaki artış hızını aşması gerekiyor. Ova köylerinin tamamında, Karasu ve Murat Irmağı ile Kocasu ve Kaynarca çaylarının ve göllerin, sazlıkların, sulak çayırın çevrelerindeki hemen tüm köylerde ve köy içlerinde çok sayıda leylek yuvaları yer alır. Bolluk, bereket simgesi olarak kabul edilen leyleklere büyük sevgi gösterilir. Bu durum turnalar içinde geçerlidir. Yöre halkı turnalara da büyük sevgi gösterir. Fakat turnalar biraz çok ürkek olduklarından insan yerleşkelerinden ve insan etkisinden uzak alanları tercih ediyorlar. Güvende olduklarını anladıklarında Turnaların da geçmiş dönemlerde olduğu gibi Tüm Anadolu'daki sayılarının artacağına inanıyoruz.

Kuş türleri için kuluçka süreçleri en hassas ve en güçsüz oldukları dönemlerdir. Onların yuvalarına, yuvalarının olduğu alanlara yaklaşmamız onları çok fazla rahatsız ve tedirgin edebilir. Bazı türlerin yuvayı kalıcı olarak terk etmelerine neden olabilir.

Telli Turna Doğa Derneği olarak 10 yılı aşan bir süredir ilimiz coğrafyasındaki doğal hayatın korunmasına yönelik araştırmalar ve sosyal çalışmalara devam etmeye çalışıyoruz.

Covered by sea on three sides, our country has a very high geographical power with its rivers, lakes, reeds, various wetlands and plant richness.

Muş province has an additional richness within the geographical power of our country in general. We have very rich wetlands and water resources that cover the entire geography of the province.

We have a rich geography with water resources and wetlands like Bulanık Lake, Kaz Lake, Hamurpet Lakes, IRON Reeds, Karasu, Murat Rivers, Kocasu and Kaynarca Streams, lakes of various sizes and reeds located throughout the province, seasonal streams, ponds, Alparslan 1 and Alparslan 2 Dam lakes.

In addition, with its rich vegetation, it creates suitable environments for various creatures to come to life in the provincial geography.

In terms of water birds, birds of prey and terrestrial birds, our country hosts important and very rich migration routes in an area covering Africa, the Middle East, Europe, Eurasia and Russia.

Our province of Muş is located on one of these routes. One of these routes passes through Muş province. In addition to the migration mobility from North to South and South to North, the province of Muş offers a crossroads feature and we can see the migration mobility in the northeast and southwest directions in Muş Province in the spring and autumn periods. For this reason, we can see various bird species in the provincial geography.

It is possible to examine the movements of bird species during the Spring, Summer, Autumn and Winter periods in almost all regions of our country.

Muş province, with its geographical power and richness, also hosts species that are internationally endangered or at risk. Such as Bustard, Crane, Demoiselle Crane, Anatolian Mountain Crane, Mezgeldek (little bustard).

The largest population of Bustards, which are threatened, endangered and at risk on an international scale, in Europe, Eurasia and in our country, is located in the Muş, Malazgirt and Bulanık plains, steppes and partly in the Varto region. Several families of Anatolian Mountain cranes, which are called the 4th species of cranes in our country, are found in Varto, Malazgirt and Bulanık. We can see Demoiselle Cranes during migration times. We have not yet been able to identify the nest areas exactly.

Birds have an important place in ecological balance.

We can detect indicators of the simplicity of the natural structure and how much it is polluted or damaged by examining the presence of birds.

We have strong and rich natural beings that are pleasing, give hope and happiness. However, we continue to harm natural life every day, knowingly or unknowingly.

Protecting our wetlands and living creatures against all kinds of destruction and handing them over to future generations as a whole is one of our vital responsibilities towards nature and the future.

Illegal or unconscious hunting, the waste we release into the environment, pollution and drying of wetlands, factors that cause changes in their sources, directions and flow regimes, and domestic and industrial wastes can cause damage to the environment and ecological balance.

Developing conservation awareness and precautions taken need to exceed the rate of increase in destruction.

There are many stork nests in all of the plain villages, in almost all villages around the Karasu and Murat Rivers, Kocasu and Kaynarca streams, lakes, reeds and wet meadows, and within the villages. Great love is shown to storks, which are considered a symbol of abundance. This is also true for cranes. Local people also show great love to cranes. However, since cranes are very timid, they prefer areas away from human settlements and human influence. We believe that once they realize that they are safe, the number of Cranes in Anatolia will increase, as in the past.

For bird species, incubation periods are the most sensitive and weakest periods. Approaching their nests or areas where they live can disturb and unsettle them a lot. It may cause some species to abandon the nest permanently.

As Telli Turna Nature Association, we have been trying to continue research and social studies aimed at the protection of natural life in our province's geography for more than 10 years.

Sulak alan zengini olan Muş ilinde 400'den fazla kuş türünün olduğunu varsayıyoruz.

İl genelinde gördüğümüz kuşların büyük çoğunluğunu yerli tür olarak kabul edebiliriz. Bahar, yaz ve güz dönemlerini burada geçiriyorlar. Mevsim ve hava şartlarına göre ve ortalama 3, 4 veya 5 aylığına gidip kışın son döneminde geri gelmeye başlıyorlar. Burada üreyip, çoğalıyor ve kısa süreliğine gidip geri geliyorlar. İlimizde kış mevsimi olsa bile hiç göç etmeyen veya kısmen göç eden türler de bulunuyor.

Uzun bir yolculuk gerektiren göç hareketliliğinde kuşlar yüksek efor sarf ediyorlar. Bazı türler 20 km bazı türler 10.000 km veya daha fazla göç hareketliliği içinde bulunuyorlar. Bunun için iyi beslenmeleri, güçlü ve sağlıklı olmaları gerekiyor. İlimizin zengin tabiatı göç süreçlerinde çok sayıda ve çeşitli kuş türlerini misafir ediyor. Göç zamanlarında bu çeşitlilikleri rahatlıkla görebiliriz.

Su, bütün canlıların var olabilmeleri, gelişmeleri, varlıklarını devam ettirebilmeleri için zorunlu, doğal bir kaynaktır.

Uzmanların ve su bilimcilerin(hidrolog) kabul ettikleri verilere göre ülkeler sahip oldukları su kaynaklarına göre üçe ayrılmaktadır.

Su Potansiyelleri Bakımından Ülkeler

Su Zengini Ülkeler: Yılda ortalama Kişi Başına 10.000 metre küp ve daha fazla su varlığına sahip olanlardır.

Su Stresi İçinde Ülkeler: Yılda ortalama kişi başına 1.000 metre küp 2.000 metre küp su potansiyeline sahip ülkelerdir.

Su Kıtlığı İçinde Ülkeler: Yılda ortalama kişi başına 1.000 metre küpten daha az su varlığına sahip olan ülkelerdir.

Türkiye su kaynakları bakımından Ortadoğu'da özel ve ayrıcalıklı yere sahiptir.

Ülkemizdeki yerleşim alanları çoğunlukla akarsu, göl ve denizlere yakın konumdadır.

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımada'nın tüm özelliklerine sahiptir.

Barajlar, birçok küçük baraj ve göletler, göller, sulak alanlar, sazlıklar, mevsimsel ve sürekli dereler, akarsu ve nehirlerimizin varlığı Türk ekonomik gücüne, sosyal, kültürel, psikolojik gücüne olumlu etkiler sunar.

—Türkiye yeraltı ve yerüstü suları bakımından zengin bir ülkedir.

—Türkiye'nin su kaynakları her zaman kendisini yenilemekte ve güçlendirmektedir.

—Doğu Anadolu'da birbirine paralel yüksek dağ sıraları uzanır.

—Dağlardan kaynaklanan akarsular, oluşturdukları vadiler boyunca akarak denizlere, göllere ve kapalı havzalara veya yeraltı su havzalarına ulaşırlar.

—Akarsular ve göller bakımından ülkemiz bölge ülkelerinin en zengini.

Ülkemiz su gücü, varlığı ve potansiyeli ile “Su Zengini” niteliğine sahip görünüyor.

Ülkemizin genel itibari ile sahip olduğu coğrafi gücü ve zenginliğinin içinde Muş ili ayrıca bir zenginliği barındırıyor. Çok zengin ve il coğrafyasının tamamını kapsayacak yönde sulak alanlarımız, su kaynaklarımız var.

Bulanık Gölü, Kaz Gölü, Hamurpet Gölleri, IRON Sazlıkları, Karasu, Murat Nehirleri, Kocasu ve Kaynarca Çayları, il genelinde yer alan çeşitli büyüklükteki göller ve sazlıklar, mevsimsel ve sürekli dereler, kaynak suları, göletler ve su kaynakları ile sulak alan zengini bir coğrafyaya sahibiz.

Canlı türlerinin büyük çoğunluğu sulak alanların içinde veya çevresinde yaşarlar. Su kaynakları tüm canlılar için birinci varlık kaynağı olduğundan dolayı “Muş'ta Sulak Alanlar ve Kuş Türleri” çalışması: “Sulak Alanlar” ve “Kuşlar” olarak iki temel kısımda ele alınmıştır.

Saygılarımızla,

Telli Turna Doğa Derneği
Yönetim Kurulu Başkanı
Kasım AVCİ

We assume that there are more than 400 bird species in Muş province, which is rich in wetlands.

We can consider the majority of the birds we see throughout the province as native species. They spend the spring, summer and autumn periods here. Depending on the season and weather conditions, they go for an average of 3, 4 or 5 months and start coming back in the last period of winter. They breed and multiply here and come back for a short time. There are also species that do not migrate or partially migrate in our province, even if it is winter.

Birds make a high effort in migration, which requires a long journey. Some species migrate 20 km, some species migrate 10,000 km or more. To do this, they need to be well-fed, strong and healthy. The rich nature of our city hosts many and various bird species during their migration processes. We can easily see these diversities during times of migration.

Water is an essential natural resource for all living things to exist, develop and continue their existence.

According to the data accepted by experts and hydrologist, countries are divided into three according to the water resources they have.

Countries in Terms of Water Potentials

Water-rich countries: They are those who have an average of 10,000 cubic meters or more of water per person per year.

Countries in Water Stress: These are countries with an average water potential of 1,000 to 2,000 cubic meters per person per year.

Countries in Water Scarcity: These are countries that have an average of less than 1,000 cubic meters of water per person per year.

Turkey has a special and privileged place in the Middle East in terms of water resources.

The residential areas in our country are mostly located close to rivers, lakes and seas.

Turkey has all the characteristics of a peninsula surrounded by sea on three sides.

The existence of dams, many small dams and ponds, lakes, wetlands, reeds, seasonal and permanent streams, streams and rivers has positive effects on Turkish economic power, social, cultural and psychological power.

—Turkey is a country rich in underground and surface waters.

—Turkey's water resources are always renewing and strengthening themselves.

—High mountain ranges extend parallel to each other in Eastern Anatolia.

—The streams originating from the mountains flow through the valleys they form and reach the seas, lakes and closed basins or underground water basins.

—Our country is the richest country in the region in terms of rivers and lakes.

Our country seems to be "Water Rich" with its water power, wealth and potential.

Among the geographical power and richness of our country in general, the province of Muş contains an additional richness. We have very rich wetlands and water resources that cover the entire geography of the province.

We have a wetland-rich geography with Bulanık Lake, Kaz Lake, Hamurpet Lakes, IRON Reeds, Karasu, Murat Rivers, Kocasu and Kaynarca Streams, lakes and reeds of various sizes throughout the province, seasonal and permanent streams, spring waters, ponds. The majority of living species live in or around wetlands. Since water resources are the primary source of existence for all living things, the study "Wetlands and Bird Species in Muş" has been discussed in two main parts: "Wetlands" and "Birds".

Best regards,

Telli Turna (Demoiselle Crane) Nature Association
President of the Board of Directors
Kasım AVCİ

Sulak alan: Tabii veya suni, devamlı veya geçici, suları durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gelgit hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan, başta su kuşları olmak üzere canlıların yaşama ortamı olarak önem taşıyan bütün sular, bataklık, sazlık ve turbiyeler ile bu alanların kıyı kenar çizgisinden itibaren kara tarafına doğru ekolojik açıdan sulak alan kalan yerleri, ifade eder.

Suni sulak alan: İçme, kullanma ve sulama suyu temini ile elektrik üretimi maksadıyla yapılan baraj ve göletlerden uluslararası öneme sahip sulak alan kriterlerinden en az birine sahip insan eliyle yapılmış su yapıları ve çevresinde oluşan sulak alan ekosistemleridir.

Sazlık alan: Saz(Typha sp.), kamış (Phragmites sp.), hasırotu (Schoenoplectus sp.), kofa (Juncus sp.) gibi bitki türlerinin geliştiği alanlardır.

Sulak alan sınırı: Ulusal ve mahalli öneme haiz sulak alanlarda tampon bölge sınırından geçen hattır.

Sulak alan yönetim planı: Sulak alanların akılcı kullanımını sağlamak üzere koruma, kullanma, araştırma, izleme ve denetim gibietkinliklerin ve tedbirlerin tümünü bütüncül bir yaklaşımla tanımlayan planlardır.

Sürdürülebilir kullanım bölgesi:

Doğal veya yarı doğal olmak üzere, açık su yüzeyleri, lagünler, nehir ağizları, tuzlalar, geçici ve sürekli tatlı ve tuzlu su bataklıkları, sulak çayırlar, sazlıklar ve turbalıklar ile bu ekosistemleriekolojik olarak destekleyen kumul, kumsal, çalılık, ağaçlık, subasar orman gibi habitatlarda insanların balıkçılık, sazcılık, turba çıkarımı, ormancılık, toplayıcılık, tarım ve hayvancılık gibiekonomik faaliyetlerinin geleneksel olarak sürdürülmesine izin verilen bölgeyi ifade eder.

Sulak Alanların Koruma ilkeleri: a) Sulak alanların kirlenmemesi, doğal yapılarının ve ekolojik karakterlerinin korunması zorunludur. Her türlü arazi ve su kullanım planlamalarında, sulak alanların işlev ve değerlerinin korunması gözetilir.

b) Sulak alanlarda biyolojik çeşitliliğin korunması ve geliştirilmesi için ilgili idaresince gerekli tedbirler alınır veya aldırılır.

c) Sulak alanların koruma kullanma dengesine ve geliştirilmelerine katkı sağlayacak faaliyetler desteklenir ve teşvik edilir.

ç) Ekolojik karakteri bozulmuş sulak alanların rehabilitasyonu sağlanır.

d) Kurutulmuş sulak alanların teknik ve ekonomik olarak uygun olanlarının geri kazanımı için gerekli tedbirler alınır.

e) Sulak alanlarda su kuşları popülasyonlarının korunmasına ve arttırılmasına itina gösterilir.

f) Havzada yapılacak proje ve faaliyetlerin sulak alana etkisi dikkate alınır.

g) Sulak alanların korunması, tescili, planlaması ve yönetiminde 21/3/1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu hükümleri dikkate alınır.

Wetland: All waters, swamps, reeds, natural or artificial, permanent or temporary, with stagnant or flowing waters, fresh, brackish or salty, covering depths not exceeding six meters during the low tide of the seas, and which are important as habitats for living creatures, especially water birds and turbiyes and the places that remain ecologically wetlands from the coastal edge line towards the landward side of these areas.

Artificial wetland: These are human-made water structures that meet at least one of the wetland criteria of international importance, including dams and ponds built for the purpose of drinking, domestic and irrigation water supply and electricity generation, and the wetland ecosystems formed around them.

Reed areas: These are areas where plant species such as bulrush (Typha sp.), reed (Phragmites sp.), rush grass (Schoenoplectus sp.), and kofa (Juncus sp.) develop.

Wetland border: The line passing through the buffer zone border in wetlands of national and local importance.

Wetland management plan: These are plans that define all activities and precautions such as protection, use, research, monitoring and control with a holistic approach to ensure the rational use of wetlands.

Sustainable use area: Natural or semi-natural, open water surfaces, lagoons, estuaries, salt pans, temporary and permanent fresh and salt water marshes, wetland meadows, reeds and peat lands, and dunes, beaches, shrubs and woodlands that ecologically support these ecosystems. It refers to the region where people's economic activities such as fishing, reed farming, peat extraction, forestry, gathering, agriculture and animal husbandry are traditionally allowed to be carried out in habitats such as flooded forest.

Wetland Protection Principles: a) It is imperative that wetlands are not polluted and their natural structures and ecological characters are protected. In all kinds of land and water use planning, the protection of the functions and values of wetlands is taken into account.

b) Necessary precautions are taken by the relevant administration to protect and develop biological diversity in wetlands.

c) Activities that will contribute to the conservation-use balance and development of wetlands are supported and encouraged.

ç) Rehabilitation of wetlands with degraded ecological character is provided.

d) Necessary precautions are taken for the recovery of technically and economically suitable dried wetlands.

e) Care is taken to protect and increase waterfowl populations in wetlands.

f) The impact of projects and activities to be carried out in the basin on the wetland is taken into account.

g) In the protection, registration, planning and management of wetlands, the provisions of the Cultural and Natural Assets Protection Law No. 2863 dated 21/3/1983 are taken into consideration.

AK YANAKLI BOZ KAZ

Yüzü beyaz, tepesi, ensesi ve boynu siyah, gövdesinin kalan kısımları gridir. Sırtı enine siyah çizgilidir. Genç daha soluk renkli ve gri yüzüldür. Sesi küçük bir köpeğin havlamasına benzer "ark". Kuzey Buz Denizi kıyılarında ve Gotland Adasında yuva yaptığı bilinir. Kış dönemlerinde kıyı düzlükleri, bataklıklar, çayırlar ve kısmen de iç bölgelerde bulunurlar. Ayak ile baş arası ortalama boy gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan uzunluğu: 58-70 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı: 132-145 CM.

Bahar ve güz dönemi göç zamanlarında il coğrafyasının sulak, sazlık, çayır, mera, otlakları ve göl(haçlı gölü, kaz gölü, hamurpet gölleri) kıyılarında yemlenirken, konaklama ve uçar halinde gözlenmiştir. İl ve ülke coğrafyasında kuluçka ve üreme bölgesi tespit edilmemiştir. Kuzey yarım kürenin kuzey kısımları ve kutuplara yakın bölgeler esas üreme ve yaşam alanlarıdır. Ancak kış mevsimlerinde daha güneye inerek, bahar dönemi tekrar kuzeye göç ederler. Bahar ve güz göç dönemlerinde Muş ilinin kuzey doğu kısımlarında kuzeydoğudan güneydoğu, güneydoğudan kuzeybatı istikametlerindeki göç hareketleri Bulanık, Malazgirt bölgelerinde gözlenmiştir. Yere yakın uçuşlar ile bölgedeki hareketlerini, Ekim-Kasım, Mart-Nisan aylarında görmek, gözlemlemek mümkündür. Özellikle sulak, sazlık, bataklık ve su havzalarında kış dönemlerini geçirdikleri için Kuzey Doğu Anadolu istikametlerinde ve özellikle son güz ve ilkbahar dönemlerinde denk gelinmesi mümkündür. Kış dönemlerinde, mevsim şartlarına göre kademeli olarak yer değiştirdikleri düşünülmektedir. Türün bölgede gözlem kayıtlarının alınmış olması, bölgenin önemini, doğal zenginliğini işaret eden önemli bir etkidir.

Muş İli Bulanık İlçesi
Haçlı Gölü ve Murat Nehir Havzası,

Branta Leucopsis Barnacle Goose

Its face is white, its top, nape and neck are black, and the remaining parts of its body are grey. Its back has transverse black stripes. The younger one is paler in color and has a gray face. Its sound is similar to the barking of a small dog. It is known to nest on the shores of the Arctic Ocean and on Gotland Island. During winter periods, they are found in coastal plains, swamps, meadows and partly in inland areas. Average length from foot to head: length from beak tip to tail tip: 58-70 CM, Average wingspan between open wing tips: 132-145 CM

During the spring and autumn migration periods, it has been observed feeding, staying and flying in the wetlands, reeds, meadows, pastures, pastures and lake shores of the provincial geography (Haçlı Gölü, Kaz Gölü, Hamurpet Gölü). No incubation and breeding areas have been identified in the geography of the province or country. The northern parts of the northern hemisphere and regions close to the poles are the main breeding and living areas. However, they go further south in the winter and migrate north again in the spring. During the spring and autumn migration periods, migration movements in the northeast to southeast and southeast to northwest directions in the northeastern parts of Muş Province were observed in the Bulanık and Malazgirt regions. It is possible to see and observe their movements in the region by flying close to the ground in October-November and March-April. Since they spend the winter periods especially in wetlands, reeds, swamps and water basins, it is possible to encounter them in the North-Eastern Anatolia direction, especially in the last autumn and spring periods. It is thought that they gradually change location according to seasonal conditions during the winter periods. The fact that observation records of the species have been made in the region is an important factor indicating the importance and natural richness of the region.

Muş Province Bulanık District
Haçlı Lake and Murat River Basin

KÜÇÜK AKBABA

Bölgedeki en küçük akbabadır. Erişkinin gövdesi ve kanat örtüleri beyaz, kanat telekleri siyahtır. Kuyruğu beyaz, uzun ve kama şeklindedir. Yüz derisi ve boğazı sarıdır. Boyunu ve ensesindeki tüyler kabarıktır. Gagası uzun ve incedir, uçuşta başı sivri görünür. Genci koyu kahverengidir, yüz derisi gridir. Rengi beş yılda adım adım açılır. Süzülürken ve dönerek yükselirken kanatlarını düz tutar. Düz ve engebeli açık arazide yaşar, kayalıklarda yuva yapar. Leş başında kara ve kızıl akbabadan sonra beslenir. Boyu: 60-70 cm Kanat Açıklığı: 155-180 cm

Akbabalar: İri ya da çok iri gövdeli ve kısa kuyruklu yırtıcılardır. Uzun ve geniş kanatları termalleri kullanarak dönerek yükselmeye uyum sağlamışlardır. Çoğunun başı, boynu ve bacaklarının alt yarısı çıplaktır. Boyunlarındaki kabarık tüyler leşlerden et koparıken peçete görevi görür. Eşlerin dış görünüşleri aynıdır. Sürücüdürler; gün boyunca yüksekte dönerek dolaşır, leş ararlar. Leş başında büyük gruplar oluşturabilirler.

Neophron percnopterus Egyptian Vulture

It is the smallest vulture in the region. The adult's body and wing coverts are white, and its wing feathers are black. Its tail is white, long and wedge-shaped. Its facial skin and throat are yellow. The feathers on its neck and nape are fluffy. Its beak is long and thin, and its head looks pointed in flight. The juvenile is dark brown, facial skin is gray. Its color lightens step by step over five years. It keeps its wings straight while gliding and turning and rising. It lives in flat and rugged open lands and nests on rocks. It feeds after black and griffon vultures at carcasses. Length: 60-70 cm Wingspan: 155-180 cm

Vultures: They are predators with large or very large bodies and short tails. Their long and wide wings have adapted to soar by turning using thermals. Most of them have bare heads, necks and the lower half of their legs. The fluffy feathers on their necks serve as napkins while tearing meat from carcasses. The spouses' external appearances are the same. They are drivers; They wander around at high altitudes throughout the day, searching for carrion. They can form large groups at carcasses.

**Çevreyi inceliyor.
She examines the surroundings**

**Muş Kozma Dağında kaydedildi.
It was recorded in Muş Kozma Mountain.**

ALA SIĞIRCIK

Ötücü kuşlar takımından, siğircikgiller familyasına ait bir kuş türüdür. Erişkinin gövdesi pembe ve siyah, tepesi kalkıktır. Genci açık renkli gövdesi ve kuyruk sokumu, pembe bacakları ve gövdesiyle kontrast oluşturan koyu renkli kanatlarıyla siğircikten ayrılır. Kurak bozkır, kayalık alçak tepeler ve tarlalarda ürer. Çoğu kez çekirge sürülerini takip ederek dağılımının dışına çıkar, batıya doğru düzensiz akınlar yapar. Gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan ortalama boy uzunluğu: 19-22 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı: 30-45 CM. Kurak bozkır, kayalık alçak tepeler ve tarlalarda koloni halinde ürer. Oldukça sosyaldir. Koloni halinde ürer ve bazen binlerce kuş bir arada kayalık yarlara, binalara ya da zemindeki deliklere yuva yapar. Çim ya da başka bitki materyali ile doldurulmuş boşluklara yuva yapar. İlimiz coğrafyasının çoğu alanlarında bahar, yaz ve güz dönemlerinde rastlanılan bir türdür. Nadir olarak kış mevsimlerinde de görülebilir.

Küçük alıcı kuşlar(atmaca, delice, kerkenez, çaylak, doğan gibi) tarafından ani ve hızlı dalışlar ile avlanan bir tür. Üstteki fotoğrafta tam olarak tanımlayamadığımız ve yuvadan yeni ayrılmış bir alıcı kuşun ala siğirciklerin arasında hareketsiz bir şekilde durduğu görülüyor. A species hunted by small predatory birds (such as hawks, hawks, kestrels, kites, falcons) by sudden and rapid dives. In the photo above, a bird that we cannot fully identify and which has just left the nest, appears to be standing motionless among the starlings.

Topluluk halinde, birbirine yakın mesafelerde yuva yaparlar. Kuluçka ve üreme dönemlerinin devamında yine topluluklar halinde hareket ederek alıcı kuşlara karşı birbirlerini kollayarak savunmuş olurlar. Kalabalık haldeyken çoğu zaman telaşlı, çığlık atar gibi bazen sakin sürekli ötüşür ve durmadan hareket eder, kısa mesafelerle belli bölgede uçuşurlar. 20-30 metre yaklaşarak telaşlı, heyecanlı ve ahenkli davranışlarını izleyebilirsiniz. Birbirlerini koruyarak ve sürekli dinamik halde hareket ederler.

Sturnus Roseus Rose - Coloured Starling

Görüntülediği yer; Muş İli Merkez Mehmetcan Bağları, Where it is displayed; Muş Province Central Mehmetcan Vineyards,

It is a bird species belonging to the starling family of the passerine birds order. The adult's body is pink and black and its top is upturned. It is distinguished from the starling by its light-coloured body and coccyx, pink legs and dark-coloured wings that contrast with its body. It breeds in arid steppes, rocky low hills and fields. It often goes beyond its distribution by following locust swarms and makes irregular raids towards the west. Average length from beak tip to tail tip: 19-22 CM, Average wingspan between open wing tips: 30-45 CM. It breeds in colonies in arid steppes, rocky low hills and fields. He is quite social. It breeds in colonies and sometimes thousands of birds nest together on rocky cliffs, buildings or in holes in the ground. It nests in cavities filled with grass or other plant material. It is a species encountered in most areas of our province's geography in the spring, summer and autumn periods. It can rarely be seen in winter.

They nest in groups, at close distances from each other. During the incubation and breeding periods, they move in groups and protect each other against predatory birds. When they are crowded, they are often hectic, screaming, sometimes calm, constantly chirping and moving non-stop, flying short distances in a certain area. You can get closer to 20-30 meters and watch their hectic, excited and harmonious behavior. They protect each other and act dynamically at all times.

ANGIT

Muş İli Bulanık İlçesi Haçlı Gölü. Angit Kuşlarının ilimiz coğrafyasında popülasyon olarak en yoğun oldukları bölgelerin başında Murat Nehri Havzaları ve Haçlı Gölü gelmektedir. Muş Ovası, Bulanık ve Malazgirt Ovaları ile İRON sazlıklarında da kuluçka bölgeleri tespit edilmiştir. İlimizde en yoğun ve en yaygın türler arasında yer alan Angit Kuşları ülke genelinde seyrek ve küçük gruplar halinde yer alırlar. İl coğrafyasının coğrafi özellikleri ve önemli göç yolunda olması en önemli etken olarak değerlendirilebilir.

Bulanık Kurganlı Köyü sulak alanları.
Bulanık Kurganlı Village wetlands.

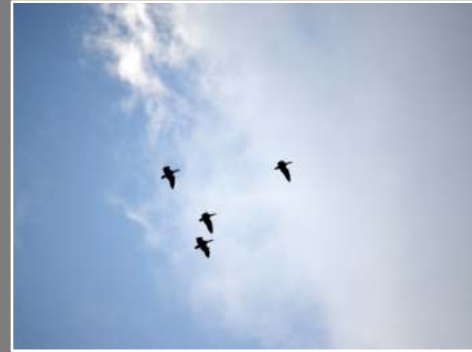
Son derece ürkek olan Angitlar için en önemli tehdit avcılık faaliyetlerinden kaynaklanıyor. Bunun yanında çeşitli yırtıcılar ile alıcı kuşlar da doğal besin zincirindeki tehditlerdir. Genellikle ömürlerinde bir defa eş seçtikleri bilinmekte, yöresel olarak ifade edilmektedir. Eşine çok sadık bir türdür. Eşine olan sadakati turnalar ile leylekleri anımsatır. Bahar, yaz ve güz dönemlerinde ilin sulak, sazlık alanlarında türü görmek mümkündür. İlimiz coğrafyasında Doğu-Batı, Kuzeydoğu-Güneydoğu istikametlerinde göç hareketleri olur. Yerli tür olarak da nitelendirilebilir. Az bir kısmı kış mevsimini de bölgede geçirir.

Tadorna Ferruginea Ruddy Shelduck

Haçlı Lake in Bulanık District of Muş Province. Murat River Basins and Haçlı Lake are among the regions where Tadorna Ferruginea Ruddy Shelduck Birds are most densely populated in the geography of our province. Incubation areas have also been identified in the Muş Plain, Bulanık and Malazgirt Plains and the İRON reeds. Tadorna Ferruginea Ruddy Shelduck Birds, which are among the densest and most common species in our city, are found in rare and small groups throughout the country. The geographical characteristics of the province's geography and its location on an important migration route can be considered as the most important factors.

The most important threat to the extremely timid Tadorna Ferruginea Ruddy Shelducks comes from hunting activities. In addition, various predators and birds of prey are also threats to the natural food chain. It is known that they usually choose a mate once in their lives, and it is expressed locally. It is a very loyal species to its partner. His loyalty to his wife reminds him of cranes and storks. It is possible to see the species in the wetlands and reeds of the province in spring, summer and autumn. There are migration movements in the East-West, Northeast-Southeast directions in the geography of our province. It can also be described as a native species. A small number of them also spend the winter season in the region.

ANGIT

Göç dönemi Haçlı Gölü
Migration period Haçlı Lake

Bulanık Haçlı Gölü çevresinde bahar, yaz, güz dönemlerinde kalabalık topluluklar halinde uçar ve konar halde görebilirsiniz. Gölün çevresindeki kayalıklarda üreme yaparlar. Ayrıca Murat Nehir Havzalarına yakın yerlerdeki uygun yerlerde küçük gruplar halinde ürerler. Bölgede yüksek potansiyel ile popülasyonu bulunmaktadır.

Kuluçka döneminde, Murat Nehri Havzası Bulanık Kotanlı Köyü yakını,
During the incubation period, near Bulanık Kotanlı Village in the Murat River Basin,

Tadorna Ferruginea Ruddy Shelduck

You can see them flying and landing in large groups around Bulanık Haçlı Lake in spring, summer and autumn. They breed on the rocks around the lake. They also breed in small groups in suitable places close to the Murat River Basins. There is a high potential population in the region.

Murat Nehri Havzası, Bulanık-Muş
Murat River Basin, Bulanık-Muş

ANGIT

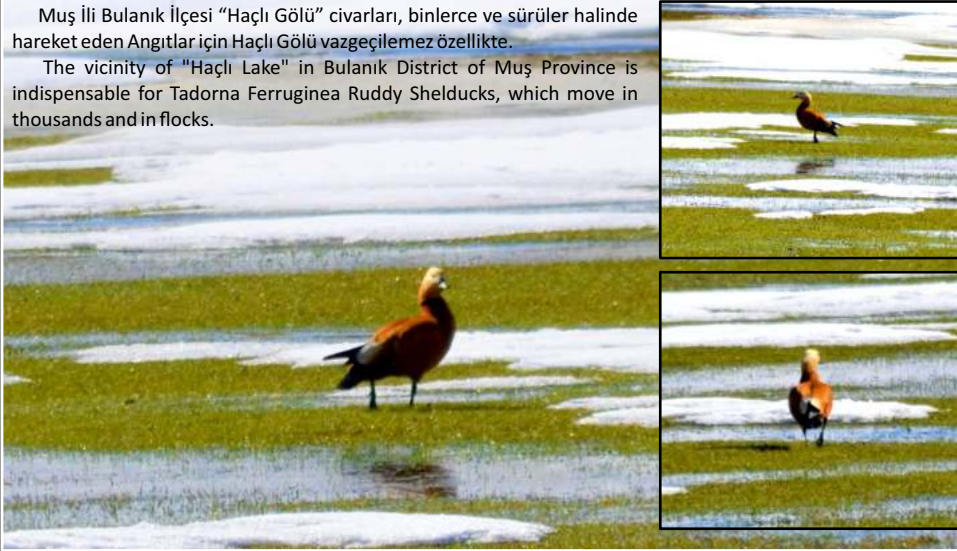
Varto Çaylar Bölgesi, kuluçka dönemi bir çift Angit.
Varto Çaylar region a pair of Tadorna Ferruginea Ruddy Shelduck.

Bir kazı andıran büyük bir ördektir. Gövdesi koyu kızıl kahverengi, kuyruğu siyahtır. Başı gövdesinden açık renklidir. Erkeğin boynunda ince ve siyah bir halka vardır. Dişi ve gencinin gözünün çevresinde beyaz bulunur. Gagası ve bacakları siyahtır. Uçuşta üstten ve alttan güçlü bir kontrast oluşturan beyaz kanat örtüleriyle siyah kanat telekleri belirir. Sesi genizden gelir, gür ve hüzünlüdür, kaza benzer. Küçük göl ve derelerin çevresindeki kayalık arazilerde, çoğu kez sudan uzakta yuva yapar. Nehir, göl, sazlık ve su kaynaklarına yakın bozkır, çöl ve dağlarda yaşar. Gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan ortalama boy uzunluğu: 61-67 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı: 134-154 CM,

Hem etçil, hem de otçuludur. Beslenmesi körpe yeşil filizlerden ve kara bitki örtüsü tohumlarından, buğday ve arpa gibi tarım bitkilerinden, karides ve suda yüzen böcekler gibi kıyı kabuklularından (özellikle çekirge), yumuşakçalardan, küçük balıklardan, kurbağalardan, solucanlardan oluşur.

Muş İli Bulanık İlçesi "Haçlı Gölü" civarları, binlerce ve sürüler halinde hareket eden Angitlar için Haçlı Gölü vazgeçilemez özelliktedir.

The vicinity of "Haçlı Lake" in Bulanık District of Muş Province is indispensable for Tadorna Ferruginea Ruddy Shelducks, which move in thousands and in flocks.

Tadorna Ferruginea Ruddy Shelduck

Göç dönemi "V" şeklini alan Angitlar sürekli ötüşerek uçuşlarını yaparlar. Göç dönemlerinde yüzlercesini bir arada görebilirsiniz.

Tadorna Ferruginea Ruddy Shelducks, which take a "V" shape during the migration period, make their flights by constantly singing. You can see hundreds of them together during migration periods.

It is a large duck resembling a goose. Its body is dark reddish brown and its tail is black. Its head is lighter colored than its body. The male has a thin, black ring around his neck. The female and the young have white around their eyes. Its beak and legs are black. In flight, white wing coverts and black wing feathers appear, creating a strong contrast from above and below. His voice is nasal, deep and sad, resembling a goose. It nests in rocky areas around small lakes and streams, often away from water. It lives in steppes, deserts and mountains near rivers, lakes, reeds and water sources. Average length from beak tip to tail tip: 61-67 CM, Average wingspan between open wing tips: 134-154 CM,

It is both carnivorous and herbivorous. Its diet consists of young green shoots and seeds of land vegetation, agricultural plants such as wheat and barley, coastal crustaceans such as shrimps and water-swimming insects (especially grasshoppers), molluscs, small fish, frogs, and worms.

Murat Nehri Havzası-Bulanık, Muş.
Murat River Basin-Bulanık, Muş.

Murat Nehri Havzası Malazgirt
Murat River Basin Malazgirt.

ANGIT

Kuluçka bölgesine herhangi bir tehdidin yaklaşıldığını fark eden ebeveynlerden herhangi birisi, tehlikeyi, tehdidi önlemek, dikkatini dağıtmak, caydırmak için tehlide doğru hareket eder ve etrafında dairesel olarak uçuşlar gerçekleştirir. Bunu yaparken sürekli öter. Hedef şaşırtarak ve kendisini hedef göstererek yuvayı, yavruyu korumaya çalışan fedakâr bir kuştur.

Eşine olan sadakatini bilen yöre halkı ve bu durumu bilen avcılar tarafından avlanmamaktadır. Sosyal bir türdür. Diğer su kuşları ile birlikte ortak yaşam alanlarını uyum içinde kullanır.

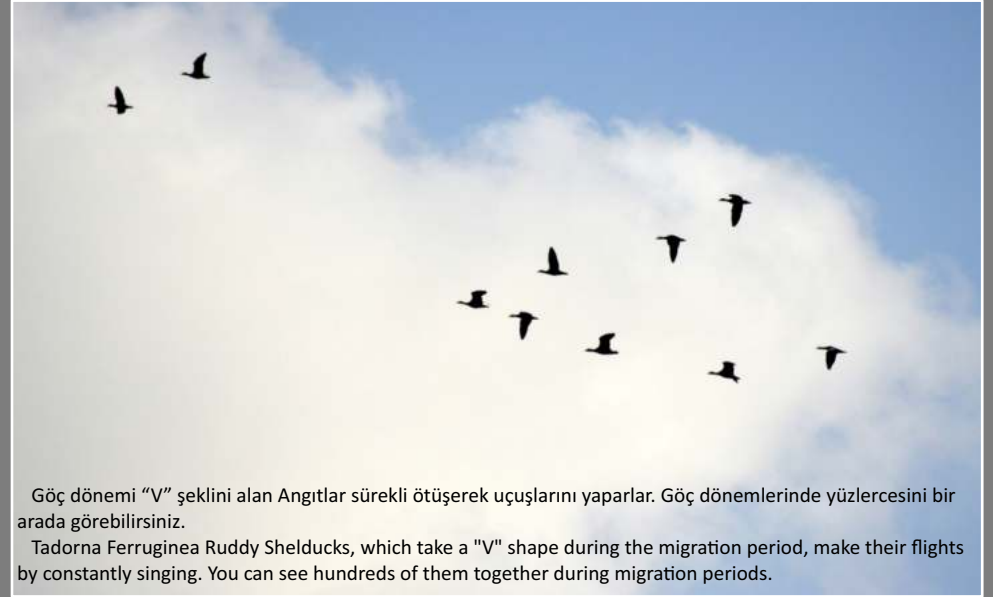
Tadorna Ferruginea Ruddy Shelduck

Any parent who notices that a threat is approaching the incubation area moves towards the threat and flies circularly around it in order to prevent, distract and deter the danger. While doing this, it crows constantly. It is a self-sacrificing bird that tries to protect the nest and the chicks by misleading the target and making itself a target.

It is not hunted by the local people who know its loyalty to its mate and by the hunters who know this.

It is a social species. It uses common habitats in harmony with other water birds.

Göç dönemi "V" şeklini alan Angıtlar sürekli ötüşerek uçuşlarını yaparlar. Göç dönemlerinde yüzlercesini bir arada görebilirsiniz.

Tadorna Ferruginea Ruddy Shelducks, which take a "V" shape during the migration period, make their flights by constantly singing. You can see hundreds of them together during migration periods.

BOZ ÖRDEK

Erkeği gri renklidir. Kanat örtüleri kestane kırmızı, kuyruk örtüleri siyahtır. Dişisi gri renkli dişi bir yeşilbaşına benzer. Gagası yeşilbaşından daha kısa ve incedir. Erkeğindeki gri, dişininki koyu boynuz rengi, gaga yanları sarı, gencininki açık sarıdır. Alnı daha diktir, uçuşta beyaz karnı ve siyah beyaz aynası belirir. Erkeğin sesi genizden gelir ve pestir. Tatlı ve acı göller ve bataklıklarda yuva yaparlar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 46-56 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 85 CM.

Boz ördeklerde tipik ördek diyebileceğimiz, plankton, su bitkileri ve tohumları severek yerler. Yavrularına yiyecek konusunda anneleri öncülük eder. İlk aşamada plankton ve küçük böceklerle başlayıp yaklaşık 1-1,5 hafta sonra su bitkilerine geçiş yaparlar.

Göçmen kuşlarımızdandır. Kış göçleri sırasında en az 100'erli gruplar oluşturarak yazlık yerlerine uçarlar. Doğada gözlemlerde mutlaka yanında dişisiyle birlikte beslenirken görülebilir.

Su üstünde dalmadan ayaklarını kaldırarak su bitkilerini ya da su canlılarını yer. Ördek ve gümüş grisi renkleriyle çok güzel görümlü eşiyile birlikte görülebilen ve tüm dünyada bolca rastlanan su kuşlarındandır. Çeşitli türler ile aynı bölgeyi kullanırlar. Göç dönemlerinde elde edilen çeşitli kayıtlarda birçok çeşit su kuşu ile birlikte görülmektedirler.

AnasStreperaGadwall

Fotoğrafta;Angit, Gri Balıkcıl, Fyü, Boz Ördek, Çulluklar ve Yeşilbaşların bir arada ve uyum içinde olduğu görülmektedir. In the photo, various birds can be seen together and in harmony.

The male is gray in color. The wing coverts are chestnut red and the tail coverts are black. The female resembles a gray mallard. Its beak is shorter and thinner than that of the mallard. The male's color is gray, the female's is dark horn color, the beak sides are yellow, and the young's is light yellow. Its forehead is steeper, its white belly and black and white mirror appear in flight. The male's voice is nasal and low. They nest in sweet and brackish lakes and swamps. Average length between beak tip and tail tip is 46-56 CM, Average wingspan between open wing tips is 85 CM.

Gray ducks, which we can call typical ducks, enjoy eating plankton, aquatic plants and seeds. Mothers lead their cubs in food. In the first stage, they start with plankton and small insects and switch to aquatic plants after about 1-1.5 weeks.

It is one of our migratory birds. During winter migration, they form groups of at least 100 and fly to their summer homes. During observations in nature, it can be seen feeding with its female.

It eats aquatic plants or aquatic creatures by lifting its feet above the water without diving. It is one of the water birds that can be seen together with its very beautiful looking mate with its timid and silver gray colors and is abundant all over the world. They use the same territory as various species. They are seen together with many kinds of water birds in various records obtained during migration periods.

Samanyolu ile Sarıpınar Köyleri arası(Yedirenk) Kocasu Çayı yakınları, Bulanık, MUŞ Between Samanyolu and Sarıpınar Villages (Yedirenk) near Kocasu vicinity Bulanık, MUŞ

BAHRİ

Üreme giysisinde siyah tepesinin iki yanında kaldırılabilen kulak tüyleri ve kızıl boyunluğuyla hemen tanınır. Bu süs tüyleri kur sırasında kabartılır. Kur, başı sessizce iki yana çevirme gibi birçok hareketten oluşur. Üreme dışı giysisinde bu süslü tüyler kaybolur. Beyaz yanakları ve siyah gözpınarı öne çıkar. Gagası pembedir. Uçuşta beyaz aynası ve hücum hattı belirir. Yüzerken boynunu çoğunlukla dik tutar. Havlamaya ve gıklamaya benzeyen, figanlı ve çıkılamalı seslerden oluşan geniş bir repertuarı vardır. Tatlı iç sularda ürer, kışın iç sularda ve deniz kıyısında bulunur. Gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan ortalama boy uzunluğu 45-52 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 59-73 CM.

Muş Malazgirt "Kaz Gölü" Eşsiz doğal güzelliği, henüz kirlenmemiş çevresi, barındırdığı, hayat verdiği canlı çeşitliliği ile son derece özel ve önemli potansiyele sahiptir.

Muş Malazgirt "Goose Lake" has an extremely special and important potential with its unique natural beauty, its unpolluted environment, and the diversity of living things it hosts and gives life to.

PodicepsCristatus Great CrestedGrebe

PodicepsCristatus Great CrestedGrebe is instantly recognizable in its breeding dress by its retractable ear feathers on either side of its black crest and its scarlet collar. These ornamental feathers are fluffed during courtship. Courtship consists of many movements, such as silently turning the head from side to side. In its non-breeding clothing, these fancy feathers disappear. His white cheeks and black eyelids stand out. Its beak is pink. Its white mirror and attack line appear in flight. It mostly keeps its neck upright while swimming. It breeds in fresh inland waters and is found in inland waters and on the seashore in winter. Average length from beak tip to tail tip is 45-52 CM, Average wingspan between open wing tips is 59-73 CM.

BAHRİ

Varto, Bulanık, Malazgirt ilçelerinde yer alan çeşitli göllerde bulunurlar. İnsan etkisinden ve yerleşkesinden uzak ücra yerlerdeki sazlıkların olduğu su birikintileri, göl, bataklık ve geniş sazlıkları besin zenginliği ve güvenlikleri için tercih ediyorlar.

Kaz Gölü, Malazgirt MUŞ
Goose Lake, Malazgirt MUŞ

Kızıl Boyunlu Batağan ile aynı göl, gölet, bataklık alanlarda gözlemlenebilir. Mevsim şartlarına göre kış dönemi büyük oranda göç ederler. Avcılık faaliyetlerinden önemli derecede olumsuz etkilenen türlerdendir. Bu nedenle türe 50 metreden fazla yaklaşmak çok zordur.

Görüntülerin alındığı bölge; Muş İli Malazgirt İlçesi "Kaz Gölü" Yavrularıyla birlikte beslenirken onları bazen sırtında taşıyor. Genellikle balıklar olmak üzere sudaki canlılarla beslenirler.

PodicepsCristatus Great CrestedGrebe

They are found in various lakes in Varto, Bulanık and Malazgirt districts. They prefer puddles, lakes, swamps and large reeds in remote places away from human influence and settlement for their food richness and safety.

It can be observed in the same lakes, ponds and swamp areas as the Red-necked Grebe. They migrate largely during the winter period, depending on seasonal conditions. It is one of the species that is significantly negatively affected by hunting activities. For this reason, it is very difficult to get closer than 50 meters to the species.

BAHRİ Kaz Gölü, Malazgirt MUŞ
PodicepsCristatus Great CrestedGrebe Goose Lake Malazgirt MUŞ

The region where the images were taken; Muş Province Malazgirt District "Goose Lake" While feeding with her babies, she sometimes carries them on her back. They feed on aquatic creatures, usually fish.

BOĞMAKLI TOYGAR

Büyük ve iri başlı bir toygardır, tarlakuşundan çok daha iri yapılıdır. İbiği yoktur. Gagası çok güçlü ve kalın, kaşı açık renklidir. Boyun yanında boyu çok değişken iki siyah leke vardır, kışın bu lekeler silinir. Kanatları geniş ve küt uçludur, kanat altı siyah, fırar hattı ve kuyruk dış telekleri beyazdır. Uçuşta yüksekte geniş daireler çizerken, alçakta tuhaf ve ağır çekimde kanat çırparken ve yerde öter. Tarlalar, düzlüklerdeki otlaklar, alçak çalılık bozkırda ve kurak taşlık arazilerde yaşar. Gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan ortalama boy uzunluğu 18-19 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 22 CM, Muş Ovası Ziyaret Köyü, Murat Nehri havzası.

Melanocorypha Calandra Calandra Lark

Melanocorypha Calandra Calandra Lark. It is a large and large-headed lark, much larger than the lark. It has no comb. Its beak is very strong and thick, and its eyebrows are light colored. There are two black spots on the side of the neck, which vary in size, and these spots disappear in winter. Its wings are broad and blunt-tipped, the underwing is black, the trailing line and outer tail feathers are white. In flight, it makes wide circles at high altitudes, flutters its wings in a strange slow motion at low altitudes, and sings on the ground. It lives in fields, plain grasslands, low shrub steppe and arid stony lands. Average length from beak tip to tail tip is 18-19 CM, Average wingspan between open wing tips is 22 CM, Muş Plain Ziyaret Village, Murat River basin,

BOZ KUYRUKKAKAN

İri, uzun bacaklı, açık ve boz renkli bir kuyrukkakandır. Gagası ve bacakları daha uzundur. Dişi bir kuyrukkakana benzer, kanatları daha açık renklidir ve gövdesiyle kontrast oluşturmaz. Kuyruk bandı kuyruğunun üçte ikisi genişliğindedir. Erkeği koyu renkli göz pınarıyla ayrılır. Yerde çok dik durur. Ötüşü gür ve taklittir, ara sıra uçuşta kuyruğunu açık tutarak öter. Bozkır, yarı çöller, taşlık boş araziler, yüksek dağ yamaçlarında ürer. Gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan ortalama boy uzunluğu 16,5 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 25-28 CM, Muş Kurtik Dağı 2.400 rakımda kayıt altına alınmıştır.

Oenanthe isabellina isabellina Wheatear

Oenanthe isabellina isabellina Wheatear. It is a large, long-legged, light and gray-coloured wattle-tail. Its beak and legs are longer. It resembles a female tailpecker, its wings being lighter in color and not contrasting with its body. Its tail band is two-thirds the width of its tail. The male is distinguished by his dark eye ring. It stands very upright on the ground. Its song is loud and imitative, and it occasionally sings with its tail open in flight. It breeds in steppes, semi-deserts, stony wastelands and high mountain slopes. The average length from beak tip to tail tip is 16.5 CM, the average wingspan between open wing tips is 25-28 CM, and it was recorded at Muş Kurtik Mountain at an altitude of 2,400.

ÇAYIR İNCİRKUŞU

Kuzey Avrupa'da açık arazideki en yaygın incirkuşudur. Alt tarafı açık bej ya da kirli beyaz, göğüs çizgileri kalın ve belirgindir. Gencinin alt tarafı kirli sarımsıdır. Ağaç incirkuşu gibi bacakları açık kahverenginden sarıya ya da açık pembeye kadar değişir. Arka tırnağı daha uzundur. Gösteri uçuşu yerden başlar. Çoğunlukla ağaçsız ve tarım yapılmayan açık arazilerde, tundra ve kumullarda yuva yapar. Kışın ve geçit sırasında sulak çayırlar, tatlı su kenarları, bataklıklar ve haliçler de sürüler halinde bulunur. Gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan ortalama boy uzunluğu 14,50 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 22 CM.

Anthus pratensis meadow pipit

It is the most common pipit in open ground in Northern Europe. The underside is light beige or off-white, and the chest stripes are thick and distinct. The underside of the youngster is dirty yellowish. Like the tree pipit, its legs range from light brown to yellow or light pink. The back nail is longer. The demonstration flight starts from the ground. It nests mostly in treeless and non-agricultural open lands, tundra and dunes. It is found in flocks in wet meadows, freshwater edges, swamps and estuaries during winter and passage. Average length from beak tip to tail tip is 14.50 CM, average wingspan between open wing tips is 22 CM.

Muş Ovası Çatbaşı Köyü civarı, Muş Ovası Kiyık Köyü civarı.
Muş Plain around Çatbaşı Village, Muş Plain around Kiyık Village.

BENEKLİ BÜLBÜL

Bülbüle çok benzer, Kuzey Avrupa'da onun yerini alır. Dış görünüşüyle ancak iyi ışıkta ayırt edilebilir, üst tarafı daha koyu ve daha donuk kahverengi, kuyruk sokumu ve kuyruğu daha az kızıl, göğsü silik benekli. Genci arazide bülbülden ayırt edilemez. Ötüşü bülbüle çok benzer, daha gür, çeşitli ve zengindir, melodik notaların yanı sıra tıkrıtlı sesler içerir, ötüşünden bülbülün "tü-tü-tü-tü" kalıbı bulunmaz. Sesi daha pes, vıraklama sesi olan "karr" daha pürüzlüdür. Tatlı su kenarındaki nemli çalılıklarda yaşar. Gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan ortalama boy uzunluğu 16,5 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 22,5-24 CM Muş Ovası Çukurbağ ve Suboyu Köyü.

LusciniaLusciniaThrushNightingale

LusciniaLusciniaThrushNightingale. It is very similar to the nightingale and replaces it in Northern Europe. Its external appearance can only be distinguished in good light; its upper side is darker and duller brown, its coccyx and tail are less reddish, and its chest has faint spots. The young one is indistinguishable from a nightingale in the field. Its song is very similar to a nightingale, it is louder, more diverse and richer, it contains clicking sounds as well as melodical notes, and its song does not have the "tu-tu-tu-tu" pattern of the nightingale. The sound is lower, the croaking sound "karr" is rougher. It lives in moist bushes near fresh water. Average length from beak tip to tail tip is 16.5 CM, average wingspan between open wing tips is 22.5-24 CM Muş Plain Çukurbağ and Suboyu Village.

Benekli Bülbül, Muş Ovası
LusciniaLusciniaThrushNightingale Muş Plain

DAĞ İNCİRKUŞU

Çayır ve ağaç incirkuşundan oldukça büyük, daha koyu renkli ve gridir. Koyu renkli gagası ve bacaklarıyla rahatça ayrılır. Üst tarafı kahverengi ya da grimsi kahverengi, kaşı ve kuyruk dış telekleri beyazdır. Üreme giysisinde alt tarafı pembemsi ve çoğunlukla çizgisiz, başı gridir. Üreme dışı giysisinde üst tarafı açık kahverengi, göğsü ve böğrü kirlili beyaz üzerine kalın çizgilidir. Dağ dorukları ve yüksek yaylalardaki seyrek ağaçlı ya da çalılık bölgelerde bulunur. Kışın alçak bölgelere iner, tatlı su kenarında bulunur. Gaga ucundan kuyruk ucuna kadar olan ortalama boy uzunluğu 17 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 23-25 CM.

AnthusSpinolettaWaterPipit

Muş Güneyi Üçevler Köyü civarı, rakım 2500 m.
South of Muş, around Üçevler Village, altitude 2500 m.

It is considerably larger, darker and grayer than the meadow and tree pipit. It is easily distinguished by its dark beak and legs. Its upper side is brown or grayish brown, its eyebrows and outer tail feathers are white. In the breeding dress, the underside is pinkish and mostly unstriped, and the head is gray. In its non-breeding clothing, its upper side is light brown and its chest and flanks are off-white with thick stripes. It is found in sparsely wooded or bushy areas on mountain peaks and high plateaus. It descends to low areas in winter and is found near fresh water. Average length from beak tip to tail tip is 17 CM, Average wingspan between open wing tips is 23-25 CM,

BOZ KAZ

Muş Ovası Boz Kazlar.
Muş Plain Anser anser Greylag Goose

Bölgedeki en büyük gri kazdır, evcil kazın atasıdır. Ağır hareket eder ve yavaş kanat çırpır. Başı iri, boynu kalıncadır. Bacakları ve gagası pembedir. Karnında sakarcada olduğu gibi enine birkaç siyah şerit olabilir. Uçuşta açık renkli kanat örtüleriyle diğer gri kazlardan rahatça ayırt edilir. Sulak alanlarda yaşarlar. B 75-95 cm KA 147-180 cm.

Uçuşlarında sanki görev dağılımlarına göre hareket ederler.
They act according to their task distribution during their flights.

Anser anser Greylag Goose

It is the largest gray goose in the region, the ancestor of the domestic goose. It moves slowly and flaps its wings slowly. Its head is large and its neck is thick. Its legs and beak are pink. There may be several transverse black stripes on its abdomen, as in the clumsy. In flight, it is easily distinguished from other gray geese by its light-colored wing coverts. They live in wetlands. W 75-95 cm W 147-180 cm.

İlimizin çeşitli yerlerinde ve göç zamanlarında görünürler.
They appear in various parts of our city and at times of migration.

Bunlar için en önemli tehdit avcılık faaliyetleridir.
The most important threat to them is hunting activities.

BOZKIR KARTALI

Orman kartallarından büyük, iri yapılı ve uzun kanatlıdır. Fırar hattı diğer kartallardan kavisli, parmakları daha uzun ve belirgin, kuyruğu uzun ve dolgundur. Kahverenginin her tonunda olabilir. Erişkini genellikle koyu kahverengidir. Kuyruk üstü örtülerinin beyaz uçları dışında üst tarafı tek renklidir. Genci açık kahverengi gövde tüyleri, siyahımsı kanat telekleriyle şah kartalın genine benzer. Kanat altındaki açık renkli geniş şeritle rahatça tanınır. Üstten beyaz kuyruk üstü örtüleri ve çift kanat çizgisi görülür. Ağız kenarı parlak sarıdır, gözün arkasıyla aynı hizaya kadar uzanır. Dönerek yükselirken kanadını düz tutar. Genellikle ağaçsız ve çalılık bozkırda yaşar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 65-77 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 172-260 CM.

Aguila Nipalensis Steppe Eagle

It is larger than forest eagles, has a larger build and longer wings. Its trailing line is curved than other eagles, its fingers are longer and more prominent, and its tail is long and full. It can be in any shade of brown. Adults are usually dark brown. The upper side is monochromatic, except for the white tips of the tail coverts. The juvenile resembles that of the imperial eagle, with its light brown body feathers and blackish wing feathers. It is easily recognized by the light-coloured wide stripe under the wing. White tail coverts and double wing stripes are visible from above. The rim of the mouth is bright yellow, extending to the level of the back of the eye. It keeps its wings straight while turning and rising. It generally lives in treeless and shrubby steppe. Average length between beak tip and tail tip is 65-77 CM, Average wingspan between open wing tips is 172-260 CM.

BOZKIR KARTALI

*Arazide yaralı olarak görülen ve tedaviye alınan Bozkır Kartalı
Aguila Nipalensis Steppe Eagle, seen injured in the field and being treated*

Muş ili bozkırları ve ovalarında yaşayan yerli türlerdendir. Bahar, yaz ve güz dönemlerinde saha çalışmaları esnasında türü görmek, takip edip hareketlerini incelemek mümkündür. Fotoğraflarda avlamış olduğu yılan ve bu avdan faydalanmak isteyen saksığan kuşları görülmektedir. Keskin bakışları, asil duruşuna rağmen sahadaki hareketlerinden sakın ve çevik hareketleri, tavırları dikkat çekiyor. Alıcı, yırtıcı kuşlar sınıfına giren Bozkır Kartalı genellikle yerdeki canlıları avlar. Kendi gövde ve ağırlığından daha büyük kuşlar ve memelileri de kolaylıkla avlayabilir. Örneğin bir tilkiyi, kuzu veya uçar vaziyette bir kazı rahatlıkla avlayabilir.

Aguila Nipalensis Steppe Eagle

Kazakistan'ın Ulusal Kuşudur ve Bayraklarında bulunmaktadır.
It is the National Bird of Kazakhstan and is included in their Flag.

It is a native species living in the steppes and plains of Muş province. It is possible to see the species, follow it and examine its movements during field studies in spring, summer and autumn. In the photographs, the snake he hunted and the magpie birds that wanted to benefit from this hunt can be seen. Despite his sharp looks and noble stance, his calm and agile movements and demeanor on the field attract attention. The Steppe Eagle, which is classified as a predatory bird, usually hunts creatures on the ground. It can easily hunt birds and mammals larger than its own body and weight. For example, it can easily hunt a fox, a lamb or a flying goose.

Muş Ovası Suboyu(Hunan) ve TİGEM arazileri.
Muş Plain Suboyu (Hunan) and TİGEM lands.

KAYA KARTALI

Büyük ve kahverengi bir kartaldır. Başı altın rengine yakındır. Altın kanat telekleri örtü tüylerinden ve gövdesinden açık renklidir. Gençnin gövdesi siyaha yakındır. Uçuşta beyaz kanat içi ve kuyruk dibiyile rahatça ayrılır. Başını ve boynunu ileri uzatır., kanadı gövdesine doğru daralır, kuyruğu diğer kartallardan uzundur. Uçuşta görkemli ve zariftir, diğer kartallardan farklı süzülürken ve dönerek yükselirken kanatlarını yuları kaldırır. Ötüşü şahin gibi bir "tui-u". Diğer bir ötüşü havlamaya benzer, kayalık dağlarda ve dağlık ormanlarda yaşar. Doğu Avrupa'da ormanlarda ve bataklıkların çevresinde bulunabilir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 75-88 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 204-220 CM. Erişkin kaya kartallarının tepe ve ense tüyleri kıvılcı çalan açık kahverengindedir. Kaya kartalının kanatları kavisli ve gövdeye doğru daralıyor iken şah kartalın kanatları daha dikdörtgen formu ve paraleldir. Kaya kartalının kuyruğu gövdesiyle oranlandığında şah kartalından daha uzundur. Kaya kartalı uçuştayken alttan el ve kol teleklerinin iç kısımları kol altı örtülerinden daha açık renkli görünür. Uçuşta üstten ise erişkinlerin büyük kol örtüleri kontrast oluşturacak kadar açık renklidir. Bir yaşına kadarki genç kaya kartallarının kuyruk ve kanatlarında geniş beyaz bantlar vardır. Kuyruğun sonunda koyu renkli geniş bir bant bulunur. Her yıl beyazlıklar azalır ve kaya kartalı eşeyssel olgunluğa ulaştığı beş yaşında bu beyaz renklerini tamamen kaybeder. Muş il coğrafyasında 2.000 metre rakım üstü sarp kayalıklarda seyrek ve yıllara yaygın olarak bahar, yaz ve güz dönemlerinde görülür. Rahatlıkla tilki, çakal, koyun, kıl kurdu gibi canlıları avlayabilir. Avcılık tehdidi ve koleksiyoncuların tutkularından dolayı sayıları son derece düşük seviyelerdedir. Muş Merkez Kurtik Dağı 2.700 metre rakımda yer alan yuva civarında kayıtlar alınmıştır.

Aguila Chrysaetos Golden Eagle

Aguila Chrysaetos Golden Eagle. It is a large and brown eagle. Its head is close to golden in color. The underwing feathers are lighter colored than the covert feathers and body. The body of the youngster is almost black. In flight, it is easily distinguished by its white inside wings and base of the tail. It extends its head and neck forward, its wings narrow towards its body, and its tail is longer than other eagles. It is majestic and elegant in flight, unlike other eagles, it lifts its wings while soaring and turning. His song is a "tui-u" like a hawk. Another song is similar to barking, it lives in rocky mountains and mountainous forests. It can be found in forests and around swamps in Eastern Europe. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 75-88 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 204-220 CM. The crown and nape feathers of adult golden eagles are light brown with reddish hues. While the golden eagle's wings are curved and narrow towards the body, the imperial eagle's wings are more rectangular and parallel. The golden eagle's tail is longer than that of the imperial eagle in proportion to its body. When the golden eagle is in flight, the inner parts of its hand and arm feathers appear lighter in color than the underarm coverings. From above in flight, the adults' large arm coverings are light-coloured enough to create contrast. Young golden eagles up to one year old have broad white bands on their tail and wings. There is a wide dark band at the end of the tail. The white color decreases every year and the golden eagle completely loses its white color at the age of five when it reaches sexual maturity. It is seen rarely and annually in the spring, summer and autumn periods on steep cliffs above 2,000 meters in the geography of Muş province. It can easily hunt creatures such as foxes, jackals, sheep and pinworms. Their numbers are extremely low due to the threat of hunting and the passion of collectors. Records were taken around the nest located at an altitude of 2,700 meters on Kurtik Mountain in Muş Center.

KAYA KARTALI-MUŞ
Aguila Chrysaetos Golden Eagle-MUŞ

KAYA KARTALI

Kaya kartalları tüm gündüz yırtıcıları gibi tek eşli(monogam)'dir. Yılda sadece bir kez kuluçka yapar. Yumurta sayısı genellikle 2'dir(Nadiren 1,3 ve 4 olabilir). Dişi şubat sonu-mart sonu arasındaki dönemde yumurtlar(Kuluçka dönemi bölge ve enleme göre değişkenlik gösterebilir). Kuluçka süresi ortalama 42 gündür. Yavru bakımı için eşler birlikte çalışır. İlk çıkan yavru çoğu zaman daha zayıf olan kardeşini yuvadan atarak öldürür. Ebeveyn bu duruma kesinlikle müdahale etmez. Sık rastlanan bir tür değil. Avlanma sahası geniş bir coğrafi alan gerektirir.

Dişi ve Erkek Kaya Kartallarının uçuşlarının yer aldığı fotoğraflarda, bunlara eşlik eden kargalar görülmektedir. Kaya Kartalları onu gözleyen ekibi tehdit olarak algıladığı için güvenlik, caydırma ve sonucunda muhtemelen saldırı hazırlığı için nadir ötüşler ile dairesel uçuşlar yapıyor.

Aguila Chrysaetos Golden Eagle

Aguila Chrysaetos Golden Eagle, like all diurnal predators, is monogamous. It incubates only once a year. The number of eggs is usually 2 (rarely there may be 1,3 and 4). The female lays eggs between the end of February and the end of March (the incubation period may vary depending on the region and latitude). The incubation period is on average 42 days. Spouses work together to care for the offspring. The first hatchling often kills its weaker sibling by throwing it out of the nest. The parent does not intervene in this situation at all. It's not a common species. Hunting area requires a wide geographical area.

In the photographs showing the flights of the Male and Female Aguila Chrysaetos Golden Eagle, the crows accompanying them can be seen. Since the Golden Eagles perceive the team observing them as a threat, they make circular flights with rare calls for security, deterrence and possibly in preparation for attack.

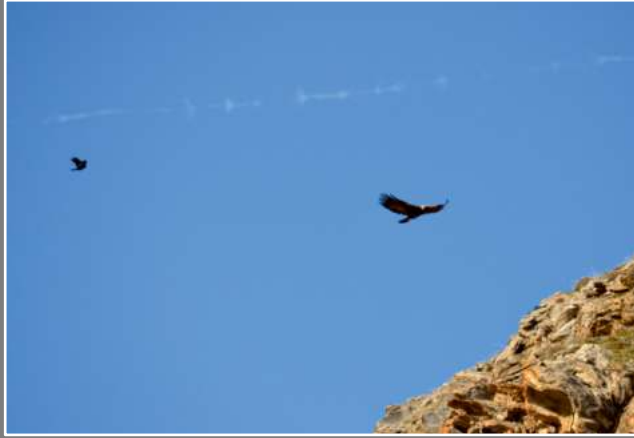

KAYA KARTALI

Yüce dağları sever. Her türlü yüksek, kayalık, ormanlık dağda görülebilir. Dağların özellikle sarp kayalıklar barındıran kesimlerini yuva yeri olarak tercih eder. Ulaşılması güç kayalıklardaki oyuk ve çıkıntılara yuvalanır.

Yavrular yumurtadan çıktıktan yaklaşık 11 hafta sonra ilk uçuşlarını yapar. Yavrular uçtukten sonra da birkaç ay ebeveyniyle yuvanın yakınında yaşar ve avlanmayı öğrenir. Daha sonra kendi yaşam alanını bulmak için doğduğu bölgeyi terk eder. Kaya kartalları beş yaşından sonra üreme olgunluğuna ulaşır. Kaya kartalları oldukça büyük yuvalar kurar. Görüntü kayıtlarında dişi ve erkek kaya kartallarının yuva çevresinde uçuşları gösterilmektedir. Muş Merkez Kurtik Dağı 2.700 metre rakım.

Aguila Chrysaetos Golden Eagle

It loves high mountains. It can be seen on any high, rocky, forested mountain. It prefers parts of the mountains, especially those with steep rocks, as nesting sites. It nests in holes and ledges in hard-to-reach rocks.

The chicks take their first flight approximately 11 weeks after hatching. After flying, the cubs live with their parents near the nest for a few months and learn to hunt. He then leaves his native area to find his own habitat. Golden eagles reach reproductive maturity after the age of five. Golden eagles build quite large nests. Video footage shows male and female golden eagles flying around the nest. Muş Center Kurtik Mountain is 2,700 meters above sea level.

BÜYÜK AKBALIKÇIL

BÜYÜK AKBALIKÇIL
EgrettaAlba Great WhiteEgret

En büyük ak balıkçıldır; üreme giysisinde başında süs tüyleri bulunmaz, sırtından kuyruğuna ince tüyler uzanır. Yüz derisi yeşilimsi, gagası sarıdır. Bacakları koyu kahverengidir. Uçuşta çok yavaş kanat çırpır, siyah ayaklarıyla küçük ak balıkçıldan ayrılır. B 85-102 cm KA 140-170 cm.

KÜÇÜK AK BALIKÇIL
Egretta Garzetta

KÜÇÜK AK BALIKÇIL
Egretta Garzetta

EgrettaAlba Great WhiteEgret

BÜYÜK AKBALIKÇIL
EgrettaAlba Great WhiteEgret

KÜÇÜK AK BALIKÇIL
Egretta Garzetta

It is the greatest egret; There are no ornamental feathers on the head of the breeding garment, but thin feathers extend from its back to its tail. Its facial skin is greenish and its beak is yellow. Its legs are dark brown. In flight, it flaps its wings very slowly and is distinguished from the little egret by its black feet. W 85-102 cm W 140-170 cm.

KÜÇÜK AK BALIKÇIL
Egretta Garzetta

KÜÇÜK AK BALIKÇIL
Egretta Garzetta

BÜYÜK AK BALIKÇIL Aşağı Üçdam Köyü, Karakale Deresi Civarı, Hasköy-MUŞ
EgrettaAlba Great WhiteEgret Aşağı Üçdam Village, Around Karakale Stream, Hasköy-MUŞ

KÜÇÜK AKBALIKÇIL

Karaköprü Köyü Merası, Muş Ovası
Karaköprü Village Pasture, Muş Plain

Zarîf bir balıkçıldır. Gagası ve bacakları siyah, ayakları sarıdır. Gencinin gagası kahverengimsidir. Uçuşta sarı ayakları hemen göze çarpar. Üreme giysisinde başında bir çift telsei tüy bulunur, göğüs ve sırtında uzun süs tüyleri vardır. Yüz derisi mavi, gri, ya da turkuazdan turuncuya dönüşür. Nadir koyu donunun gövdesi koyu gri, gerdanı çoğu kez beyazdır. Yuvadaki sesi sert bir havlamadır. Bataklıklar, sığ iç sular ve deniz kıyısında yaşar. Su içindeki ya da kenarındaki ağaçlarda yuva yapar. Ayak ile baş arası ortalama boy uzunluğu 55-65 CM, Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama kanat açıklığı 88-95 CM. Ülkede yaygın bir türdür. Murat ve Karasu havzaları, sazlıklar, göl, sulak, bataklıklarda mart ve kasım dönemlerinde rahatlıkla görünen bir türdür. Kış dönemlerinde de göç etmeyen bireyleri görmek mümkündür.

Yerli bir türdür. Mevsim şartlarına göre kış dönemlerinde de göç etmeyebilirler. Dikkatli, hassas ve ürkektirler. İnsanların fazla yaklaşmasına müsaade etmez ve uzaklaşırlar. Sessiz, sakin, hızlı ve ani ataklarla sudaki, çayır ve sulak alanlardaki canlıları ve en çok balık avlarlar. Hasat sonrası ve biçerdöverlerin arkasından tarlalarda çeşitli böcekleri, sürüngenleri de avlarlar.

It is a local species. Depending on seasonal conditions, they may not migrate during the winter months. They are careful, sensitive and timid. They don't let people get too close and stay away. They hunt creatures in the water, meadows and wetlands, and mostly fish, with their silent, calm, fast and sudden attacks. They also hunt various insects and reptiles in the fields after harvest and behind the combine harvesters.

EgrettaGarzettaLittleEgret

It is an elegant heron. Its beak and legs are black and its feet are yellow. The beak of the youngster is brownish. Its yellow feet are immediately noticeable in flight. The breeding costume has a pair of wiry feathers on its head and long ornamental feathers on its chest and back. Facial skin changes from blue, grey, or turquoise to orange. The body of the rare dark troll is dark grey, and its dewlap is often white. Its sound in the nest is a harsh bark. It lives in swamps, shallow inland waters and the seashore. It nests in trees in or near water. The average length between feet and head is 55-65 CM, and the average wingspan between the tip of the beak and the tip of the tail is 88-95 CM. It is a common species in the country. It is a species that can be easily seen in the Murat and Karasu basins, reed beds, lakes, wetlands and swamps between March and November. It is possible to see individuals that do not migrate during winter periods.

Murat Nehri Civarları Muş
Near by Murat River, Muş

Karasu Irmağı, MUŞ
Karasu River MUŞ

KÜÇÜK KERKEZ

Bozkırda kerkenezin yerini alır. Kerkeneze çok benzer, biraz daha küçük ve biraz daha kısa kuyrukludur. Erkeğin sırtı beneksiz, başı grimsi mavi, büyük kol örtüleri gridir. Bıyığı bulunmaz. Havada asılı kaldığında az kanat çırpır daha çok süzülür. Kerkenezden sürücüdür. Bozkır ve benzeri açık arazide bulunur. Kaya yarıları, evler ve harabelerde koloniler halinde yuva yapar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 29-32 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 58-72 CM.

Küçük Kerkenez, Kara Çaylak ve Gökdoğanlar alıcı/yırtıcı kuşlar sınıfına girer. Bölgemizde bahar, yaz, güz ve seyrek olarak kış dönemlerinde de bulunurlar. Yerli tür olarak da tanımlanabilir. Kış mevsimlerinde çaylakları çöplüklerde, martı, karga, küçük akbabalarla birlikte de görebilirsiniz. Gökdoğan çok sık görünen bir tür değil. Ancak il genelinde görmek, gözlemlemek mümkündür. Hız rekortmeni olarak da adlandırılan doğan ailesine mensup Gökdoğanların ava dalış hızları saatte 350 km üstüne kadar çıkabilmektedir. Fotoğrafta bir çift gökdoğanın av sonrası görüntüleri yer alıyor.

Falco Naumanni Lesser Kestrel

It replaces the kestrel in the steppe. It is very similar to the kestrel, slightly smaller and with a slightly shorter tail. The male's back is spotless, his head is grayish blue, and his large arm coverts are gray. He has no moustache. When suspended in the air, it flaps its wings less and glides more. It is more powerful than the kestrel. It is found in steppe and similar open areas. It nests in colonies in rock cliffs, houses and ruins. Average length between beak tip and tail tip is 29-32 CM, Average wingspan between open wing tips is 58-72 CM.

Lesser Kestrel, Black Newborn and Peregrine Falcons are classified as birds of prey/predator. In our region, they are found in spring, summer, autumn and rarely in winter. It can also be described as a native species. During winter, you can also see kites in garbage dumps, along with seagulls, crows and small vultures. Peregrine Falcon is not a species that is seen very often. However, it is possible to see and observe throughout the province. Peregrine falcons, which belong to the falcon family, also known as speed record holders, can dive for prey at speeds of up to 350 km per hour. The photo shows images of a pair of peregrine falcons after their hunt.

Muş Ovası, Şenoba Köyü
Muş Plain Şenoba Vilage

GÖKDOĞAN

Orta boylu bir doğandır. Siyah bıyığı, beyaz yanakları ve boğazıyla kontrast oluşturur. Üst tarafı gri, alt tarafı beyaz ya da krem rengi üzerine enine koyu çizgilidir. Gençinin üst tarafı koyu kahverengi, alt tarafı boyuna koyu çizgilidir. Ayakları, göz ve burun derisi erişkininden sarı, gencinde mavi-gridir. Çok hızlı kanat çırpıp, avına dik dalar. Dönerek yükselir. Sesi haşındır. Her türlü kayalık alanda yaşar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 36-48 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 95-110 CM, Avına dalış hızı saatte 350 km ye ulaşabilir.

Falco Peregrinus Peregrine

It is a medium-sized falcon. His black mustache contrasts with his white cheeks and throat. The upper side is gray, the lower side is white or cream with transverse dark stripes. The upper side of the youngster is dark brown and the lower side has dark longitudinal stripes. Its feet, eye and nose skin are yellow in adults and blue-gray in juveniles. It flaps its wings very fast and dives vertically towards its prey. It rotates and rises. His voice is harsh. It lives in all kinds of rocky areas. Average length between beak tip and tail tip is 36-48 CM, Average wingspan between open wing tips is 95-110 CM, Its diving speed for its prey can reach 350 km per hour.

Muş Ovası Alican Köyü
Muş Plain Alican Village

KARA ÇAYLAK

Çatalkuyruğuyla hemen tanınan iri ve koyu renkli bir yırtıcıdır. Başı açık renklidir. Kuyruk çatallı çok derin olmadığı için uçuşta görünmeyebilir. Büyük kanat örtüleri açık renk bir şerit oluşturur. İyi bir uçuşçudur, havada rahatça süzülür. Şahinlerden daha seyrek dönerek yükselir ve daha sık kanat çırpır. Dönerek yükselirken kanatlarını aşağı bükür. Açık arazideki akan ve durgun suların çevresinde yaşar. Yerleşimlere yakın yerlerde de görülebilir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 55-60, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı KA 160-180 CM.

KARA ÇAYLAK Malazgirt-MUŞ
Milvus Migrans Black Kite, Malazgirt-MUŞ

Milvus Migrans Black Kite

It is a large and dark-colored predator that is immediately recognized by its forked tail. Its head is light colored. The tail fork may not be visible in flight because it is not very deep. The large wing coverts form a light stripe. He is a good flyer and glides easily in the air. It turns and rises less frequently than hawks and flaps its wings more frequently. It bends its wings down as it turns and rises. It lives around flowing and stagnant water in open areas. It can also be seen in places close to settlements. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 55-60 cm. The average wingspan between open wing tips is 160-180 CM.

ÇELTİKÇİ

Koyu renkli ve kıvrak gagalı bir su kuşudur. Uçuşta rahatça tanınır, hızlı kanat çırpır, kısa ve düzgün aralarla süzülür. Uçan sürüleri uzun sıralar oluşturur. Uzaktan siyah görünür, mor yanardöneri, kahverengi giysisi ve yeşil yanardönerli kanatları ancak yakından fark edilir. Bacakları yeşilimsi kahverengidir. Karabataklar, balıkçılar ve kaşıkçıyla karışık kolonilerde yuva yapar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 55-65 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 80-95 CM.

Plegadis Falcinellus Glossy Ibis

Plegadis Falcinellus Glossy Ibis. It is a water bird with a dark color and a flexible beak. It is easily recognized in flight, flaps its wings quickly, and glides with short and smooth intervals. Flocks of flies form long rows. It appears black from afar, its purple iridescence, brown clothing and green iridescent wings are only noticeable up close. Its legs are greenish brown. It nests in mixed colonies with cormorants, herons and spoonbills. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 55-65 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 80-95 CM.

Çeltikçi Bulanık, Karaağıl Köyü Murat Havzası,
Plegadis Falcinellus Glossy Ibis. Bulanık, Karaağıl Village Murat Basin

ÇELTİKÇİ

Çeltikçi Bulanık, Karaağıl Köyü Murat Havzası,
Plegadis Falcinellus Glossy Ibis. Bulanık, Karaağıl Village Murat Basin

Birçok kuş türü ile aynı besinler ile beslendikleri için bunlarla benzer alanlarda beslenme, yaşama, üremelerini gerçekleştirirler. Bahar, yaz ve güz dönemlerinde il coğrafyasının sulak, sazlık, çayır, nehir ve göl kenarlarında uçar ve konar durumlarda görmek, gözlemlemek mümkündür. Uzun boynu, uzun bacakları ve uzun kıvrak gagası ile kervan çulluğu ve kelaynak kuşlarını andırır. Diğer su kuşları ve özellikle çulluklar ve kaşıkçı ile benzer habitati kullanır. Bahar, Yaz ve Güz dönemlerinde il coğrafyasının sazlık, yoğun sulak alanlarında, Murat ve Karasu Nehir havzalarında görüntü kayıtları alınmıştır. İl ve bölgemiz için seyrek rastlanılan türlerdendir. Her bir kolonisi 10-35 arasında değişir.

ÇELTİKÇİ SÜRÜSÜ, Muş Ovası, Kırıyık Köyü Sazlıkları, Murat Havzası,
Plegadis Falcinellus Glossy Ibis Flock, Muş Plain, Kırıyık Village Reeds, Murat Basin

Plegadis Falcinellus Glossy Ibis

Since they feed on the same foods as many bird species, they feed, live and reproduce in similar areas. It is possible to see and observe it flying and landing in the wetlands, reeds, meadows, rivers and lakes of the provincial geography during the spring, summer and autumn periods. With its long neck, long legs and long flexible beak, it resembles sandpipers and bald ibises. It uses similar habitat with other waterfowl, especially sandpipers and spoonbills. Image recordings were taken in the reeds and dense wetlands of the provincial geography and in the Murat and Karasu River basins during the Spring, Summer and Autumn periods. It is one of the rare species in our province and region. Each colony varies between 10-35.

SAZ DELİCESİ

Bölgedeki en büyük delicedir. Kanatları geniş ve yuvarlak uçludur. Uçuşta şahine benzer. Erkeğin sırtı ve kanat örtüleri kızıl kahverengi, kanat telekleri ve kuyruğu gri, kanat ucu siyahtır. Dişisi ve gencinin alnı, boğazı ve kanat önü krem rengi, diğer kısımları kahverengidir. Bazı gençleri kopkoyu olabilir. Kara çaylaktan düz kanat üstü ve yuvarlak kuyruğu, genç arı şahininin ve küçük kartalın koyu donundan uzun, yuvarlak kuyruğu ve yukarı kalkık tutulan kanatlarıyla ayrılır. Genellikle gösteri uçuşu sırasında bazen de tehlikeli anında ya da düşmanını kovalarken duyulur. Sazlıklarda ürer, göç sırasında açık arazide de bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 48-56 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 115-130 CM, Muş Bulanık İlçesi sazlıklarında görüntü kaydı alınmıştır. Sazlık alanların yoğun ve yaygın olduğu il coğrafyasının birçok bölgesinde bahar, yaz ve güz dönemlerinde rahatlıkla görülen bir türdür. Kısmen kış dönemlerinde de kayıt alınmıştır.

Bozkır, çayır, sulak ve sazlık alanların yaygınlığı, zenginliği, vadi ve dağ yamaçlarının çeşitli ve zengin bitki, canlı türlerini barındıran yüksek potansiyelinin etkisi ile birbirini tamamlayan, birbirine bağlantılı besin zincirinin yüksek potansiyeli il coğrafyasındaki tür çeşitliliğini kuvvetlendirmektedir. Çeşitli yırtıcı(alıcı) kuşların yaygınlığı da bu yüksek potansiyele işaret eden önemli bir veri kaynağı özelliğini ifade etmektedir.

Circus Aeruginosus Marsh Harrier

It is the largest weed in the region. Its wings are wide and have rounded tips. It resembles a hawk in flight. The male's back and wing coverts are reddish brown, his wing feathers and tail are gray, and his wing tip is black. The forehead, throat and front of the wings of the female and the young are cream colored, the other parts are brown. Some young people may be very dark. It is distinguished from the black kite by its flat upper wings and rounded tail, and from the dark roe of the young bee-buzzard and the little eagle by its long, rounded tail and wings held upturned. It is usually heard during demonstration flights and sometimes in times of danger or when chasing an enemy. It breeds in reeds and is also found in open areas during migration. The average length between the beak tip and the tail tip is 48-56 CM. The average wingspan between the open wing tips is 115-130 CM. Image recording was taken in the reeds of Muş Bulanık District. It is a species that can be easily seen in spring, summer and autumn in many regions of the province where reed areas are dense and widespread. Records were also partially taken during the winter periods.

The prevalence and richness of steppe, meadow, wetland and reed areas, the high potential of valleys and mountain slopes hosting diverse and rich plant and living species, and the high potential of the interconnected food chain, which complement each other, strengthen the species diversity in the provincial geography. The prevalence of various birds of prey is also an important data source indicating this high potential.

ÇAYIR DELİCESİ

İnce yapılıdır. Kanatları ve kuyruğu uzun ve dar, kanat ucu oldukça sivri bir delicedir. Erkeği kanat üstünde ve kanat altındaki siyah çizgilerle ayrılır. Dişinin boyun halkası yoktur. Gözünün gerisindeki gözünü çevreleyen bir yengeç kıskacına benzeyen beyazlıkla ayırt edilir. Kulak örtüleri boyun yanından koyu renklidir. Gencinin alt tarafı kızıl kahverengidir. Boyun halkası bulunmaz. Her iki cinsinde melanistik donu bulunur. Sesi diğer delicelerden tizdir. Tarlalar, otlaklar, çayırlar ve bataklıkların çevresinde yaşarlar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 43-47, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 105-120 CM, Bahar, yaz ve güz dönemlerinde açık çayır, mera, bozkır ve ekili alanları tercih eder. Kış dönemlerinde büyük çoğunlukla kar yağışının olmadığı bölgelere göç ederler. Seyrek ve nadir olarak kış dönemlerinde kısmen görüntülenmiştir. Son derece çevik, ani atak ve manevralar ile hareket eder. Süzülürken hava akımını iyi kullanır, baş, kuyruk ve kanat uçlarının hareketleri ile uzun süre havada asılı, sabit durabilir, mesafe kat edebilir.

Çayır Delicesi genellikle çifti ile birlikte sahada hareket ederek avlanır, güz dönemi ayrı hareket edebilirler. Muş il genelinde ve yıllara yaygın olarak çok sayıda kayıt alınmış, yaygın bir türdür. Türkiye'deki en büyük popülasyonu Muş'tadır.

Circus Pygargus Montagu's Harrier

It has a slim build. Its wings and tail are long and narrow, and its wing tip is quite pointed. The male is distinguished by black stripes on the upper and lower wings. The female has no neck ring. It is distinguished by the whiteness that surrounds the back of its eye, resembling a crab's claws. The ear coverts are dark colored from the side of the neck. The underside of the youngster is reddish brown. There is no neck ring. Both sexes have melanistic coat. Its voice is higher than other weeds. They live around fields, pastures, meadows and swamps. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 43-47 cm. The average wingspan between open wing tips is 105-120 CM. It prefers open meadows, pastures, steppes and cultivated areas in spring, summer and autumn periods. During the winter months, they mostly migrate to regions where there is no snowfall. It has been rarely and rarely seen partially during winter periods. It is extremely agile and moves with sudden attacks and maneuvers. It makes good use of the air flow while gliding, and can hang in the air for a long time, remain stationary, and travel a distance with the movements of its head, tail and wing tips.

Murat Nehri civarı Malazgirt
Around the Murat River, Malazgirt

Circus Pygargus Montagu's Harrier usually hunts by moving in the field together with its pair, they can move separately in the autumn period. It is a widespread species, with many records throughout the province of Muş and over the years. Its largest population in Turkey is in Muş.

Muş Ovası
Mus Plain

DELİCE DOĞAN

Baş deseni ve genel hatlarıyla küçük bir gökdoğan gibidir. Küçük doğanlar arasında orağa benzeyen uzun ve sivri kanatları ve daha kısa kuyruğuyla ebabilere benzer. Üst tarafı lacivert gri arası, paçaları ve kuyruk altı kırmızı, alt tarafı koyu ve kalın çizgilidir. Dişinin üst tarafı kahverengiye yaklaşıp. Genci kahverengidir. Genç ala doğana çok benzer, davranışları, daha koyu renkli sırtı ve ensesiyle ayrılır. Uçuşta çok hızlı ve hareketlidir. Ana ötüşü kerkeneze benzer. Ağaçlı açık arazide bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 30-36 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı KA 82-92 CM, Kış dönemlerinde göç ederler. Ağaçlarda ve dairesel olarak geniş görüş alanı olacak şekilde yuva yapar. Hızlı, seri ve ani dalış ve hareketlerle avlanır. Küçük kuşları da avlar. Bahar, yaz ve güz dönemlerinde il coğrafyasının sulak alanlara yakın, çayırlar ve yakınlarında ağaçlık olan yerleri tercih ederler. En hızlı, kıvrak, sessiz ve seri dalış yapan türler arasında yer alır. Hız rekortmeni olan doğan ailesine mensuptur. Avına doğru dalışları saatte 300 km üstü hıza ulaşabilir.

FalcoSubbuteoHobby

Its head pattern and general outline resemble a small peregrine falcon. Among the smaller falcons, it resembles the swifts with its long and pointed sickle-like wings and shorter tail. Its upper side is dark blue and gray, its legs and undertail are red, and its underside is dark and thickly striped. The upper side of the female approaches brown. The young one is brown. The young peregrine falcon is very similar in behavior and is distinguished by its darker back and nape. It is very fast and active in flight. Its main song is similar to that of a kestrel. It is found in open wooded areas. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 30-36 CM. The average wingspan between open wing tips is 82-92 CM. They migrate during the winter periods. It nests in trees and circularly with a wide field of view. It hunts with fast, rapid and sudden dives and movements. It also hunts small birds. During the spring, summer and autumn periods, they prefer places in the provincial geography close to wetlands, meadows and wooded areas. It is among the fastest, most agile, silent and rapid diving species. He belongs to the family of speed record holders. Diving towards its prey can reach speeds of over 300 km per hour.

*Delice Doğan, Muş Ovası, Gözlenmesi zordur.
FalcoSubbuteoHobby, Muş Plain, is difficult to observe.*

DERE DÜDÜKÇÜNÜ

Kuyruğunu sallamas ve özgün uçuşuyla tanınır. Küçük boylu ve kısa bacaklıdır. Gruplar halinde hareket etmeyi ve bunu yaparken öteyi çok severler. Muş ilindeki sulak alanların tamamında görülebilirsiniz.

Actitis hypoleucos Common Sandpiper

It is known for its tail wagging and distinctive flight. He is small in stature and has short legs. They love to move in groups and go beyond while doing this. You can see it in all wetlands in Muş province.

Dişi TOY

Kuluçka döneminde, arazide yaralı halde bulunan dişi bir Toy Kuşu(Otis Tarda Great Bustard), TİGEM saha görevlileri tarafından sahadan alınıp doğa derneğine teslim edildi. Yaralı Toy Kuşu(Otis Tarda Great Bustard), ön tedavi için veterinerine götürülüp ön tedavisi yapıldıktan sonra, sahada TİGEM çalışanları, yöneticileri, Milli Parklar Muş Şube görevlileri ve Doğa Derneği tarafından alınan yerin yakınına bırakılıp gözlemlendi. Dişi Toy Kuşu(Otis Tarda Great Bustard), sahada belli aralıklarla öterek sahadaki yavrularını işaret veriyor, onları bulmaya çalışıyordu. Üç gün süre ile gözetim altında tutulan toy kuşu, yavrularından ayrı olmanın hüznü ile hiçbir şey yiyip içmedi. Gizemli bir tür olan Toy Kuşu(Otis Tarda Great Bustard), yavrularından veya yumurtalarından ayrı kaldığında heyecandan, hüzünden kalbinin durduğu, çeşitli çevreler tarafından ifade edilmektedir.

A female Bustard (Otis Tarda Great Bustard)

Kumluca-Güzeltepe Köyleri arası,
Karasu Irmağı civarı MUŞ
Between Kumluca-Güzeltepe Villages,
around the Karasu River, Muş

Which was found injured in the field during the incubation period, was taken from the field by TİGEM field officers and delivered to the nature association. After the injured Bustard (Otis Tarda Great Bustard) was taken to the veterinarian for preliminary treatment, it was left nearby and observed in the field by TİGEM employees, managers, National Parks Muş Branch officials and Doğa Association. The Female Bustard (Otis Tarda Great Bustard) was signaling her young ones in the field by hooting at regular intervals and was trying to find them. The bustard, which was kept under surveillance for three days, did not eat or drink anything due to the sadness of being separated from its young. It is stated by various circles that the Great Bustard (Otis Tarda Great Bustard), a mysterious species, becomes heartbroken with excitement and sadness when it is separated from its chicks or eggs.

DİŞİ TOY

Doğa korumaya ve türe yönelik dikkat ve ilginin kuvvetlenmesi maksadıyla yapılan koruma faaliyeti, korumaya iştirak eden tarım işletmesi(TİGEM) çalışanları, vatandaşlar, çiftçiler, Telli Turna Doğa Derneği ve Milli Parklar görevlilerinin iştirakleri ile ulusal ve yerel basında haber konusu olması sağlandı. Uluslar arası anlaşmalara göre koruma kapsamında olan Toy Kuşları için avcılık tehdidinden sonra ikinci büyük tehdit, tarımda kullanılan kimyasallardan gelmektedir. Üçüncü tehdit ise; genellikle tarlaların orta kısımlarında ve Nisan ayı başlarında yuvalarını oluşturup, kuluçkaya başlarlar. Bölgede tarla kazım zamanı ise Nisan ikinci haftasından itibaren başlıyor. Bu durumda istemeyerek, bilmeden ve görmeden çiftçilerin yuvaya zarar verdikleri düşünülmektedir.

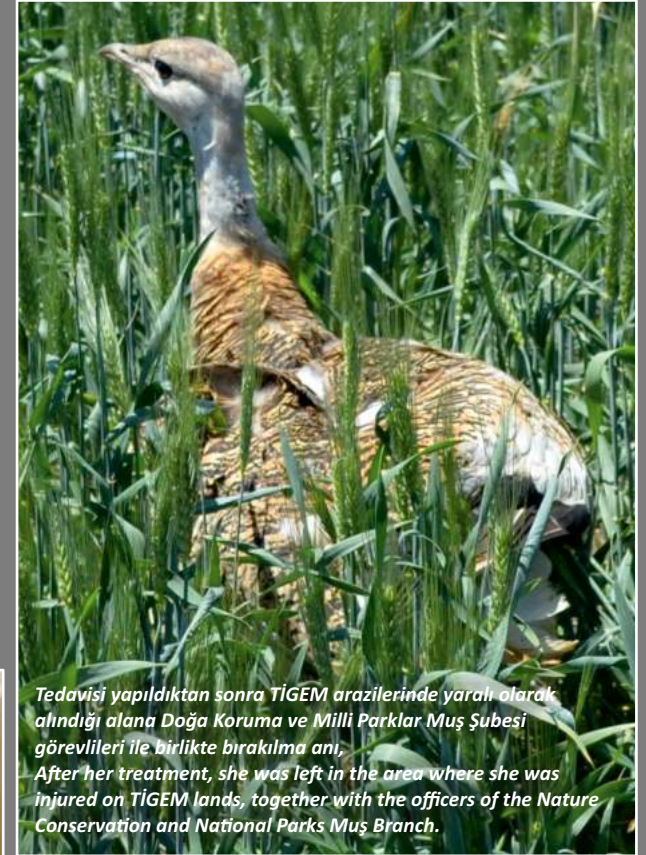

Gözlem altına alınan hasta bir Toy Kuşu-MUŞ
Under observation A sick Bustard-MUŞ

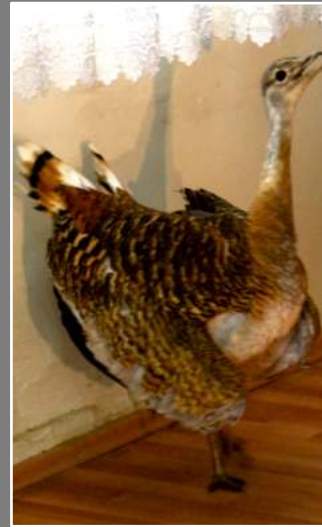

A female Bustard (Otis Tarda Great Bustard)

The conservation activity, which was carried out with the aim of strengthening attention and interest towards nature conservation and the species, was made news in the national and local press with the participation of agricultural enterprise (TİGEM) employees, citizens, farmers, Telli Crane Nature Association and National Parks officials participating in the conservation. The second biggest threat to Bustards, which are under protection according to international agreements, after hunting, comes from chemicals used in agriculture. The third threat is; They usually build their nests in the middle parts of the fields and start incubating in early April. Field digging time in the region starts from the second week of April. In this case, it is thought that farmers unintentionally, unknowingly and unknowingly damage the nest.

Tedavişi yapıldıktan sonra TİGEM arazilerinde yaralı olarak alındığı alana Doğa Koruma ve Milli Parklar Muş Şubesi görevlileri ile birlikte bırakılma anı,
After her treatment, she was left in the area where she was injured on TİGEM lands, together with the officers of the Nature Conservation and National Parks Muş Branch.

DOĞU KIRAZ KUŞU

Erkeği kiraz kuşu ve kızıl kiraz kuşundan gri başı, ensesi ve sırtıyla ayrılır. Alt tarafı tamamen kıızıdır, göğüs kuşağı bulunmaz. Dişisi daha soluk renklidir, genci diğer kiraz kuşlarının gencinden daha az çizgilidir. Kuyruk sokumu kızıl değildir. 2.000 metrenin üstündeki kayalık ve çıplak yamaçlarda bulunur, buzullara yaklaşacak kadar yükseğe çıkabilir. Muş, Malazgirt, Bulanık Ovaları ile 2.000 metre üstü dağ yamaçlarındaki çayırarda bahar, yaz ve güz dönemlerinde görüntü kayıtları alınmıştır. Ülkemizde seyrek ve belli bölgede görünen bir türdür. Muş, Van, Ağrı, Iğdır ve Bitlis'te kayıt altına alınmış, bölgeye özgü nadir bir türdür. Açık arazide, çayır, sulak bölgelerde yaşar.

EmberizaBuchananiGrey-NeckedBunting

Çatbaşı Köyü, Karasu Havzası, Muş Ovası
Çatbaşı Village, Karasu Basin, Muş Plain

EmberizaBuchananiGrey-NeckedBunting. It differs from the male bunting and red bunting by its gray head, nape and back. The underside is completely red, there is no chest band. The female is paler in color and the young have fewer stripes than the young of other buntings. The coccyx is not red. It is found on rocky and bare slopes above 2,000 meters, and can rise high enough to approach glaciers. Image recordings were taken in the spring, summer and autumn periods in Muş, Malazgirt, Bulanık Plains and meadows on the mountain slopes above 2,000 meters. It is a species that is rare in our country and appears in certain regions. It is a rare species endemic to the region, recorded in Muş, Van, Ağrı, Iğdır and Bitlis. It lives in open fields, meadows and wetlands.

Murat Havzası, Muş Ovası
Murat Basin, Muş Plain

KARA BAŞLI ÇİNTE (KARA BAŞLI KIRAZ KUŞU)

Tarla çintesiyle beraber yaz aylarında ovalarda en yaygın görülen çintedir. Siyah başı, sarı boğazı, sarı alt tarafı ve kıvrık sırtıyla rahatça tanınır. Üreme dışı giysisinde erkeğin başlığı beyaz kırçılıdır. Dişisi büyük ve sade dişi bir serçeye benzer, sarıkuyruk altı ve desensiz kanatlarıyla ondan ayrılır. Genç dişisinin karnı beyazımsı yaşlı dişisinininki açık sarıdır. Kanadı çizgisizdir. Tüy ve teleklerin açık renkli kenarları kapalı kuşuna göre çeşitli ve melodiktir, kısa ve tekrarsız bir cümleden oluşur. Sesi "tyip" ve "cüp". Tarlalar, bozkırlar, çalılıklar, bahçeler e makide yaşar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 16,5 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 22-24 CM. 2.000 metre üstü rakımda da kuluçka ve varlıkları tespit edilmiştir. Ayrıca Muş Ovasının çayır ve sazlıklarında da görülmektedir. Fotoğraflarda da görüldüğü gibi kaya uçları ve mevsimsel bitkilerin uçlarında sürekli öter. Bölgede, bu ve buna benzer türlerin çoğunluğu halk arasında bülbül olarak tanımlanır. Halk edebiyatında deyişler, maniler, türküler, beyit ve kasidelerde "bülbül" önemli bir yer edinmiştir.

KARABAŞLI ÇİNTE (KARABAŞLI KIRAZ KUŞU) Muş Bulanık Arakonak, Balotu Köyleri Sazlıkları, Murat Havzası
EmberizaMelanocephala Black-HeadedBunting Muş Bulanık Arakonak, Balotu Villages Reeds, Murat Basin

EmberizaMelanocephala Black-HeadedBunting

*Muş Kurtik Dağı, Mirzeğa Bulakları Rakım 2.600 metre
Muş Kurtik Mountain, Mirzeğa waters Altitude 2,600 meters*

Along with the field chinte, it is the most common chinte seen in the plains during the summer months. It is easily recognized by its black head, yellow throat, yellow underside and red back. In non-breeding clothing, the male's headdress has white marls. The female resembles a large and plain female sparrow, distinguished from it by her yellow undertail and patternless wings. The belly of the young female is whitish, while the belly of the older female is light yellow. Its wings are unlined. The light colored edges of the feathers and feathers make the closed wing appear light colored. The young are reddish light brown and are recognized by their yellowtail underside. Its song is diverse and melodious compared to a bunting, and consists of a short and non-repetitive sentence. Its sound is "tyip" and "cüp". It lives in fields, steppes, bushes, gardens and maquis. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 16.5 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 22-24 CM. Their incubation and existence have also been detected at altitudes above 2,000 meters. It is also seen in the meadows and reeds of the Muş Plain. As seen in the photos, it constantly sings on the edges of rocks and seasonal plants. In the region, the majority of these and similar species are colloquially defined as nightingales. In folk literature, "nightingale" has an important place in sayings, poems, folk songs, couplets and odes.

AK SIRTLI KUYRUKKAKAN

Muş Kurtik Dağı, Şerafettin yaylaları
Muş Kurtik Mountain, Şerafettin plateaus

Erkeği alaca kuyrukkakandan açık renkli sırtı ve beliyle, karakulaklı kuyrukkakandan boğaz ve kanatlarındaki silahın birleşmesiyle ayrılır. Dişisi kuyrukkakanın dişisine benzer, kanatları siyah, sırtı kahverengi yerine açık gridir, boğazı siyah olabilir. Ötüşü gıcırdamalı bir şakımadır, araya tek heceli sert sesi katılır. Ürkektir. Bitki örtüsü çok az olan taşlık kurak araziler, tarlalar, kayalık yamaçlar ve yarı çöllerde yaşar, lokal olarak yaygındır. Türkiye'de kışlayan tek kuyrukkakan olarak bilinir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 15 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 19-22 CM, Genellikle yerdeki ve havadaki böceklerle beslenirler. Yüksek rakımlarda yaşayan bir türdür. İlimiz coğrafyasında genellikle 2.000 metre üstü

Oenanthe finschiifinsch'swheathear

Muş Kurtik Dağı, Çadıkaya Bölgesi
Muş Kurtik Mountain, Çadıkaya Region

The male is distinguished from the Pied Wagpecker by his light colored back and waist, and from the black-eared wattle by the combination of the weapons on his throat and wings. The female resembles the female wattletail, with black wings, a light gray back instead of brown, and a black throat. Its song is a raspy song, interspersed with a harsh monosyllable voice. He is timid. It lives in stony arid lands, fields, rocky slopes and semi-deserts with little vegetation, and is locally common. It is known as the only wattletail that winters in Turkey. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 15 CM. The average wingspan between open wing tips is 19-22 CM. They generally feed on insects on the ground and in the air. It is a species that lives at high altitudes. In the geography of our province, records were generally taken at altitudes above 2,000 meters.

MAVİ BAŞTANKARA

Bölgedeki mavi ve sarı renkli tek baştankara ve tek küçük ötücüdür. Parlak mavi tepesi ile hemen tanınır. Gençnin yanakları ve ensesi sarıdır. Sesleri çok çeşitlidir, çoğu büyük baştankaraya benzer, biraz daha tiz ve hızlıdır. Yaprak döken ormanlarda bol olarak, ibrelî ormanlarda daha az sayıda bulunur. Bunların dışında ağaçlıklar, korular, çitler, meyve ve sebze bahçeleri, palmiyeler, parklar ve bahçelerde bulunur. Kışın sazlıklarda görülebilir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 11,5 CM. Kanat açıklığı 18 CM.

Muş Şehir Merkezi. Kış dönemlerinde göç etmediği bilinir. Yüksek rakımlarda, dağlarda yaşar.
Muş City Center. It is known that it does not migrate during the winter periods.
It lives at high altitudes and in the mountains.

ParusCyaneus Blue Tit

ParusCyaneus Blue Tit. It is the only blue and yellow colored tit and the only small passerine in the region. It is instantly recognizable by its bright blue top. The youngster's cheeks and nape are yellow. Their calls are very diverse, most similar to the great tit, slightly higher pitched and faster. It is abundant in deciduous forests and less abundant in coniferous forests. Apart from these, it is found in woodlands, groves, fences, fruit and vegetable gardens, palm trees, parks and gardens. It can be seen in the reeds in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 11.5 CM. Wingspan 18CM.

SAZ KAMIŞÇINI (SAZ BÜLBÜLÜ)

Küçük boylu ve çizgisiz kameşçinlar arasında en yaygın ve bol olanıdır. Ötüşü duyulmadan çalı kameşçinından ayırt edilmesi çok zordur. Sırtı ve özellikle kuyruk sokumu daha kırmızı, bacakları mavimsidir. Gençlerin alulası koyu renklidir. Ortalama boyu 12,5 CM, Kanat açıklığı 16 CM, Sazlıklarda yaşarlar.

Muş Ovası, Sazlıklar, Bozbulut Köyü

AcrocephalusScirpaceus Reed Warbler

It is the most common and abundant among the small and unstriped warblers. It is very difficult to distinguish it from a reed warbler without hearing its song. Its back and especially its coccyx are redder, and its legs are bluish. The alula of the youngster is dark colored. Their average length is 12.5 CM, their wingspan is 16 CM. They live in reeds.

Muş Plain, Reeds, Bozbulut Village

KÜÇÜK SERÇE

Erkeğin başı ve alt tarafı gri, boğazı siyah, boyun yanları sarı, kanatları kırmızıdır. Dişisi sarımsıdır, küçük bir serçenin dişisine benzer. Ötüşü "trile" dönüşmüş bir serçe ciklemesidir. Sesi: "tri-rirp" ya da "tlir". Tarım arazilerinin veya nehirlerin yakınındaki sık kavaklıklar, söğütler ve ılgın çalılıklarında yaşar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 12 CM, Açık kanat uçları rası ortalama kanat açıklığı 19 CM.

*Küçük serçe Muş Bağları
Moabiticus Dead Sea Sparrow Muş Vineyards*

Passer Moabiticus Dead Sea Sparrow

The male's head and underside are gray, his throat is black, the sides of his neck are yellow, and his wings are red. The female is yellowish, similar to the female of a small sparrow. Its song is the squeak of a sparrow that has transformed into a "trill". Sound: "tri-rirp" or "tlir". It lives in dense poplars, willows and tamarisk bushes near agricultural lands or rivers. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 12 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 19 CM.

ERGUVANI BALIKÇIL

Gri balıkçıdan daha küçük, zarif ve koyu renklidir. Boynu ve gagası daha ince ve uzundur. Boynu bir yılını andırır. Tepesi ve karnı siyah, boynu siyah çizgili, karnı koyu kestane rengidir. Genci ve ergeni açık kahverengidir. Daha kalın gövdeli balabanla karşılaştırıldığında tepesindeki siyah daha az, boyun yanı çizgili değildir. Erişkin giysisine kavuşması beş yıl sürer, ergenler erken üreyebilir. Uçuşu gri balıkçıdan daha hızlı, kıvrık boynu daha çıkıntılı, kanat üstü örtüleri daha koyu renklidir. Uçuşta gagasını hafifçe aşağıya bükük, arka parmaklarını yukarı kalkık tutar. Genellikle sazlıkların arasında gizlenir. Sığ tatlı suda yaşar, sazlıklarda yuva yapar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 78-90 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 120-150 CM, Erguvani balıkçıları üreme bölgelerinde her türlü rahatsızlığa karşı oldukça hassastırlar. Sazların arasında iyice saklanırlar ve yuvaları da suyun yüzeyine yakın sazların arasındadır. Sulak, sazlık alanların kurutulması tahribatlara uğraması, yaşam alanlarını kısıtlamaktadır. İlimizde türe yönelik önemli bir risk bulunmamaktadır. Kış mevsimlerinde büyük çoğunluğu göç ettiği halde ilin sık sazlıklarında Arguvan Balıkçıl'a yılın tüm mevsimlerinde rastlamak mümkündür.

Muş İli Merkez Soğucak Köyü sazlıkları civarında yaralı olduğu vatandaşlar tarafından fark edilen kuş, onu sahada bulan kişiler tarafından alınıp bir gün misafir edildikten ve ilk müdahale yapıldıktan sonra doğa derneğine teslim edilmişti. Kopmak üzere olan ayağı için veterinerlerin ön tedavisinin ardından, kesin tedavi için Van Hayvan Hastanesine resmi yollar ile gönderilmişti. Doğaya olan saygı, sevgi ve ilginin önemli göstergelerinden olan bu durumun sosyal hayatta önemli ve etkili ilgi ve algı oluşturmaları yönünde ulusal ve yerel haber kaynaklarında haber konusu oldu.

Ardea Purpurea Purple Heron

It is smaller, more elegant and darker in color than the gray heron. Its neck and beak are thinner and longer. Its neck resembles a snake. Its top and belly are black, its neck is striped with black, and its belly is dark chestnut. Young and juvenile are light brown. Compared to the thicker-bodied bittern, it has less black on its top and no stripes on the side of its neck. It takes five years for it to acquire adult clothing, and adolescents can reproduce early. Its flight is faster than that of the gray heron, its curved neck is more protruding, and its wing coverts are darker in color. In flight, it keeps its beak slightly bent downwards and its hind fingers raised. It is usually hidden among the reeds. It lives in shallow fresh water and nests in reeds. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 78-90 CM. The average wingspan between the open wing tips is 120-150 CM. Judas herons are very sensitive to all kinds of disturbances in their breeding areas. They hide well among the reeds, and their nests are among the reeds near the surface of the water. Drying and destruction of wetland and reed areas restricts living spaces. There is no significant risk to the species in our city. Although most of them migrate during the winter months, it is possible to encounter Arguvan Heron in the dense reeds of the province in all seasons of the year.

The bird, which was noticed by the citizens as injured around the reeds of Soğucak Village in the Central Province of Muş, was taken by the people who found it in the field, hosted for a day and given first aid, and then delivered to the nature association. After the veterinarians' preliminary treatment for his foot, which was about to break off, he was officially sent to Van Animal Hospital for definitive treatment. This situation, which is one of the important indicators of respect, love and interest in nature, was the subject of news in national and local news sources as it created an important and effective interest and perception in social life.

ERGUVANİ BALIKÇIL

Renkli görüntüsü genç, üreme ve yetişkin dönemlerinde küçük farklılıklar gösterebilir. Zarif ve dikkat çeken renkli görüntüsüne rağmen ürkek ve asabidir. Besin zincirindeki en önemli düşmanı saz kedileri, tilkiler, alıcı kuşlar ve yumurta ve yavruları için de saksağan, yılan ve kargalardır.

Ardea Purpurea Purple Heron

Its color appearance may vary slightly during juvenile, reproductive and adult periods. Despite its elegant and eye-catching colorful appearance, it is timid and irritable. The most important enemies in the food chain are reed cats, foxes, birds of prey, and magpies, snakes and crows for their eggs and young. Çok ürkek olduğu için gözlenmesi biraz zordur. It is a little difficult to observe because it is very fearful.

Muş genelindeki bazı sazlıklarda yaşar.
It lives in some reeds throughout Muş.

ERKEK TOY KUŞU

Bölgedeki en büyük kara kuşudur. Başı ve boynu gri, sırtı kızıl üstüne enine siyah çizgili, alt tarafı beyazdır. Bacakları gridir. Üreme giysisindeki erkeğin beyaz bıyıkları ve kızıl göğüs kuşağı ortaya çıkar. Uçuşta kanatlarının için beyaz, kenarları siyahtır. Uyarı sesi havlamaya benzer. Bozkır ve ağaçsız geniş tarım alanlarında yaşar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 75-105 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 190-260 CM. Boyu ve bacakları uzun, kanatları geniş, gagaları kalın ve güçlüdür. Erkekleri dişilerinden büyüktür. Uçuşta turna ve leylekler gibi boyun ve bacaklarını uzatırlar. Erkek toyların tamamen erginleşmesi altı yıl sürer, ancak o zaman kur sırasında ortaya çıkan beyaz bıyıkları oluşur. Dişilerden her zaman daha büyük ve kalın yapılıdır, boyunları kalındır ve başının gerisi çıkıntı yapmaz.

DIŞI TOY KUŞU

Eşine ve popülasyonuna karşı son derece sadık, gizemli, fedakâr bir türdür. Toyların yaşayabileceği çok fazla uygun alan olmasına rağmen, her yıl aynı bölgelerde kuluçka dönemlerini geçirirler. Toy popülasyonları, bir sorun olmadığı takdirde yıllarca aynı alanı kullanırlar. Bulundukları alanlardaki çok hafif tepelik ve açıklık alanları kur yapma alanı olarak seçen erkekler, ortalama 50 metre aralarla dağılıp dişileri etkilemek için kur davranışlarını sergilerler. Erkekler kuyruk, omuz ve göğüs tüylerini tamamen kabartırlar ve beyaz tüylerinin ortaya çıkmasını sağlarlar ve boyunlarındaki hava keselerini havayla doldurup bazı boğuk sesler çıkartırlar. Bozkır kuşu olan Toylar genellikle ağaçsız, geniş ve düz olan, sürülmüş araziler, ekilmiş araziler, doğal ve yarı doğal bozkır ve çayırlar ve nadas arazilerinden oluşan, mozaik yapıda yaşam alanlarını tercih ederler. Bulanık, Malazgirt, Muş Ovaları ile kısmen Varto ve Korkut İlçe bozkırlarında popülasyonları mevcuttur.

Toy Sürüsü Muş Ovası
Bustard Herd Muş Plain

Otis Tarda Great Bustard

It is the largest land bird in the region. Its head and neck are gray, its back is red with transverse black stripes, and its underside is white. Its legs are grey. The male's white mustache and red chest band are revealed in the breeding suit. In flight, its wings are white on the inside and black on the edges. The warning sound is similar to barking. It lives in steppes and large treeless agricultural areas. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 75-105 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 190-260 CM. Its height and legs are long, its wings are wide, and its beak is thick and strong. Males are larger than females. In flight, they extend their necks and legs like cranes and storks. It takes six years for male bustards to become fully mature, only then do they develop the white whiskers that appear during courtship. They are always larger and thicker than females, their necks are thick and the back of their head does not protrude.

Muş'a doğru uçan bir toy kuşu, Muş Ovası

It is a mysterious, devoted species that is extremely loyal to its mate and population. Although there are many suitable areas for bustards to live, they spend their incubation period in the same areas every year. Bustard populations use the same area for years unless there is a problem. Males, who choose very slightly hilly and open areas in their areas as courtship areas, disperse at intervals of approximately 50 meters and exhibit courtship behaviors to impress the females. Males completely fluff up their tail, shoulder and chest feathers, revealing their white feathers, and fill the air sacs on their necks with air, making some hoarse sounds. Bustards, which are steppe birds, generally prefer treeless, wide and flat habitats with a mosaic structure, consisting of plowed lands, cultivated lands, natural and semi-natural steppes and meadows and fallow lands. Its populations are present in the Bulanık, Malazgirt, Muş Plains and partly in the steppes of Varto and Korkut Districts.

ERKEK TOY KUŞU

Toyların temel besin kaynakları bitkiler, omurgasızlar ve düşük miktarlarda da olsa küçük omurgalılarıdır. Toyların ekinlerin büyüme zamanı boyunca, böcekleri, yaban otlarını ve kemirgenleri ciddi miktarlarda tüketmesi, toyların tarımsal hasareyle mücadelede iyi bir işbirlikçi olabileceğini göstermektedir.

ERKEK BİR TOY KUŞU, MUŞ
A MALE BUSTARD, MUŞ

Uluslararası anlaşmalara göre, dünya genelinde birinci dereceden koruma altında olan Toylar için avcılık tehdidi halen devam ediyor. Ülke popülasyonunun yarıya yakını Muş bölgesinde olan toylar, il genelinde dağınık ve sürüler halinde yaşıyorlar. Kış mevsiminde büyük çoğunluğu kısa mesafe ve kısmen güney, kısmen de tam doğuya doğru göç ederler. Mart ayının ilk haftalarında tekrar geri gelirler. Telli Turna Doğa Derneğinin 2021 yılı verilerine göre il genelindeki ortalama sayıları 400 civarındadır. Toylar için en önemli tehditler; tarımda kullanılan kimyasallar, il dışından gelen ve yöre avcıları ile kaçak avcılarının türe yönelik sürekli avcılığı, pusu atmaları gibi nedenler halen devam ediyor. Neslinin tehlikede olduğu yapılan sosyal çalışmaların da etkisi ile yöre halkı tarafından ekseriyetle bilinmektedir. Yöre halkı toy ve turnalar için hassasiyet göstermektedirler.

Otis Tarda Great Bustard

The main food sources of bustards are plants, invertebrates and small vertebrates, albeit in low amounts. The fact that bustards consume significant amounts of insects, weeds and rodents during crop growth indicates that bustards can be good collaborators in the fight against agricultural pests.

According to international agreements, the hunting threat to Bustards, which are under first degree protection worldwide, still continues. Nearly half of the country's population is in the Muş region. Bustards live scattered throughout the province and in flocks. During the winter season, most of them migrate short distances, partly towards the south and partly towards the east. They come back again in the first weeks of March. According to 2021 data of the Telli Crane Nature Association, their average number throughout the province is around 400. The most important threats for bustards are; Reasons such as chemicals used in agriculture, continuous hunting and ambush of the species by local hunters and poachers coming from outside the province still continue. It is widely known by the local people that the species is in danger, with the influence of social studies. Local people are sensitive about bustards and cranes.

DIŞI TOY KUŞU

ERKEK TOY KUŞU

Sürüler halinde yaşarlar. Yemlenme, dinlenme, uçar ve konar vaziyetlerdeki seyir hallerinde dönüşümlü olarak birbirlerini kollarlar. Çok uzak mesafelerden muhtemel tehditleri fark edip hareket etmeye, sürüyü korumaya çalışırlar. Genelde kaz sürüsü gibi sıralı hareket ederler. Yetişkin bireyler sürünün diğer bireylerini korumak için uçarak veya yürüyerek kendilerini hedef gösterip gelen tehdidi farklı yerlere doğru çekip, şaşırtmaca yaparlar. Ve sürünün diğer bireyleri fark edilemez. Bunu, genelde yetişkin erkek Toykarlar yapar.

Görüntüler il coğrafyasının çeşitli bölgelerinde ve yıllara yaygın olarak kaydedilmiştir.
Avcılık tehdidine karşı yaklaşık bölge belirtilmemiştir.
The images have been widely recorded in various regions of the provincial geography and over the years.
The approximate area is not specified against the hunting threat.

Otis Tarda Great Bustard

Yetişkin bir erkek Toy Kuşu
An adult male Bustard

They live in flocks. They take turns watching each other while feeding, resting, and cruising in flying and landing positions. They try to detect possible threats from long distances, act and protect the herd. They generally move in a row, like a flock of geese. In order to protect other members of the herd, adult individuals target themselves by flying or walking, attracting the incoming threat to different places and making a surprise. And other members of the herd cannot be noticed. Adult male Bustards usually do this.

GECE BALIKÇILI

Beyaz, gri ve siyah renklidir. Tıknazlığı ve kambur duruşuyla boynunu göstermez. Tepesi ve sırtı siyah, tepesinden çıkan süs tüyleri uzun ve beyazdır. Gagası siyah ve bazen yeşilli, gözü kırmızı, yüz derisi mavi, siyah ya da yeşilimsi, bacakları sarı ya da turuncudur. Genci kahverengi üzerine beyaz beneklidir, balabana benzer. Ergeni beneksiz ve soluk kahverengidir. Uçuşta geniş gri kanatları ile siyah sırtı kontrast oluşturur, hızlı kanat çırpır, sürüleri sıralı uçar. Özgün sesi vıraklamaya benzer "kvak". Çoğunlukla gececedir.

GECE BALIKÇILI
Nycticorax Nycticora Night Heron

Muş Ovası, Murat Nehri Havzaları, Kuluçka dönemi Gece Balıkçıl sürüleri, Zengin biyolojik çeşitliliği olan durgun, düşük eğimli ve çevresinde çalı, sazlık ve ağaçlıkların olduğu su havzalarını tercih ederler.

NycticoraxNycticoraNightHeron

It is white, gray and black in color. He does not show off his neck with his stocky and hunched posture. Its top and back are black, and the ornamental feathers on its top are long and white. Its beak is black and sometimes green, its eyes are red, its facial skin is blue, black or greenish, its legs are yellow or orange. Its young body is brown with white spots, similar to a bittern. The juvenile is spotless and pale brown. In flight, its broad gray wings and black back contrast. It flaps its wings quickly and its flocks fly in rows. Its original sound is "kvak", similar to a croak. It is mostly nocturnal.

Muş Plain, Murat River Basins, Incubation period Night Heron flocks, They prefer stagnant, low-slope water basins with rich biodiversity and surrounded by bushes, reeds and trees.

GECE BALIKÇILI

Alacakaranlıkta uçarken gündüz sık ağaç dalları, ya da sık bitki örtüsünde dinlenirken görülür. Çevresinde yoğun bitki örtüsü bulunan bataklıklar, sazlıklar, göller ve nehirlerde bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 58-65 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 105-112 CM. Muş İl Coğrafyasının, özellikle sazlık ve ağaçlıkların olduğu sulak alan çevrelerinde, kalabalık topluluklar halinde, bahar, yaz ve güz dönemlerinde görebilirsiniz. Sessiz, sakin, dikkatli ve ani hamleler ile avlanır. Ağaçlarda, çalılıklar ve sazlıklar arasında yuva yaparlar. Genellikle ve yılın çoğu dönemlerinde topluluklar halinde bulunurlar. İlimiz coğrafyasında mevsim artlarına göre Kış dönemlerinde seyrek olarak görüntü kayıtları alınmıştır. Baharın ilk zamanlarında gelip, son güz dönemine kadar aralıklarla, kar ve buzlanmanın olmadığı su havzalarına göç ederler. Yerli tür olarak kabul edilebilir. Diğer su kuşları ile uyum içinde yaşayan sosyal bir kuştur. Hareketsiz olarak uzun süre su kenarında avını bekler ve ani, sakin, çevik hamle ile yemlenir. Sabah erken saatlerde ve güneş ışığının kırılması ile birlikte başlayarak gece süresince de avlanabilir.

NycticoraxNycticoraNightHeron

GENÇ GECE BALIKÇILI
A young Nycticorax Nycticora Night Heron.

It is seen flying at dusk and resting on dense tree branches or dense vegetation during the day. It is found in swamps, reeds, lakes and rivers with dense vegetation around it. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 58-65 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 105-112 CM. You can see it in crowded communities in the spring, summer and autumn periods of Muş Provincial Geography, especially in wetland environments with reeds and trees. It hunts silently, calmly, carefully and with sudden moves. They nest in trees, among bushes and reeds. They are usually found in groups during most periods of the year. Image recordings were taken infrequently during the winter periods, depending on the seasonal conditions in our city's geography. They come in the early spring and migrate to water basins where there is no snow or ice, at intervals until the last autumn period. It can be considered a native species. It is a social bird that lives in harmony with other waterfowl. It waits motionless for its prey at the water's edge for a long time and feeds with sudden, calm and agile moves. It can be hunted early in the morning and at night, starting with the refraction of sunlight.

Muş Karaağaç Beldesi sulak alan ve Sazlıkları
Muş Karaağaç Town wetland and reeds

ALA KARGA

En renkli kargadır. Kanat lekeleri mavi ve beyaz, kuyruk sokumu beyaz, kuyruğu siyahtır. Uçuşta beyaz kanat paneli, kuyruk sokumu ve siyah kuyruğu ile hemen tanınır. Genellikle keskin çığlığıyla yerini belli eder: "skeeeek, skeeeek". Bu sesi özellikle tehlike anında duyulur. Diğer sesleri, diğer kargalara benzeyen bir "hyee". Kanatları kısa ve yuvarlaktır, uçuşta zayıf ve dalgalıdır, yerde zıplayarak ilerler. Genellikle tek başına ya da küçük gruplar halinde bulunur, ilkbahar gösterilerinde daha büyük gruplar oluşturabilir. Ormanlar, meyve ve zeytin bahçeleri, büyük parklar, bahçeler, bazen de şehir parklarında görünür. Sonbaharda topladığı meşe palamutlarını kışa hazırlık için toprağa gömer. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 34 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 58 CM. Meşe ağaçlarının yaygınlaşmasındaki önemi çok büyüktür.

Muş Merkez Kurtik Dağı

Garrulus Glandarius Jay

It is the most colorful crow. The wing spots are blue and white, the coccyx is white, and the tail is black. It is immediately recognizable in flight by its white wing panel, coccyx and black tail. It usually reveals its location with its sharp scream: "skeeeek, skeeeek". This sound is heard especially in times of danger. Their other sound is a "hyee" similar to other crows. Its wings are short and rounded, weak and wavy in flight, and it moves by jumping on the ground. Usually found singly or in small groups, it may form larger groups during spring shows. It appears in forests, fruit and olive groves, large parks, gardens, and sometimes city parks. He buries the acorns he collects in autumn in the ground to prepare for winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 34 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 58 CM. Its importance in the spread of oak trees is great.

Muş Central Kurtik Mountain

ARI KUŞU

En bol ve yaygın arıkuşudur. Renkli giysisi ve uzun orta kuyruk telekleriyle hemen tanınır. Boğazı ve kuyruk sokumu sarıdır. Uçuşta kıvılcıkanat altı ve koyu renkli firar hattı görülür. Genci daha donuk renkli, daha yeşil ve daha kısa kuyrukludur. Uçuşta düzenli olarak öter, sesi berrak, tatlı ve tekrarlı bir "şrrük" ya da "rrüpp". Kum ocaklarındaki kum yarılarında koloniler halinde yuva yapar. Sonbaharda küçük sürüler halinde geçit yapar, yüksekte uçan sürülerin sesleri duyulur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 27-29 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 58 CM.

Merops Apiaster Bee Eater

It is the most abundant and widespread bee-eater. It is immediately recognizable by its colorful clothing and long middle tail feathers. Its throat and coccyx are yellow. In flight, the rudd's underside and dark trailing line are visible. The young are duller in colour, greener and have a shorter tail. It chirps regularly in flight, its sound a clear, sweet, repetitive "shrrük" or "rrüpp". It nests in colonies in sand cliffs in sand pits. In autumn, they parade in small flocks, and the sounds of high-flying flocks can be heard. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 27-29 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 58 CM.

TAŞ KUŞU

Erkeği siyah, beyaz ve pas kıızıldır. Başının tamamı, boğazı ve üst tarafı siyah, omuz lekeleri, kuyruk somumu ve kanat çizgisi beyazdır. Üreme dişi giysisine erkeğin siyah tüyleri kahverengiye döner. Dişisi üreme giysisinde daha açık kahverengidir, çayır taşkuşundan kaşının ve kuyruk dış teleklerinin kökünün beyaz olmasıyla ayrılır. Ötüşü kısa ve boğuk bir şakımadır, çoğu kez danslı uçuşunda öter. Tipik sesi pürüzlüdür "tsaktsak", ya da "huii, tsak, tsak". Sulak ve kuru çayırlar, kırlar, fundalıklar, alçak çalılıklar ve tarlalarda bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 12,5 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 21 CM. Özellikle bol çayırların olduğu sulak ve yüksek dağ yamaçlarında sık olarak bulunurlar.

İl genelinde türe ait çeşitli alanlarda görüntü kayıtları alınmıştır. 2.800 metre rakımda kuluçka dönemlerinde kayıtlar alınmış olup ayrıca Muş Ovası, Bulanık ve Malazgirt Ovalarının gür otlaklarının bulunduğu alanlarında da kayıtları alınmıştır.

Saxicola Torquata Stonechat

The male is black, white and rust red. The entire head, throat and upper part are black, while the shoulder spots, tail fin and wing stripe are white. The male's black plumage turns brown on the breeding female's clothing. The female is lighter brown in her breeding clothes, and differs from the meadowlark in that her eyebrows and the base of the outer tail feathers are white. Its song is a short and hoarse song, often sang during its dancing flight. Its typical sound is the jagged "tsaktsak", or "huii, tsak, tsak". It is found in wet and dry meadows, moors, shrubs, low bushes and fields. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 12.5 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 21 CM. They are especially common in wetlands and high mountain slopes where there are abundant meadows.

Image recordings were taken of the species in various areas throughout the province. Records were taken during the incubation periods at an altitude of 2,800 meters, and records were also taken in the lush pasture areas of the Muş Plain, Bulanık and Malazgirt Plains.

GRİ LEŞ KARGASI

Başı, boğazı, kanatları ve kuyruğu siyah, gövdesi gridir. Bölgede birçok alt türü vardır. Yerde yürüyerek ve yan yan zıplayarak ilerler. Tundra, çöller ve çıplak dağ dorukları dışında her türlü yaşam alanlarında, özellikle ağaçlı açık araziler, çayırlar, deniz kıyıları, şehir parkları ve bahçelerde bulunur. Yuvasını ağaç veya kaya oyuklarına yapar. Genellikle yalnız veya çiftler halinde dolaşır, küçük sürüler oluşturabilir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 47 CM. Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 85-100 CM. Bahar, yaz ve güz dönemlerinde yıllara yaygın olarak Muş İlinin çeşitli bölgelerinde görüntü kayıtları alınmıştır. Ülke genelinde yaygın bir türdür. İl genelinde kış mevsimi seyrek olmak üzere tüm yıl görülen bir türdür.

Muş Merkez Kurtik Dağı Çadırkaya
Muş Central Kurtik Mountain Çadırkaya

Cornix Group

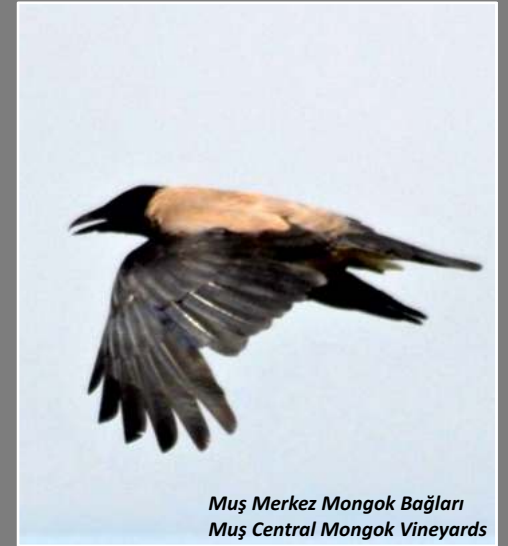

Muş Merkez Kurtik Dağı
Muş Central Kurtik Mountain

Its head, throat, wings and tail are black, and its body is grey. There are many subspecies in the region. It moves forward by walking on the ground and jumping sideways. It is found in all kinds of habitats except tundra, deserts and bare mountain peaks, especially wooded open lands, meadows, seashores, city parks and gardens. It makes its nest in tree or rock holes. Usually wanders alone or in pairs, may form small flocks. The average length between beak tip and tail tip is 47 CM. Average wingspan between open wingtips is 85-100 CM. Image recordings were taken in various regions of Muş Province throughout the years during the spring, summer and autumn periods. It is a common species throughout the country. It is a species that appears throughout the province all year round, rarely in winter.

Muş Merkez Karlıdere Köyü
Muş Central Karlıdere Vvillage

Muş Merkez Mongok Bağları
Muş Central Mongok Vineyards

GÖK KUZGUN

*Muş Ovası Murat Nehri civarı
Muş Plain, around Murat River,*

Coracias Garrulus Roller

*Muş Ovası Kırköy arazileri
Muş Plain Kırköy lands*

Bölgede kargaya benzeyen mavi renkli tek kuştur. Konduğunda kızıl sırtı belirir. Uçuşta mavi kanat örtüleri ve kanat altı belirir. Kuyruğu girintilidir. Genci soluk renklidir. Uçuşu düzdür, kur sırasında taklalar atarak uçar ve öter. Sesi haşın ve çirkindir, kargaya benzer: "rrrakrrrak". Seyrek ormanlar, ağaçlı ya da çalılık araziler ve orman kenarlarında yaşar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 30-32 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 60 CM. İlimiz coğrafyasının özellikle sulak alanlarına yakın yerlerde, kum ocakları, kumluk, sazlık ve çalılıklarına yakın yerlerde bahar, yaz ve güz dönemlerinde görmek mümkündür. Böcekler, küçük eklembacaklılar, kurbağa, kertenkeleler, çekirge gibi canlılar ile beslenir. Yemlenmeyi genellikle yerde yapar. Bazen havada da böcek yakaladığı görülür. Kış dönemlerinde göç ederler. İlimizde yaygın bir türdür.

It is the only crow-like blue bird in the region. When it lands, its red back appears. Blue wing coverts and underwing appear in flight. Its tail is indented. The youngster is pale in color. Its flight is straight, it flies somersaults during courtship and sings. Its voice is harsh and ugly, similar to a crow: "rrrakrrrak". It lives in sparse forests, wooded or bushy lands and forest edges. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 30-32 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 60 CM. It is possible to see it in the spring, summer and autumn periods of our province's geography, especially in places close to wetlands, sand pits, sandbars, reeds and bushes. It feeds on creatures such as insects, small arthropods, frogs, lizards and grasshoppers. It usually feeds on the ground. Sometimes it is seen catching insects in the air. They migrate during the winter periods. It is a common species in our city.

*Muş Merkez TİGEM arazileri
Muş Central TİGEM lands*

*Muş Ovası Kum Ocakları
Muş Plain Sand*

GRİ BALIKÇIL

En yaygın balıkçıdır. Üst tarafı gri, başı ve boynu beyaz, başının her iki yanındaki süs tüyleri siyahtır. Gencinin süs tüyleri bulunmaz, tepesi ve alnı koyu renklidir. Üstten kanat telekleri siyah, kanat örtüleri gridir. Kanat altı koyu gridir. Uçuşu yavaştır, ağır kanat çırpar, kanatlarını m şeklinde tutar, gagasını yukarı kaldırır. Sosyal bir kuştur. Çeşitli türler ile bir arada görmek mümkündür.

Tipik sesi sert bir çığlıktır: krank Bataklıklar sığ tatlı sular ve deniz kıyılarında beslenir. Genellikle ağaçlarda, seyrek olarak sazlıklarda ve yarlarda yuva yapar. Ayak ile baş arası ortalama boy uzunluğu 100 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 175-195 CM, Dört mevsim Muş İl Coğrafyasının sazlık, sulak, bataklık, göl, gölet ve nehir kıyılarında görmek mümkündür. Son derece dikkatli ve insan unsuruna karşı temkinlidir. 60-70 metreden fazla yaklaşmak çok zor.

MURAT NEHRİ, MUŞ, BULANIK KOTANLI KÖYÜ ÇIVARI
MURAT RIVER, MUŞ, AROUND BULANIK KOTANLI VILLAGE

Ardea cinerea greyheron

It is the most common heron. Its upper part is gray, its head and neck are white, and the ornamental feathers on both sides of its head are black. The youngster has no ornamental feathers and its crown and forehead are dark colored. The upper wing feathers are black and the wing coverts are grey. The underwing is dark grey. Its flight is slow, it flaps heavily, holds its wings in an m-shape, and lifts its beak up. It is a social bird. It is possible to see it together with various species.

Its typical sound is a harsh scream: crank It feeds in shallow fresh waters of marshes and sea shores. It usually nests in trees, rarely in reeds and cliffs. Average length between feet and head is 100 CM, Average wingspan between open wing tips is 175-195 CM, It is possible to see the four seasons in the reeds, wetlands, swamps, lakes, ponds and river banks of Muş Provincial Geography. He is extremely careful and wary of the human element. It is very difficult to get closer than 60-70 meters.

MUŞ, BULANIK, HAÇLI GÖLÜ ÇEVRESİ
Muş, BULANIK, AROUND HAÇLI LAKE

TAHTALI GÜVERCİN

Kaya güvercininden büyük ve uzun kuyrukludur. Özellikle uçuşta dikkat çeken beyaz kanat şeridiyle rahatça tanınır. Kuyruk bandı geniş ve siyahtır. Erişkinin boynunun yanında iki büyük beyaz leke vardır. Gençinin boynundaki lekeler oluşmamıştır. Sesi boğuk, ritimli ve tekrarlıdır, nefes almakta zorlanan bir kumruya benzer: "kuu-kuuu-kuu-kuu-kuu" Uçuşta gürültülü kanat çırparak dik yukarı tırmanır, yukarı kalkık kanatlarla süzülüşe geçer Ormanlarda, özellikle ibrelili ormanlarda ürer, ağaç dallarında yuva yapar, kışın açık arazide bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 40-42 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 65 CM. Yerli bir tür olup kış dönemlerinde iç göç yaparlar. Yani daha az veya hiç kar yağışı olmayan bölgelere geçici olarak göç ederler. Türe yönelik en önemli tehdit avcılık faaliyetlerinden gelmektedir. Alıcı kuşlar ise besin zincirindeki doğal tehdit olarak yer almaktadır. İl coğrafyasının hemen tüm kesimlerinde bahar, yaz, güz ve kısmen de olsa kış dönemlerinde görmek, gözlemlemek mümkündür. Sulak alanların yakınlarındaki çalılık ve ağaçlıkları daha çok sever ve buralarda yuva yaparlar. Dağlık alanlarda da yuva ve yemlenme yaparlar. Bitki, tohum, böcek, meyve, meşe ve ağaç kurtları, omurgasızlar ve çeşitli bitkiler ile beslenirler. İnsanlara karşı son derece ürkektiler. Çok fazla yaklaşılması mümkün değildir.

ColumbaPalumbusWoodpigeon

KAYA GÜVERCİNİ
Columba Livia (Feral Pigeon)

It is larger than the rock pigeon and has a longer tail. It is easily recognized by its white wing stripe, which attracts attention especially in flight. The tail band is broad and black. The adult has two large white spots on the side of its neck. The spots on the young man's neck did not appear. Its voice is hoarse, rhythmic and repetitive, it resembles a dove having difficulty breathing: "kuu-kuuu-kuu-kuu-kuu" In flight, it climbs vertically, flapping its wings noisily, and glides with upturned wings. It breeds in forests, especially in coniferous forests, and makes nests in tree branches. It is found in open ground in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 40-42 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 65 CM. They are a local species and migrate internally during the winter periods. That is, they temporarily migrate to areas with less or no snowfall. The most important threat to the species comes from hunting activities. Birds of prey are a natural threat in the food chain. It is possible to see and observe it in almost all parts of the provincial geography in spring, summer, autumn and partly in winter. They prefer bushes and trees near wetlands and nest there. They also nest and feed in mountainous areas. They feed on plants, seeds, insects, fruits, oak and tree worms, invertebrates and various plants. They are extremely timid towards people. It is not possible to get too close.

MUŞ OVASI
MUŞ PLAIN

MUŞ OVASI KARASU IRMAĞI HAVZASI
MUŞ PLAIN KARASU RIVER BASIN

MUŞ MERKEZ KALE BAĞLARI
MUŞ CENTRAL KALE VINEYARD

DERE KUŞU

Su tavuğu olarak da adlandırılır. Özgün bir kuştur. Boğazı ve göğsü bembeyaz, gövdesi kahverengidir. Gençnin üst tarafı grimsi kahverengi, alt tarafı beyaz koyu kırçılıdır. Ötüşü gür ve gıcırdamalıdır. Sesi: "zit, zit, zit" ve matematik bir "klink, klink". Çoğunlukla yüksek irtifadaki hızla akan derelerde yaşar, kışın daha alçaklara inebilir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 18 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 24 CM. Karın kısmı Kuzey ve Güney Avrupa'da siyah, Orta Avrupa ve Britanya Adaları'nda koyu kıızıdır. Yüksek rakımlı bölgelerde yaşar. Su altındaki avlarını görerek suya dalar ve avlanır. Sudaki canlılar ile beslenir. Yuvasını suyun üstünden akan taşların, kayaların altında yapar. Nadir görünen bir türdür.

Murat Nehri ile birleşen Eralanı Köyü yaylalarından gelen dere yatakları.

CinclusCinclusDipper

It is also called water chicken. It is a unique bird. Its throat and chest are pure white, and its body is brown. The upper side of the youngster is grayish brown, and the underside is white with dark gray. Its song should be loud and squeaky. Its sound: "zit, zit, zit" and a mathematical "klink, klink". It mostly lives in fast-flowing streams at high altitudes, and can go lower in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 18 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 24 CM. The belly is black in Northern and Southern Europe and dark red in Central Europe and the British Isles. It lives in high altitude areas. By seeing its prey under water, it dives into the water and hunts. It feeds on aquatic creatures. It makes its nest under stones and rocks flowing above the water. It is a rare species.

Stream beds coming from the plateaus of Eralanı Village, which merge with the Murat River.

İBİBİK

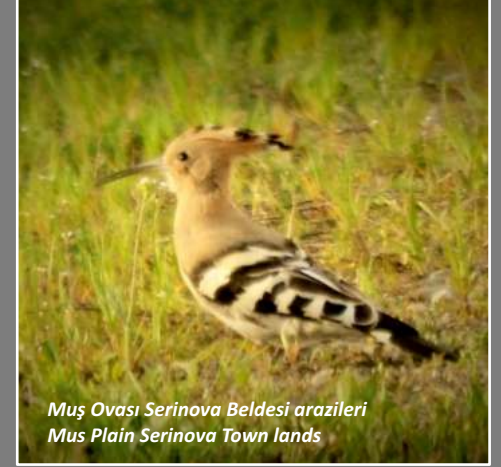
Özgündür. Uzun ve aşağı kıvrık gagası ve ibibiğiyle hemen tanınır. İbik tüylerinin ucu siyahtır, ibiğini genellikle kapalı tutar, özellikle konduğunda bir yelpaze gibi açar. Gövdesi kızıl pembe, kanatları ve kuyruğu siyah üzerine enine geniş beyaz çizgilidir. Uçuşta siyah beyaz kanatları belirir. Kanatları yuvarlak, uçuşu kendine hastır, kelebeği andırır. Tipik sesi üç heceli ve hızlıdır, guguğa benzer, uzaktan rahatça duyulur: "huphup, hup". Ağaçlar ya da otlak düzlükler, tarlalar, meyve bahçeleri, bağlar ve bahçelerde bulunur. Ağaçlar, kayalar ve binalardaki oyuk ve kovuklarda yuva yapar. Diğer isimleri; hüthüt, baltacı, taraklı, çavuşkuşu, Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 26-28 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 48 CM.

Muş Merkez Kale Mahallesi, Kale Bağları civarları
Mus Central Kale District, Kale Bağları vicinity

UpopaEpopshoopoe

Muş Ovası Serinova Beldesi arazileri
Mus Plain Serinova Town lands

It is original. It is immediately recognizable by its long, downward-curving beak and hoopoe. The tip of its crest feathers is black, it usually keeps its comb closed, but opens it like a fan, especially when it lands. Its body is reddish pink, its wings and tail are black with wide white stripes transversely. Its black and white wings appear in flight. Its wings are round and its flight is unique, resembling a butterfly. Its typical sound is three syllables and fast, similar to a cuckoo, and can be heard easily from a distance: "huphup, hup". It is found in wooded or grassy plains, fields, orchards, vineyards and gardens. It nests in holes and cavities in trees, rocks and buildings. Other names; hoopoe, axewing, scalloped, sergeant, Average length between beak tip and tail tip is 26-28 CM, Average wingspan between open wing tips is 48 CM.

HALKALI KÜÇÜK CILIBIT

İnce ve zarif bir cilibittir. Maskesi ve göğüs kuşağı siyah, göz halkası sarıdır. Kaşı ince ve beyazdır, iki yandan gelerek tepesinden birleşir. Gagası siyah, bacakları soluk sarıdır. Gencinin göz halkası belirgindir, alnı açık renkli, gözünün gerisi koyu renkli, göğüs kuşağı kesiktir. Kanat çizgisi yoktur. Sesleri: "pii-uu" ve "pip, pip, pip" ve küçük sumruyu andıran pürüzlü bir ses. Ötüşü sesinin trillerle bezenmiş tekrarıdır, uçuşta öter, yarası gibi kanat çırpır. Diğer cilibitlerin tersine sürüler oluşturmaz. Kumlu ve çakıllı göl kıyıları ve akarsularda ürer. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 14-15 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 22 CM. Görüntü kayıtları Muş ilinde bahar, yaz ve güz dönemlerinde yıllara yaygın olarak Murat Nehri Havzalarında kayıt altına alınmıştır. Nadir bir türdür. Özellikle nehrin menderes oluşturan bölgelerinde

Muş Bulanık İlçesi Murat Nehrinin
Rüstemgedik, Kotanlı bölgesi

CharadriusDubiusLittleRingedPlover

It is a slim and elegant plover. His mask and chest belt are black, and his eye ring is yellow. His eyebrow is thin and white, coming from both sides and joining at the top. Its beak is black and its legs are pale yellow. The young man's eye ring is prominent, his forehead is light colored, the rest of his eyes are dark, and his chest belt is cut off. There is no wing line. Calls: "pii-uu" and "pip, pip, pip" and a rough sound reminiscent of a little tern. Its song is a repetition of the sound adorned with trills. It sings in flight and flaps its wings like a bat. Unlike other plovers, it does not form flocks. It breeds on sandy and gravelly lake shores and streams. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 14-15 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 22 CM. Image recordings were recorded in the Murat River Basins throughout the years in the spring, summer and autumn periods in Muş Province. It is a rare species. It is especially visible in the meandering areas of the river.

Rüstemgedik, Kotanlı region of the
Murat River in Muş Bulanık District

KAR SERÇESİ

MontifringillaNivalisSnowfinch. Oldukça iri bir dağ kuşudur. Üst tarafı kahverengi, alt tarafı kirli beyaz, başı gri, boğazı siyahtır. Kanatları ve kuyruğundaki siyah-beyaz renkler özellikle uçuşta belirir. Dişinin başı daha kahverengidir, kanatları ve kuyruğunda daha az beyaz vardır. Genci daha donuk renklidir. Gagası üreme giysisinde siyah üreme dışı giysisinde sarıdır. Yerdeyken basını doğrultarak dolaşır ve kuyruğu kakar. Ötüşü monoton bir "sitticir, sitticir". Başlıca sesleri pürüzlü bir "tsuiik" ve yumuşak bir "piç". Yerde beslenirken göze çarpmaz. Kayalık ve taşlık yüksek dağlarda yaşar, kışın alçalıklara iner, küçük yerleşimlere sokulabilir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 18 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 25 CM.

Muş Merkez Üçevler Köyü Arazileri, Rakım 2.700 metre.
Muş Center Üçevler Village Lands, Altitude 2,700 meters.

CharadriusDubiusLittleRingedPlover

MontifringillaNivalisSnowfinch. It is a very large mountain bird. Its upper part is brown, its lower part is dirty white, its head is gray and its throat is black. The black and white colors on its wings and tail are especially visible in flight. The female's head is browner, with less white on her wings and tail. The younger one is more dull colored. Its beak is black in breeding clothes and yellow in non-breeding clothes. While on the ground, it walks around with its head straightened and its tail poking. His call is a monotonous "sitchchir, shittichir". Its main sounds are a jagged "tsuiik" and a soft "bastard". It is inconspicuous when feeding on the ground. It lives in rocky and stony high mountains, descends to lower elevations in winter, and can be found in small settlements. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 18 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 25 CM.

KARA LEYLEK

Beyaz karnı ve kuyruk altı örtüleri dışında simsiyahtır. Yakından tüylerinin parlak yeşil ve mor olduğu fark edilir. Gagası ve bacakları kırmızıdır. Gencinin gövdesi daha kahverengi, gagası açık renklidir. Leylek gibi sessiz değildir " hili, hi lii". Leylekten çok daha ürpektir. Yaşlı ormanlarda ve kayalıklarda yuva yapar, çevredeki bataklık ve tatlı su kenarlarında beslenir, Göç sırasında açık arazide bulunur, çoğu kez leylek sürülerine katılırlar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 95-100 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 145-155CM. Çoğunlukla yalnızdır, bazen bir diğer bireye eşlik eder. Göç sırasında seyrek, en fazla 100 bireye dek gruplar oluştursa da kışladığı alanlarda tek ya da iki birey olarak görülür. Fazla av ya da yem bulunan alanlarda bile kalabalık olmayan sayılarda beslenir. Genellikle her üreme döneminde aynı çift birlikte yuva kuracakları alana dönerler. Üreme ve çift olma davranışları diğer leylek türünde ki özellikleri gösterir. Et oburdur. Temel besin maddelerini balıklar, amfibiler, böcekler, sürüngenler, memeliler, ötücü kuşların yuvalarındaki yumurta ya da yavrular oluşturur. Murat ve Karasu Nehrinin Durgun ve hafif akıntılı ve özellikle menderesli ve çevresinde ağaç, çalılık olan kısımlarında yemlenirken gözlenmesi mümkündür. Ancak seyrek, dağınık bir tür olduğundan en iyi gözlem ve kayıt alımı için bahar ve yaz dönemlerinin hafif rüzgârlı sıcak saatlerinde uçar vaziyette görebilirsiniz. Özellikle Murat Nehir havzalarının insan etkisi ile bozulmamış menderesli kısımlarındaki büyük ağaç dallarında yuvalanırlar.

MURAT NEHRİ HAVZASI, ORTAKENT KÖYÜ CİVARI, MUŞ OVASI
MURAT RIVER BASIN, AROUND

ARPAYAZI KÖYÜ, GÖLET CİVARI, MUŞ OVASI
ARPAYAZI VILLAGE, POND AROUND, MUŞ PLAIN

Ciconia Nigra Black Stork

It is jet black except for its white belly and undertail coverts. Up close, it is noticeable that its feathers are bright green and purple. Its beak and legs are red. The body of the youngster is browner and its beak is light colored. It is not silent like the stork "hili, hi lii". It is much more timid than a stork. They nest in old forests and rocks, feed in the surrounding swamps and freshwater edges, are found in open lands during migration, and often join stork flocks. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 95-100 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 145-155 CM. It is mostly alone, sometimes accompanied by another individual. Although it rarely forms groups of up to 100 individuals during migration, it is seen as a single or two individuals in wintering areas. It feeds in small numbers even in areas where there is a lot of prey or feed. Usually, the same pair returns to the area where they will nest together during each breeding season. Reproductive and mating behaviors show characteristics of other stork species. He is a carnivore. The main nutrients are fish, amphibians, insects, reptiles, mammals, and eggs or hatchlings in the nests of songbirds. It is possible to observe it while feeding in the calm and gentle flowing parts of the Murat and Karasu Rivers, especially in the meanders and the parts surrounded by trees and bushes. However, since it is a sparse and scattered species, you can see it flying during the warm, slightly windy hours of spring and summer for the best observation and recording. They nest in large tree branches, especially in the meandering parts of the Murat River basins that have not been disturbed by human influence.

KARA LEYLEK

Leyleğin aksine yerleşimlerden, insanlardan uzak yerleri tercih ederler. Bozulmamış ormanlık alanlar, nehir kollarının orman kıyılarında oluşturdukları sulak, yarı bataklık alanlar, büyük nehir kollarının yanında oluşmuş su basar mera ve tatlı su kaynakları yakınlarında yaşarlar. Ülkemizde ve ilimizde bahar ve yaz dönemlerinde seyrek, yaygın ve nadir olarak bulunduktan sonra Ağustos sonları ile Eylül ayında güneye göç edip Mart ayında tekrar dönerler. Fotoğraflar; Muş İli Murat Nehir havzalarında kayıt altına alınmıştır. İlimiz Varto, Bulanık, Malazgirt, Hasköy ve Korkut ilçe arazilerinin suya yakın kısımlarındaki sık ağaçlık, çamurlu, taşlı, sazlık, bataklıklarda seyrek olarak bulunur. Akıntılı ve durgun sulardaki ve topraktaki küçük canlılar ile beslendiği kaydedilmiştir.

ARPAYAZI KÖYÜ, GÖLET ÇEVRESİ, MUŞ OVASI
ARPAYAZI VILLAGE, POND SURROUNDINGS, MUŞ PLAIN

Hava akımını çok iyi kullanırlar. Bu sayede çok fazla enerji sarf etmeden uzun mesafe yol alıp yükseğe doğru kartal, turna ve diğer leylekler gibi kolayca ve kısa sürede yükseltilirler. Göç zamanlarında bir günde 200-300 km yol kat edebilir. Gizlenme olanağı yüksek olan ağaçlık, kayalık, bozulmamış sık ağaçlarla kaplı nehir kıyılarındaki ağaçların içinde ve beslenme sahasına yakın yüksek ve sarp kayalıklarda yuva yapar. İlimizde Murat Havzasında dağınık ve seyrek çiftler halinde ve özellikle uçar vaziyette gözlemlemek mümkündür.

Ciconia Nigra Black Stork

Unlike storks, they prefer places away from settlements and people. They live in intact forest areas, wetlands and semi-swamp areas formed by river branches on the forest shores, flooded pastures formed next to large river branches, and near fresh water sources. After being found infrequently, widely and rarely in our country and province during the spring and summer periods, they migrate south in late August and September and return in March. Photos; It was recorded in the Murat River basins of Muş Province. It is rarely found in densely wooded, muddy, stony, reed beds and swamps in the parts of our province's Varto, Bulanık, Malazgirt, Hasköy and Korkut district lands close to the water. It has been recorded that it feeds on small creatures in flowing and stagnant waters and in the soil.

They use airflow very well. In this way, they can travel long distances without consuming too much energy and soar high, easily and in a short time, like eagles, cranes and other storks. During migration, it can travel 200-300 km in a day. It nests in trees on river banks covered with thick, rocky, undisturbed trees, which have high hiding opportunities, and on high and steep cliffs close to the feeding area. It is possible to observe it in scattered and rare pairs, especially in flight, in the Murat Basin in our city.

ALACA AĞAÇKAKAN

Türkiye'de en yaygın bulunan ağaçkakanıdır. Erişkinin tepesi siyah, erkeğin alı kırmızıdır. Gencinin tepesi kırmızıdır, orman ağaçkakan türüne göre çizgili böğrüyle ayrılır. Yanakları ve boynunun yanı kesintisiz düz beyazdır. Kanatlarında geniş bir beyazlık vardır. Böğrü ince çizgili olabilir, kuyruk altı pembemsi kırmızıdır. Uçuşta kanatlarını kapalı tutarak süzülür, dalgalı bir hat takip eder. Seyrek ve genellikle yaprak döken ormanlar, ağaçlık açık araziler, meyve ve zeytin bahçeleri ve bahçelerde yaşar. Ortalama 22-23 cm kanat açıklığına sahiptir.

Dendrocoğus syriacus Syrian Woodpecker

It is the most common woodpecker in Turkey. The top of the adult is black and the forehead of the male is red. The young one has a red top, and is distinguished by a striped flank, depending on the woodpecker species. Its cheeks and the side of its neck are solid white. There is a wide area of white on its wings. The flank may be thinly striped, the undertail is pinkish red. In flight, it glides by keeping its wings closed and follows a wavy line. It lives in sparse and mostly deciduous forests, open wooded areas, fruit and olive groves and gardens. It has an average wingspan of 22-23 cm.

ÇIVGIN

Bölgedeki en yaygın iki çivgından biridir. İlimizdeki en küçük kuşlardan olan çalikuşu, küçük sinek kuşu gibi en küçükler sınıfına girer. Görüntü kayıtlarının yapılması zordur, çünkü çok hızlı hareket ederler. Üst tarafı soluk yeşil kahverengi, alt tarafı gridir. Söğüt bülbülüne kıyasla yeşil ve sarı tonlar daha az bulunur. Ormanlar, tek tük ağaçlı ve çalılık araziler ve bahçelerde bulunur. Ortalama 11 cm büyüklüğündedir. Muş ilindeki Murat ve Karasu Nehir yataklarındaki çalılıklarda, ağaçlarda bulunur. Küçük sinek kuşu ve çalikuşu gibi hızlı hareket eder ve aynı alanlarda bunlarla birlikte görünmesi mümkündür.

Phylloscopus collybita Chiffchaff

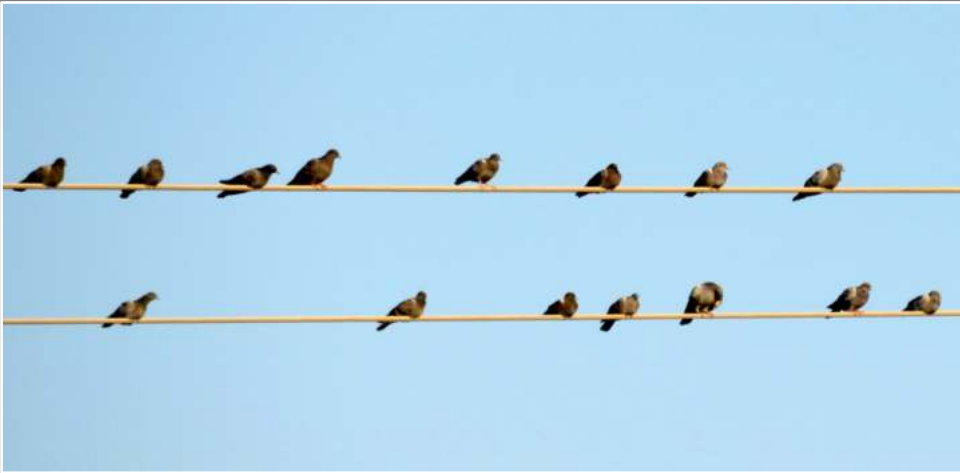
It is one of the two most common warblers in the region. The wren, one of the smallest birds in our city, is classified as the smallest, like the hummingbird. Image recordings are difficult to make because they move so fast. The upper side is pale green brown and the lower side is gray. Compared to the willow warbler, green and yellow tones are less common. It is found in forests, areas with occasional trees and shrubs, and gardens. It is approximately 11 cm in size. It is found in bushes and trees in the Murat and Karasu River beds in Muş Province. It moves quickly, like hummingbirds and wrens, and it is possible to appear with them in the same areas.

KAYA GÜVERCİNİ

Evcil güvercinin atasıdır. Gözü kırmızı, göz halkası sarıdır. Kanadında iki kalın siyah şerit bulunur, kuyruk sokumu ve kanat altı beyazdır. Uçuşta kanatlarını yukarı kaldırarak süzülür. Sesi boğuk ve ısrarlıdır: "guu-rrrruuu". Dağlardaki ve deniz kıyısındaki kayalık yarlarda yaşar. Doğal dağılımı Britanya Adaları ve Fransa kıyıları, Akdeniz ve Hazar Denizi Havzaları, K. Afrika, Arabistan Güney Batı Asya'dır. Şehir güvercinleri ile karışır, sürülerinde doğal donun dışında "beyaz telekli" kuşlar bulunabilir. Kaya oyuklarına ve mağaralara yuva yaparlar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 31-34 CM. Her türlü tane ve tohumlarla, böcekler, larvalar ve küçük salyangozlarla beslenirler. Yurdumuzun her tarafında bulunur. Kırılarda, tarlalarda ve kayalıklarda yaşar. Kaya kovuklarında, binaların çatılarında yuvalanır. Yaygın ve sosyal herkes tarafından bilinen bir türdür. Yerli bir tür olduğu için ağır kış şartları hariç genellikle göç etmezler. Veya kısa mesafeli olarak göç ederler.

Columba Livia Rock Dove

Muş Ovası, Muratgören-Boyuncuk Köyleri arası
Muş Plain, between Muratgören-Boyuncuk Villages

It is the ancestor of the domestic pigeon. Its eyes are red and its eye ring is yellow. It has two thick black stripes on its wings, and its coccyx and underwing are white. In flight, it glides by lifting its wings up. His voice is hoarse and insistent: "guu-rrrruuu". It lives in rocky cliffs in the mountains and on the seashore. Its natural distribution is the British Isles and the coasts of France, the Mediterranean and Caspian Sea Basins, N. Africa, Arabia and South-West Asia. It mixes with city pigeons, and birds with "white feathers" can be found in their flocks outside the natural frost. They nest in rock holes and caves. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 31-34 CM. They feed on all kinds of grains and seeds, insects, larvae and small snails. It is found all over our country. It lives in the fields, fields and rocks. It nests in rock cavities and on the roofs of buildings. It is a common and social species known by everyone. Since they are a native species, they generally do not migrate except in harsh winter conditions. Or they migrate short distances.

KAYA GÜVERCİNİ

Dişi iki yumurta yapar. Erkek, dişi nöbetleşe olarak kuluçkada 16–18 gün ara ile yatarlar. Yavrular ilk günlerde ana ve babanın kuluçkasında oluşan kesik süt gibi bir salgı ile beslenir. 4 hafta sonunda uçarlar. Erkek ve dişi hemen ikinci kuluçka için çiftleşirler. Yılda 3 kere kuluçkaya yattıkları olur. Sosyal bir türdür. Çeşitli kuş türleri ile aynı bölgelerde beslenirken ve hareket halindeyken görünebilirler. Türe yönelik en önemli tehdit alıcı kuşlardan gelmektedir. Doğaya büyük katkıları olan güvercinler kalabalık topluluklar halinde hareket etmeyi çok severler. Bu durum aynı zamanda alıcı kuşlara karşı korunma ve birbirlerini uyarmaları için de önemli etkiler sunuyor.

Yöre halkı tarafından "GÖGERÇİN, GÜGERÇİN, GÖKERÇİN, GÜVERÇİN" gibi de adlandırılır.

MUŞ OVASI
MUŞ PLAIN

ColumbaLiviaRockDove

The female lays two eggs. The male and female take turns incubating the incubator at intervals of 16-18 days. In the first days, the babies are fed with a milky secretion formed in the crop of the mother and father. They fly after 4 weeks. The male and female immediately mate for the second brood. They incubate three times a year. It is a social species. They can be seen feeding and on the move in the same areas as various bird species. The most important threat to the species comes from birds of prey. Pigeons, which make great contributions to nature, love to move in large groups. This also provides important effects for protection against birds of prey and for warning each other.

KINALI KEKLİK

Bilinen ve sevilen bir kuştur. Üst tarafı gridir, sırtı hafif açık kahverengiye çalar. Gaga dibi beyazdır. Uçuşta çil keklikten gri sırtı ve daha büyük olmasıyla ayrılır. Bilindik sesi gür ve tizdir. Kayalık, taşlık ve bitki örtüsü cılız olan tepeler ve dağ eteklerinde, taşlık ve yarı çöllerde yaşar. Eskiden çok bol iken sayıları aşırı avcılık nedeniyle çok azalmıştır. Yuvarlak gövdeli ve dik duruşludurlar. Gıdıları ve boğazları beyaz, gagaları ve bacakları kırmızıdır. Doğada önemli işlevleri var. Birbirlerini sürekli kollayarak ve çevreden gelebilecek tehlikelere karşı sürekli ve uyumlu dikkat halindeler.

Koşkar Baba Varto

Alectoris Chukar Chukar

Avcılık faaliyetlerinin etkisi altındalar.
They are under the influence of hunting activities.

It is a known and loved bird. Its upper side is grey, its back slightly tinged with light brown. The bottom of the beak is white. It differs from the partridge in flight by its gray back and larger size. Its familiar voice is loud and high-pitched. It lives in rocky, stony hills and foothills, stony and semi-deserts with weak vegetation. While they used to be very abundant, their numbers have decreased significantly due to excessive hunting. They have a round body and an upright stance. Their chins and throats are white, and their beaks and legs are red. They have important functions in nature. They constantly watch out for each other and are constantly and harmoniously alert to dangers that may arise from the environment.

Korkut Köyleri
Korkut Villages

KIZKUŞU

Bilinen bir çayır kuşudur, ibiklidir. Uzaktan siyah beyazdır, yakından koyu yeşil sırtı ve kızkuyruk altı seçilir. Boğazı üreme giysisinde siyah, kışın beyazdır. Uçarken yuvarlak kanat uçları belirir, özgün bir uçuşu vardır. Sesi ve uçuşu "piivit" sesinin çeşitlemelerinden oluşur: yerdeyken "piit", uçarken "piivit" ya da ötüş olarak "p'uiit, p'uiit, pii-vit, pii-vit". Gösteri uçuşunda dalgalı ve akrobatik hareketler yapar. Tarlalar, çayırlar ve bataklıklarda ürer. Üreme dönemi dışında büyük sürüler oluşturur, su kenarları, sulak alanların çevresi ve lagünlerde bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 28-31 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 58 CM. Büyük çoğunluğu kış dönemlerinde bölgede bulunmazlar. Göç dönemi kalabalık halde yere yakın uçuşlar ile hareket ederler.

VanellusVanellusLapwing

It is a well-known meadow bird and has a crest. From afar it is black and white, up close its dark green back and redstart underside are visible. Its throat is black in breeding clothes and white in winter. While flying, rounded wing tips appear and it has a unique flight. Its voice and flight are variations of the "piivit" sound: "piit" when on the ground, "piivit" when flying, or "p'uiit, p'uiit, pii-vit, pii-vit" as a song. It makes wavy and acrobatic movements in its demonstration flight. It breeds in fields, meadows and swamps. It forms large flocks outside the breeding season and is found around water edges, wetlands and lagoons. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 28-31 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 58 CM. The majority of them are not found in the region during the winter months. During the migration period, they move in large numbers, flying close to the ground.

MAHMUZLU KIZ KUŞU
Hoplopterus Spinosus Spur-Winged Plover

K Karasu Irmağı yatakları, Çatbaşı Köyü, Muş Ovası
Karasu River beds, Çatbaşı Village, Muş Plain

MAHMUZLU KIZ KUŞU

Yeşilova, Mercimekkale arası sulak alanları, Muş Ovası
Yeşilova, Mercimekkale wetlands, Muş Plain

Yanakları ve boyun yanları beyaz, tepesi, boğazı ve alt tarafı siyahtır. Bacakları gri ve uzun, kuyruğu siyahtır. Üstten açık kahverengi kanat örtüleriyle siyah kanat telekleri beyaz bir şeritle ayrılır. Kanat altı örtüleri beyazdır. El bileğinden küçük bir mahmuz çıkar. Sesi çığlıksı ve incedir: "ti, ti, tö, il". Uyarı sesi kesik ve tiz "pit" ya da "tik" hecesinin ısrarlı tekrarıdır. Uçuşu yavaştır, kanatlarını çırparken gövde seviyesinin altında tutar, ani ve sert darbelerle çırpır. Lagünler, tuzlu ve acı bataklıklar ve göllerde yuva yapar. Üreme dönemi sonrası sürüler oluşturur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 25-27 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 55 CM. Mahmuzlu Kız Kuşları ve Kız Kuşları Muş İli Sulak alanlarında bahar, yaz ve güz dönemlerinde sulak alanlarda bulunur. Yöre halkı bu kuşların her ikisi için de "Triiil" adını kullanırlar. Ürrektir, yuvayı koruma konusunda da son derece fedakârdır.

Muş, Korkut İlçesi Güven ve Balkır Köyleri Gölet civarı
Muş, Korkut District, Güven and Balkır Villages, around the Pond

Hoplopterus Spinosus Spur-Winged Plover

Mart ayı ilk haftalarından itibaren il coğrafyasına gelmeye başlayan kız kuşları, Aralık ayının sonuna kadar kademeli olarak kar olmayan bölgelere geçici olarak göç ederler. Yerli tür olarak kabul edilebilir.

Its cheeks and neck sides are white, and its top, throat and underside are black. Its legs are gray and long, and its tail is black. The light brown upper wing coverts and black wing feathers are separated by a white stripe. The underwing coverts are white. A small spur grows from his wrist. His voice is shrieking and thin: "ti, ti, tö, il". The warning sound is the persistent repetition of the interrupted and high-pitched syllable "pit" or "tik". Its flight is slow, it keeps its wings below the body level while flapping, and flaps with sudden and hard blows. It nests in lagoons, salt and brackish marshes and lakes. It forms flocks after the breeding period. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 25-27 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 55 CM. Spur-mounted Lapwings and Lapwings are found in the wetlands of Muş Province in spring, summer and autumn. The local people use the name "Triiil" for both of these birds. They are timid and extremely devoted to protecting the nest.

Muş Bulanık İlçesi, Haçlı Gölü Doğusu, sulak alanı
Muş Bulanık District, east of Haçlı Lake, wetland

Güzeltepe Köyü Merkez-MUŞ
Güzeltepe Village Center-MUŞ

KIZIL BOYUNLU BATAĞAN

Üreme giysisinde boynu kestane kızılı, yanakları açık gri, gaga dibi parlak sarıdır. Üreme dışı giysisinde bahriden daha kirli beyaz ve daha kalın yapılıdır. Gagası sarımsı ve daha kısa, boynu gridir. Bahride olduğu gibi kaşı beyaz değildir. Siyah tepesi ve beyaz yanağı gözün gerisinde dağınık bir sınırla ayrılır. Uzaktan bahriden çok kara boyunlu batağana benzer. Üreme döneminde sıkça gür ses, dalgıca benzeyen uluma, vaklama, tıslama, anırma ve kışnemeye benzeyen sesleri duyulur. Kışın deniz kıyısında bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 40-50 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 85 CM. Özellikle üreme dönemlerinde gerek eşini bulabilme, gerekse bölgesel sınırlarını çevreye bildirmek amacıyla yüksek sesli ötüşleriyle dikkat çekerler. Öterken ense tüyleri ve sırt tüylerini kabartarak, boyunlarını yukarıya uzatarak yüzerler. İlimizdeki popülasyonunun ülke kapsamında önemli bir yeri olmakla birlikte, ülke genelinde bu durum tam olarak bilinmemektedir.

Muş, Malazgirt, Kaz Gölü, Kızıl Boyunlu Batağan Aileleri
Muş, Malazgirt, Kaz Lake PodicepsGrisegenaRed-NeckedGrebe Families

PodicepsGrisegenaRed-NeckedGrebe

Muş, Bulanık, Haçlı Gölü/Lake

In the breeding costume, the neck is chestnut red, the cheeks are light gray, and the base of the beak is bright yellow. Its non-breeding clothing is dirtier white and thicker than the Bahri's. Its beak is yellowish and shorter, and its neck is grey. His eyebrows are not white like Bahri's. Its black crown and white cheeks are separated by a diffuse border behind the eye. From afar it looks more like a black-necked grebe than a grebe. During the breeding season, loud sounds, diver-like howling, quacking, hissing, braying and neighing sounds are often heard. It is located on the seashore in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 40-50 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 85 CM. They attract attention with their loud calls, especially during breeding periods, in order to find their mate and to inform the environment of their territorial borders. They swim by raising their neck feathers and back feathers and extending their necks upwards while singing. Although the population in our city has an important place within the scope of the country, this situation is not fully known throughout the country.

KIZIL BOYUNLU BATAĞAN

Bahri ile aynı habitatı kullanır ve hemen aynı besinler ile beslenir; sudaki canlılar, balıklar, kurbağa larva gibi. Sazlık ve çalılıklar arasında yuva yapar. Sosyal bir türdür. Aile bireyleri dişi, erkek ve yavrular(yavrular beşinci haftadan itibaren) topluca ve birlikte beslenmek için hareket ederler.

Göç sırasında diğer türler gibi kalabalık topluluklar halinde değil de tekil veya aile olarak hareket ederler, gözlem ve görüntü kayıtları için suyun ortasında veya uzakta olsalar bile 60-70 metreden fazla yaklaşıldığında hemen uzaklaşmaya başlıyor. Besin zincirindeki en önemli tehditleri yılan ve sazlık şahini başta olmak üzere alıcı kuşlardır.

Muş, Bulanık, Haçlı Gölü/Lake

Kaz Gölünde yoğun olmakla birlikte Haçlı Gölü, Akdoğan Gölleri, Büyük ve Küçük Hamurpet Gölleri, İron Sazlıklarında yoğunurlar. Ücra köşelerdeki sazlık ve çalılıkların olduğu küçük göller, baraj gölleri, sazlık ve bataklık bölgelerde, Bahar, Yaz ve Güz dönemlerini geçirdikten sonra kış dönemi için Hazar Denizine, ülkemizin güney, kuzey ve batı deniz sahilleri ile daha sıcak bölgelere doğru tekrar göç ederler.

PodicepsGrisegenaRed-NeckedGrebe

It uses the same habitat as the Bahri and eats almost the same food; aquatic creatures, such as fish, frog larvae. It nests among reeds and bushes. It is a social species. Family members, female, male and offspring (cubs starting from the fifth week) move together to feed collectively.

During migration, they move as individuals or families, rather than in crowded groups like other species. Even if they are in the middle of the water or far away for observation and image recording, they immediately start to move away when approached more than 60-70 meters. The most important threats to the food chain are birds of prey, especially snakes and reed hawks.

Although they are dense in Kaz Lake, they are also dense in Haçlı Lake, Akdoğan Lakes, Büyük and Küçük Hamurpet Lakes, and Iron Marshes. After spending the Spring, Summer and Autumn periods in small lakes, dam lakes, reeds and swamp areas with reeds and shrubs in remote corners, they migrate again to the Caspian Sea for the winter period, to the southern, northern and western sea coasts of our country and to warmer regions.

KIZIL ŞAHİN

Şahinden biraz daha büyük, uzun kanatlı ve uzun kuyrukludur. Giysisi, özellikle de kanat altı çoğunlukla kıızıdır. Göğsü açık renkli, göğsüne zıt olan karnı koyu renkli, kuyruğu erişkinde çizgisiz krem rengidir, gencininki ince çizgili olabilir. Kanat altında el teleklerinin içi bembeyazdır. Sesi şahine çok benzer. Dönerek yükselirken kanatlarını şahinden daha fazla yukarı kaldırır, süzülürken kanadını düz ya da yukarı kalkık tutar. Ovalar, bozkır, dağlar ve benzer açık arazide bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 50-65 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı KA 126-148 CM.

Açık arazideyken genellikle çevreyi rahat görebileceği yerlerde hareketsiz olarak bekler, çevreyi gözler.

Arakonak, Balotu Köyleri arası, Bulanık-MUŞ
Arakonak, between Balotu Villages, Bulanık-MUŞ

ButeoRufinusLong-LeggedBuzzard

It is slightly larger than a hawk, has long wings and a long tail. Its clothing, especially under its wings, is mostly red. Its chest is light colored, its abdomen opposite the chest is dark colored, its tail is cream colored without stripes in adults, while the juvenile's may have thin stripes. The inside of the hand feathers under the wings are pure white. Its voice is very similar to a hawk. As it turns and rises, it lifts its wings higher than the hawk, and keeps its wings straight or upturned while gliding. It is found in plains, steppes, mountains and similar open terrain. The average length between the beak tip and the tail tip is 50-65 CM, the average wingspan between the open wing tips is 126-148 CM.

KORKUT Kümbet civarı

KIZIL ŞAHİN

Dağlık, kayalık, şarp geçitler, vadi ve dere, çay, nehir kıyıları gibi çok geniş coğrafi özelliklerde avlanır ve yuva yaparlar.

Ülkemizde yaygın bir tür olup, Avrupa'daki toplam sayısından çok Türkiye'de bulunur. Hava şartlarına göre kış dönemlerinde kar etkisinin daha az olduğu yerlere kısa süreliğine göç edebilir. Yerli bir türdür. Göç etmeyi, bulunduğu alanı terk etmeyi sevmez. Yırtıcı kuşlar içerisinde manevra kabiliyeti en iyi olan kuş türüdür, dalışa geçtiği an saatte 320km/s gibi mükemmel bir hıza ulaşır. Bu hızla nefes alamayacağı için burun deliklerindeki kapakçıkları kapatabilir. Uçuşta bir şahinden çok kaya kartalını andırır. Çoğu zaman kaya kartalı ile karıştıranlar olur. Kızıl şahinin temel besinini küçük ve orta boy memeliler oluşturur. Tarla fareleri, yer sincapları (gelengi), tavşanlar; ayrıca sürüngenler (kertenkeleler ve yılanlar) gibi küçük ve orta büyüklükteki omurgalılarla beslenir. Ancak çeşitli kuşlarla da beslendiği görülmüş, gözlenmiştir.

İl coğrafyasında bahar, yaz, güz ve kış dönemlerinde yürüyerek veya araçla dolaşırken dehşetli, ahenkli, dikkat ekici haliyle görmek mümkündür. Bazen çok yaklaştığınız halde hareketsiz duruşundan, renkleriyle uyum sağladığı arazi, doğa yapısından dolayı fark edemeyebilirsiniz, fakat kızıl şahin sizi çok önceden ve çok uzak mesafelerden fark edebilir. Fark edildiğini anladığında sakın ve ani hareketler ile uçar ve sizi kontrol ederek 50-100 metre kısa mesafelerle yer değiştirebilir.

ButeoRufinusLong-LeggedBuzzard

Dağlık, kayalık, şarp geçitler, vadi ve dere, çay, nehir kıyıları gibi çok geniş coğrafi özelliklerde avlanır ve yuva yaparlar.

They hunt and nest in a wide range of geographical features such as mountainous, rocky, steep passes, valleys and streams, streams and river banks.

KIZIL ŞAHİN, Tekyol-Derecik Köyleri Deresi Muş
RED FALCON, Tekyol-Derecik Villages Creek, Muş

It is a common species throughout our country and is found in Turkey more than the total number in Europe. Depending on the weather conditions, it may migrate for a short time to places where the snow effect is less during winter periods. It is a local species. It does not like to migrate or leave its area. It is the bird species with the best maneuverability among birds of prey, reaching an excellent speed of 320 km/h when diving. Since he cannot breathe at this rate, he may close the valves in his nostrils. In flight, it resembles a golden eagle rather than a hawk. Many people often confuse it with a golden eagle. The main food of the red hawk is small and medium-sized mammals. Field mice, ground squirrels (tradition), rabbits; It also feeds on small and medium-sized vertebrates such as reptiles (lizards and snakes). However, it has also been observed feeding on various birds.

It is possible to see it in its terrifying, harmonious and eye-catching form while walking or driving around the provincial geography in spring, summer, autumn and winter. Sometimes, even though you are very close, you may not notice it due to its motionless stance, the terrain and nature structure it harmonizes with its colors, but the red hawk can notice you long ago and from very long distances. When it realizes that it has been noticed, it can change places in short distances of 50-100 meters by flying and controlling you with calm and sudden movements.

KUYRUKKAKAN

Üreme giysisinde erkeğin tepesi ve sırtı gri, kanatları siyahtır. Siyah orta kuyruk telekleri ve kuyruğun üçte biri genişliğindeki siyah bant ters bir T oluşturur. Üreme dışı giysisinde daha kahverengidir. Genci beneklidir. Kuyruğu erişkininki gibidir. Ana ötüşü pürüzlüdür. Çak, çak ya da "uiit-çak çak". Çok çeşitli tipteki ağaçsız ve taşlık açık arazide bulunur. Tundra, kayalık yamaçlar, turbalıklar, meralar, otlaklar ve kumullarda ürer. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 15 CM, Kanat açıklığı 22 CM.

Oenanthe Oenanthe Wheatear

In the breeding suit, the male's top and back are grey, and his wings are black. Black mid-tail feathers and a black band one-third wide of the tail form an inverted T. It is more brown in its non-breeding clothing. The young one is spotted. Its tail is like that of an adult. Its main song is rough. Chick, chak, or "uiit-chak chak." It is found in various types of treeless and stony open lands. It breeds in tundra, rocky slopes, peatlands, pastures, pastures and dunes. Average length between beak tip and tail tip is 15 CM, Wingspan is 22 CM.

KUKUMAV

En yaygın ve en sık görülen baykuştur. Çoğu baykuşun tersine gündüz saatlerinde de hareketlidir. Üst tarafı gri kahverengi üzerine inciye benzeyen beyaz benekli, alt tarafı çizgili. Kuyruğu kısadır. Uçuşu alçaktan ve dalgalıdır. Kanatlarını çırpmadığı zaman kapalı tutar. Sesi keskin, kısa ve tizdir. Kık, kık. Rahatsız olduğunda miyavlamaya benzer sesler çıkarır. "Kyu" ya da "meyu". Ötüşü hüznüldür. İncelen bir "gyuuu-hu" sesi ve ötüşü daha çok gündüz saatlerinde duyulur. Genellikle taş ve toprak yığınlarına, direklere ve çitlere tünar. Her türlü açık arazide, tarlalar, seyrek ağaçlıklar ve ormanlar, meyve bahçeleri, kumullar, yarı çöller ve taşlık arazilerde bulunur. Küçük yerleşimlerde sıkça rastlanır. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 23-23 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 48 CM. Kukumavların renklerinde büyük çeşitlilik gözlenir. Bu renk farklılıkları iklim ve yaşadıkları çevreye göre değişir. Ağaçlıklarda yaşayanlar daha kahverengi, açık arazidekiler daha gri olurlar. Sakin, dikkatli, sorgulayıcı duruş ve bakışları ile ilgi çekmeyi beceriyor.

KUKUMAV, Muş Ovası Ayrırlı ve Aşağı Sızma Köy arazileri (bozkır)

Athena Noctura Little Owl

It is the most common and frequently seen owl. Unlike most owls, it is active during the day. Its upper part is gray-brown with pearl-like white spots and its lower part is striped. Its tail is short. Its flight is low and wavy. It keeps its wings closed when not flapping. Its voice is sharp, short and high-pitched. Kık, kık. It makes meow-like sounds when disturbed. "Kyu" or "meyu". Its call is sad. A thin "gyuuu-hu" sound and its call are heard more during the day. It usually perches on piles of stones and soil, poles and fences. It is found in all kinds of open lands, fields, sparse woodlands and forests, orchards, sand dunes, semi-deserts and stony lands. It is frequently seen in small settlements. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 23-23 CM, and the average wingspan between the tips of the open wings is 48 CM. There is a great variety in the colors of little owls. These color differences vary depending on the climate and the environment they live in. Those living in the woods are browner, those in the open are grayer. They manage to attract attention with their calm, alert, questioning stance and gaze.

Athena Noctura Little Owl Muş Plain Ayrırlı and Lower Sızma Village lands (steppe)

KULAKLI TOYGAR

Uzaktan toygarların tipik özellikleri gözükür. Sırtı kızıl kahverengi ve koyu benekli, kuyruk telekleri siyah, kuyruk dış telekleri beyazdır. Erişkini yakından rahatça tanınır, yüzü sarı ya da beyazdır, yüz çizgileri siyahtır. Üreme giysisindeki erkeğin tepe yanında kalkık siyah tüyler bulunur. En bol duyulan sesi: bir toygardan çok dağ incir kuşu, ya da sarı kuyruksallayana benzeyen bir "tsip" ya da "tsiip". Bunun yanında ince ve kalınlaşan bir "si-si-vi". Tarlakuşu gibi uçuşta ötebilir. Uçuşu dalgalıdır, çok hızlı koşabilir. Atlantik kıyısında yaşayan alttörleri kayalık deniz kıyılarında ve tundrada ürer, deniz kıyılarında kışlar. Dağlarda yaşayanları alpin kuşakta yuva yapar, kışın dağ eteklerinde bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 14-17 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 25-26 CM. Tohumlar ve böceklerle beslenir, yüksek rakımlarda yaşar, kış mevsimlerinde dağ eteklerine iner.

Kulaklı Toygar, Muş Merkez Çavuş Tepe civarı 2.600 metre rakım

Eremophila Alpestris Shore Lark

Eremophila Alpestris Shore Lark Muş Center
Çavuş Tepe around 2,600 meters altitude

Typical features of larks are visible from a distance. Its back is reddish brown with dark spots, its tail feathers are black, and its outer tail feathers are white. The adult is easily recognized up close, its face is yellow or white, and its facial lines are black. The male in the breeding suit has upturned black feathers on the side of the crown. Its most common call: a "tsip" or "tsiip", more like a mountain pipit or yellow wagtail than a lark. Besides, it is a thin and thickening "si-si-vi". It can sing in flight like a lark. Its flight is wavy and it can run very fast. The subspecies living on the Atlantic coast breed on rocky seashores and tundra, and winter on seashores. Those who live in the mountains nest in the alpine zone and are found on the foothills in winter. The average length between the beak tip and the tail tip is 14-17 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 25-26 CM. It feeds on seeds and insects, lives at high altitudes, and descends to the foothills in winter.

KİRAZ KUŞU

Başı ve göğsü gri-yeşil, gıdısı ve bıyık çizgisi sarı, karnı kırmızı, gagası ve bacakları pembe. Yakından sarı göz halkası gözükür. Dişisi daha donuk renkli ve kahverengidir, göğsünde siyah çizgiler vardır. Seyrek ağaçlı ve eğimli açık arazide, ara sıra da sulak alanların çevresinde bulunur. Boyu: 16,5 cm Afrika göçmenidir. Sahra Çölü'nün güneyinde ve Tropikal Afrika'da kışlarlar. Üreme bölgelerine Nisan ortasında geri gelirler.

Muş Merkez Kızılayaret Dağı

Emberiza Hortulana Ortolan

Muş Center Kızılayaret Mountain

Its head and chest are gray-green, its chin and whiskers are yellow, its belly is red, its beak and legs are pink. A yellow eye ring is visible up close. The female is more dull colored and brown, with black stripes on her breast. It is found in open, sparsely wooded and sloping terrain, and occasionally around wetlands. Height: 16.5 cm

He is an immigrant from Africa. They winter in the south of the Sahara Desert and in Tropical Africa. They return to their breeding areas in mid-April.

KOCAGÖZ

Gagası kısa ve kalın başı büyüktür. Gaga dibi sarı, gaga ucu siyah, gözü iri ve sarıdır. Gövdesi açık kahverengidir, kanadındaki iki siyah çizgi arasında beyazımsı bir şerit bulunur. Uçuşta siyah, beyaz telekleri belirir, iki kanat şeridi vardır. Geceleri öter, sesi ürkütücü ve çığlıksıdır: "Kuu-llii". Uçuşu düzdür, yavaş kanat çırpır. Kurak ve genellikle taşlık açık arazide yaşar. Tarlalar, kumullar, bozkır ve yarı çöller yaşam alanlarıdır. Sonbaharda küçük sürüler oluşturabilir. Ayak ile baş arası ortalama boy uzunluğu 40-44 CM, Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama kanat açıklığı KA 77-85 CM. İlimizde çoğunlukla küçük su birikintilerinin olduğu mera ve meyan bitkilerinin olduğu alanlarda gözlenmiştir.

Muş Merkez Güzeltepe ve Bağlar Köyleri arasındaki Eski Havaalanı bölgesi

Burhinus Oedicephalus Stone Curlew

Its beak is short and its thick head is large. The bottom of the beak is yellow, the tip of the beak is black, and the eyes are large and yellow. Its body is light brown, with a whitish stripe between two black stripes on its wing. Its black and white feathers appear in flight, and it has two wing stripes. It sings at night, its sound is scary and screaming: "Kuu-llii". Its flight is straight and its wings flap slowly. It lives in arid and often stony open lands. Fields, dunes, steppes and semi-deserts are the habitats. It may form small flocks in autumn. The average length between feet and head is 40-44 CM, and the average wingspan between the tip of the beak and the tip of the tail is 77-85 CM. In our city, it was mostly observed in areas with small water bodies, pastures and licorice plants.

Burhinus Oedicephalus Stone Curlew, Old Airport area between Muş Center Güzeltepe and Bağlar Villages

ESMER DÜDÜKÇÜN

Nadir rastlantısal konuktur, K Amerika'da yeşil düdükçünün yerini alır. Boyu orman düdükçünü ve yeşil düdükçün arasındadır, yeşil düdükçünden siyah kuyruk sokumu ve kuyruk kenarındaki beyaz çizgilerle, orman düdükçününden koyu renkli kanat altı ve daha uzun gagasıyla ayrılır. Sesi yeşil düdükçüne benzer, biraz daha cılızdır. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 18-21 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 26 CM. Mart – Eylül dönemlerinde ve yıllara yaygın olarak Murat Nehir Havzalarında gözlenmiştir.

Murat Nehri Havzası, Bulanık Malazgirt Bölümü

Tringa Solitaria Solitary Sandpiper

Rare incidental visitor, replaces green duiker in N America. Size between green duiker and forest duiker, distinguished from green duiker by black coccyx and white tail fins, dark underwing and longer beak. Voice similar to green duiker, slightly weaker. Average length from tip of beak to tip of tail 18-21 cm, average wingspan from open wing tips 26 cm. Observed in Murat River Basins between March and September and widely throughout the year.

Murat River Basin, Bulanık Malazgirt Section

KUZEY GÜMÜŞ MARTISI / KUTUP MELEZİ

Kuzey Avrupa ve Kuzey Kutupları ana vatanları olarak bilinir. Ülkemizde pek sık rastlanılan bir tür değildir. Muş ili Murat Nehri ve Karasu Irmağı Havzalarında bahar, yaz ve güz dönemlerinde görüntü kayıtları alınmıştır.

Northern Europe and the Arctic are known as their homeland. It is not a very common species in our country. Image recordings were taken in the spring, summer and autumn periods in the Murat River and Karasu River Basins in Muş province.

Ülkemizde görülen Gümüş martıya oldukça benzer bir türdür. Daha önce gümüş martı ile aynı tür olarak kabul edilmiştir. Son taksonomik ayrılıklardan sonra bizdeki Gümüş Martı'dan (*Larus michahellis*) farklı tür olarak kabul edilmiştir. Büyük martılardandır. Erişkinlerinin ayakları pembe renkli (bazı bireylerde sarı ayaklarda görülebilmektedir), kafalarda bariz kirçillanması bulunur. Gençleri daha kahverengi tüy renklenmesine ve tersiyerleri ve örtücüleri oldukça desenli bir görünüme sahiptir. İzlanda'da düzenli olarak görünür, çoğunlukla diğer türlerle karıştırılır. Balık, omurgasız (böcekler, yumuşakçalar ve yengeçler de dâhil olmak üzere), sürüngenler, küçük memeliler (örneğin tarla fareleri ve zemin sincapları), çöp, sakatat ve kuş, yumurta ve kuş civcivlerinden ve diğer martılar gibi hemen her şey ile beslenirler. Kuzey gümüş martısı diğer martılar gibi uzun yaşar; 45-50 yıl.

*Muş Ovası Murat Nehir Havzası
Muş Plain Murat River Basin*

NORTHERN SILVER GULL

*Murat Nehri, Gölhazar Cıvarı,
Murat River, Around Gölhazar*

It is a species very similar to the Silver Gull seen in our country. It was previously considered the same species as the silver gull. After the last taxonomic differences, it was accepted as a different species from our Silver Gull (*Larus michahellis*). It is one of the big seagulls. Adults have pink colored feet (yellow feet can be seen in some individuals) and obvious graying on the head. The juveniles have browner plumage coloration and the tertiaries and coverts have a highly patterned appearance. It appears regularly in Iceland, often mixed with other species. Fish, invertebrates (including insects, molluscs and crabs), reptiles, small mammals (e.g. voles and ground squirrels), litter, offal and birds, eggs and bird chicks. and like other seagulls, they feed on almost everything. The northern silver gull, like other gulls, lives a long time; 45-50 years.

*Varto Seslice Köyü, Kaynarca Çayı
Varto Seslice Village, Kaynarca Stream*

KUM KIRLANGIÇLARI

Karasu Irmağı Havzası, Kumluca-Çatbaşı Köyleri civarı

Avrupa'daki en küçük kırlangıçtır. Üst tarafı toprak rengi, alt tarafı beyazdır. Göğüs kuşağı kahverengidir. Kuyruğu hafif çatalıdır. Genci erişkine benzer, açık renkli tüy kenarlarıyla sırtı desenlidir. Sesi kır ve ev kırlangıcından daha kurudur. "Tşrt" ötüşü bu sesinin tekrarından oluşur. Uçuşta kaya kırlangıcından daha fazla kanat çırpır, daha az süzülür. Çoğunlukla tatlı su ve çevresindeki açık arazilerde bulunur, yerleşimler ve dağlarda bulunmaz. Koloniler halinde nehirler ve kum ocaklarındaki kum ve çakıl yarlarında yuva yapar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 12 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 27-29 CM. Özellikle Karasu ve Murat Nehri havzalarında bahar, yaz ve güz dönemlerinde son derece yoğun olarak görülmektedir. Suya paralel ve düzensiz uçuşları, sürekli ötüşleri ile görsel ve işitsel şölenler oluşturuyor. Doğanın dengesine çok büyük katkıları var. Bunlar sayesinde küçük kanatlı böceklerin aşırı çoğalmaları önlenmiş oluyor. Suya paralel uçuşları ile havadaki ve su yüzeyindeki çeşitli böcekler ile beslenirler. Güneşi eğimli olduğu saatlerde hareketlilikleri çoğalır. Nehir kıyılarına yakın çayırların bol olduğu ve suyun yavaş aktığı bölgelerde daha yoğun oldukları görünür.

Riparia Riparia Sand Martin

It is the smallest swallow in Europe. The upper side is earth colored and the lower side is white. The chest band is brown. Its tail is slightly forked. The juvenile resembles the adult, with light colored feather edges and a patterned back. Its voice is drier than the swallow and the house swallow. The "Tşrt" song consists of the repetition of this sound. In flight, it flaps its wings more and glides less than the rock swallow. It is mostly found in fresh water and surrounding open lands, it is not found in settlements and mountains. It nests in colonies in sand and gravel cliffs in rivers and sand pits. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 12 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 27-29 CM. It is seen especially in the Karasu and Murat River basins during the spring, summer and autumn periods. Their irregular and parallel flights over the water and their constant chirping create visual and auditory feasts. They make great contributions to the balance of nature. Thanks to these, excessive proliferation of small winged insects is prevented. They feed on various insects in the air and on the water surface by flying parallel to the water. Their activity increases when the sun is inclined. They appear to be denser in areas where meadows are abundant near river banks and where water flows slowly.

Riparia Riparia Sand Martin Karasu River Basin, around Kumluca-Çatbaşı Villages

KÜÇÜK MARTI

En küçük martı türüdür. Üreme giysisinde başlığı siyahtır. Gagası siyah, bacakları kırmızıdır. Kanat uçları yuvarlak, kanat altı koyu renklidir, Kanat ucunda siyah bulunmaz. Gençnin sırtı siyahımsı kahverengi, çapraz kanat şeridi koyu renklidir. Sesi sumruya benzer. Uçuşta zarif ve hafiftir, bataklık sumrusunu andırır. Tatlısu gölcükleri, sazlıklar ve bataklıklarda yuva yapar, deniz kıyılarında kışlarlar. B 25-27 cm KA 75-80 cm.

HASKÖY Eşmepınar Köyü ve ilin çeşitli yerlerinde kayda alındı.
It was recorded in HASKÖY Eşmepınar Village and various parts of the province.

Larus minutus Little Gull

It is the smallest species of seagull. In breeding clothing, the headgear is black. Its beak is black and its legs are red. The wing tips are round, the underwing is dark colored, there is no black on the wing tip. The back of the youngster is blackish brown and the diagonal wing stripe is dark colored. Its voice resembles a tern. It is graceful and light in flight, resembling a marsh tern. They nest in freshwater ponds, reeds and swamps, and winter on seashores. W 25-27 cm W 75-80 cm.

LEYLEK

Hacı(göçmen) leylek herkes tarafından bilinen bir kuştur. Gagası ve bacakları kırmızı, gövdesi beyaz, kanat telekleri siyahtır. Uçuşta siyah-beyaz kanatları, kısa kuyruğu ve uzun bacaklarıyla hemen tanınır. Gencinin gagası daha kısa ve siyahımsıdır. Sessiz bir kuştur. Fakat yuvasında kur sırasında tıslamalar ve gaga lakırtıları duyulur. Sulak tarım arazilerinde ve sulak alanların çevresinde yaşar, çatılar, direkler ve ağaçlarda yuva yapar. Geçit sırasında İstanbul boğazı ve belen geçidi gibi göç noktalarında büyük sürüler halinde gözlenir. Kışı Afrika'da geçirir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 100 – 115 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 155-165 CM. Uzun bir yolu kat eden leylek yorgun olur. Buna rağmen hiç hedefi şaşırmadan eski bacasına yönelir. Bitkin düşmüş bir halde gagasını tüylerine gömer. Tüylerini kabartıp huzur içinde uykuya dalar. Leylekler baharda geri döner. Önce erkekler gelir. Onların telaşları var, çünkü geçen yılki yuvalarını bulmaları gerekiyor. Yuvalarını saman ve otlarla onarır hızla yenilirler. Böyle bir leylek yuvası 1,5 m. genişliğinde ve 50 kg ağırlığında olabilir. İşleri bittiğinde, erkek leylek başını gökyüzüne çevirip dişisinin bir an önce gelmesini umut etmeye başlar.

Bir hafta sonra dişi leylek de erkek leylek tarafından hazırlanmış olan yuvaya döner. Hemen yerini alır. Leyleklerin selamlama törenleri çok etkileyicidir. Üreme dönemi Türkiye'de çoğunlukla Mart ayının sonunda başlar. Dişiler genelde her iki günde bir yumurta bırakırlar ve 2 ile 5 arasında yumurta yaparlar. Kuluçka dönemi 33-34 gün sürer. Anne baba kuluçkaya ortaklaşa yatarlar. İlk yumurta yapıldıktan sonra kuluçkaya yatarlar. Bu sebeple civcivler aynı anda yumurtadan çıkmazlar. Yumurtadan ilk çıkan yavru genellikle kendisinden sonra yumurtadan çıkan kardeşlerinden daha büyük ve güçlü olur. Sosyal bir türdür. Çeşitli kuşlar ve hayvanlar ile aynı bölgede uyum içinde yaşayabilir. İnsanlara yakın yerleri daha çok sever. Evlerin, elektrik, telefon direkleri, cami kubbeleri, evlerin çatıları gibi yerlerde yuvaları olduğu yediden yetmişe herkes tarafından bilinmekte olan leylek bulunduğu yerlere güzellik katmaya devam ediyor. Elektrik tellerine kapılıp hayatını kaybeden çok sayıda leylek olduğu bilinmektedir.

Karasu Irmağı yakını, Koçköy Köyü, Hasköy-Muş
Near Karasu River, Koçköy Village, Hasköy-Muş

Ortanca-Büvetli Köy yolu, Hasköy-Muş
Ortanca-Büvetli Village road, Hasköy-Muş

Ciconia ciconia white stork

Ciconia ciconia white stork. The pilgrim stork is a bird known to everyone. Its beak and legs are red, its body is white, and its wing feathers are black. In flight, it is immediately recognized by its black and white wings, short tail and long legs. The beak of the youngster is shorter and blackish. It is a silent bird. However, hissing and beak chattering can be heard in the nest during courtship. It lives in wet agricultural lands and around wetlands, nesting on roofs, poles and trees. During the passage, it is observed in large flocks at migration points such as the Bosphorus and Belen Pass. It spends the winter in Africa. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 100 - 115 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 155-165 CM. A stork that travels a long way gets tired. Despite this, he heads towards his old chimney without losing his target. Exhausted, it buries its beak in its feathers. He fluffs his feathers and falls asleep peacefully. Storks return in spring. Men come first. They are in a rush because they need to find last year's nest. They repair their nests with straw and grass and eat quickly. Such a stork nest is 1.5 m. It can be wide and weigh 50 kg. When they are done, the male stork turns his head to the sky and starts hoping for the female to arrive as soon as possible.

A week later, the female stork returns to the nest prepared by the male stork. It takes its place immediately. The greeting ceremonies of storks are very impressive. The breeding season usually starts at the end of March in Turkey. Females generally lay eggs every two days and lay between 2 and 5 eggs. The incubation period lasts 33-34 days. The parents incubate the incubation jointly. They incubate after the first egg is laid. For this reason, the chicks do not hatch at the same time. The first hatchling to hatch is usually larger and stronger than its siblings hatching after it. It is a social species. It can live in harmony with various birds and animals in the same area. He likes places close to people more. The stork, which is known by everyone from seven to seventy, has nests in places such as houses, electricity, telephone poles, mosque domes, and house roofs, and continues to add beauty to the places it is found. It is known that many storks lost their lives after being caught in electrical wires.

Çamlı Tepe Bölgesi, Muş Ovası
Çamlı Tepe Region,

Kırıkk Köyü Sazlıkları(kuş cenneti) Muş
Kırıkk Village Reeds (bird sanctuary) Muş

LEYLEK

Göç zamanı bir araya toplanan leylekler her yıl ağustos ayı sonlarında güneye ve çoğunlukla Afrika'ya doğru göç ederler. Baharın ilk ayında 8-12 Mart tekrar önceki yuvalarına geldikleri görülmektedir. Mevsim şartlarına göre geri dönüş göç tarihlerinde çok küçük zaman, tarih sapması olabilir.

Ciconia ciconia white stork

Storks gather together during migration and migrate south, mostly towards Africa, at the end of August every year. It is seen that they return to their previous nests between 8-12 March in the first month of spring. Depending on seasonal conditions, there may be a slight deviation in return migration dates.

LEYLEK

Leylekler herhangi bir dış etkiye karşı yuvayı korumak, onlara yönelik tehditleri görebilmek için yuvalarını özellikle yüksek ve görüş alanı geniş olan yerlerde oluştururlar. Tek eşli olarak yaşarlar, ömürleri boyunca yalnızca bir defa eş tutarlar. Ülkemizde iki leylek türü yoğun olarak bulunmaktadır. Karaleylek ve herkes tarafından bilinen kırmızı gagalı beyaz leylekler. Karaleylekler yuvalarını su kıyılarına yakın yüksek ağaçların tepelerinde kurarlar.

Herkes tarafından bilinen Leylekler ise yuvalarını genellikle insan yerleşkelerinin olduğu yerlerde; çoğu zaman elektrik veya telefon direklerinin üstünde, cami kubbelerinin, minarelerin üstünde veya yine şefkat ve sevgi gördükleri bir evin damında, çatısında, bacasında oluştururlar. Leylekler diğer göçmen kuşlar gibi insan yerleşkelerinden uzakta değil de tam tersine çoğunlukla ve genellikle insan yerleşkelerinin içinde oluştururlar. Bu durum ülkemiz genelinde yaygın olduğu gibi ilimizde daha yoğun olarak karşılaşılan bir durumdur.

Bulanık Karaağıl Köyü Murat Nehir Havzası
Bulanık Karaağıl Village Murat River Basin

Ciconia ciconia white stork

Storks build their nests especially in high places with a wide field of view in order to protect the nest against any external influences and to see the threats against them. They live monogamously, taking a partner only once in their lifetime. Two stork species are abundant in our country. Black storks and the well-known white storks with red beaks. Black storks build their nests on the tops of tall trees near water banks.

Storks, known to everyone, generally build their nests in places where human settlements are located; They are often formed on electricity or telephone poles, on mosque domes, minarets, or on the roof, roof, or chimney of a house where they receive affection and love. Storks do not live far from human settlements like other migratory birds, but on the contrary, they mostly live inside human settlements. This situation is common throughout our country and is more common in our city.

LEYLEK

Leyleklerin Muş Ovasını ve Muş Ovasındaki köy, kasaba ve beldeleri tercih etmelerinin en önemli sebeplerinden birincisi Muş Ovasının zengin sulak alanları ile yüksek besin deposu olma özelliğidir. Dağlık alanlarda leyleklerle rastlanılmaz. İkinci önemli sebebi ise Leyleklerin bölgemizde son derece sevgi ile karşılanmasıdır. Leylekler her yıl Mart ayının birinci haftasından itibaren bir önceki yıl bulundukları yuvalarına gelirler. Kuluçka sonrası yavruları uçuş aşamasına geçtikten sona ise Ağustos ayının ikinci haftasından itibaren tekrar güneye, Afrika Kıtasına doğru göç ve toplanma hazırlıklarına başlarlar. Fakat bu süre eylül ayının son haftalarına kadar da devam edebilir. Bölgeyi terk etmek istemezler, ancak mevsim şartları gitmelerini gerektirir. Muş Ovasındaki köylerin hemen tamamında camilerin, elektrik veya telefon direklerinin, evlerin üstlerinde leylek yuvaları bulunur. Muş Ovasının tamamı sulak alan özelliğindedir. Bu nedenle Muş Ovasında leylek yuvası olmayan köy yoktur. Muş Ovası köylerinin her birinde en az birden fazla, bazılarında onlarca leylek yuvası bulunur. Binlerce leylek Muş Ovasında bahar ve yaz dönemlerini geçirip yavrularını büyütürler. Eski çağ canlılarından olan leylekler yerli tür olarak da kabul edilebilir. Leyleklerin varlığı bulundukları alanlara huzur ve mutluluk verir, her yıl Mart ayının ilk haftasından itibaren köylüler leyleklerin gelişlerini baharın müjdecisi olarak kabul eder; leylekler gelmeye başladı, leylekler geldi diye kendi aralarında konuşlar ve onların gelişleri ile köy hayatının ahengi artar. Leylekler aynı zamanda edebiyatında da önemli bir yer edinirler. Onlar için hikayeler, şarkı, türkü, mani, şiirler söylenir. Leyleklerle olan sevgi onlara özel bir ilgi oluşturur. Leylekler için en önemli tehdit ise elektrik telleridir. Saha çalışmalarında bu konuda gözlem ve kayıtlar tutulmuştur.

Ciconia ciconia white stork

The first of the most important reasons why storks prefer the Muş Plain and the villages, towns and towns in the Muş Plain is that the Muş Plain has rich wetlands and is a high food source. Storks are not seen in mountainous areas. The second important reason is that storks are welcomed with great love in our region. Storks come to the nests they were in the previous year, starting from the first week of March every year. After incubation, after the chicks reach the flight phase, they begin to prepare for migration and gathering southwards towards the African Continent, starting from the second week of August. However, this period may continue until the last weeks of September. They do not want to leave the region, but seasonal conditions require them to leave. In almost all of the villages in the Muş Plain, there are stork nests on top of mosques, electricity or telephone poles and houses. The entire Muş Plain is a wetland. For this reason, there is no village in the Muş Plain without a stork's nest. There is at least one stork nest in each of the villages of the Muş Plain, and some have dozens of storks. Thousands of storks spend spring and summer in the Muş Plain and raise their young. Storks, which are ancient creatures, can also be considered a native species. The presence of storks brings peace and happiness to the areas where they live. Every year, starting from the first week of March, the villagers accept the arrival of storks as the heralds of spring; The storks started to arrive, they talked among themselves saying that the storks had arrived, and with their arrival, the harmony of village life increased. Storks also have an important place in literature. Stories, songs, folk songs, poems and poems are sung for them. Love for storks creates a special interest in them. The most important threat to storks is electrical wires. Observations and records were kept on this subject during field studies.

DAĞ KUYRUKSALLAYAN

Bölgedeki en büyük ve en uzun kuyruklu kuyruksallayanıdır. Gövde hatları ve davranışıyla sarı kuyruksallayandan çok ak kuyruksallayana benzer. Üst tarafı mavimsi gri, kuyruk sokumu sarımsı yeşil, alt tarafı sarıdır. Erkeğin boğazı siyah, alt tarafı parlak sarıdır, genç erkeğin boğazı siyah kırçılıdır. Gencinin alt tarafı uçuk sarı, kuyruk altı parlak sarıdır. Sesi ak kuyruksallayandan daha metalik ve keskindir. Çoğu kez sert bir "tit" duyulur. Ötüşü tiz ve tutuktur "tsii, tii, tii". Yükseklerde hızlı akan dereler, alçak irtifada gölet bentleri ve çağlayanlarda ürer, kışın su kenarları ve şehirlerde bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 18-19 CM. Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 28 CM. Türe ait görüntüler genellikle 2.000 metre rakımdan sonra ilin çeşitli bölgelerinde bahar ve yaz dönemlerinde kaydedilmiştir.

Motacilla Cinerea Grey Wagtail

It is the largest and longest-tailed wagtail in the region. With its body lines and behavior, it resembles the white wagtail more than the yellow wagtail. The upper side is bluish gray, the coccyx is yellowish green, and the lower side is yellow. The male's throat is black and the underside is bright yellow. The young male's throat is black-grey. The underside of the young male is pale yellow and the underside of the tail is bright yellow. Its voice is more metallic and sharper than that of the white wagtail. A harsh "tit" is often heard. Its call is high-pitched and halting "tsii, tii, tii". It breeds in fast-flowing streams at high altitudes, in pond dams and waterfalls at low altitudes, and is found along waterfronts and in cities in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 18-19 CM. Average wingspan between open wingtips is 28 CM. Images of the species were generally recorded in spring and summer periods in various regions of the province after an altitude of 2,000 meters.

KÜÇÜK KUMKUŞU

Bölgedeki en küçük kum kuşudur. Kara kalınlı kum kuşundan küçük boyu, kısa ve düz gagası ve daha hareketli beslenme tarsıyla ayrılır. Sarı bacaklı kum kuşundan siyah bacakları, beyaz göğsü ve kuyruğunda beyaz olmamasıyla ayrılır. Üreme giysisinde üst tarafı gri kahverengidir. Silik bir göğüs kuşağı bulunabilir. Genci üreme giysisindeki erişkine benzer, sırtında beyaz V bulunur. Göğsü sarımsı olabilir. Uçuş sesi kısadır, ara sıra bir "trile" uzatır "Çik, çik". Ortalama boyu 12-14 CM, Ortalama kanat açıklığı 20 CM.

Murat Nehri Kıyısı, Kırıık Köyü Muş
Murat River Bank, Kırıık Village, Muş

Validrsi Minuta Little Stint

Validrsi Minuta Little Stint. It is the smallest sandpiper in the region. It differs from the sandpiper by its small size, short and straight beak and more mobile feeding tar. It differs from the yellow-legged sandpiper by its black legs, white chest and lack of white on its tail. In the breeding suit the upper side is gray brown. A faint chest band may be present. The juvenile resembles the adult in its breeding garb, with a white V on its back. Its breast may be yellowish. The flight sound is short, occasionally extending into a trill "Chik, chik". Average length 12-14 CM, Average wingspan 20 CM.

KÜÇÜK MARTI

En küçük martı türüdür. Üreme giysisinde başlığı siyahtır. Gagası siyah, başlığı kırmızıdır. Kanat uçları yuvarlak, kanat altı koyu renklidir. Kanat ucunda siyah bulunmaz. Gencinin sırtı siyahımsı kahverengi, çapraz kanat şeridi koyu renklidir. İlk bakışta sırtı gridir. Kara ayaklı martıdan koyu renkli tepesi ve kulak örtüleriyle ayrılır. Sesi sumruya benzer, metalik ve kesik "tır tır tır" ve ince "kakav kakav kakav" uçuşta zarif ve hafiftir. Bir bataklık sumrusunu andırır. Tatlı su gölcükleri, sazlıklar ve bataklıklarda yuva yapar, geçit sırasında iç sularda ve deniz kıyısında bulunur, deniz kıyısında kışlar. Ortalama Boyu 25-25 CM, Ortalama Kanat Açıklığı 75-80 CM.

Karasu Irmağı, Çatbaşı Köyü, Muş Ovası
Karasu River, Çatbaşı Village, Muş Plain

Laros minutus little gull

It is the smallest species of seagull. In breeding clothing, the headgear is black. Its beak is black and its cap is red. The wing tips are rounded and the underwing is dark colored. There is no black on the wing tip. The back of the youngster is blackish brown and the diagonal wing stripe is dark colored. At first glance, its back is gray. It is distinguished from the black-footed gull by its dark crest and ear coverts. Its voice is similar to that of a tern, with a metallic and clipped "trick truffle" and a thin "kakav kakav kakav", graceful and light in flight. It resembles a marsh tern. It nests in freshwater ponds, reeds and swamps, is found in inland waters and on the seashore during passage, and winters on the seashore. Average Length 25-25 CM, Average Wingspan 75-80 CM

KÜÇÜK SUMRU

En küçük boylu sumrudur. Boyu ve beyaz alnıyla rahat tanınır. Üreme giysisinde gagası sarı, gaga ucu siyah, bacakları turuncu-sarıdır. Gençinin başı ve sırt tüylerinin ucu kahverengi, gagası siyahtır. Uçuşta çok hızlı ve ani hareket eder. Çok hızlı kanat çırparak havada asılı kalır. Gagası bataklık sumrularından daha uzundur. Sesi kısa "vet" keskin "kit kit" ve "kır-ri-hit" kalıbının hızlı tekrarından oluşur. Deniz kıyısı ve nehirlerdeki kumlu ve çakıllı sahillerde yuva yapar. Ortalama boy uzunluğu 22-24 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 48-55 CM. Böcekler, halkalı kurtlar ve omurgasızlarla olduğu kadar küçük balıklar ve kabuklularla beslenir. Murat Nehir havzalarının özellikle Bulanık-Malazgirt Bölümü ile Muş Ovası kısımlarında görünür. Kış dönemlerinde göç ederler. Diğer çoğu su kuşları gibi mart başında gelmeye başlayıp, aralık soğukları başlamadan giderler.

KÜÇÜK SUMRU, Murat Nehri Havzası,
Kotanlı-Rüstemgedik Köyleri arası Bulanık-MUŞ

Sterna Albifrons Little Tern

It is the smallest tern. He is easily recognized by his height and white forehead. In its breeding dress, its beak is yellow, its beak tip is black, and its legs are orange-yellow. The tip of the young's head and back feathers is brown, and its beak is black. It moves very quickly and abruptly in flight. It hangs in the air by flapping its wings very quickly. Its beak is longer than that of the marsh tern. Its sound consists of the short "vet", the sharp "kit kit" and the rapid repetition of the "kır-ri-hit" pattern. It nests on sandy and pebble beaches along seashores and rivers. Average body length is 22-24 CM, average wingspan between open wing tips is 48-55 CM. It feeds on insects, annelids and invertebrates, as well as small fish and crustaceans. It is seen especially in the Bulanık-Malazgirt Section and Muş Plain parts of the Murat River basins. They migrate during the winter periods. Like most other water birds, they start arriving at the beginning of March and leave before the December cold begins.

Murat River Basin,
between Kotanlı-Rüstemgedik Villages, Bulanık-MUŞ

KIZIL BAŞLI ÇİNTE (KIZIL BAŞLI KİRAZ KUŞU)

Kara başlı çintenin kardeş türüdür Erkeği kızıl başı ve boğazı, sarı ensesi ve çizgili sırtıyla kara başlıdan ayrılır. Dişisi karabaşlıya çok benzer. Üst tarafı gri yeşil tonludur, kuyruk sokumu sarımsı olabilir. Genci karabaşlıdan ayırt edilemez. Ötüşü gür, tatlı ve kiraz kuşuna benzer bir ısıktır. Tipik sesi melodik bir tıtt. Tarlalar, bozkır ve yarı çöllerdeki çalılıklarda ürer, kışın tarlalarda bulunur. Ortalama boyu 16,5 CM Türlerin görüntü ve tespitleri Muş İli genelinde Bahar, Yaz ve Güz dönemlerinde yıllara yaygın olarak kayıt altına alınmıştır.

Emberiza Bruniceps Red-Headed Bunting

It is the sister species of the black-headed chintz. It is distinguished from the black-headed by its red male head and throat, yellow neck and striped back. The female is very similar to the black-capped. The upper side is grey-green, the coccyx may be yellowish. The young one is indistinguishable from the black-headed one. Its song is a loud, sweet, bunting-like whistle. Its typical voice is a melodious tweet. It breeds in bushes in fields, steppes and semi-deserts, and is found in fields in winter. Average length 16.5 CM Images and detections of the species have been recorded throughout the years in the Spring, Summer and Autumn periods throughout Muş Province.

MARTILAR

Diğer martı türlerinde olduğu gibi balık, midye, su yılanı ve diğer deniz canlıları ile beslenir ayrıca çöplüklerde de beslenir. Bir adada ya da göl kıyısında bitki yığınlarından oluşan yuvalarını yaparlar. Genellikle çalılıkların altında, çimenlerin ve taşların arasındadır. Üreme giysisinde gagasının ucunda siyah bir leke belirir. Nisan sonu üç yumurta bırakırlar. Kalabalık koloniler, birbirine yakın yuva yaparlar. Alan savunma davranışları gözlenir. Yavrular, balık, yusufçuk larvası gibi sucul avlarla beslenirler.

Sosyal bir türdür. Sulak alanlardaki diğer türler ile uyum içinde yaşarlar. Bulundukları yerden ani ve panik halinde kalkış yaparken ve uçuş esnasında familyanın diğer üyelerini de uyarırken aynı zamanda çevredeki diğer türleri de tehlikeye karşı uyarılmış olurlar. Alıcı kuşlar tür için en önemli tehlikedir.

Özellikle Turnalar için önemli bir üreme bölgesi olan İRON SAZLIKLARINDA uzun yıllardır turna üremesi tespit edilememiştir. Bahar, yaz, güz ve kış dönemlerinde bölge doğa araştırmaları ve kuş gözlemciliği için son derece zengin, uygun ve elverişlidir. Kaz popülasyonu da son derece düşük düzeylere inmiştir.

Muş ve Bitlis ili sınırları içinde yer alan İRON SAZLIKLARI ülkemizin en önemli ve en büyük sulak alanlarındandır. Bu bölge çok zengin, çok çeşitli canlı türlerini barındırıyor. Fakat yeterli koruma ve ilgi görememektedir. Özellikle avcılık faaliyetleri bölgenin doğa, beslenme zincirini ve dengesini bozmaktadır.

Burhinus Oedicnemus Stone Curlew

Like other seagull species, it feeds on fish, mussels, water snakes and other sea creatures, and also feeds on garbage dumps. They make their nests in piles of plants on an island or on the shore of a lake. It is usually found under bushes, among grass and stones. A black spot appears at the tip of its beak on its breeding clothing. They lay three eggs at the end of April. Crowded colonies nest close to each other. Area defense behaviors are observed. The hatchlings feed on aquatic prey such as fish and dragonfly larvae.

It is a social species. They live in harmony with other species in wetlands. While they take off suddenly and in panic from their location and warn other members of the family during the flight, they also warn other species in the environment about danger. Birds of prey are the most important threat to the species.

Crane breeding has not been detected for many years, especially in the IRON REEDS, which is an important breeding area for cranes. The region is extremely rich, suitable and suitable for nature research and bird watching during the spring, summer, autumn and winter periods. The goose population has also fallen to extremely low levels.

VANGÖLÜ MARTISI

Gümüş martıdan biraz küçüktür, iç bölgelerde gümüş martının yerini alır. Başı daha yuvarlak, gözü koyu renklidir. Üreme giysisinde siyah gaga halkası vardır. Kanatları ve sırtı daha koyu gridir. Sesi gümüş martı gibidir. Türkiye'de Tuz Gölü'nde ve Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki yüksek göllerde yuva yapar, kışın iç bölgelerde ve Doğu Akdeniz kıyılarında bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 55-60 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 90 CM, Van Gölü Martısına il coğrafyasının hemen tüm sulak alanlarında dört mevsim rastlamak mümkündür.

Muş İli Bulanık İlçesinde bulunan Haçlı(Bulanık) Gölü çok sayıda kuş türü için vazgeçilmez çok önemli konaklama, üreme, beslenme ve uğrak alanlarındandır.

Larus Armenicus Armenian Gull

It is slightly smaller than the silver gull, and replaces the silver gull in inland areas. Its head is rounder and its eyes are darker. The breeding suit has a black beak ring. Its wings and back are darker grey. His voice is like a silver seagull. It nests in the Tuz Lake in Turkey and in the high lakes in the Eastern Anatolia Region, and is found in the inner regions and on the Eastern Mediterranean coast in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 55-60 CM, the average wingspan between the open wing tips is 90 CM. It is possible to encounter the Van Lake Seagull in almost all wetlands of the provincial geography in all four seasons.

Haçlı (Bulanık) Lake, located in Bulanık District of Muş Province, is an indispensable and important accommodation, breeding, feeding and visiting area for many bird species.

MEZGELDEK

Tetrax Tetrax Little Bustard. Bölgedeki en küçük toy dur. Yerde büyük ve uzun bacaklı bir keklği andırır. Üst tarafı kahverengi, alt tarafı beyazdır. Üreme giysisinde yanakları ve boğazı gri, boynu siyahtır. Bu siyah üstten ve alttan iki beyaz halka ile sınırlıdır. Uçuşta siyah kenarlı beyaz kanatları dikkat çeker. Kur sırasında çıkardığı hırıltılı sesi uzaktan duyulabilir. Prr Uçuş sesi kısa bir heceden oluşur. Uçuşta keklik ya da ördeğe benzer, kanatları birbirine çarparak havalanır. Kanatlarından ısıksı sesler gelir. Üreme döneminde ürrektir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 40-45 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 105-115 CM. Çoğunlukla bitkilerle beslenir, tavuk ve hindiler gibi.

Son derece fedakâr bir kuş olan mezgeldekler, yavruyu veya eşini korumak için yaklaşan tehddten kaçmak yerine (özellikle avcılar) tehddde boyun ve göğsü ile oluşturduğu bir şişkinlik ile ağır ve vakur adımlar ile tehddde doğru savunma ve dövüşme maksatlı olarak yaklaşır. Veya tehdddin çevresinde dairesel olarak uçuşlar gerçekleştirerek yuvayı korumak için kendisini adeta feda eder. Kuluçka dönemi dışında ise tehddde doğru aynı hareketlerde bulunduktan sonra topluca uçararak uzaklaşmaya çalışırlar.

MEZGELDEKLER, KÜÇÜK TOY OLARAK DA TANIMLANMAKTADIR.
THEY ARE ALSO KNOWN AS LITTLE OTIS TARDA

Tetrax Tetrax Little Bustard

It is the smallest bustard in the region. It resembles a large, long-legged partridge on the ground. The upper side is brown and the lower side is white. In breeding clothing, its cheeks and throat are gray and its neck is black. This black is bordered from the top and bottom by two white rings. Its white wings with black edges attract attention in flight. The wheezing sound it makes during courtship can be heard from a distance. Prr The flight sound consists of a short syllable. In flight, it resembles a partridge or a duck; it takes off by striking its wings together. Whistling sounds come from its wings. It is timid during the breeding period. Average length between beak tip and tail tip is 40-45 CM, average wingspan between open wing tips is 105-115 CM. It feeds mostly on plants, such as chickens and turkeys.

Being an extremely self-sacrificing bird, the hawksbill, instead of running away from the approaching threat to protect the chick or its mate (especially hunters), approaches the threat with heavy and dignified steps, with a bulge formed by its neck and chest, for defense and fighting purposes. Or it literally sacrifices itself to protect the nest by flying circularly around the threat. Outside the incubation period, they make the same movements towards the threat and then try to fly away as a group.

MEZGELDEK

Yerli bir türdür. Tür için yoğun avcılık faaliyetleri en büyük tehdit olmakla birlikte, tarımda kullanılan kimyasallar da diğer türlerde olduğu gibi mezgeldeler için de önemli kayıplara neden olmaktadır. Muş, Bulanık, Malazgirt ve kısmen de Varto kırsallarında, bozkır ve tarım dışı alanlarda üredikleri tespit edilmiştir. Çok zor ve uzun uğraşlar neticesinde görüntü alınması mümkündür. Ülke genelinde bilinen ve tespit edilen başka üreme alanı bilinmemektedir. Ülke ölçeğinde mezgeldeler yok oluş sınırındadırlar.

Yoğun avcılık faaliyetlerinden dolayı ülke ölçeğinde nesli bitme noktasındadır. Dünya ölçeğinde de nesli birinci derece risk altında olan gruptadır. Hatta bazı çevreler tarafından artık Türkiye'de üremedikleri ifade edilen nadir, gizemli ve son derece fedakâr bir türdür.

Tetrax Tetrax Little Bustard

It is a local species. While intensive hunting activities are the biggest threat to the species, chemicals used in agriculture also cause significant losses for flocks, as in other species. It has been determined that they breed in rural areas of Muş, Bulanık, Malazgirt and partly in Varto, in steppe and non-agricultural areas. It is possible to take images after very difficult and long efforts. There are no other known or identified breeding areas across the country. On a national scale, trellises are on the verge of extinction.

It is on the verge of extinction on a national scale due to intense hunting activities. It is also in the group that is at first degree risk on a global scale. In fact, it is a rare, mysterious and extremely self-sacrificing species, which is stated by some circles to no longer breed in Turkey.

FİYU

Gagası kısa, alnı dik, aynası yeşil, kuyruğu sivri ve karnı beyazdır. Erkeğin alnı ve tepesinin önü sarımsı, başı ve boynu kıızıdır. Böğrünün gerisinde geniş bir beyazlık vardır. Beyaz kanat örtüleri uçuşta çok uzaktan belirir, yüzerken yatay bir çizgi oluşturur. Sürüler halinde ve çok hızlı uçarlar. Tundrada tatlı su kenarı ve bataklıklarda yuva yapar, Kışın göller, barajlar, lagünler ve sığ deniz kıyısında bulunur, çevredeki çayırlarda otlayarak beslenirler. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 45-51 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 85 CM. İlimiz coğrafyasının sulak bölgelerinde küçük gruplar halinde bulunurlar.

ÖRDEK SÜRÜLERİ, MUŞ OVASI FLOCKS OF DUCKS, MUS PLAIN

AnasPenelopeWigeon

Its beak is short, its forehead is straight, its mirror is green, its tail is pointed and its belly is white. The male's forehead and the front of his crown are yellowish, and his head and neck are red. There is a wide white area behind the flank. White wing coverts appear from far away in flight, forming a horizontal line when swimming. They fly in flocks and very quickly. They nest in fresh water edges and swamps in the tundra. In winter, they are found in lakes, dams, lagoons and shallow sea shores, and feed by grazing in the surrounding meadows. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 45-51 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 85 CM. They are found in small groups in the wetlands of our province.

Ayrınlı Köyü Civarları, Muş Ovası Surroundings of Ayrınlı Village, Muş Plain.

KAŞIKÇI

Geniş, yassı ve ucu kaşık şeklinde özgül bir gagası vardır. Sığ göller, sazlıklar ve lagünlerde yaşar. Ağaçlar, çalılar ve sazlıklarda yuva yapar. Ortalama boy uzunluğu 80-90 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 115-130 CM, Murat Nehrinin Bulanık, Malazgirt bölümleri ile Muş Ovası kısmındaki nehre bağlantı kollarında, üreme dönemlerinde tespit edilmiştir.

Bahar, yaz ve güz dönemlerinde sürüler halinde sulak alanlarda bulunurlar. Tehdit algıladıklarında bulundukları yerin çevresinde dairesel uçuşlar yaparken sürekli çığlık atarlar. Göç zamanı daha düzenli ve V şeklinde uçarlar.

Kotanlı Köyü civarı, Murat Nehir Havzası, Bulanık-MUŞ

PlateleaLeucorudiaSpoonbill

It has a unique beak that is wide, flat and has a spoon-shaped tip. It lives in shallow lakes, reed beds and lagoons. It nests in trees, bushes and reeds. The average body length is 80-90 CM, the average wingspan between open wing tips is 115-130 CM. It was detected in the Bulanık, Malazgirt sections of the Murat River and the river connecting branches in the Muş Plain section during breeding periods.

They are found in wetlands in flocks during spring, summer and autumn. When they perceive a threat, they constantly scream while flying in a circular manner around their location. During migration, they fly more regularly and in a V-shape.

Around Kotanlı Village, Murat River Basin, Bulanık-MUŞ

Murat Havzası, Karaağıl, Değirmensuyu Köyleri civarı, Bulanık-MUŞ Murat Basin, Karaağıl, around Değirmensuyu Villages, Bulanık-MUŞ

DAĞ KUYRUKSALLAYAN

Bölgedeki en büyük ve en uzun kuyruklu kuyruksallayandır. Gövde hatları ve davranışıyla sarı kuyruksallayandan çok ak kuyruksallayana benzer. Üst tarafı mavimsi gri, kuyruk sokumu sarımsı yeşil, alt tarafı sarıdır. Erkeğin boğazı siyah, alt tarafı parlak sarıdır, genç erkeğin boğazı siyah kırçılıdır. Gencinin alt tarafı uçuk sarı, kuyruk altı parlak sarıdır. Sesi ak kuyruksallayandan daha metalik ve keskindir. Çoğu kez sert bir "tit" duyulur. Ötüşü tiz ve tutuktur "tsii, tii, tii". Yükseklerde hızlı akan dereler, alçak irtifada gölet bentleri ve çağlayanlarda ürer, kışın su kenarları ve şehirlerde bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 18-19 CM. Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 28 CM. Türe ait görüntüler genellikle 2.000 metre rakımdan sonra ilin çeşitli bölgelerinde bahar ve yaz dönemlerinde kaydedilmiştir.

Motacilla Cinerea Grey Wagtail

It is the largest and longest-tailed wagtail in the region. With its body lines and behavior, it resembles the white wagtail more than the yellow wagtail. The upper side is bluish gray, the coccyx is yellowish green, and the lower side is yellow. The male's throat is black and the underside is bright yellow. The young male's throat is black-grey. The underside of the young male is pale yellow and the underside of the tail is bright yellow. Its voice is more metallic and sharper than that of the white wagtail. A harsh "tit" is often heard. Its call is high-pitched and halting "tsii, tii, tii". It breeds in fast-flowing streams at high altitudes, in pond dams and waterfalls at low altitudes, and is found along waterfronts and in cities in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 18-19 CM. Average wingspan between open wingtips is 28 CM. Images of the species were generally recorded in spring and summer periods in various regions of the province after an altitude of 2,000 meters.

KIZIL BAŞLI ÇİNTE (KIZIL BAŞLI KİRAZ KUŞU)

KIZIL BAŞLI ÇİNTE(KIZIL BAŞLI KİRAZ KUŞU)

Kara başlı çintenin kardeş türüdür Erkeği kızıl başı ve boğazı, sarı ensesi ve çizgili sırtıyla kara başlıdan ayrılır. Dişisi karabaşlıya çok benzer. Üst tarafı gri yeşil tonludur, kuyruk sokumu sarımsı olabilir. Genci karabaşlıdan ayırt edilemez. Ötüşü gür, tatlı ve kiraz kuşuna benzer bir ısıktır. Tipik sesi melodik bir tıttır. Tarlalar, bozkır ve yarı çöllerdeki çalılıklarda ürer, kışın tarlalarda bulunur. Ortalama boyu 16,5 CM Türlerin görüntü ve tespitleri Muş İli genelinde Bahar, Yaz ve Güz dönemlerinde yıllara yaygın olarak kayıt altına alınmıştır.

Emberiza Bruniceps Red-Headed Bunting

Emberiza Bruniceps Red-Headed Bunting

It is the sister species of the black-headed chintz. It is distinguished from the black-headed by its red male head and throat, yellow neck and striped back. The female is very similar to the black-capped. The upper side is grey-green, the coccyx may be yellowish. The young one is indistinguishable from the black-headed one. Its song is a loud, sweet, bunting-like whistle. Its typical voice is a melodious tweet. It breeds in bushes in fields, steppes and semi-deserts, and is found in fields in winter. Average length 16.5 CM Images and detections of the species have been recorded throughout the years in the Spring, Summer and Autumn periods throughout Muş Province.

KÜÇÜK SUMRU

En küçük boylu sumrudur. Boyu ve beyaz alnıyla rahat tanınır. Üreme giysisinde gagası sarı, gaga ucu siyah, bacakları turuncu-sarıdır. Gençinin başı ve sırt tüylerinin ucu kahverengi, gagası siyahtır. Uçuşta çok hızlı ve ani hareket eder. Çok hızlı kanat çırparak havada asılı kalır. Gagası bataklık sumrularından daha uzundur. Sesi kısa "vet" keskin "kit kit" ve "kır-ri-hit" kalıbının hızlı tekrarından oluşur. Deniz kıyısı ve nehirlerdeki kumlu ve çakıllı sahillerde yuva yapar. Ortalama boy uzunluğu 22-24 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 48-55 CM. Böcekler, halkalı kurtlar ve omurgasızlarla olduğu kadar küçük balıklar ve kabuklularla beslenir. Murat Nehir havzalarının özellikle Bulanık-Malazgirt Bölümü ile Muş Ovası kısımlarında görünür. Kış dönemlerinde göç ederler. Diğer çoğu su kuşları gibi mart başında gelmeye başlayıp, aralık soğukları başlamadan giderler.

Murat Nehri Havzası, Kotanlı-Rüstemgedik Köyleri arası Bulanık-MUŞ

Sterna Albifrons Little Tern

It is the smallest tern. He is easily recognized by his height and white forehead. In its breeding dress, its beak is yellow, its beak tip is black, and its legs are orange-yellow. The tip of the young's head and back feathers is brown, and its beak is black. It moves very quickly and abruptly in flight. It hangs in the air by flapping its wings very quickly. Its beak is longer than that of the marsh tern. Its sound consists of the short "vet", the sharp "kit kit" and the rapid repetition of the "kır-ri-hit" pattern. It nests on sandy and pebble beaches along seashores and rivers. Average body length is 22-24 CM, average wingspan between open wing tips is 48-55 CM. It feeds on insects, annelids and invertebrates, as well as small fish and crustaceans. It is seen especially in the Bulanık-Malazgirt Section and Muş Plain parts of the Murat River basins. They migrate during the winter periods. Like most other water birds, they start arriving at the beginning of March and leave before the December cold begins.

Murat River Basin, between Kotanlı-Rüstemgedik Villages, Bulanık-MUŞ

KÜÇÜK MARTI

En küçük martı türüdür. Üreme giysisinde başlığı siyahtır. Gagası siyah, başlığı kırmızıdır. Kanat uçları yuvarlak, kanat altı koyu renklidir. Kanat ucunda siyah bulunmaz. Gencinin sırtı siyahımsı kahverengi, çapraz kanat şeridi koyu renklidir. İlk bakışta sırtı gridir. Kara ayaklı martıdan koyu renkli tepesi ve kulak örtüleriyle ayrılır. Sesi sumruya benzer, metalik ve kesik "tır tır tır" ve ince "kakav kakav kakav" uçuşta zarif ve hafiftir. Bir bataklık sumrusunu andırır. Tatlı su gölcükleri, sazlıklar ve bataklıklarda yuva yapar, geçit sırasında iç sularda ve deniz kıyısında bulunur, deniz kıyısında kışlar. Ortalama Boyu 25-25 CM, Ortalama Kanat Açıklığı 75-80 CM.

Larus minutus little gull

It is the smallest species of seagull. In breeding clothing, the headgear is black. Its beak is black and its cap is red. The wing tips are rounded and the underwing is dark colored. There is no black on the wing tip. The back of the youngster is blackish brown and the diagonal wing stripe is dark colored. At first glance, its back is gray. It is distinguished from the black-footed gull by its dark crest and ear coverts. Its voice is similar to that of a tern, with a metallic and clipped "trick truffle" and a thin "kakav kakav kakav", graceful and light in flight. It resembles a marsh tern. It nests in freshwater ponds, reeds and swamps, is found in inland waters and on the seashore during passage, and winters on the seashore. Average Length 25-25 CM, Average Wingspan 75-80 CM

KÜÇÜK KUMKUŞU

Bölgedeki en küçük kum kuşudur. Kara kalınlı kum kuşundan küçük boyu, kısa ve düz gagası ve daha hareketli beslenme tarsiyla ayrılır. Sarı bacaklı kum kuşundan siyah bacakları, beyaz göğsü ve kuyruğunda beyaz olmamasıyla ayrılır. Üreme giysisinde üst tarafı gri kahverengidir. Silik bir göğüs kuşağı bulunabilir. Genci üreme giysisindeki erişkine benzer, sırtında beyaz V bulunur. Göğsü sarımsı olabilir. Uçuş sesi kısadır, ara sıra bir "trile" uzatır "Çik, çik". Ortalama boyu 12-14 CM, Ortalama kanat açıklığı 20 CM.

Validris Minuta Little Stint

It is the smallest sandpiper in the region. It differs from the sandpiper by its small size, short and straight beak and more mobile feeding tar. It differs from the yellow-legged sandpiper by its black legs, white chest and lack of white on its tail. In the breeding suit the upper side is gray brown. A faint chest band may be present. The juvenile resembles the adult in its breeding garb, with a white V on its back. Its breast may be yellowish. The flight sound is short, occasionally extending into a trill "Chik, chik". Average length 12-14 CM, Average wingspan 20 CM

POYRAZ KUŞU

Yoncalı Köyü, Murat Nehir Havzası, Bulanık, MUŞ
Yoncalı Village, Murat River Basin, Bulanık, Muş

HeamatopusOstralegusOystercatcher

POYRAZ KUŞLARI Ortakent, Arpayazı Köyleri, Murat Havzası, Muş
HeamatopusOstralegusOystercatcher Ortakent, Arpayazı Villages, Murat Basin, Muş

Büyük ve siyah-beyaz bir kıyı kuşudur. Gagası uzun ve turuncu, bacakları pembedir. Uçuşta beyaz kanat çizgisi belirir. Üreme dışı giysisinde boğazı beyazdır. Gencinin gaga ucu koyu renklidir. Başlıca sesleri ince ve tiz "klip" ve kısa "pik pik". Gruplardan ve kur yapan kuşlardan uzun ötüşler duyulur. Deniz kıyıları, nehir boyları, acı ve tuzlu olan sığ göllerde ürer, lagünlerde kışlarlar. Atlantik kıyısında çok bol ve yaygın bir deniz kuşudur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 40-45 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 80-86 CM Kum ve çamurların içindeki kabuklu ve kabuksuz canlılarla beslenirler. Sulak alan kuşudur. Su kuşu sınıfına girer.

It is a large black and white shorebird. Its beak is long and orange, and its legs are pink. White wing stripe appears in flight. In its non-breeding clothing, its throat is white. The beak tip of the youngster is dark colored. Its main sounds are the high-pitched "clip" and the short "pik peak". Long calls are heard from groups and courting birds. They breed on seashores, along rivers, in brackish and salty shallow lakes, and overwinter in lagoons. It is a very abundant and widespread seabird on the Atlantic coast. The average length between beak tip and tail tip is 40-45 CM, average wingspan between open wing tips is 80-86 CM. They feed on shelled and shellless creatures in sand and mud. It is a wetland bird. It belongs to the water bird class.

Kıybaşı, Dumlusu Köyleri arası, Murat Nehri, Muş
Kıybaşı, between Dumlusu Villages, Murat River, Muş

Ortakent, Arpayazı Köyleri, Murat Havzası, Muş
Ortakent, Arpayazı Villages, Murat Basin, Muş

POYRAZ KUŞU

Fotoğrafta da görüldüğü gibi çeşitli su, çamur, bataklık kuşları ile birlikte aynı habitatta beslenirler. Leylekler, balıkçıllar, çulluklar ve diğer su kuşları ile birlikte aynı yaşam alanlarında gözlenmesi mümkündür. İlimiz coğrafyasında genellikle ve yoğunlukla görünen bir türdür. Son güz gelmeden kış öncesi sürüler halinde ve alçak irtifada göç ederler. Poyraz Kuşunun ilimiz coğrafyasını tercih etmesinin önemli bir gösterge olduğu görülmelidir. Fotoğraflar Muş İli Murat Nehri Havzalarında bahar, yaz ve güz dönemlerinde kaydedilmiştir.

Yuvayı iki eş birlikte yapar. Kuluçkaya çoğunluk dişiler olmakla birlikte her iki eşey de yatar. Yumurtadan çıkan yavrular hem anne, hem de baba tarafından beslenir ve beslenme teknikleri öğretilir. Suyu yakın uçarken panik halinde ötüşleri doğadaki diğer seslerle birlikte orkestradaki yerini alıyor.

HeamatopusOstralegusOystercatcher

As seen in the photo, they feed in the same habitat with various water, mud and swamp birds. It is possible to observe it in the same habitats with storks, herons, sandpipers and other water birds. It is a species that appears frequently and frequently in the geography of our province. They migrate in flocks and at low altitudes before the last autumn and winter. It should be seen that the Northeastern Bird's preference for the geography of our province is an important indicator. The photographs were recorded in the Murat River Basins of Muş Province during spring, summer and autumn periods.

Two spouses build the nest together. Although the majority of incubators are females, both sexes also incubate. The hatched chicks are fed by both the mother and father and are taught feeding techniques. As they fly close to the water, their panicked calls take their place in the orchestra with other sounds in nature.

KÜÇÜK SARIBACAK

Malazgirt Eski Elektrik Üretim Tesisi, Malazgirt-MUŞ
Malazgirt Old Electricity Generation Facility, Malazgirt-MUŞ

İsmi uzun, parlak sarı bacaklarından alır. Gagası koyu gri, kanatları koyu, kuyruk sokumu beyazdır. Orman düdükçününden sarı bacaklarıyla ve kaşının olmamasıyla ayrılır. Sesi "yiu" ya da "yiu, yiu". Çoğunlukla tatlı su kenarlarında bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 23-25 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 34 CM. Böcekler, küçük balıklar ve kabuklularla beslenir. Yaz besinleri çoğunlukla suda yaşayan böceklerdir. Çevresi ağaçlarla kaplı tatlı sular, sazlık ve bataklıklar beslenme, üreme habitatıdır. Göç dönemi çok uzun mesafe hatta kıtalar arası, okyanuslar arası uçar.

TringaFlavipesLesserYellowlegs

It takes its name from its long, bright yellow legs. Its beak is dark grey, its wings are dark and its coccyx is white. It differs from the forest whistler by its yellow legs and lack of eyebrows. Its sound is "yiu" or "yiu, yiu". It is mostly found near fresh water. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 23-25 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 34 CM. It feeds on insects, small fish and crustaceans. Summer food is mostly aquatic insects. Fresh waters, reeds and swamps surrounded by trees are feeding and breeding habitats. During the migration period, people fly for very long distances, even between continents and oceans.

KÜÇÜK SARIBACAK

Kuzey Amerika'da üreyen Küçük Sarıbacak'ın ülkemizdeki tek kaydı 27 Kasım 2006 tarihinde Kızılırmak deltasında, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ornitoloji Araştırma Merkezi tarafından yürütülen su ve kıyı kuşu halkalama çalışmaları sırasında tanınmış ve halkalanmıştır. İfade edilmektedir. Ancak, 2014-2019 tarihleri arasında Muş İli Sulak alanlarında (Malazgirt-Bulanık, Muş Bölümü) bahar, yaz ve güz dönemlerinde tespit edilip kayıt altına alınmıştır. Yavruları ile tespit edilmiş ve bölgemizde üreyen bir türdür.

Çizmeburnu mevki, sazlıkları, Muş

TringaFlavipesLesserYellowlegs

The only record of the Lesser Yellowleg in our country, which breeds in North America, was identified and ringed in the Kızılırmak delta on 27 November 2006, during the water and shorebird ringing studies carried out by the Ondokuz Mayıs University Ornithology Research Center. It is expressed. However, it was detected and recorded in the wetlands of Muş Province (Malazgirt-Bulanık, Muş Section) between 2014 and 2019 in the spring, summer and autumn periods. It is a species that has been detected with its young and breeds in our region.

Çizmeburnu locality, reeds, Muş

SAKARMEKE

*Sakarmeke, Fiyu, Çulluklar, Kıyık Köyü Sazlıkları(kuş cenneti) Muş Ovası
Sakarmeke, Fiyu, Çulluklar, Kıyık Village Reeds (bird sanctuary) Muş Plain*

Gövdesi siyah, gagası ve alnı beyaz bir su kuşudur. Ördeklerden daha tıknaz ve yuvarlak hatlıdır. Bacakları yeşilimsidir, parmaklarında perde yerine geniş loblar bulunur. Suda havalanırken uzun süre su yüzeyinde koşar. Çevresi bitkiler ve sazlıklarla kaplı tatlı su göllerinde ürerler. Fotoğraflarda da görüldüğü gibi çeşitli türler ile aynı habitatı uyum içinde paylaşırlar. Su tavuğu, Çeşitli Ördekler, Çulluklar gibi. İl genelindeki sulak alanlarda sıkça rastlanır. Bahar, yaz ve güz dönemlerinde yoğun olmakla birlikte kış dönemlerinde çok az sayıda görmek mümkündür. Genellikle kısa mesafeli ve kışın çok sert geçmediği yakın bölgelere kısa süreliğine göç ederler. Sosyal ve yerli bir türdür. Su tavuğuna benzetenler de olur. Uçuşa başlamadan önce biraz koşması gerekir, su yüzeyinde koşarak kaçıp saklanır veya uçuşa geçer. Günün büyük bölümünü su içinde geçirir.

*Sakarmeke, Fiyu, Çulluklar, Saz horozu,
Kıyık Köyü Sazlıkları (kuş cenneti) Muş Ovası
Sakarmeke, Fiyu, Sandpipers, Reed Cockerel,
Kıyık Village Reeds (bird sanctuary) Muş Plain*

*Kıyık Köyü Sazlıkları, Muş Ovası
Kıyık Village Reedbed bee, Muş Plain*

Fulica Atra Coot

*Koçköy ile Otaç Köyleri civarı Karasu Irmağı, Haasköy-MUŞ
Karasu River around Koçköy and Otaç Villages, Haasköy-MUŞ*

It is a water bird with a black body and white beak and forehead. It is stockier and rounder than ducks. Its legs are greenish, and its fingers have wide lobes instead of webs. It runs on the water surface for a long time while taking off in the water. They breed in freshwater lakes surrounded by plants and reeds. As seen in the photographs, they share the same habitat in harmony with various species. Such as Waterfowl, Various Ducks, Sandpipers. It is frequently found in wetlands throughout the province. Although it is abundant in spring, summer and autumn, it is possible to see very few in winter. They usually migrate for short distances and to nearby areas where the winter is not too harsh. It is a social and domestic species. There are also those who compare it to a water chicken. Before it can fly, it needs to run a little bit; it can either run on the water surface and run away and hide or take flight. It spends most of the day in water.

*Karasu Irmağı eski yatağı, Çatbaşı, Karaköprü Köyleri arası, Muş
The old bed of the Karasu River, between Çatbaşı and Karaköprü Villages, Muş*

SAKSAĞAN

Bölgedeki en özgün kuşlardandır, orta boylu, siyah-beyaz, uzun ve basamaklı kuyruklu tek kuştur. Gencinin kuyruğu daha kısadır. Tüyleri yanar dönerlidir, mor sırtı ve yeşil kuyruğu her zaman görülmez. İlkbaharda kur sırasında melodik sesler çıkarabilir. Uçuşta diğer kargalardan çelimsizdir, kısa kanatları ve uzun kuyruğuyla dengesiz bir uçuşu vardır. Yerde yürüyerek ya da zıplayarak ilerler. Küçük gruplar halinde dolaşır, ilkbahar gösterileri ve kış toplantılarında büyük sürüler oluşturabilir. Tundradan, tarladan ve yarı çöllere kadar seyrek ağaçlı ve çalılık çeşitli arazilerde, parklar, bahçeler ve yerleşimlerde yaşar. Yuvası büyük ve damlıdır. Ortalama 45 cm.

PicaPicaMagpie

It is one of the most unique birds in the region, the only bird of medium size, black and white, with a long, stepped tail. The tail of the young one is shorter. Its feathers are iridescent, its purple back and green tail are not always visible. It may make melodious sounds during courtship in the spring. In flight, it is weaker than other crows and has an unstable flight with its short wings and long tail. It moves forward by walking or jumping on the ground. It travels in small groups and may form large flocks during spring shows and winter gatherings. It lives in various sparsely wooded and shrubby lands, from tundra to field and semi-desert, as well as in parks, gardens and settlements. Its nest is large and roofed. Average 45

TARLAKUŞU

En yaygın toygarlardandır. İbibiği çoğunlukla görülmez. Uçuşta beyaz firar hattı, kuyruk dış telekleri ve uzun kuyruğuyla tanınır. Sürekli, yumuşak ve melodik ötüşüyle hemen tanınır, uçuş sırasında yükselirken, havada dönerken, asılı kaldığında ve alçalırken öter, yere inmeden hemen önce kurşun gibi kendisini bırakarak düşer. Rahatsız edildiğinde diğer toygarlar gibi yürüyerek ya da koşarak uzaklaşmak yerine çömelir. Ağaçsız açık araziler, çiftlikler, yaylalar, otlaklar, turbalıklar ve kıyı kumullarında bulunur. B 18-19 cm.

Alauda arvensis Skylark

It is one of the most common larks. The hoopoe is mostly not seen. It is recognized in flight by its white trailing line, outer tail feathers and long tail. It is immediately recognized by its continuous, soft and melodious song. It sings during flight as it rises, turns in the air, hangs and descends, and just before landing, it falls down like a lead. When disturbed, it crouches down instead of walking or running away like other larks. It is found in treeless open lands, farms, plateaus, grasslands, peatlands and coastal dunes. B 18-19cm.

SERÇE

Muş Şehir Merkezi
Mus City Center

Küçük kuş olarak akla ilk gelen türdür. Erkeği gri tepesi, siyah gagası ve boğazıyla ayrılır. Genci ve dişi kahverengidir. Çeşitli sesleri vardır: "çip, çisik, çisik", en sık duyulanlardır. Sürücüdür. Nadir olarak insan yerleşimlerinden uzakta yaşar. Şehirde yaşayanların tüyleri daha kirli olduğundan renkleri belli olmayabilir. Yuvasını yapılarındaki oyuklara, bazen çalılara yaparlar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 14,50 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 20 CM. Serçe ve söğüt serçesi Akdeniz Havzası'nda melezler oluşturabilir. İtalya serçesinin melez bir popülasyon olduğu düşünülmektedir. Çok nadir olarak ağaç serçesiyle de melezler oluşturabilir. Neşeli, cıvıltılı sesleriyle ağaçlardan mahrum bırakılmayan kent hayatına renk katıyorlar. En büyük düşmanları atmacalar başta olmak üzere küçük alıcı kuşlardır. Hepsinden de önemlisi çevre kirliliği ve kentlerde yeşil alanların azalması tür için nemli risk oluşturmaktadır.

PasserDomesticus House Sparrow

It is the first species that comes to mind as a small bird. The male is distinguished by its gray crown, black beak and throat. The young and female are brown. It has various sounds: "chip, chisik, chisik" are the most frequently heard. It is a driver. It rarely lives far from human settlements. Since the hair of people living in the city is dirtier, their color may not be visible. They make their nests in cavities in buildings and sometimes in bushes. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 14.50 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 20 CM. Sparrow and willow sparrow may form hybrids in the Mediterranean Basin. The Italian sparrow is thought to be a hybrid population. Very rarely, it can also form hybrids with the tree sparrow. With their cheerful, chirpy voices, they add color to the city life, which is not deprived of trees. Their biggest enemies are small birds of prey, especially hawks. Most importantly, environmental pollution and the decrease in green areas in cities pose a serious risk for the species

*İnsan yerleşkelerine yakın yerlerde de yuva yapabilirler.
They can also nest in areas close to human settlements.*

İncebel Bağları, Merkez-MUŞ
İncebel Vineyards, Center-MUŞ

SERÇE

Büyük çoğunluğu kış dönelerinde göç etmezler. Kısa mesafelerle yer değiştirebilirler. Yerleşim yeri yakınlarında kışı geçirirler. Kış dönemlerinde pencere kenarlarına ekmek parçaları bıraktığınızda serçe ile birlikte çeşitli türleri yakından gözlemleyebilirsiniz.

PasserDomesticus House Sparrow

The majority of them do not migrate during the winter. They can move over short distances. They spend the winter near the settlement. When you leave pieces of bread on the windowsill in winter, you can closely observe various species along with the sparrow.

SARI KUYRUKSALLAYAN

Bölgedeki en küçük kuyruksallayandır. Diğerlerinden daha kısa kuyrukludur; özellikle genci bir incirkuşunu andırır. Alt tarafı sarı, sırtı açık ya da koyu yeşildir. Gencinin kolyeye benzeyen koyu renkli bir göğüs kuşağı bulunur. Uçuş sesi olan "tsvip" diğer kuyruksallayanlardan daha cılız ve farklıdır. Ötüşü kısa ve trillidir, seyrek olarak duyulur, havada ya da bir tünekten söylenir. Sığır ve koyunların otladığı sulak ve kuru çayırlar ve sulak alanların çevresinde bulunur. Göç dönemi sulak alanlarda toplanır. Ortalama boy 17 cm. Kanat açıklığı 24 cm, Bölgede birçok alt türü bulunur ve bunlar özellikle baş renkleriyle ayırt edilir.

Motacilla Flava Yellow Wagtail

It is the smallest wagtail in the region. It has a shorter tail than the others; Especially the young one resembles a pipit. Its underside is yellow and its back is light or dark green. The youngster has a dark chest band that resembles a necklace. The flight sound "tsvip" is weaker and different from other wagtails. Its song is short and trilled, heard infrequently, sung in the air or from a perch. It is found around wet and dry meadows and wetlands where cattle and sheep graze. During the migration period, they gather in wetlands. Average height is 17 cm. Its wingspan is 24 cm. There are many subspecies in the region and they are distinguished especially by their head colours.

SARI KUYRUKSALLAYAN, Muş Ovası
Motacilla Flava Yellow Wagtail Muş Plain

SIĞIR BALIKÇILI

Küçük akbalıktan daha küçük ve tıknazdır. Gagası sarı(tutumcumsu kırmızı) ve kısa, boynu kısa ve kalın, gerdanı sarkıktır. Boynunu çoğunlukla gövdesine çeker. Yüz derisi sarı(parlak sarı) bacakları koyu yeşil(donuk kırmızı) ve ayak tabanları sarımsıdır. Üreme giysisinde tepesi, göğsünün ortası ve sırtı kirlili turuncudur. Üreme dışı giysisi bembeyazdır. Çoğunlukla çayırda otlayan hayvanların çevresinde beslenir. Dağılma alanı kuzeye doğru genişlemektedir. Ortalama boy 48-53 cm, Kanat açıklığı: 90-96 cm, Özellikle sığır, inek, manda gibi büyükbaş hayvanların çevresinde, yakınında, onların geçtiği güzergâhlarda onlarla birlikte hareket eder ve onların etkileri ile ortaya çıkan çeşitli böcek, sürüngen, kurbağa gibi canlılarla beslenirler. Balıkçıl olarak tanımlanmasına rağmen temel besin kaynakları balık değildir. Ayrıca tarlalarda biçerdöver, traktör gibi tarım makinelerinin arkasında da ortaya çıkan besinleri tüketirler. Biçerdöverlerin arkasından diğer türlerle birlikte takip ederek ortaya çıkan çeşitli canlılar ve tohumlar ile besleniyorlar. Türe ait görüntüler Muş, Bulanık, Malazgirt Ovalarında kaydedilmiştir. Asabi, endişeli, tedirgin görüntüleri, hareketleri ile bazen komik davranışlar da sergileyebiliyorlar. Büyükbaş hayvanlar ile yakın arkadaşlar. Özellikle nemli, hafif sulak, otlaklarda ve büyükbaş hayvanların su içtikleri yerlerde daha sık görülmesi mümkündür. Mart ayında gelip mevsim şartlarına göre en geç 12. Aya kadar il coğrafyasında kalırlar.

Bubulcus ibis Cattle Egret

Smaller and stockier than the little egret. Its beak is yellow (thrifty red) and short, its neck is short and thick, and its dewlap is drooping. It mostly pulls its neck into its body. Its facial skin is yellow (bright yellow), its legs are dark green (dull red) and the soles of its feet are yellowish. In the breeding suit, its crown, middle chest and back are dirty orange. Its non-breeding clothing is pure white. It mostly feeds around animals grazing in meadows. The distribution area expands towards the north. Average length is 48-53 cm, wingspan is 90-96 cm. They move especially around and near cattle, such as cattle, cows and buffalos, on their routes, and feed on various insects, reptiles and frogs that emerge as a result of their effects. Although they are described as herons, their main food source is not fish. They also consume food produced in the fields behind agricultural machines such as harvesters and tractors. They follow the combine harvesters with other species and feed on various creatures and seeds that emerge. Images of the species were recorded in the Muş, Bulanık and Malazgirt Plains. They can sometimes display funny behavior with their irritable, anxious, anxious appearances and movements. Close friends with cattle. It is possible to see it more frequently, especially in moist, slightly wet areas, pastures and places where cattle drink water. They arrive in March and stay in the provincial geography until the 12th month at the latest, depending on seasonal conditions.

SIĞIR BALIKÇILI

*Muş Ovası
Muş Plain*

Uçarken gri ve akbalıkçıl gibi baş kısımlarını boyunları ile birlikte geriye doğru çekerek, üstten tam kanat açıklığı ile ahenkli ve yüksek manevralı uçuşlar sergilerler. Yerde iken genellikle baş ve boyunlarını tam ileri ve tam geriye doğru ani, hızlı ve seri olarak hareket ettirirken, adımlarını ise temkinli, sakın, dikkatli ve sessiz olarak atıyorlar.

Bubulcus ibis Cattle Egret

While flying, they pull their heads back with their necks, like gray and egrets, and exhibit harmonious and high maneuvering flights with full wingspan from above. While on the ground, they generally move their head and neck forward and backward suddenly, quickly and rapidly, while taking their steps cautiously, calmly, carefully and silently.

SIĞIRCIK

MUŞ OVASI VE SIĞIRCIKLAR
Muş PLAIN AND SturnusVulgarisStarling

Türkiye ve Avrupa'nın en yaygın kuşlarından. Uçuşta sivri ve üçgen şekilli kanatlarıyla rahatça tanınır. Erişkini siyahımsıdır, üreme giysisindeki mor ve yeşil yanardönerli gövdesinde pul şekilli açık benekleri belirir. Üreme dışı giysisinde ri beneklidir. Gagası üreme giysisinde sarı, diğerlerinde kahverengidir. Genci düz, beneksiz, donuk gri kahverengidir, boğazı beyazdır. Ötüşü ısıklı, tekrarlı ve taklitlidir. Birçok kuş aynı anda ya da karşılıklı öter. Yavrusunun ve gencinin açlık sesleri tizdir: "çiiir". Seyrek ormanlar, seyrek ağaçlı açık araziler, tarım arazileri, parklar, bahçeler ve yerleşimlerde yaşar, üreme dönemi dışında tarlalar, çayırlar, sulak alanlarda bulunur.

İRÖN SAZLIKARI VE SIĞIRCIKLAR
IRON REEDS AND SturnusVulgarisStarling.

SturnusVulgarisStarling

HAÇLI GÖLÜ VE SIĞIRCIKLAR
HAÇLI LAKE AND SturnusVulgarisStarling

It is one of the most common birds in Türkiye and Europe. It is easily recognized by its pointed and triangular-shaped wings in flight. The adult is blackish, with light scale-shaped spots appearing on its purple and green iridescent body in its breeding clothing. Its non-breeding clothing is spotted with ri. Its beak is yellow on the breeding robe and brown on others. The youngster is smooth, spotless, dull gray brown, with a white throat. Its song is sibilant, repetitive and imitative. Many birds sing simultaneously or together. The hunger sounds of the cub and the young are high-pitched: "chiir". It lives in sparse forests, open lands with sparse trees, agricultural lands, parks, gardens and settlements, and is found in fields, meadows and wetlands outside the breeding period.

Muş Ovası
Muş Plain

SIĞIRCIK

ÜREME DÖNEMİNDE SIĞIRCIKLAR, Eralanı Köyü, Birinci Mezrası,
Muş ÜREME DÖNEMİNDE SturnusVulgarisStarling. Eralanı Köyü, Birinci Mezrası, Muş

Uyumak için büyük sürüler halinde ormanlar, ağaçlıklar, sazlıklar ve büyük binalarda toplanır, sürüler havada muhteşem manevralar yaparlar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 21.5 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 29 CM. Siğircikler yazın güçsüz bir ışıkta siyah görünür. Tüy dökümünden yeni çıkmış sonbahar kuşları parlak benekleriyle uzaktan açık renkli görünür. Genç yuvadan ayrılır ayrılmaz tüy dökümüne başlar ve kısa zamanda üreme dışı giysisine girer, koyu renkli tüyler çıktıkça benekli ya da yamalı desenli olur. Bazı genç siğircikler pembe siğirciğin genci kadar açık renkli olabilirler. Siğircikler toplu halde ve ahenkli uçuşları ile dikkat ve ilgi çeken görüntüler sergiliyorlar.

Şenoba Köyü tarlaları, Murat Havzası, MUŞ
Şenoba Village fields, Murat Basin, Muş

SturnusVulgarisStarling

They gather in large flocks in forests, woodlands, reeds and large buildings to sleep, and the flocks perform magnificent maneuvers in the air. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 21.5 CM. The average wingspan between the open wing tips is 29 CM. Starlings appear black in weak light in summer. Autumn birds that have just emerged from moult appear light-coloured from afar with their bright spots. As soon as the young leave the nest, they begin moulting and soon enter their non-breeding clothing, with dark colored feathers becoming mottled or with a patchy pattern as they grow. Some young starlings can be as light colored as the young pink starling. Starlings display eye-catching images with their collective and harmonious flight.

TELLİ TURNA

Turnadan oldukça küçük ve zariftir. Gözünün gerisinden çıkan beyaz süs tüyleri ismini verir. Yüzü ve karnına kadar sarkan sakal gibi boyun tüyleri siyah, kanadından çıkan süs tüyleri uzun ve düzdür. Gencinin siyah kısımları kahverengidir, beyaz kulak tüyleri az gelişmiştir. Sesi turnaya benzer. Nehir bataklıklarında ürer. Ağustos ayında sürüler halinde göç etmeye başlar. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 90-100 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 165-185 CM,

Hayatları boyunca tek eşlidirler. Tek eşlilik ilkesi ancak üremede problem ile karşılaşılır ise bozulur. Yuvalarını toprağın üzerinde özensiz düz bir zeminde oluştururlar. Bir defada iki yumurta yumurtlar. 29-30 günlük kuluçka süresince her iki ebeveyn de görev olsa da, dişiler daha fazla yuvada durur. Tüm turna cinsleri arasında en kısa kuluçka süresine sahiptir.

Yavrular ilk doğduğunda ayakları siyah renkte ve vücut yapısına nazaran kalındırlar. Yavruların gövde renkleri koyu kahve siyaha yakındır, baş kısmı açık kahverengi renktedir. Yavrular yaklaşık 12 saat sonra yemlenmeye başlarlar. Çok hızlı büyür ve iki ay sonrada yavrular bağımsız hale gelirler. Sürüler halinde uçarken sırayla ve grup olarak öterler. Turnaların hepsi boru sesine benzeyen yüksek ve berrak bir ses çıkarır. Çok uzaklardan duyulan tınılı sesleri vardır. Leylekler gibi gagalarını takırdattığı da olur. Türün sesini dinleyebilmek için volum yükseltilmeli. Suya ulaşımı olan çalılık alanlarda; ekilebilir topraklar. Kışın tarlalar, göl kenarları, kum yığınları. Sulak araziler ve etraflarında yayılım gösterirler. Telli turnalar genellikle, kış boyunca kuru otlaklarda bulunurken, üreme mevsimi esnasında bataklık alanlar yaşam yeri olarak tercih edilir. Nemli bataklıklar, bozkır habitatları ve çayırlar, seçilebileceği, görülebileceği diğer alanlardır. Turnalar, bazen çiftler, bazen de gruplar halinde yılın her döneminde dans ederler. Kuşlar âleminin en etkileyici görsel şovlarından olan turna dansı, zeybek oyunlarımızın figürlerinin oluşumunda önemli bir etkiye sahiptir.

TELLİ TURNA, Darıca Hayvanat Bahçesi
Anthropoides Virgo Demoiselle Crane. Darica Zoo

Anthropoides Virgo Demoiselle Crane

It is much smaller and more elegant than a crane. The white ornamental feathers growing from behind its eyes give it its name. Its face and neck feathers, like the beard that hangs down to its belly, are black, and the ornamental feathers coming from its wings are long and straight. The black parts of the youngster are brown, and the white ear feathers are underdeveloped. Its voice resembles a crane. Breeds in river swamps. It begins to migrate in flocks in August. Average length between beak tip and tail tip is 90-100 CM, Average wingspan between open wing tips is 165-185 CM,

They are monogamous throughout their lives. The principle of monogamy is broken only if problems are encountered in reproduction. They build their nests on a sloppy flat surface above the ground. It lays two eggs at a time. Although both parents take part in the 29-30-day incubation period, females stay in the nest more. It has the shortest incubation period among all crane breeds.

When the cubs are first born, their feet are black and thick compared to their body structure. The body color of the cubs is dark brown, close to black, and the head is light brown. The fry begin to feed after approximately 12 hours. It grows very quickly and after two months the cubs become independent. When flying in flocks, they sing in turns and as a group. All cranes make a loud, clear sound similar to a trumpet. They have resonant sounds that can be heard from far away. They also sometimes rattle their beaks like storks. The volume must be increased to listen to the sound of the genre. In bush areas with access to water; arable lands. Fields, lakesides, sand piles in winter. They spread in and around wetlands. Detailed cranes are generally found in dry grasslands during the winter, while swampy areas are preferred as habitats during the breeding season. Moist marshes, steppe habitats and meadows are other areas where it can be spotted. Cranes dance at all times of the year, sometimes in pairs and sometimes in groups. Crane dance, one of the most impressive visual shows of the bird kingdom, has a significant impact on the formation of the figures of our zeybek dances.

TELLİ TURNA, Darıca Hayvanat Bahçesi
Anthropoides Virgo Demoiselle Crane. Darica Zoo

TELLİ TURNA

"Anadolu kültüründe turnalar uzun ömür, şans, bereket ve güzelliğin sembolüdür. Geçmiş dönemlerde uğur getirmesi için gelinlerin başına turna tüyü takılırmış."

"Türkülerimizin birçoğunda turnalar bazen sevgiliye selam götüren bir dost, bazen de genç kızlarımızın güzelliklerini anlatmak için kullanılan bir modeldir."

Allı turnam bizim ele varırsan
Şeker söyle, kaymak söyle, bal söyle
Eğer bizi sual eden olursa,
Boynu bükük, benzi soluk yar söyle,

ERCİŞLİ EMRAH'TAN

Katar katar olmuş giden turnalar
Sizler bilirsiniz hallerimizi
Sılada sevdiğim öz anam atam
Daha gözlemesin yollarımızı,
Sözleri ile turnalar ile dertleşir.

Yazılı, sözlü edebiyat, el sanatları ve kültürün pek çok alanında yer edinmiş özel bir kuştur.

Halk oyunlarında da kendine yer bulmuştur. Erzurum'un ünlü turna barında oyuncular turnanın hareketlerini taklit eder. Alevi-Bektaşî edebiyatında ise turna daha da büyük bir yer tutar. Alevilere göre turna Hz. Ali'nin kuşudur; hatta turnanın sesi Hz. Ali'nin sesidir.

Aşık Veysel'de sazının sesini turna sesine benzetir.

Benim her derdime ortak sen oldun,
Ağlarsam ağladın, gülersem güldün,
Sazım bu sesleri turnadan mı aldın,
Pençe vurup sarı teli sızlattıma,

Anthropoides Virgo Demoiselle Crane

"In Anatolian culture, cranes are symbols of longevity, luck, abundance and beauty. "In the past, crane feathers were worn on brides' heads to bring good luck."

"In many of our folk songs, cranes are sometimes a friend who sends greetings to the beloved, and sometimes they are a model used to describe the beauty of our young girls."

My dear, if you reach us,
Say sugar, say cream, say honey
If anyone questions us,
Tell me, my humble, pale face,

FROM ERCİŞLİ EMRAH

Cranes leaving Qatar have become Qatar
You know our situation
My own mother and father whom I love in Sila
Don't watch our roads anymore,
He commiserates with cranes with his words

It is a special bird that has a place in many areas of written and oral literature, handicrafts and culture.

It has also found a place in folk dances. In Erzurum's famous crane bar, players imitate the movements of the crane. In Alevi-Bektashi literature, the crane has an even greater place. According to Alevis, the crane is Hz. It is Ali's bird; even the voice of the crane Hz. It is Ali's voice.

Aşık Veysel also compares the sound of his saz to the sound of a crane.

You shared all my troubles,
If I cried you cried, if I laughed you laughed,
My instrument, did you get these sounds from the crane?
Do not claw and make the yellow wire ache,

TELLİ TURNA

Telli turnalar da diğer bir çok sulak alan kuşu gibi, yaşam alanlarının tarıma açılması,yasadışı avcılık,sulama,baraj projeleri ve sulak alanların kurutulması sonucu sayıları git gide azalan türler arasındadır.

Telli turna Uluslar arası Doğayı Koruma Birliği(IUCN) listesinde asgari endişe olarak kayıtlıdır. Uluslar arası sözleşmelere göre koruma altındadır. Ülkemizde bahar ve ilk güz dönemi göçlerinde sürüler halinde nadir olarak görülen bir türdür. Hazar Denizinin kuzey kesimlerinde yoğun olarak üredikleri için kuzeydoğu, güneybatı istikametlerinde Ardahan, Kars, Ağrı, Erzurum, Muş, Bitlis ve Diyarbakır güzergâhlarında uçar ve konar olarak görülebileceği gibi dolunay olduğunda ise geceleri yalnızca sesleri duyulur. Geceleri de göç ederler. Uçuş halinde savunmasız olduklarından yırtıcılar için av olabilirler.

Darıca Hayvanat Bahçesi, İstanbul
Darica Zoo,

Anthropoides Virgo Demoiselle Crane

Demoiselle Crane, like many other wetland birds, is among the species whose numbers are gradually decreasing as a result of the opening of their habitats to agriculture, illegal hunting, irrigation, dam projects and drying of wetlands.

The demoiselle crane is listed as Least Concern on the International Union for Conservation of Nature (IUCN) list. It is protected according to international conventions. It is a species that is rarely seen in flocks during spring and first autumn migrations in our country. Since they breed intensively in the northern parts of the Caspian Sea, they can be seen flying and landing in the northeast and southwest directions on the routes of Ardahan, Kars, Ağrı, Erzurum, Muş, Bitlis and Diyarbakır, and only their voices can be heard at night when the moon is full. They also migrate at night. Because they are vulnerable in flight, they can become prey for predators.

Darıca Hayvanat Bahçesi, İstanbul
Darica Zoo,

TELLİ TURNA

Murat Nehrinin Muş İli Bulanık, Malazgirt bölümündeki havzalarında üreyen Telli Turnaların kuluçka dönemlerinde, (bahar ve yaz) bölgedeki görüntü kayıtları alınmış olup, yavru ve yuva görüntü kayıtları alınmadığı için bölgede üredikleri bilimsel olarak teyit edilemiyor. 2014-2015-2016-2017 yıllarında ortalama 16 adet Telli Turna Murat Nehrinin Bulanık-Malazgirt kısımlarında kaydedilmiştir. Ürkek ve hassas bir tür olan telli turnalar doğanın sadeliğini de ifade etmektedir. İnsan etkisinin en az olduğu ıssız ve görüş mesafesi açık ve yuvayı savunmaya elverişli manevra özelliği olan alanlarda kuluçkaya yatarlar.

Erzurumlu EMRAH

Kalktı göç eyledi Bağdat Kervanı,
Göçüz bölük bölük bölündü turnam,
Sizi beni ol mevlayı seversen,
Eğlen kara bağrım delindi turnam,
Aras akar Han Ağrı'nın döşünde,
Kalem oynar han Selvi'nin kaşından,
Seher seher göğenli göl başında,
Yare arzu halim veresiz turnam,

Darica Hayvanat Bahçesi, İstanbul
Darica Zoo,

Anthropoides Virgo Demoiselle Crane

Video recordings of the Detailed Cranes breeding in the basins of the Murat River in the Bulanık, Malazgirt section of the Muş Province, during their incubation period (spring and summer) have been taken in the region, but since no video recordings of offspring and nests have been taken, it cannot be scientifically confirmed that they breed in the region. An average of 16 Demoiselle Cranes were recorded in the Bulanık-Malazgirt sections of the Murat River in 2014-2015-2016-2017. Demoiselle Crane, a timid and sensitive species, also expresses the simplicity of nature. They incubate in deserted areas with minimal human influence, clear visibility, and maneuverability suitable for defending the nest.

EMRAH from Erzurum

The Baghdad Caravan rose to migrate,
My crane is divided into groups of immigrants,
If you love me and my lord,
Have fun, my black heart is pierced, my crane,
Aras flows on the breast of Khan Ağrı,
The pen moves from Han Selvi's eyebrow,
Every morning, by the Gögenli lake,
My dear desire, my helpless crane,

Darica Hayvanat Bahçesi, İstanbul
Darica Zoo,

TELLİ TURNA

Yalnızca türkülerde, şiirlerde, sanat eserlerinde kalmasın, Turnalar giderse, türküler de biter,
KARACAOĞLAN'IN ÜÇ AYRI ŞİİRİNDEN, ÜÇ AYRI DÖRTLÜK

Katar katar olmuş gelen turnalar
Şu halime, şu gönlüme bak benim
Şahin pençe vurdu, tüyüm ağarttı
Kanıma bir ok vurdu bak benim

Bir yiğit yaslanıp dizine yatsa
Yârinin yağlının yüzüne örtse
Her dem sevdiğinin sesin işitse
Gökyüzünde turna uçmuş gib' olur

Başı al valalı sürmeli gelin
Seherde açılmış güle dönmüşsün
Başına takmışsın altın çelengi
Turnadan alınan tele dönmüşsün

Sözleri ile sevdiğini bir turna teline, telli turnaya benzetir,

Âşık edebiyatında turnalar, türkülerle oranla daha fazla yer tutar.

Darıca Hayvanat Bahçesi, İstanbul
Darica Zoo,

Anthropoides Virgo Demoiselle Crane

Don't leave it only in folk songs, poems and works of art. If the cranes disappear, folk songs will also end.
THREE SEPARATE QUATRICS FROM THREE SEPARATE POEMS OF KARACAOĞLAN

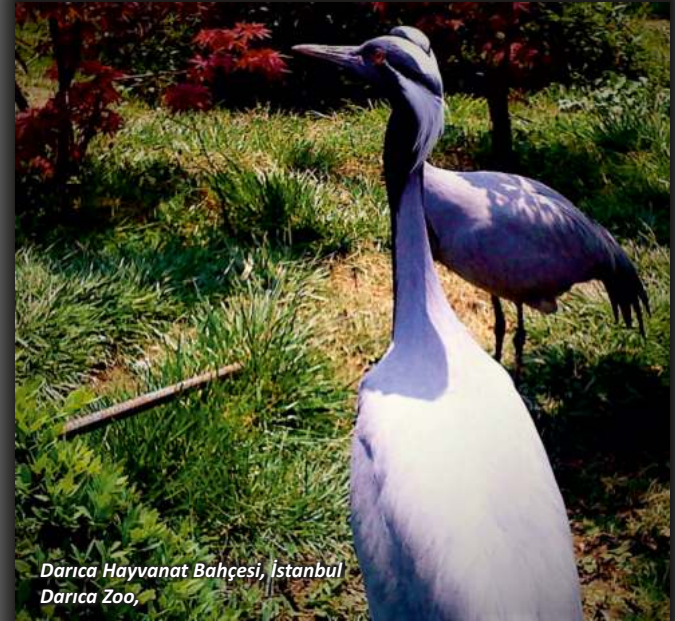
The cranes coming from Qatar have become Qatar
Look at me, look at my heart
The hawk struck with its claws, my feathers turned white
Look, an arrow shot my wing.

If a brave man leans on his knee
If your lover covers his face with oil
May you always hear the voice of your loved one
It looks like a crane has flown in the sky

Bride with her head full of kohl
You have turned into a rose blooming at dawn
You wear the golden wreath on your head
You've turned into wire taken from a crane

With his words, he compares the one he loves to a crane or a string crane.

In minstrel literature, cranes have more space than folk songs.

Darıca Hayvanat Bahçesi, İstanbul
Darica Zoo,

TURNA

Bilinen ve sevilen bir kuştur. Baş, boynu ve kanat telekleri siyah, gövdesi gridir. Yanaklarından aşağıya inen beyaz şerit boynun gerisinde birleşir. Tepesinin ortası kırmızıdır. Yerde kıvrak ve kabarık süs tüyleri kuyruğunu örter. Genci daha koyu renklidir, başı, boynu ve sırtı kahverengidir. Sesi sert ve yankılıdır. "Kruuu, krr".

Uçarken düz veya V şeklinde sıralar oluşturur. Geniş bataklıklar, sulak çayırlar ve tundrada yuva yapar. Kışın kurak arazide bulunabilir. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 110-120 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 220-245 CM Turnalar üredikten sonra üreme ortamında, özellikle sığ suları veya bu savunmasız uçuşsuz dönem boyunca saklanacak yüksek sazlıkları tercih ederler. Mısır, arpa, buğday, yulaf, ayçiçeği tohumu, bezelye, fasulye, fıstık, zeytin, böğürtlen, meşe palamudu, sebzeler, patates, bitki kökleri ve sürgünlerle beslenirler. Bulundukları alanda sudaki küçük canlıları da yerler. Çoğunlukla bitkisel besinler tüketirler. Muş ili sulak alanlarında Turna ve Anadolu Dağ Turnalarının üreme bölgeleri kısmen tespit edilmiştir. Yapılan tespitlere göre il coğrafyasının çeşitli bölgelerinde ve ortalama olarak 36 adet turnanın kuluçka dönemlerini geçirdiği tespit edilmiştir. Leylekler gibi turnalar da bölge ve yörede zarar verilmeyen, zarar verilmekten kaçınılan, sevilen, merak uyandıran, kültürel olarak da büyük önem verilen bir türdür. Doğal hayattaki yıpranmaların etkisi ile sayılarının azalmaya başlaması en büyük etken olabilir.

Görüntü kayıtları Muş Kurtik Dağı, Çadirkaya Bölgesinden kaydedildi. Şehrin üstünden öterek geçen turnalar,

Göç döneminde Muş şehir merkezi üstünden süzülerek ovanın derinliklerine doğru giden turna sürüsü. Göç dönemlerinde genelde benzer güzergâhları takip ettiklerinden, hava şartlarına göre görüntü alınması mümkündür. Cep telefonu ile de görüntü alabilirsiniz. Yakından ve öterek, şarkı söyleyerek geçitler yaparlar. Güz dönemi göçünde eylül-ekim-kasım ve hava şartlarına göre aralık aylarında da yüzlerce, binlerce turna Muş coğrafyasının çeşitli yerlerinde konaklama, yemlenme maksatlı günlerce, haftalarca bulunurlar. Direk olarak Turnaya yönelik avcı tehdidi yok durumundadır. Ancak diğer türler için sahada avcılık yapıldığında, turnaların bundan olumsuz etkilenip bölgeyi terk etmeleri gözlemlenmiştir. Rahatsız edilmeyi sevmeyen ve temkinlidirler.

Grus Grus Common Crane

It is a known and loved bird. Its head, neck and wing feathers are black, and its body is grey. The white stripe running down the cheeks meets at the back of the neck. The middle of the top is red. Flexible and fluffy ornamental feathers on the ground cover its tail. The youngster is darker in color, its head, neck and back are brown. His voice is harsh and resonant. "Kruuu, krr".

It forms straight or V-shaped rows while flying. It nests in large swamps, wet meadows and tundra. It can be found in arid lands in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 110-120 CM, the average wingspan between the open wing tips is 220-245 CM. After breeding, cranes prefer shallow waters or high reeds to hide during this vulnerable flightless period in the breeding environment. They feed on corn, barley, wheat, oats, sunflower seeds, peas, beans, peanuts, olives, blackberries, acorns, vegetables, potatoes, plant roots and shoots. They also eat small creatures in the water in their area. They consume mostly plant foods. The breeding areas of Cranes and Anatolian Mountain Cranes have been partially identified in the wetlands of Muş province. According to the findings, it was determined that an average of 36 cranes spent their incubation period in various regions of the provincial geography. Like storks, cranes are a species that is not harmed, is avoided, is loved, arouses curiosity, and is given great cultural importance in the region and region. The biggest factor may be that their numbers are decreasing due to the effects of wear and tear in natural life.

Image recordings were recorded from Muş Kurtik Mountain, Çadirkaya Region. Cranes crowing over the city,

*Murat Havzası, Adivar-Yoncalı Köyleri arası, Bulanık, MUŞ
Murat Basin, between Adivar-Yoncalı Villages, Bulanık, Muş*

A flock of cranes gliding over Muş city center and heading deeper into the plain during the migration period. Since they generally follow similar routes during migration periods, it is possible to take images depending on weather conditions. You can also take images with a mobile phone. They parade closely, singing and singing. During the autumn migration, in September-October-November, and depending on the weather conditions, in December, hundreds and thousands of cranes spend days and weeks in various parts of Muş geography for accommodation and feeding purposes. There is no direct predator threat to the Crane. However, it has been observed that when other species are hunted in the field, the cranes are negatively affected and leave the area. They do not like to be disturbed and are cautious.

TURNA

Yırtıcı ve alıcı kuşlarla yerdeyken birebir veya toplu olarak mücadele edebilir ve püskürtebilirler. En zayıf ve en savunmasız oldukları dönemler kuluçka zamanları ve uçuş halindeyken alıcı kuşların saldırı anlarıdır. Uçuşta savunma yetenekleri çok zayıftır.

Birkaç adım yürüdüktan sonra yerden yükselerek hızlı uçuş yapabilirler. Nadasa bırakılmış ve görüş mesafesi olan açık arazilerde beslenmeyi çok severler.

Murat Havzası, Bulanık—Muş

Son derece dikkatli, temkinli olduğu halde son derece cesur ve fedakâr olan turnalar, topluluklar halindeyken birbirlerini dönüşümlü olarak koruyarak yemlenirler. Tehdidi fark ettiklerinde birbirlerini uyarıp yürüyerek veya kısa mesafelerle uçarak uzaklaşıp ve sahada bulunmaya devam ederler. Silah seslerinden ürktüklerinde bölgeyi tamamen terk ederler.

Dönemsel ve yıllara yaygın göç izleme çalışmalarında Muş, Bulanık, Malazgirt bölgelerinde görüntü kayıtları alınmıştır.

Grus Grus Common Crane

They can fight and repel birds of prey and prey while on the ground, individually or collectively. The periods when they are weakest and most vulnerable are during incubation and when birds of prey attack while in flight. Their defensive abilities in flight are very weak. They can fly quickly by rising from the ground after walking a few steps. They love to feed on fallow and open lands with visibility.

Murat Basin, Bulanık—Muş

Cranes, which are extremely careful, cautious yet extremely brave and self-sacrificing, feed by protecting each other alternately when in groups. When they notice the threat, they warn each other and move away by walking or flying short distances and continue to be in the field. When they are frightened by gunshots, they leave the area completely.

In periodic and annual migration monitoring studies, video recordings were taken in Muş, Bulanık and Malazgirt regions.

TURNA

Dönemsel ve yıllara yaygın göç izleme çalışmalarında Muş, Bulanık, Malazgirt bölgelerinde görüntü kayıtları alınmıştır.

Muş ili Varto, Bulanık, Malazgirt ilçelerindeki sazlık, göl yakını, Murat Nehir havzası ve bazı bataklık çevrelerinde üreme bölgeleri tespit edilmiştir. Bahar ve güz dönemlerinde yüzlerce, binlerce turna 9-50 arası gruplar halinde il coğrafyasının hemen her alanında konaklama, yemlenme ve seyir halinde görülmektedir. İl kapsamındaki göç hareketleri izlendiğinde daha çok kuzeydoğu-güneybatı istikametleri olmak üzere, doğu-batı istikametlerindeki göç hareketleri de kayıt altına alınmıştır. Hazar Denizi kıyıları ile Hindistan'a göç eden turnalardan dolayı doğu-batı göç hareketleri olabilir.

YEŞİLBAŞLI TELLİ TURNA (ŞANLI URFA)

Yeşilbaşlı telli turnam
Yine bizim elden uçtu
Aklımı başımdan aldı
Gitti başka göle düştü vay

Bir yar sevdim içerimden
Kan damlıyor gözlerimden
Nazlı yar gitti elimden hey
O da gurbet ele düştü vay vay

Dünya kadar olsun malın
Mevla'm artırsın kemalin
Güneş yüzen mah cemalin aman
Yazık dilden dile düştü vay vay

Grus Grus Common Crane

Breeding areas have been identified in the reed beds, near the lake, in the Murat River basin and in some swamps in the Varto, Bulanık and Malazgirt districts of Muş province. During the spring and autumn periods, hundreds and thousands of cranes appear to be staying, feeding and cruising in almost every area of the provincial geography in groups of 9-50. When the migration movements within the province were monitored, migration movements in the east-west directions, mostly in the northeast-southwest directions, were also recorded. There may be east-west migration movements due to cranes migrating to the Caspian Sea coast and India.

In periodic and annual migration monitoring studies, video recordings were taken in Muş, Bulanık and Malazgirt regions.

PİR SULTANABDAL

Bir bölük turna sökün dediler
Yürekteki derdi dökün dediler
Yayladan ötesi yakın dediler
Bu yıl yayladan şaha gidelim

KAĞIZMANLI HIFZI

Bir kuzu koyundan ayrı ki durdu
Yemez mi dağların kuşuyla kurdu
Katardan ayrıldın şahin mi vurdu
Turnam teleklerin hani,

Anadolu halk edebiyatının duygusal örneklerinde vazgeçilemez ve günümüze kadar uzanan, çok önemli yer edinmişler.

*Yerleşim yerlerine yakın uçar ve çevresinde beslenebilir.
It flies close to settlements and can feed around it.*

TURNA

Turna sadece Türk kültüründe değil, Japon kültüründe de önemli bir simge olarak yer almaktadır. 1950'nin ortalarına doğru, 1945 Hiroşima atom bombasının patlaması sonucunda Lösemi hastası olan 11 yaşındaki Sasaki Sadako, hastalığının iyileşmesi için turna kuşu origamilerini yapmaya başlamıştır. Japon inancına göre, 1000 adet turna kuşu origamisi yapıp dilek tutulduğunda, dileğin gerçekleşeceğine inanılır. Sadako, 644 turna kuşu origamisi yaptıktan sonra ölür. Arkadaşları onun yerine sayıyı tamamlamış ve cenaze töreninde mezarına turnakuşlarını koymuşlardır. Bu olay Hiroşima'da Dünya çocuk barış gününün oluşmasına ve bugünün onuruna Sadako'nun Seattle'da bir heykelinin yapılmasına neden olmuştur. Her sene Ağustos ayının altısında kutlanan barış gününde, dünya çapında birçok çocuk tarafından yapılan turna kuşu origamileri Hiroşima'ya gönderilir.

Türkülerimizde turna motifinin kullanımında üç ana temaya rastlamaktayız. Bunlardan birincisi, haber getiren, ikincisi haber getiren, üçüncüsü de kendileriyle dertleşme.

Erzurum-Faruk Kaleli-Muzaffer Sarısözen

(Ey) Kalkın Durnam Kalkın Van'dan Sökülün
Erciş'in Gölüne Dolun Dökülün (Durnalar Ey)
Malazgirt Beyinden Korkun Sakının
Ordan Yâre Selam Edin Durnalar

Bir Bölük İki Bölük Üç Bölük Durnam
Çekilir Havaya Dökülür Teller
Bülbülün Vatanı Bahçeler Bağlar
Garibin Meskeni Kahveler Hanlar
Kaldırmayın Durnayı Boş Kalır Hanlar
Eşinden Ayrılan Ah Çeker Ağlar

(Ey) Çıkam Akbabaya Edem Niyazı
Uğrama Pasen'e Geç Gelir Yazı (Durnalar Ey)
Bizde De Misafir Erzurum Sazı
Ordan Yâre Selam Edin Durnalar

(Ey) Buraya Da Derler Ağrı'nın Dağı
Orada Sormazlar Hastayı Sağı (Durnalar Ey)
Kerem Dede Olmuş Aşkın Tutsağı
Burdan Yâre Selam Edin Durnalar

Dönemsel ve yıllara yaygın göç izleme çalışmalarında Muş, Bulanık, Malazgirt bölgelerinde görüntü kayıtları alınmıştır.

Grus Grus Common Crane

The crane is an important symbol not only in Turkish culture but also in Japanese culture. Towards the middle of 1950, 11-year-old Sasaki Sadako, who suffered from Leukemia as a result of the 1945 Hiroshima atomic bomb explosion, started making crane origami to cure her disease. According to Japanese belief, if you make 1000 crane origami and make a wish, your wish will come true. Sadako dies after making 644 crane origami. His friends completed the count for him and placed cranes on his grave during the funeral ceremony. This event led to the creation of World Children's Peace Day in Hiroshima and the construction of a statue of Sadako in Seattle in honor of this day. On the day of peace, celebrated every year on the sixth of August, crane origami pieces made by many children around the world are sent to Hiroshima.

We come across three main themes in the use of the crane motif in our folk songs. The first of these is to bring news, the second is to bring news, and the third is to commiserate with them.

In periodic and annual migration monitoring studies, video recordings were taken in Muş, Bulanık and Malazgirt regions.

TURNA

Turnaların türkülerde yüklendiği bir başka fonksiyon da, kendileriyle dertleşme ve söyleşmedir. Gurbette kalmış, hasret çekenler veya herhangi bir derdini paylaşmak isteyenler turnalarla söyleşir. Ozan; "Gitme turnam gitme bir sualım var" dedikten sonra, "Turnam neden düştün sen bu yollara?" diye sorar. Çünkü turnanın durumu hiç de iyi görünmemektedir. "Ağlamışsın gözlerinin yaşına, Uğramışsın zemherinin kışına" mısraları bu durumu ortaya koymaktadır.

Grus Grus Common Crane

Another function that cranes perform in folk songs is to commiserate and converse with them. Those who are abroad, longing, or want to share any of their troubles talk to cranes. After the poet said, "Don't go, my crane, I have a question," he said, "My crane, why did you fall on these roads?" he asks. Because the crane's condition does not look good at all. The lines "You have cried the tears of your eyes, You have suffered the winter of your land" reveal this situation.

Dost Eline Giden Turna
Dost eline giden turna
Bekle kelâmı kelâmı
Uğrar isen yar yanına
Eyle selâmı selâmı

Kement olmuş zülfün bize
Ela gözler süze süze
Yazılmıştır alnımıza
Hasret kalemi kalemi

Hey ağalar hey gaziler
Yürekte yaram sızılar
Gönül yarını arzular
Bilmez ırağı ırağı

Sefil bülbül dalda ötmez
Dost hayali serden gitmez
Yarama hiç melhem tutmaz
Gezek alemleri alemleri

Emrah der ki burdan gitsem
Birgün evvel yare yetsem
Yar elinden bade içsem
O gün ola mı ola mı" (Erzurumlu Emrah)

TURNA

Turna sadece Türk kültüründe değil, birçok medeniyette olduğu gibi Japon kültüründe de önemli bir simge olarak yer alır. 1950'nin ortalarına doğru, 1945 Hiroşima atom bombasının patlaması sonucunda lösemi hastası olan 11 yaşındaki Sasaki Sadako, hastalığının iyileşmesi için turna kuşu origamilerini yapmaya başlamıştır. Japon inancına göre, 1000 adet turna kuşu origamisi yapıp dilek tutulduğunda, dileğin gerçekleşeceğine inanılır. Sadako, 644 turna kuşu origamisi yaptıktan sonra ölür. Arkadaşları onun yerine sayıyı tamamlamış ve cenaze töreninde mezarına turna kuşlarını koymuşlardır. Bu olay Hiroşima'da Dünya Çocuk Barış Gününün oluşmasına ve bugünün onuruna Sadako'nun Seattle'da bir heykelinin yapılmasına neden olmuştur. Her sene Ağustos ayının altısında kutlanan barış gününde, dünya çapında birçok çocuk tarafından yapılan turna kuşu origamileri Hiroşima'ya gönderilir.

Bir Çift Turna

Bir çift turna geldi Kars illerinden
Öter garip garip bizim ellerde
Evrilir çevrilir göle konmaya
Korkar ki avcı var göllerde

Sakın hey sevdiğim uğrun kışdır
Yağmur yağar çığaların üşüdür
Konup göçmek erenlerin işidir
Konup göç ki söylenesin dillerde

Eşinden mi ayrıldın nedir firka
Çık yıldız dağına bir semah tutun
Orda bir sultan var ervah-ı zatın
O seni geçirir coşkun sellerde

Varıp da sılaya çıkarsan böyle
Kötülük gördüysen iyiliğim söyle
Derdim çoktur halim dostu arz eyle
Benim gibi olmuş var mı kullarda" (Anonim)

Karacaoğlan, katar, katar olmuş gelen
turnaların kendi haline bakmalarını ister.
Çünkü durumu içler acısıdır.

"Gittim gurbet ile geri gelinmez
Kim ölüp de kim kaldığı bilinmez
Ölsem gurbet ilde gözüm yumulmaz
Anam, atam bir ağlarım yok benim."

**Dönemsel ve yıllara yaygın göç izleme çalışmalarında
Muş, Bulanık, Malazgirt bölgelerinde görüntü kayıtları alınmıştır.
In periodic and annual migration monitoring studies,
video recordings were taken in Muş, Bulanık and Malazgirt regions**

UZUN BACAK / Himantopus Himantopus Black-Winged Stilt

**Kumluca ile Çatbaşı Köyleri arası Karasu Havzası, MUŞ
Karasu Basin between Kumluca and Çatbaşı Villages, MUŞ**

Genellikle tatlı su alanlarında, göl kenarları, deniz kıyısında, bataklık, nehir yatakları ve bataklık gölcüklerinde beslenirler. Bozkırlar, çöl bölgelerdeki, sığ durgun sular, kumlu, çamurlu, açık yerler, sığ göl ve nehirler, dağ gölleri, piriç tarlaları, barajlar, lagünler ve bataklıklarda yaşar. Nehir, göl, çamurlu, kumlu su birikintileri, dere, kanal, su arkı kenarlarında beslenirler. Su ve çamur, kumluklar içindeki canlılar ile beslenirler. Ürkek ve sürekli dinamik bir tür olup, en küçük bir tehdit algıladıklarında ani ve şaşırtıcı uçuşlara başlıyorlar. Kış gelmeden büyük çoğunluğu göç etmiş olur. Şubat ayı son haftası ile mart ayının ilk haftasından sonra ve göç edecekleri zamana kadar kalabalık sürüler halinde il coğrafyasının sulak alanlarında görülebilirsiniz.

They generally feed in freshwater areas, lake edges, sea shores, swamps, river beds and swamp ponds. It lives in steppes, desert areas, shallow stagnant waters, sandy, muddy, open places, shallow lakes and rivers, mountain lakes, rice fields, dams, lagoons and swamps. They feed on the edges of rivers, lakes, muddy and sandy puddles, streams, canals and watercourses. They feed on creatures in water, mud and sandy areas. They are a timid and constantly dynamic species, and when they perceive the slightest threat, they begin sudden and surprising flights. The majority of them will have migrated before winter arrives. You can see them in crowded herds in the wetlands of the province between the last week of February and the first week of March until they migrate.

UZUN BACAK

*Murat Nehri Yakınları, Muratgören Köyü Cıvarı
Near Murat River, Around Muratgören Village*

Çok uzun pembe bacakları 12-16 cm uzun ve düz gagasıyla hemen tanınır. Uçuşta geriye uzanan uzun bacakları dikkat çeker. Kanatları alttan ve üstten siyahtır. Genel kural olarak erkeğin tepesi siyah, dişininki beyazdır, dişinin üst tarafı kahverengiye çalar. Gencinin tepesi, boyun gerisi ve üst tarafı kahverengidir. Çok asabidir. Yaklaşıldığında ötmeye başlar uçarken ötmeye devam eder: "Kit-kit-kit". Tatlı ya da acı göller, bataklıklar ve deniz kıyısında bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 35-40 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 67-85 CM.

Himantopus Himantopus Black-Winged Stilt

It is immediately recognizable by its very long pink legs and 12-16 cm long and straight beak. Its long legs extending backwards in flight attract attention. Its wings are black from above and below. As a general rule, the top of the male is black, the top of the female is white, and the top of the female is brownish. The crown, back of the neck and upper part of the youngster are brown. He is very irritable. It begins to sing when approached and continues to sing while flying: "Kit-kit-kit". It is found in sweet or brackish lakes, swamps and seashores. Average length between beak tip and tail tip is 35-40 CM, Average wingspan between open wing tips is 67-85 CM.

*Muratgören Köyü Kanal Cıvarı, Muş OVASI
Muratgören Village Canal Area, Muş PLAIN*

UZUN BACAK

Uçuş halinde kanat gücünün yanında, yerden kalkışları, sıçrayışları ile sanki bir rampadan fırlatılmış gibi yüksek bir hız ile çılgık atarak uçuşlarını yapıyorlar. Uçarken de gövdeyi ileri iterek, kanat gücü ile ani hızlarını devam ettirebilirler. Çoğu kuş türünde olduğu gibi Uzun Bacak için de en önemli tehlike alıcı kuşlardır. Yemlenirken birbirlerini kollayarak nöbetleşerek yemlenirler. Dikkat çeken zarif görüntüleri, uçuş halinde çıkardıkları çılgıncı, siren sesini andıran sesleri ile bulundukları yeri şenlendiriyorlar.

Himantopus Himantopus Black-Winged Stilt

In addition to the power of their wings, they take off from the ground and jump at a high speed, screaming, as if they were thrown from a ramp. While flying, they can push their body forward and continue their sudden speed with the power of their wings. As with most bird species, the most important threat to stilts is predatory birds. They take turns watching each other while feeding. They bring joy to the place they are in with their elegant appearance that attracts attention, the scream they make in flight, and their siren-like sounds.

Kırıyık Köyü Sazlıkları(kuş cenneti) Muş Ovası
Kırıyık Village Reeds (bird sanctuary) Muş Plain

YEŞİLBAŞ

En büyük yüzey ördeğidir. En yaygın ve en bilinen ördek türüdür. Evcil ördeğin atasıdır. Erkeğin başı yeşil(tüy dökümüne doğru morlaşır) ince boyun halkası beyaz, göğsü koyu kırmızı kahverengi, gagası her zaman sarıdır. Aynası mavidir, önden ve geriden iki beyaz çizgiyle sınırlıdır. Dişinin gagası koyu renkli ve turuncu lekeli, gencinin gagası grimsi pembedir. Dişinin sesi bilinen ördek vaklamasıdır, erkeğin sesi: daha yumuşak bir "kueek". Durgun ya da yavaş akan tatlı ve acı sularda yaşar. Kışın iç sular, lagünler ve deniz kıyısında bulunur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 51-62 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 81-98 CM. Genelde bulundukları yerlerden daha güneye kışı geçirmek üzere göç ederler. Yeşilbaş'lar en bol ve yaygın kuş türlerinden biridir. En büyük sıkıntı habitat kaybı olsa da kuş bu değişimlere ayak uydurmaktadır. Yaşam alanları çok geniş olduğundan kuzey yarımküre, Asya, Kuzey Amerika başta olmak üzere orta Amerika, batı Hint Adaları ve Afrika da kolaylıkla rastlanılır. Beslenme genellikle suda oluşan bitkiler ile gerçekleşir. Sudaki otların ve yaprakların tohumlarını yerler. Bazen böcek, kabuklu ve yumuşakçalar ile beslenebilirler. Ayrıca pirinç, mısır, buğday, yulaf, arpa ve benzeri tahılların olduğu tarım arazilerinde beslenir. Yumurtaları soluk yeşil, mavimsi ve krem beyazı şeklindedir. Yavrular yumurtadan çıkar çıkmaz yürüme ve yüzme özelliğine sahiptir. Anne ile iyi bir iletişime sahiptir. Onunla beraber yüzmeye ve beslenmeye başlar. 8 haftalıkken uçmaya ve yuvadan ayrılmaya başlarlar. Dişiler 1 yaşında başlayarak 10 yıl doğurganlık özelliğini sürdürür. Erkeklerde aynı şekilde 1 yaşında cinsel olgunluğa erişir ve 10 yıl bunu sürdürür. Tür için en büyük tehdit avcılık faaliyetlerinden gelmektedir.

Murat Nehri, Kotanlı, Adıvar, Rüstemgedik Köyleri arası kısmı,
Murat River, the part between Kotanlı, Adıvar and Rüstemgedik Villages

AnnasplatyrhynchosMallard

It is the largest surface duck. It is the most common and well-known duck species. It is the ancestor of the domestic duck. The male's head is green (it turns purple towards molt), its thin neck ring is white, its chest is dark reddish brown, and its beak is always yellow. Its mirror is blue, bordered by two white stripes front and back. The female's beak is dark with orange markings, while the young's beak is greyish-pink. The female's voice is the familiar duck quack, the male's voice: a softer "kueek". It lives in stagnant or slow-flowing fresh and brackish waters. It is found in inland waters, lagoons and seashores in winter. The average length between the tip of the beak and the tip of the tail is 51-62 CM, and the average wingspan between the open wing tips is 81-98 CM. They generally migrate further south from their current location to spend the winter. Mallards are one of the most abundant and widespread bird species. Although the biggest problem is habitat loss, the bird keeps up with these changes. Since their habitat is very wide, they are easily found in the northern hemisphere, Asia, North America, Central America, the West Indies and Africa. Feeding usually occurs with aquatic plants. They eat the seeds of aquatic grasses and leaves. Sometimes they can feed on insects, crustaceans and molluscs. It also feeds on agricultural lands containing rice, corn, wheat, oats, barley and similar grains. Their eggs are pale green, bluish and creamy white. The young ones can walk and swim as soon as they hatch. He has a good communication with his mother. It starts swimming and feeding with it. They begin to fly and leave the nest at the age of 8 weeks. Females continue to be fertile for 10 years, starting at the age of 1 year. Likewise, males reach sexual maturity at the age of 1 and continue this for 10 years. The biggest threat to the species comes from hunting activities.

YEŞİLBAŞ

Şarkılara, türkülere, yazılı ve sözlü edebiyata konu olmuş Anadolu kültüründe önemli bir yer edinmiştir.

Yeşil Başlı Gövel Ördek,
Yeşil Ördek Gibi Daldım Göllere,
Ördek Çalkanır Göllerde,
Ördek Suyu Dal da Gel, gibi çeşitli türkü ve şarkılarda yer alır.

Yeşil Ördek Gibi Daldım Göllere
Sen Düşürdün Beni Dilden Dillere
Başım Alıp Gidem Gurbet Ellere
Ne Sen Beni Unut Ne De Ben Seni

Sevdiğim Semanın Güneşi Mahı
Seni Seven Aşık Çekmez Mi Ahı
Getir El Basayım Kelamullahın
Ne Sen Beni Unut Ne De Ben Seni

EZVAH : EZVA : İncitme, kırılma
DİLE DÜŞMEK : Hakkında dedikodu yapılmak
AHD-Ü PEYMAN : Söz verip anlaşma
CEMAL : Yüz güzelliği
MAH : Ay (yüzü güzel)
KELAMULLAH : Allah'ın sözleri, Kur'an
YÖRESİ : ZARA/SİVAS
KAYNAK KİŞİ : Sabahattin ALPARSLAN
DERLEYEN : Osman ÖZDENKÇİ
NOTAYAALAN : Osman ÖZDENKÇİ

Karasu Kıyısı, Çatbaşı Köyü, Muş
Karasu Coast, Çatbaşı Village, Muş

Kırıyık Köyü Sazlıkları (kuş cenneti) Muş Ovası
Kırıyık Village Reeds (bird sanctuary) Muş Plain

AnnasplatyrhynchosMallard

Murat Nehri, Kotanlı, Adıvar, Rüstemgedik Köyleri arası kısmı,
Murat River, the part between Kotanlı, Adıvar and Rüstemgedik Villages,

YILAN KARTALI

İri, uzun kanatlı ve açık renkli bir yırtıcıdır. Balık kartalından daha büyük ve daha geniş kanatlıdır. Alttan başı ve kanat ucu koyu renkli, geri kalan kısımları beyaz üzerine enine koyu çizgilidir. Baş iri ve yuvaraktır. Kuyruk ucu küttür. Dönerek yükselirken ve süzülürken kanatlarını yukarı kalkık veya düz tutar. Genel hatları ile bir şahine benzer. Sesi şahine benzer. Seyrek ağaçlık ve açık arazide bulunur. Besininin çoğunluğunu sürüngenler oluşturur. Gaga ucu ile kuyruk ucu arası ortalama boy uzunluğu 62-67 CM, Açık kanat uçları arası ortalama kanat açıklığı 185-195 CM,

Yılan kartalları başarılı uçucudurlar ve diğer akrabalarına oranla havada daha çok zaman geçirirler. 500 metreye kadar yükselir ve süzülürler, avlanmalarını genelde bu şekildeyken, aşağı doğru keskin dalışlarla yaparlar.

Beslenmesinde başlıca avı, adından da anlaşılacağı gibi yılanlardır. 150 santime kadar ve daha yukarı boylarda yılanları avlarlar. Kurbağalar, kertenkeleler, omurgasılar ve küçük kemirgenler ile yiyecek sıkıntısı çekmeleri halinde küçük kuşları da avlarlar. Yılanları ve diğer avlarını parçalamadan yutarlar. Uzun süre ve hareketsiz olarak havada askıda kalır gibi durabilirler. Kanat uçlarını hızlı ve seri çırparak havada hareketsiz gibi durup avlarını kollarlar. Açık ve ekili araziler, kıraç, taşlık, çalılık bölgeler, kurak bölgeler ve bayırlar yaşam alanlarıdır;. Yuvalarını genellikle ağaçlarda yaparlar.

Avını takip eden bir Yılan Kartalı, Kazanan Rampası Akçaarmut Köy Yolu Bulanık, Muş
A Snake Eagle stalking its prey, Kazanan Ramp Akçaarmut Village Road Bulanık, Muş

Circaetus Gallicus Short-Toed Eagle

It is a large, long-winged and light-coloured predator. It has larger and wider wings than the osprey. Its head and wing tip are dark colored from below, and the remaining parts are white with transverse dark stripes. The head is large and round. The tail tip is blunt. It keeps its wings up or straight while turning, soaring and gliding. In general terms, it resembles a hawk. His voice is like a hawk. It is found in sparsely wooded and open areas. The majority of its food consists of reptiles. Average length between beak tip and tail tip is 62-67 CM, Average wingspan between open wing tips is 185-195 CM,

Snake eagles are successful fliers and spend more time in the air than their other relatives. They soar and glide up to 500 meters, and they generally hunt in this way, by sharp dives downwards.

TİGEM arazilerinde görevli ve çalışma arkadaşları tarafından, işletme binasına getirilen Yılan Kartalı
Snake Eagle brought to the business building by the staff and colleagues on TİGEM lands

Their main prey in their diet is snakes, as the name suggests. They hunt snakes up to 150 centimeters and above. They prey on frogs, lizards, vertebrates and small rodents, as well as small birds if they are short of food. They swallow snakes and other prey without tearing them into pieces. They can remain motionless and suspended in the air for long periods of time. By flapping their wingtips quickly and rapidly, they stand motionless in the air, watching for their prey. Open and cultivated lands, barren, stony, bushy areas, arid regions and slopes are the habitats. They usually make their nests in trees.

YILAN KARTALI

Muş Ovası, TİGEM arazilerinde görev yapan personeller tarafından, arazide bitkin olarak bulunan yılan kartalı, doğa derneğine teslim edilmiştir. Yılan Kartalı için veteriner hekim kontrolü yapıldıktan sonra, Van Hayvan Hastanesine resmi yollar ile tedaviye gönderilmiştir. Kamuoyunun doğa korumaya olan ilgi ve dikkatini kuvvetlendirecek yönde ulusal ve yerel basında haber konusu olmuştur. Yılan kartallarının da diğer türler gibi doğadaki dengenin korunmasında önemli görevleri olup, tarımda kullanılan ilaçlamaların etkisi ile sayıları azalma yönündedir. Mevcut kayıtlarda; Nisan ve Ekim aylarına kadar batıda ürerler, göç için Ekimde ülkemiz üzerinden geçerek güneye giderler. Diye ifade edilmektedir. Ancak fotoğrafların çekim tarihleri ve Muş İl coğrafyasında yıllara yaygın olarak elde edilen saha kayıtları değerlendirildiğinde, türün, Muş İl coğrafyasında ürettiği anlaşılmaktadır.

Muş, Malazgirt, Bulanık Ovalarında, bozkır ve çayırli bölgelerde bahar, yaz ve güz dönemlerinde ve yıllara yaygın olarak tür hakkında bilgiler yazılı ve görüntülü olarak kayıt altına alınmıştır. İl sınırları içinde üreyen ve yerli olarak nitelendirilen kuşlar arasındadır. Türün görünüp gözlenmesi için en uygun zamanlar bahar, yaz ve güz dönemlerinde açık ve net görüş alınabilecek havalarda ova, bozkır ve çayırli bölgelere yakın yerlerde gökyüzünde görüntülenmesi mümkündür.

Circaetus Gallicus Short-Toed Eagle

The snake eagle, which was found exhausted in the Muş Plain, TİGEM lands by the personnel, was delivered to the nature association. After the veterinarian checked the Snake Eagle, it was sent to Van Animal Hospital for treatment through official means. It has been the subject of news in the national and local press in a way that will strengthen the public's interest and attention in nature conservation. Snake eagles, like other species, have an important role in maintaining the balance in nature, and their numbers are decreasing due to the effects of pesticides used in agriculture. In existing records; They breed in the west until April and October, and migrate south through our country in October. It is expressed as follows. However, when the shooting dates of the photographs and the field records obtained over the years in the Muş Province geography are evaluated, it is understood that the species breeds in the Muş Province geography.

Information about the species has been recorded in written and visual form in the spring, summer and autumn periods and throughout the years in Muş, Malazgirt, Bulanık Plains, steppe and meadow regions. It is among the birds that breed within the provincial borders and are considered native. The most suitable times to see and observe the species are in the spring, summer and autumn periods, when clear weather conditions can be obtained, and it is possible to view it in the sky in places close to plains, steppes and meadow regions.

TİGEM İşletme Binası, Tedavi için misafir edilen yaralı YILAN KARTALI
TİGEM Business Building, Injured SNAKE EAGLE hosted for treatment

GÖLETLER

İlimizdeki göletlerin tamamı kaynağının büyük çoğunluğunu bahar dönemlerinde kar ve yağmur sularından alır. Arpayazı ve Balkır-Güven Göletleri ve il genelindeki diğer göletler bulundukları alanda öncelikli oralar sulu tarım faaliyetleri için kullanılmaktadır. Bunun yanında göletlerin çevresinde yıl boyu sulak alanlar oluştuğu için başta su kuşları olmak üzere çeşitli yaban hayatı ile bitki çeşitliliğinin kuvvetlenmesine de kaynak oluşturuyor. Bu göletlerin çevresinde yapılan araştırmalarda çok sayıda kuş türü, göçmen kuşlar, zengin bitki çeşitliliği ve yaban hayatına ait çeşitli türler kaydedilmiştir. İl genelinde mevcut göletlerin ölçüsünde veya onlardan biraz daha küçük alanlara sahip olan çok sayıda küçük göller de bulunmaktadır. Bu göller genellikle köylere yakın alanlarda ve kapalı havza özelliğinde yer alırlar. Bu göller de kaynaklarının büyük çoğunluğunu bahar dönemlerinde elde ederken aynı zamanda yakınlarında bulunan kaynak suları ile de yıl boyu su alırlar. İl genelindeki küçük göllerin su kaynakları sulu tarım faaliyetlerinde hemen hiç kullanılmamaktadır. Bu durum bu küçük göllerin doğal yapı ve varlıklarının ileriye dönük sürekliliğini de sağlamaktadır. Binlerce ve çeşitli kuş türleri üreme, yemlenme, konaklama, ya da göç esnasında bu sulak alanları kullanırlar. Dünya genelinde suya olan talep artmasına rağmen mevcut su kaynakları korunamadığı, etkili ve iyi yönetilemediği için her geçen zaman azalmakta, kirlenmekte, yıpranmakta, doğal özelliklerini ve hatta mevcut yapısını ve varlığını kaybetmektedir. İlimiz sulak alanları bu konuda son derece yüksek potansiyele sahip olup su kaynakları mevcut potansiyelini muhafaza etmektedir.

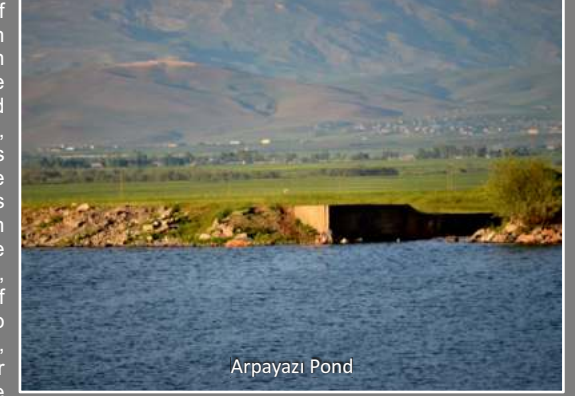
BALKIR GÖLETİ, BALKIR İLE GÜVEN KÖYLERİ ARASI, KORKUT-MUŞ, BAHAR DÖNEMLERİNDE GÜR OLARAK AKAN BİRKAÇ KÜÇÜK DERE SUYUNDAN KAYNAĞINI ALIR. ÇEŞİTLİ SU KUŞLARINA EV SAHİPLİĞİ YAPAR. GÖLDE BALIK BULUNUR.

BALKIR POND, BETWEEN BALKIR AND GÜVEN VILLAGES, KORKUT-MUŞ, TAKES ITS SOURCE FROM THE WATER OF A FEW SMALL STREAMS THAT FLOW PROSPERLY DURING THE SPRING PERIOD. IT IS HOST TO VARIOUS WATER BIRD. THERE ARE FISH IN THE LAKE.

Ponds

All of the ponds in our city receive most of their resources from snow and rain water in the spring. Arpayazı and Balkır-Güven Ponds and other ponds throughout the province are primarily used for irrigated agriculture activities in their area. In addition, since wetlands are formed around the ponds throughout the year, they are also a source of strengthening the diversity of various wildlife and plants, especially water birds. In the research conducted around these ponds, many bird species, migratory birds, rich plant diversity and various species of wildlife have been recorded. There are also many small lakes throughout the province, with areas the size of existing ponds or slightly smaller than them. These lakes are generally located in areas close to villages and have closed basin characteristics. While these lakes obtain most of their resources in the spring, they also receive water throughout the year from the spring waters located nearby. The water resources of small lakes throughout the province are almost never used in irrigated agriculture activities. This situation also ensures the future continuity of the natural structure and existence of these small lakes. Thousands of various bird species use these wetlands during breeding, feeding, accommodation or migration. Although the demand for water is increasing worldwide, existing water resources are decreasing, becoming polluted, worn out, losing their natural features and even their current structure and existence as they cannot be protected, managed effectively and well. The wetlands of our province have an extremely high potential in this regard and water resources maintain their current potential.

Arpayazı Pond

GÖLETLER

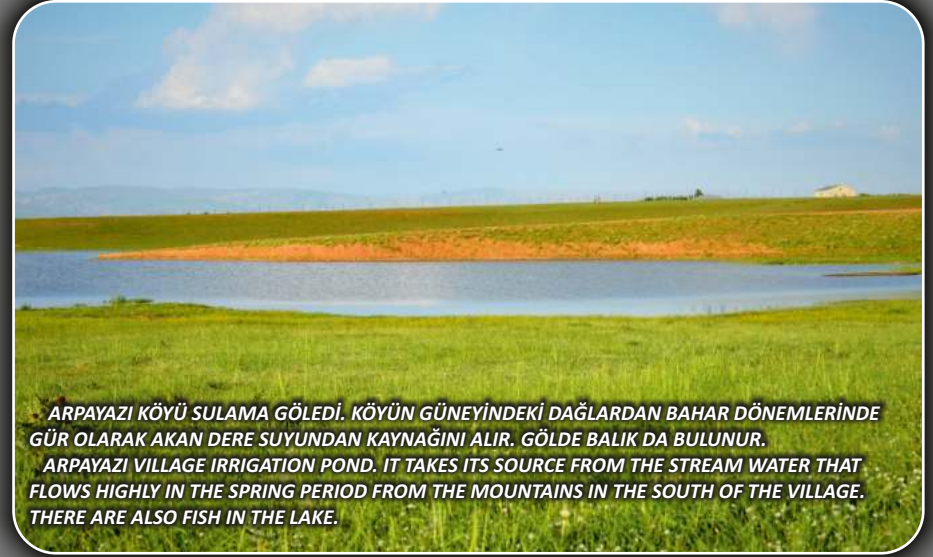

ARPAYAZI GÖLETİ, ARPAYAZI POND,

ARPAYAZI KÖYÜ SULAMA GÖLEDİ. MUŞ OVASI
ARPAYAZI VILLAGE IRRIGATION POND. MUŞ PLAIN

Ponds

ARPAYAZI KÖYÜ SULAMA GÖLEDİ. KÖYÜN GÜNEYİNDEKİ DAĞLARDAN BAHAR DÖNEMLERİNDE GÜR OLARAK AKAN DERE SUYUNDAN KAYNAĞINI ALIR. GÖLDE BALIK DA BULUNUR.
ARPAYAZI VILLAGE IRRIGATION POND. IT TAKES ITS SOURCE FROM THE STREAM WATER THAT FLOWS HIGHLY IN THE SPRING PERIOD FROM THE MOUNTAINS IN THE SOUTH OF THE VILLAGE. THERE ARE ALSO FISH IN THE LAKE.

ARPAYAZI GÖLETİ, ARPAYAZI POND,

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Gölü

Muş İli Bulanık İlçesinin 4 km güneydoğu kısmında; Güllüova Köyünün güneyi, Kırkgöze Köyünün batısı, Örenkent Köyünün doğusu, Göztepe ve Gölyanı Köylerinin kuzeyi, Söğütlü Köyünün kuzeybatısında yer alır. Gölyanı Köyü, gölün kıyısında kurulmuş olup diğer köyler göle 1-2 km mesafeler ile gölün çevresinde yer alırlar. Göl, ismini kıyısında bulunan Gölyanı(Haçılı) Köyünden almıştır. Gölün bir başka adlandırılması ise suyunun bulanık olmasından dolayı Bulanık Gölü olarak da tanımlanmaktadır. Göl, su kaynağının temelini, büyük çoğunluğunu, güneybatı kısmında yer alan Bilican Dağlarından göle doğru uzanan kar ve yağmur suları ile menbalardan(pınarlar) alır. Tatlı su gölüdür. Bir lav seti gölüdür. Kuzeyindeki Kızkapan volkanının yükselmesi ile oluşmuştur. Yüzölçümü 10.000 km2 kadardır. 1600 metre rakımda yer alır. Gölün en derin kısımlarının 7 metre olduğu kayıtlarda yer almaktadır. Gölün su seviyesi dört mevsim hemen hiç değişmez. Çok sert geçen kış dönemlerinde göl yüzeyinin büyük bir kısmı buz tabakası ile kaplanır. Gölde çoğunlukla sazangiller başta olmak üzere çeşitli tatlı su balıkları, su canlıları bol ve yoğun miktarlarda bulunur. Göldeki zengin besin kaynaklarının da etkisiyle bahar, yaz ve güz dönemleri çok yoğun olmakla birlikte, göl çevresinde on binlerce kuş sürülerini dört mevsim görebilmek mümkündür. Gölün kuzeybatı ve güneybatı kısımlarında yer alan kayalıklarda çok yoğun sayıda angıt kuşu yuvalanır. Göç zamanlarında göl çevresi ve bölgesinde kuzeyden güneye, güneyden kuzeye, kuzeydoğu ve kuzeybatı istikametlerinde en nadir kuş türlerinin yanında çok çeşitli kuş türlerinin kalabalık(binlerce) topluluklar halindeki göç hareketlerini yakından görmek, gözlemleyerek kayıtlar elde etmek mümkündür.

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Lake:

4 km southeast of Bulanık District of Muş Province; It is located in the south of Güllüova Village, west of Kırkgöze Village, east of Örenkent Village, north of Göztepe and Gölyanı Villages, and northwest of Söğütlü Village. Gölyanı Village is established on the shores of the lake and other villages are located around the lake, 1-2 km away from the lake. The lake took its name from the Gölyanı (Haçılı) Village on its shore. Another name for the lake is Bulanık Lake, due to the turbidity of its water. The lake receives the majority of its water resources from snow and rain water and springs extending towards the lake from the Bilican Mountains located in the southwestern part. It is a freshwater lake. It is a lava set lake. It was formed by the rise of the Kızkapan volcano in the north. Its surface area is about 10,000 km2. It is located at an altitude of 1600 meters. It is recorded that the deepest parts of the lake are 7 meters. The water level of the lake almost never changes in four seasons. During very harsh winter periods, a large part of the lake surface is covered with a layer of ice. Various freshwater fish and aquatic creatures, especially carps, are abundant and abundant in the lake. Although the spring, summer and autumn periods are very busy due to the rich food resources in the lake, it is possible to see flocks of tens of thousands of birds around the lake in all four seasons. A very large number of shepherds nest on the rocks in the northwest and southwest parts of the lake. During migration times, it is possible to closely observe and obtain records by observing the migratory movements of a wide variety of bird species in crowded groups (thousands), as well as the rarest bird species, from north to south, south to north, northeast and northwest in the lake surroundings and region.

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Gölü

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Lake:

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Gölü

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Lake:

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Gölü

Çeşitli kuşlar, su kuşları, göçmen kuşlar çoğu zaman gölün güneydoğu kısımlarındaki bataklık, sulak, çayırda konaklarlar. Göl çevresinde bahar, yaz ve güz dönemlerinde telli turna görüntü kayıtları alınmıştır. Anadolu dağ turnası, turna, çeşitli kaz ve ördek türleri, kaşıkçı, sürmeli kız kuşu, kız kuşları gibi çeşitli ve ender kuş türlerine, değişken zamanlarda göl çevresinde denk gelmek mümkündür. Göl çevresinin her türlü tüfek avcılığı faaliyetlerine, her türlü betonlaşma, kirlenme, yıpranmaya karşı korunması, ulusal mevzuatlar ve uluslar arası anlaşmalara göre en kısa sürede koruma statüsüne kavuşturulması büyük önem arz ediyor. Göl çevresinde uygulanan tarımsal faaliyetlerin gölün doğal yapısına herhangi bir zararı bulunmamaktadır.

Ancak göl çevresinin her türlü yıpranmaya, kirlenmeye, doğal yapısını bozacak uygulama ve faaliyetlere karşı önemli tedbirlerin alınmasının da acil konular arasında değerlendirilmesi gerekmektedir. Haçlı Gölü'nün doğa araştırmacıları, kuş gözlemcileri, fotoğraf sanatçıları ve doğaya ilgi duyan topluluklar tarafından gidilmesi gerekli yerlerden olduğu yönünde tanıtımlar ile bölgenin sosyal, kültürel, iktisadi hayatı kuvvetleneceği gibi doğal çevrenin korunmasına da önemli etkileri olabilecektir. Haçlı Gölü ve diğer tüm doğal güzellikleri fotoğraflarla, yazılı ifadeler, şiirler, şarkılar, türküler, hikâyelerle anlatmakla yalnızca kısmen ifade edebiliriz. Bu doğal güzelliklerin, zenginliklerin gezilmesi, görülmesi her türlü yıpranmalara, tahribatlara karşı koruma bilincinin tüm kesimler tarafından uygulanması ile daha çok mümkün olduğunu ifade etmek isteriz.

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Lake:

Various birds, waterfowl and migratory birds often stay in the swamps, wetlands and meadows in the southeastern parts of the lake. Dee cranes were recorded around the lake in spring, summer and autumn. It is possible to come across various and rare bird species such as Anatolian mountain crane, crane, various geese and duck species, spoonbills, sociable lapwings and lapwings around the lake at variable times. It is of great importance to protect the lake environment against all kinds of rifle hunting activities, all kinds of concreting, pollution and wear, and to provide protection status as soon as possible in accordance with national legislation and international agreements. Agricultural activities around the lake do not cause

any harm to the natural structure of the lake. However, taking important precautions against all kinds of wear and tear, pollution, and practices and activities that will damage the natural structure of the lake environment should also be considered among the urgent issues. With the promotion of Lake Haçlı as a place to be visited by nature researchers, bird watchers, photographers and communities interested in nature, the social, cultural and economic life of the region will be strengthened and may also have a significant impact on the protection of the natural environment. We can only partially express Lake Haçlı and all other natural beauties through photographs, written expressions, poems, songs, folk songs and stories. We would like to express that visiting and seeing these natural beauties and riches is more possible if the awareness of protection against all kinds of wear and damage is applied by all segments of society.

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Gölü

Haçlı (Haçılı-Bulanık) Lake:

BÜYÜK VE KÜÇÜK HAMURPET GÖLLERİ

Hamurpet Gölleri, diğer adı ile Akdoğan Gölleri, büyük ve küçük göl olarak ifade edilir. Her iki gölün dipten bağlantıları olup, yüzeyden 200-300 metre kara parçası ile ayrılırlar. Bu göller ilimizdeki en yüksek rakımlı, ülkemizde ise sayılı yüksek göller arasında yer alır. 2.200 metreye yakın rakımda yer alırlar. Yerleşim yerleri göl kıyısından uzaktır. Büyük Hamurpet Gölü ortalama 11.145 km², Küçük Hamurpet Gölü ise 1.545 km² alana sahiptir. Büyük Hamurpet Gölü'nün en derin kısmı 21 metre, Küçük Hamurpet Gölü'nün en derin kısmı ise 47 metre olarak bilinmektedir. Kar, yağmur, yer altı suları ile göle uzantısı bulunan su kaynaklarından kaynağını alır. Göllerin; kuzeydoğusunda Erzurum, Karaçoban İlçesi Göztepe ve Akdoğan dağları yer alır. Batı kısımlarında Ünalı, Alınçık, Durucabulak ve Omcalı Köyleri, güneybatısında Karaköy Köyü, güneyinde Karapınar Köyü, doğusunda Boyalı ve Seçme Köyleri, doğusunda ihtişamlı ve gizemli Kolibaba Dağı, güneydoğusunda Erdoğan Köyü yer alır. Muş İli Varto İlçesi sınırları içinde yer alırlar. Hamurpet Gölleri hakkında çeşitli hikâyeler, efsaneler bölge halkı tarafından geçmişten günümüze dilden dile anlatılmaktadır. Bahar, yaz ve güz dönemlerinde göllere ulaşım yolları açık ve elverişlidir. Göllerin çevresi dağlık olup göl kıyıları çoğunlukla dik yamaçlı ve bir kısmı sazlık ve kısmen bataklıktır. Göl kıyılarında herhangi bir yerleşke bulunmamakta, çevresinde sulu tarım faaliyeti yapılmamaktadır. Göl çevresinin bahar, yaz ve güz dönemlerinde verimli, bol çayırlarla kaplı olması bölgedeki hayvancılık faaliyetlerini kuvvetlendirmektedir. Göl içinde yüksek potansiyelde balık türleri ve çoğunlukla aynalı sazan bulunmaktadır. Hamurpet Gölleri doğal yapısını tüm şartları ile korumaktadır. Bölgenin bitki ve canlı türleri tam olarak bilinmemekte olup Anadolu Dağ Turnası ve Boz Ayılar gözlenmiştir. Doğa turizmi, doğa araştırmaları gibi konularda yeterli ilgiyi görememektedir. Yeterli araştırma yapılmamış olan Hamurpet Gölleri gizemini ve çekiciliğini korumaya devam ediyor. Bu göllerin koruma statüsü elde ederek ulusal ve uluslararası ortamda tanıtılması ile bölgemizin kırsal/doğa turizmi alanlarında önemli gelişmeleri de beraberinde getirebilir.

BIG AND SMALL HAMURPET LAKES

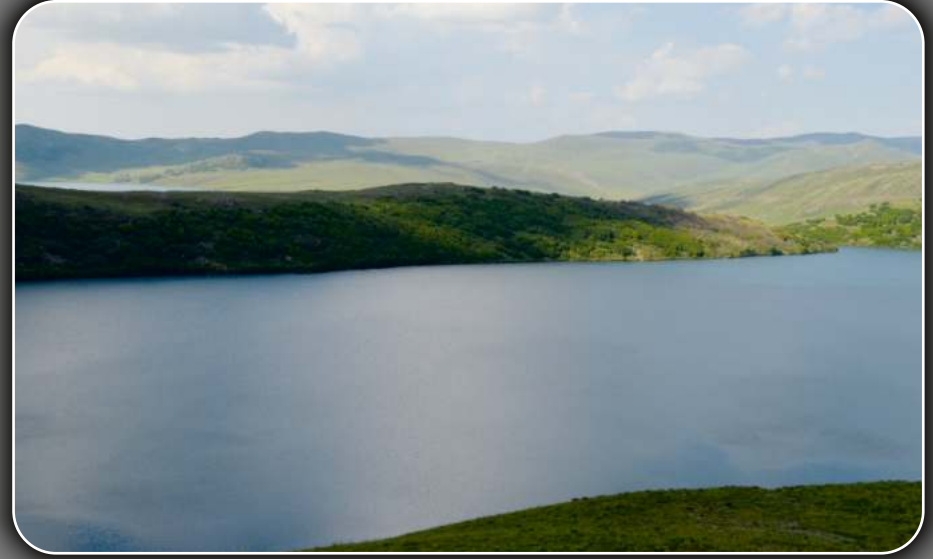
Hamurpet Lakes, also known as Akdoğan Lakes, are expressed as big and small lakes. Both lakes have connections at the bottom and are separated from the surface by a land mass of 200-300 meters. These lakes are at the highest altitude in our province and among the few highest lakes in our country. They are located at an altitude of nearly 2,200 meters. Settlements are far from the lake shore. Big Hamurpet Lake has an average area of 11,145 km², and Little Hamurpet Lake has an area of 1,545 km². The deepest part of Big Hamurpet Lake is known to be 21 meters, and the deepest part of Little Hamurpet Lake is 47 meters. It takes its source from snow, rain, groundwater and water resources that extend to the lake. of lakes; In the northeast of Erzurum, Karaçoban District, Göztepe and Akdoğan mountains are located. There are Ünalı, Alınçık, Durucabulak and Omcalı Villages in the western part, Karaköy Village in the southwest, Karapınar Village in the south, Boyalı and Select Villages in the east, the magnificent and mysterious Kolibaba Mountain in the east, and Erdoğan Village in the southeast. They are located within the borders of Varto District of Muş Province. Various stories and legends about Hamurpet Lakes have been told by the local people from past to present. Access roads to the lakes are open and convenient during the spring, summer and autumn periods. The surroundings of the lakes are mountainous and the lake shores are mostly steep-sided and partly reedy and partly swampy. There are no settlements on the shores of the lake, and no irrigated agriculture activities are carried out around it. The fact that the lake surroundings are covered with fertile and abundant meadows during the spring, summer and autumn periods strengthens the livestock activities in the region. There are high potential fish species in the lake, mostly mirror carp. Hamurpet Lakes preserve their natural structure with all its conditions. The plant and living species of the region are not fully known, but Anatolian Mountain Cranes and Brown Bears have been observed. It does not receive sufficient attention in subjects such as nature tourism and nature research. Hamurpet Lakes, which have not been adequately researched, continue to maintain their mystery and charm. By gaining protection status and promoting these lakes nationally and internationally, it can bring about important developments in the rural/nature tourism areas of our region.

BÜYÜK VE KÜÇÜK HAMURPET GÖLLERİ

BIG AND SMALL HAMURPET LAKES

BÜYÜK VE KÜÇÜK HAMURPET GÖLLERİ

BIG AND SMALL HAMURPET LAKES

BÜYÜK VE KÜÇÜK HAMURPET GÖLLERİ

BIG AND SMALL HAMURPET LAKES

BÜYÜK VE KÜÇÜK HAMURPET GÖLLERİ

BIG AND SMALL HAMURPET LAKES

BÜYÜK VE KÜÇÜK HAMURPET GÖLLERİ

BIG AND SMALL HAMURPET LAKES

BÜYÜK VE KÜÇÜK HAMURPET GÖLLERİ

BIG AND SMALL HAMURPET LAKES

BÜYÜK VE KÜÇÜK HAMURPET GÖLLERİ

BIG AND SMALL HAMURPET LAKES

İRÖN SAZLIKLARI

Sazlığın bir bölümü Muş İli sınırları içinde, bir bölümü ise Bitlis İli sınırları içinde; Muş İli Korkut İlçesine bağlı Sazlıkbaşı ve Altınova Köyleri ile Bitlis İli Güroymak İlçesine bağlı Günkırı, Değirmenköy, Budaklı, Gölbaşı, Güzelli ve Özkavak köyleri İRON Sazlıklarının çevresinde yer alırlar. Doğu Anadolu Bölgesinin en önemli, ülkemizde ise ulusal öneme haiz sulak alanlardandır. Geniş bir alanı kaplar; ortalama 13.746 HA alana sahip olup 1.275 metre rakımlıdır. Murat Irmağının en önemli kolu olan Karasu Irmağının kaynağını aldığı, doğduğu bölgedir. Çok sayıda irili ufaklı sıcak ve soğuk su menbaları (pınarlar) ile çoğunlukla alanın Doğu ve Kuzeydoğu kısımlarındaki dağ yamaçlarından akan kar ve yağmur suları ile çeşitli derelerden kaynağını alır. Yıl boyu sulak bir alandır. Bahar dönemlerinde alanın tamamında, hatta alanı aşacak düzeyde su birikir. Alanda yeterli ve detaylı olarak bitki, su canlıları ve kuşlar hakkında araştırma yapılmamıştır. İRON Sazlıkları bölgesi çok sayıda ve çeşitli türlerde kuşlara, su canlılarına, memeli hayvanlara hayat kaynağı sunar. Saz, kamış, hasırotu ve çeşitli bitkiler bol miktarda bulunur. Sulak alan canlısı olan Manda, alanın çevresindeki köylerde bol miktarda yetiştirilir. Mandaların sazlığın doğal yapısını, kuş yuvalarını olumsuz etkileyen herhangi bir durumu bulunmamaktadır. Tam tersine bölgenin doğal yapısını kuvvetlendiren özelliklerin gelişmesine katkıları olur. Bölgenin doğa araştırmaları yapan kişi ve topluluklar tarafından hassas olarak incelenmesi ile daha etkili, verimli, sürekliliği olacak yönde değerlendirileceğine inanmaktayız.

IRON REEDS

A part of the reeds is within the borders of Muş Province, and another part is within the borders of Bitlis Province; Sazlıkbaşı and Altınova Villages of Korkut District of Muş Province and Günkırı, Değirmenköy, Budaklı, Gölbaşı, Güzelli and Özkavak Villages of Güroymak District of Bitlis Province are located around the IRON Marshes. It is one of the most important wetlands of the Eastern Anatolia Region and of national importance in our country. It covers a large area; It has an average area of 13,746 HA and an altitude of 1,275 meters. It is the region where the Karasu River, the most important tributary of the Murat River, takes its source and

originates. It takes its source from many large and small hot and cold springs, snow and rain water flowing from the mountain slopes in the Eastern and Northeastern parts of the area, and various streams. It is a year-round wetland. During spring periods, water accumulates in the entire area, even exceeding the area. There has been no adequate and detailed research on plants, aquatic creatures and birds in the area. The IRON Reeds region provides a source of life for many and various species of birds, aquatic creatures and mammals. Reeds, reeds, rush grass and various plants are abundant. Buffalo, a wetland creature, is grown in abundance in the villages around the area. Buffaloes do not have any adverse effects on the natural structure of the reeds or bird nests. On the contrary, they contribute to the development of features that strengthen the natural structure of the region. We believe that the region will be evaluated in a more effective, efficient and sustainable way by examining it sensitively by people and communities doing nature research.

İRÖN SAZLIKLARI, MUŞ-BİTLİS

IRON REEDS, MUŞ-BİTLİS

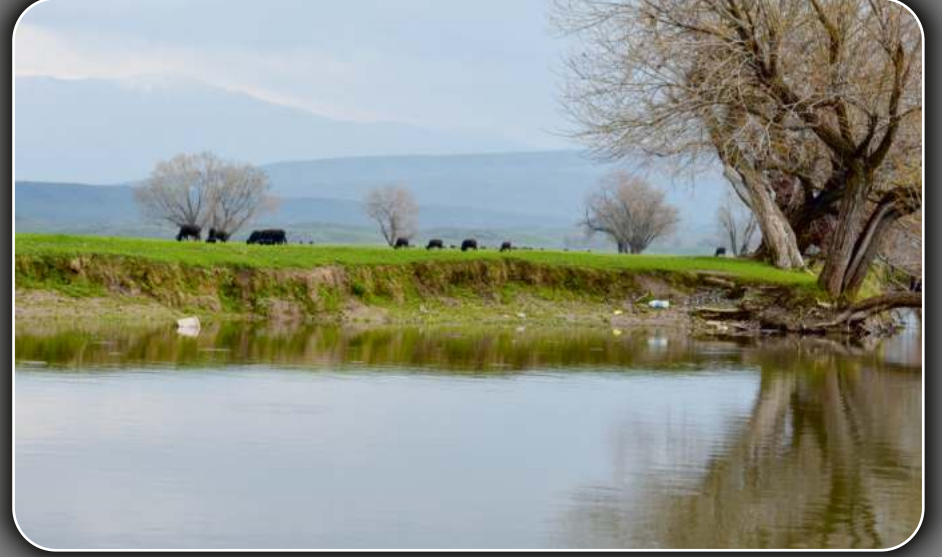

İRÖN SAZLIKLARI

Çizme Burnu Mevkii Sazlıkları, Sungu ve Karaağaç Beldeleri arası, Merkez-MUŞ

IRON REEDS

Çizme Burnu Mevkii Marshes, between Sungu and Karaağaç Towns

İRÖN SAZLIKLARI

Karasu River

IRON REEDS

İRÖN SAZLIKLARI

Sulak alanlar, güzel manzarası, barındırdığı yaban hayatı, kuş türleri ile kuş gözlemciliği, fotoğrafçılık, balık tutma, su sporları, çevre/doğa yürüyüşleri gibi kırsal turizm için de önemli bir güç kaynağı potansiyeline sahiptirler. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslar arası çeşitli organizasyonlar ile sulak alanların kırsal turizm potansiyeli aktif hale gelerek önemli iktisadi, sosyal, kültürel getirileri de sürekli gelişebilir. Böylelikle bölgenin tanınması, doğal hayatı koruma bilincinin yaygınlaşarak daha etkili olmasına da ortamlar hazırlayabilir. Son yıllarda ülkemizde çok sayıda kişi ve topluluk kuş gözlemine merak salmış ve giderek artmaktadır.

Sulak alanlar tortu ve zehirli maddeleri alıkoyarak ya da besin maddelerini kullanarak suyu temizler. Saz, kamışlar, su içi bitkilerinin cıva, çinko, bakır, kadmiyum, nikel, bakır ve vanadyum gibi metalleri, sıvı atıklarını emerek bünyelerinde depo ettiklerini ortaya koymuştur. Sulak alanlar, tropikal ormanlarla birlikte yeryüzünün en fazla biyolojik üretim yapan ekosistemleridir. Sağlıklı bir saz alanı, yılda bir buğday tarlasının 8 katı kadar yeşili yalnızca gün batımından sonra üretebilmektedir.

IRON REEDS

Wetlands, with their beautiful views, wildlife and bird species, also have an important power source potential for rural tourism such as bird watching, photography, fishing, water sports, environmental/nature walks. With various local, regional, national and international organizations, the rural tourism potential of wetlands can be activated and important economic, social and cultural benefits can be continuously developed. Thus, recognition of the region can pave the way for the awareness of protecting natural life to become more widespread and more effective. In recent years, many people and

communities in our country have become interested in bird watching and it is gradually increasing.

Wetlands clean water by retaining sediment and toxic substances or using nutrients. It has been revealed that reeds, reeds and aquatic plants absorb and store metals such as mercury, zinc, copper, cadmium, nickel, copper and vanadium in their liquid wastes.

Wetlands, together with tropical forests, are the ecosystems that produce the most biological production on earth.

A healthy sedge field can produce 8 times as much green per year as a wheat field just after sunset.

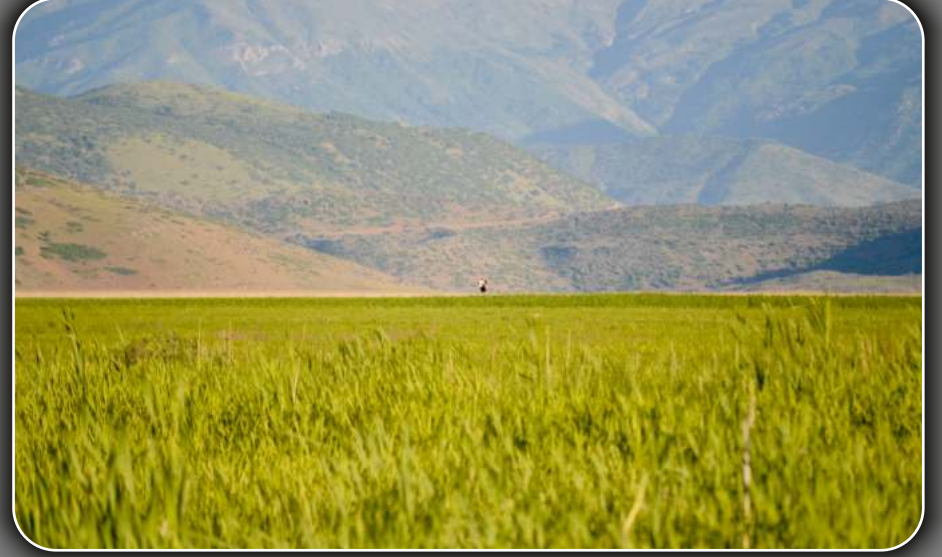
Karasu River

İRÖN SAZLIKLARI

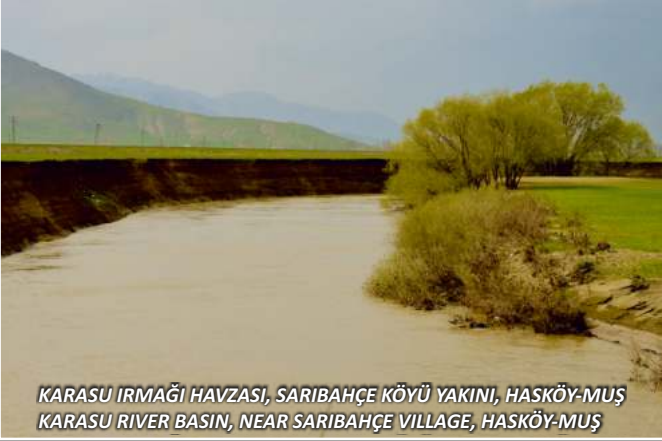

IRON REEDS

KARASU IRMAĞI HAVZASI

KARASU IRMAĞI HAVZASI, SARIBAHÇE KÖYÜ YAKINI, HASKÖY-MUŞ
KARASU RIVER BASIN, NEAR SARIBAHÇE VILLAGE, HASKÖY-MUŞ

İRÖN Sazlıkları ile birlikte başlar, bu sazlıkları besleyen çeşitli menbalar(pınarlar) ile ilk kaynağı oluşur. Karasu Irmağının doğduğu yerden Murat Nehri ile birleştiği yere kadar olan ortalama uzunluğu kıvrımlı yapısının verdiği yayılış ile (nehir yatağının değiştirilmeden önce) ortalama 150 km civarındadır. Nehrin geçtiği bölgelerden nehre kaynak veren irili, ufaklı çeşitli mevsimsel dereler ve yıl boyu akışkan olan çaylar nehirle birleşir. Karasu Irmağının geçtiği yerlerde zengin ve verimli alüvyonlar ovanın verimine güç katar. İrmak

yatağı ve geçtiği yerler, zemini ve çevresinde kum yerine çoğunlukla çamur ve alüvyonlar bulunur. Bu nedenle nehrin su rengi çoğu zaman bu toprak, çamur, alüvyonların etkisi ile koyu, kahverengimsidir. Büyük ihtimal bu nedenden dolayı Karasu ismini almış. Nehrin yatağı ile birleşen dere ve çayların birleşme öncesi kısımlarında çok zengin ve halen tam olarak araştırılmamış bitki ve canlı çeşitliliğine hayat veren sazlıklar, kamışlıklar yer alır. Ayrıca bahar dönemlerindeki taşkınlar ile nehir çevresinde ayrı sulak alanlar oluşur. Dünyada en zengin canlı çeşitlilikleri sulak alanlarda yaşadığı gibi, en temiz tatlı su kaynakları da yine sulak alanların çevrelerinde meydana çıkar.

KARASU IRMAĞI YATAĞI, ÇATBAŞI İLE KUMLUCA KÖYLERİ ARASI, MUŞ OVASI

KARASU RIVER BASIN

KARASU IRMAĞI ESKİ YATAĞI, ÇAMLITEPE BÖLGESİ, MUŞ OVASI

It starts with the IRÖN Reeds, and its first source is formed with various springs that feed these reeds. The average length of the Karasu River from its birthplace to its confluence with the Murat River is around 150 km, due to its winding structure (before the river bed is changed). Various large and small seasonal streams and streams that flow throughout the year join the river from the regions where the river flows. Rich and fertile alluviums in the places where the Karasu River flows add strength to the productivity of the plain. The river bed, the places where it flows, the ground and its surroundings mostly contain mud and alluviums

instead of sand. For this reason, the water color of the river is often dark and brownish due to the effect of this soil, mud and alluviums. Most likely, it was named Karasu for this reason. In the pre-merger parts of the streams and streams that merge with the river bed, there are reeds and reeds that give life to a very rich and still not fully researched diversity of plants and living things. In addition, separate wetlands are formed around the river due to floods in the spring. Just as the richest diversity of living things in the world live in wetlands, the cleanest freshwater resources also occur around wetlands.

KARASU RIVER BED, BETWEEN ÇATBAŞI AND KUMLUCA VILLAGES, MUŞ PLAIN

KARASU IRMAĞI HAVZASI

KARASU IRMAĞI HAVZASI, KARAKÜTÜK KÖYÜ YAKINI, HASKÖY-MUŞ
KARASU RIVER BASIN, NEAR KARAKÜTÜK VILLAGE, HASKÖY-MUŞ

KARASU RIVER BASIN

KARASU IRMAĞI HAVZASI, KOÇKÖY KÖYÜ YAKINI, HASKÖY-MUŞ
KARASU RIVER BASIN, NEAR KOÇKÖY VILLAGE, HASKÖY-MUŞ

KARASU IRMAĞI ESKİ YATAĞI, KUMLUCA İLE ÇATBAŞI KÖYLERİ ARASI, MUŞ OVASI

OLD BED OF KARASU RIVER, BETWEEN KUMLUCA AND ÇATBAŞI VILLAGES, MUŞ PLAIN

KARASU IRMAĞI HAVZASI

KARASU IRMAĞI HAVZASI, KOÇKÖY KÖYÜ YAKINI, HASMY-MUŞ. NEHRİN BU KISIMLARI SU SPORLARINDAN KÜREKÇİLİK, KANO, SU SÖRFÜ GİBİ ETKİNLİKLER İÇİN UYGUN VE ELVERİŞLİDİR.

KARASU RIVER BASIN

KARASU RIVER BASIN, NEAR KOÇKÖY VILLAGE, HASMY-MUŞ. THESE PARTS OF THE RIVER ARE SUITABLE AND CONVENIENT FOR WATER SPORTS ACTIVITIES SUCH AS ROWING, CANOEING AND WATER SURFING.

HASAR(Abdulbahar) DERESİ, ÇUKURBAĞ KÖYÜ, MUŞ
HASAR (Abdulbahar) STREAM, ÇUKURBAĞ VILLAGE, MUŞ

KARASU IRMAĞI ESKİ YATAĞI, KIYIK KÖYÜ, MUŞ
KARASU RIVER OLD BED, KIYIK VILLAGE, MUŞ

KARASU IRMAĞI HAVZASI

Medeniyetler, yerleşkeler genellikle sulak alanların yanında, yakınında ve çevresinde kurulmuştur. Yeryüzünün en verimli alanları akarsu çevreleridir. Nehrin çevresindeki meralar büyük ve küçükbaş hayvancılık ile kümes hayvancılığı ve sulu tarım faaliyetlerinde yüksek verimler elde edilmesine imkânlar sunuyor. Geçmiş dönemlerde nehrin çevresinde yer alan köyler bahar dönemlerinde su baskınlarına maruz kalıyordu. Can, mal, emek kayıpları yaşanıyordu. Taşkınların önlenmesi maksatlı olarak nehir yatağının değiştirilmesi, taşkınlarla karşı rehabilite edilmesi çalışmaları iki binli yıllarda başladı ve son aşamaları bitmek üzere. Rehabilitasyon öncesi ve sonrasında bölgenin biyolojik çeşitliliği ile su dengesinin olumlu veya olumsuz neticeler getireceği hakkında çalışmalar yapılması, analiz ve raporlar tutulması bölgenin doğal denge bütünlüğünün korunması, yaşatılması, geliştirilmesi açısından büyük önem arz eden bir konudur. Muş Ovasında yalnızca Karasu Irmağını tek ırmak olarak ele aldığımızda bile bölgenin son derece zengin, sürekli ve verimli su kaynağına sahip olduğunu görebiliriz. Karasu Irmağı tek başına ayrı bir güç kaynağıdır.

KARASU IRMAĞINDA GÜN BATIMI, KOÇKÖY KÖYÜ CİVARI, HASKÖY, MUŞ OVASI
SUNSET ON THE KARASU RIVER, AROUND KOÇKÖY VILLAGE, HASKÖY, MUŞ PLAIN

KARASU IRMAĞI HAVZASI, KOÇKÖY KÖYÜ CİVARI, HASKÖY, MUŞ OVASI

KARASU RIVER BASIN

Civilizations and settlements were generally established next to, near and around wetlands. The most productive areas on earth are river environments. The pastures around the river offer opportunities to achieve high productivity in cattle and sheep farming, poultry farming and irrigated agriculture. In the past, the villages around the river were subject to floods in the spring. There were losses of life, property and labor. Work on changing the river bed and rehabilitating it against floods in order to prevent floods began in the 2000s and the final stages are about to be completed. Conducting studies, analyzing and keeping reports on whether the biological diversity and water balance of the region will bring positive or negative results before and after rehabilitation is an issue of great importance in terms of protecting, sustaining and developing the natural balance integrity of the region. Even when we consider the Karasu River as a single river in the Muş Plain, we can see that the region has an extremely rich, continuous and efficient water source. The Karasu River is a separate source of power on its own.

KARASU IRMAĞI HAVZASI, KOÇKÖY KÖYÜ CİVARI, HASKÖY, MUŞ OVASI
KARASU RIVER BASIN, AROUND KOÇKÖY VILLAGE, HASKÖY, MUŞ PLAIN

KARASU RIVER BASIN, AROUND KOÇKÖY VILLAGE, HASKÖY, MUŞ PLAIN

KARASU IRMAĞI HAVZASI

KARASU IRMAĞI HAVZASI, KOÇKÖY KÖYÜ CİVARLARI, HASKÖY, MUŞ OVASI

KARASU IRMAĞI HAVZASI, OVANIN DOĞU VE GÜNEY KISIMLARINI DOLAŞARAK GEÇTİĞİ YERLERE HAYAT VERİYOR. ÇOK ZENGİN VE ÇEŞİTLİ BİTKİ VE CANLI TÜRLERİ, NE EV SAHİPLİĞİ YAPIYOR.

KARASU RIVER BASIN

KARASU RIVER BASIN, AROUND KOÇKÖY VILLAGE, HASKÖY, MUŞ PLAIN

THE KARASU RIVER BASIN CIRCULATES THE EASTERN AND SOUTHERN PARTS OF THE PLAIN AND BRINGS LIFE TO THE PLACES IT PASSES. IT HOSTS A VERY RICH AND VARIETY OF PLANT AND LIVING SPECIES.

KARASU IRMAĞI HAVZASI

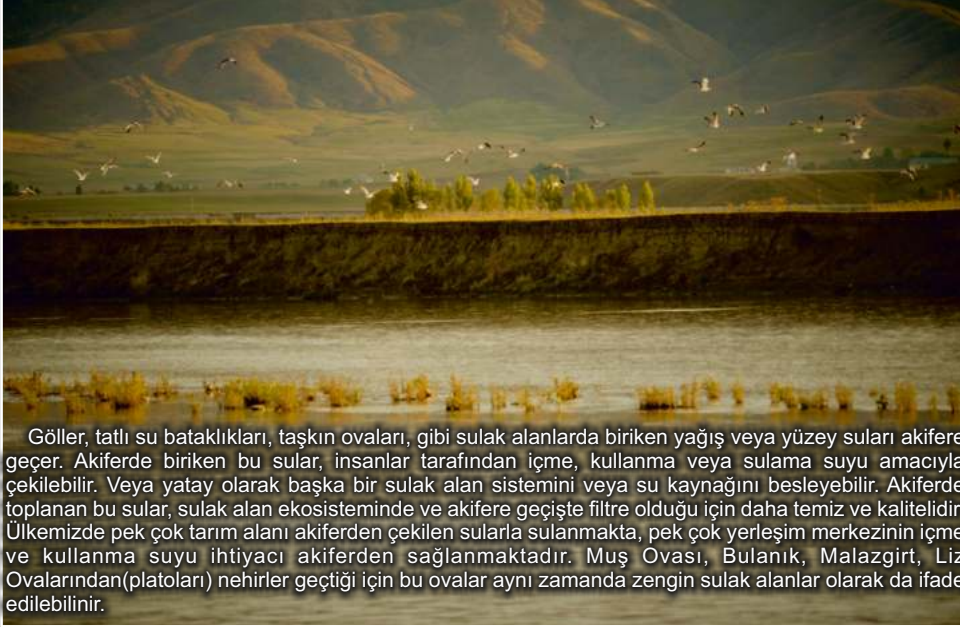

KARASU RIVER BASIN

MURAT NEHRİ HAVZASI

Göller, tatlı su bataklıkları, taşkın ovaları, gibi sulak alanlarda biriken yağış veya yüzey suları akifere geçer. Akiferde biriken bu sular, insanlar tarafından içme, kullanma veya sulama suyu amacıyla çekilebilir. Veya yatay olarak başka bir sulak alan sistemini veya su kaynağını besleyebilir. Akiferde toplanan bu sular, sulak alan ekosisteminde ve akifere geçişte filtre olduğu için daha temiz ve kalitelidir. Ülkemizde pek çok tarım alanı akiferden çekilen sularla sulanmakta, pek çok yerleşim merkezinin içme ve kullanma suyu ihtiyacı akiferden sağlanmaktadır. Muş Ovası, Bulanık, Malazgirt, Liz Ovalarından(platoları) nehirler geçtiği için bu ovalar aynı zamanda zengin sulak alanlar olarak da ifade edilebilir.

MURAT RIVER BASIN

Precipitation or surface water accumulated in wetlands such as lakes, freshwater marshes, flood plains passes into the aquifer. These waters accumulated in the aquifer can be withdrawn by people for drinking, domestic use or irrigation purposes. Or it may feed horizontally into another wetland system or water source. These waters collected in the aquifer are cleaner and of higher quality because there is a filter in the wetland ecosystem and in the transition to the aquifer. In our country, many agricultural areas are irrigated with water drawn from the aquifer, and the drinking and utility water needs of many settlements are met from the aquifer. Since rivers pass through the Muş Plain, Bulanık, Malazgirt and Liz Plains (plateaus), these plains can also be described as rich wetlands.

MURAT NEHRİ HAVZASI

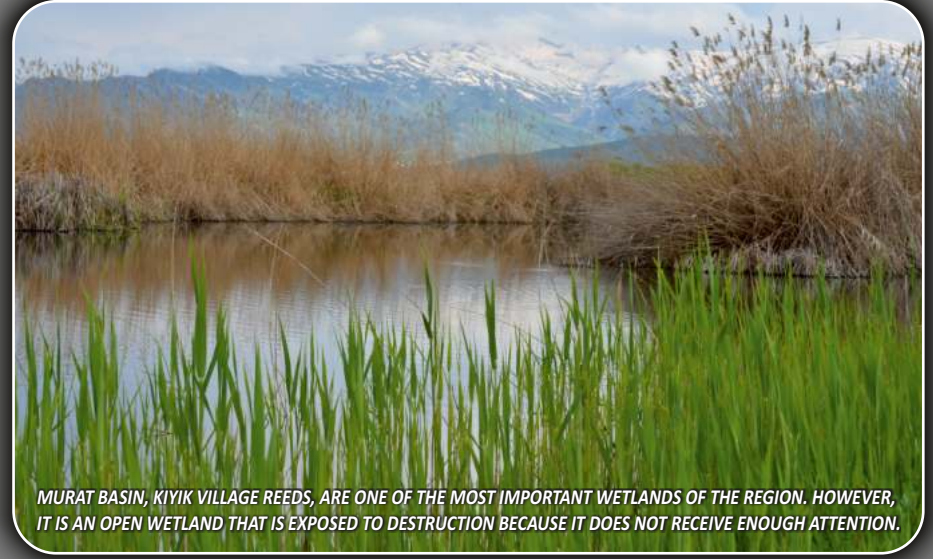

MURAT HAVZASI, KIYIK KÖYÜ SAZLIKLARI, BÖLGENİN EN ÖNEMLİ SULAK ALANLARINDANDIR. ANCAK YETERLİ İLGİYİ GÖREMEDİĞİ İÇİN TAHRİBATA MARUZ AÇIK VE İLGİ BEKLEYEN BİR SULAK ALANDIR.

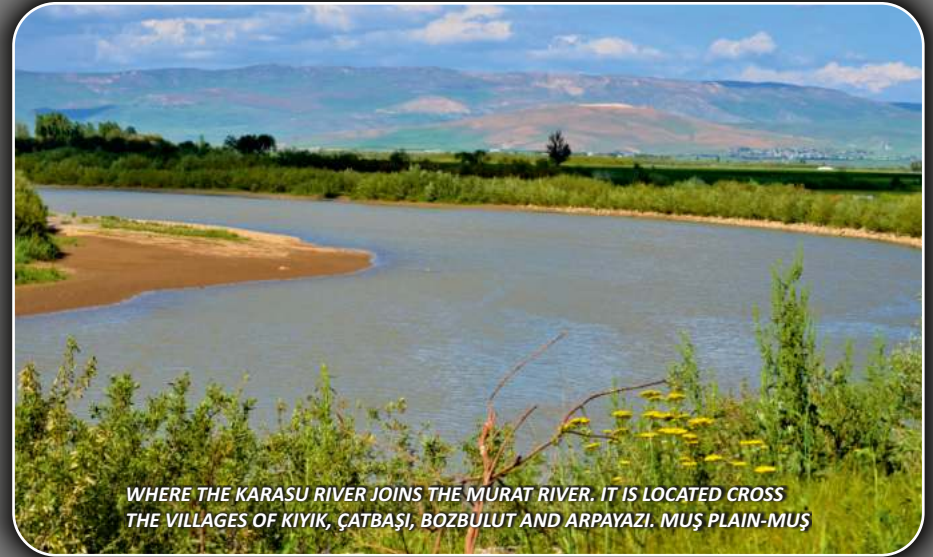

KARASU IRMAĞININ MURAT NEHRİNE KATILDIĞI YER. KIYIK, ÇATBAŞI, BOZBULUT VE ARPAYAZI KÖYLERİNİN ÇAPRAZINDA YER ALIR. MUŞ OVASI-MUŞ

MURAT RIVER BASIN

MURAT BASIN, KIYIK VILLAGE REEDS, ARE ONE OF THE MOST IMPORTANT WETLANDS OF THE REGION. HOWEVER, IT IS AN OPEN WETLAND THAT IS EXPOSED TO DESTRUCTION BECAUSE IT DOES NOT RECEIVE ENOUGH ATTENTION.

WHERE THE KARASU RIVER JOINS THE MURAT RIVER. IT IS LOCATED CROSS THE VILLAGES OF KIYIK, ÇATBAŞI, BOZBULUT AND ARPAYAZI. MUŞ PLAIN-MUŞ

KAYALIDERE

KAYALIDERE, VARTO-MUŞ BU BÖLGE ŞİMDİ ALPARSLAN 2 BARAJI İLE GÖL ALANI İÇİNDEDİR.

Murat Nehri başta olmak üzere, onunla birleşen kollarının geçtiği güzergâhlarda antik çağlardan günümüze çeşitli medeniyetlerin izlerine rastlanır. Nehrin veya kollarının yakınlarında, suyun hemen kıyısında henüz tespit edilmemiş, yüzey araştırmaları yapılmamış, hangi medeniyetlere ait olduğu bilinmeyen çok sayıda antik yerleşim izleri bulunur. Çok sayıda höyük, tümülüs, antik kale, tapınak kale gibi antik yapı ve yerleşke izleri olduğu gibi, yakın tarih ve çağlara ait çeşitli yapılar, kalıntı ve izler de bulunur. Su havzalarımız, aynı zamanda tarihin derin izlerini de taşır.

KAYALIDERE

KAYALIDERE, VARTO-MUŞ THIS REGION IS NOW IN THE LAKE AREA WITH ALPARSLAN 2 DAM.

Traces of various civilizations from ancient times to the present can be found along the routes of the Murat River and its branches. Near the river or its tributaries, right on the water's edge, there are many traces of ancient settlements that have not yet been identified, surface surveys have not been conducted, and whose civilizations are unknown. There are traces of ancient buildings and settlements such as many mounds, tumulus, ancient castles, temples and castles, as well as various structures, ruins and traces belonging to recent history and ages. Our water basins also bear deep traces of history.

ARINCİK SULAMA REGÜLÂTÖRÜ

ARINCİK IRRIGATION REGULATOR

KAYALIDERE

MURAT NEHRİ, RİNCİK SULAMA REGÜLATÖRÜ, MERCİMEKKALE BÖLGESİ, MUŞ OVASI

MURAT NEHİR HAVZASI, MERCİMEKKALE BÖLGESİ, MUŞ OVASI-MUŞ(MERCİMEKKALE HÖYÜĞÜNÜN TEPEŞİ)

KAYALIDERE

MURAT RIVER, RİNCİK IRRIGATION REGULATOR, MERCİMEKKALE REGION, MUŞ PLAIN

MURAT RIVER BASIN, MERCİMEKKALE REGION, MUŞ PLAIN-MUŞ (HILL OF MERCİMEKKALE MOUND)

KAYNARCA ÇAYI

Kaynarca Çayı ilk Kaynarca Köyünün güneybatısındaki menbalardan alır devamında ise Güllüce Çayı ile birleşerek devam eder. Güllüce Çayı; ilk kaynağını Kartaldere, Beşikkaya, Dağcılar bölgesindeki menbalardan aldıktan sonra Güzeldere Köyü mevkiinde Mengel Deresi ile birleşerek Onpınar, Köprücük, Teknedüsü, Küçüktepe, Özkonak, Güzeltent, Yılanlı ve Çayçatı köylerinden geçtikten sonra Kaynarca Köyü yakınında Kaynarca Çayı ile birleşir. Kaynarca Çayı ilk kaynağını Kolan ve Kaynarca Köylerindeki pınarlardan alarak Kalecik ve Dallıöz köylerinden geçip Antik Doğdap Kalesi yerleşkesi mevkiinde Koşkar Çayı ile birleşerek devam eder. Koşkar Çayı ise kaynağını Koşkar Baba Dağı mevkiinden alır. Üç ana tatlı su kaynağının birleşmesi ile isimlendirilen Kaynarca Çayı, Tepeköy Köyü civarlarında Murat Nehri ile birleşir. Bu çayların yıl boyu akışı olup geçtikleri köy arazilerinde yaşam kaynağı oluşturmurlar. Bunun yanında en önemli, en dikkat çeken ve korunup geliştirilerek en iktisadi yönü ile değerlendirilmesi önem arz eden konu ise bu çaylarda doğal ve yerli alabalıkların yaşamasıdır. Bu durum bölgenin iktisadi, sosyal, kültürel ve doğal hayatının gelişmesine ayrıca imkân ve fırsatlar sunan potansiyel bir güç olarak görülmelidir.

KAYNARCA STREAM

Kaynarca Stream first receives from the springs in the southwest of Kaynarca Village and then continues to merge with Güllüce Stream. Güllüce Stream; After taking its first source from the springs in the Kartaldere, Beşikkaya and Dağcılar regions, it merges with the Mengel Stream in the Güzeldere Village area, and after passing through the villages of Onpınar, Köprücük, Teknedüsü, Küçüktepe, Özkonak, Güzeltent, Yılanlı and Çayçatı, it merges with the Kaynarca Stream near the Kaynarca Village. Kaynarca Stream takes its first source from the springs in Kolan and Kaynarca Villages, passes through Kalecik and Dallıöz villages and continues to merge with Koşkar Stream at the location of the Ancient Doğdap Castle settlement. Koşkar Stream takes its source from Koşkar Baba Mountain. Kaynarca Stream, named after the union of three main fresh water sources, merges with the Murat River around Tepeköy Village. These streams flow throughout the year and form a source of life in the village lands they pass through. In addition, the most important, most striking and important issue to be protected, developed and evaluated in the most economical way is the survival of natural and local trout in these streams. This situation should be seen as a potential power that provides possibilities and opportunities for the development of the economic, social, cultural and natural life of the region.

DOĞDAP KALESİ ANTİK YERLEŞKESİ VE KAYNARCA ÇAYI HAVZASI 2014,
"GEÇTİĞİ YERLERDE MEDENİYETE AİT İZLERİ, KALINTI VE YAPILARI GÖREBİLİRSİNİZ".

DOĞDAP CASTLE ANCIENT SETTLEMENT AND KAYNARCA STREAM BASIN 2014,
"YOU CAN SEE TRACES, RUINS AND STRUCTURES OF CIVILIZATION IN THE PLACES IT PASSES".

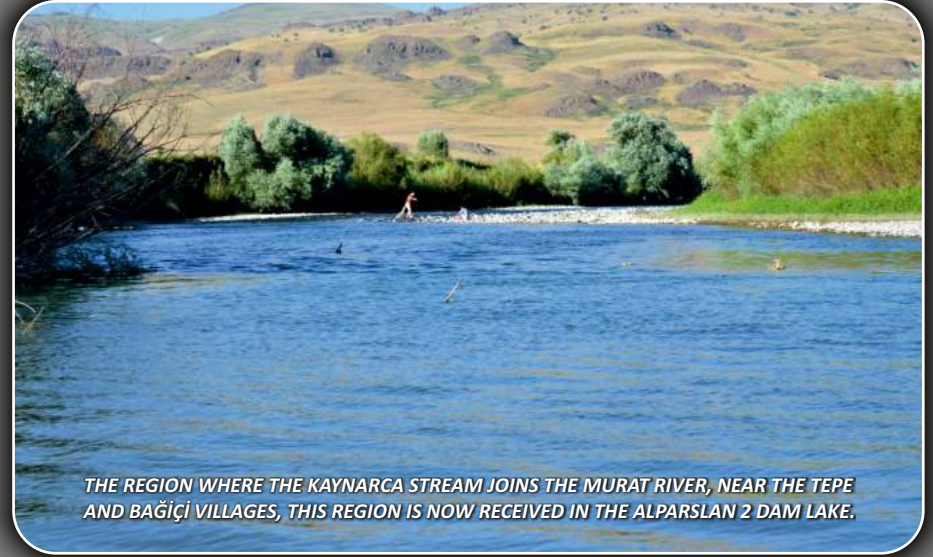

KAYNARCA ÇAYI

KAYNARCA ÇAYININ MURAT NEHRİNE KATILDIĞI BÖLGE, TEPE VE BAĞIÇI KÖYLERİ YAKINI BU BÖLGE ŞİMDİ ALPARSLAN 2 BARAJ GÖLÜ İÇİNDE KALMIŞTIR.

KAYNARCA STREAM

THE REGION WHERE THE KAYNARCA STREAM JOINS THE MURAT RIVER, NEAR THE TEPE AND BAĞIÇI VILLAGES, THIS REGION IS NOW RECEIVED IN THE ALPARSLAN 2 DAM LAKE.

GÜZELKENT İLE ÖZKONAK KÖYLER ARASI, GÜLLÜCE ÇAYI, VARTO-MUŞ

BETWEEN GÜZELKENT AND ÖZKONAK VILLAGES, GÜLLÜCE STREAM, VARTO-MUŞ

KAYNARCA ÇAYI

KAYNARCA ÇAYI, SESLİCE VE AŞAĞI HACIBEY KÖYLERİ DOĞDAP ANTİK YERLEŞKESİ CİVARI
VARTO-MUŞ Üstteki fotoğraflarda yer alan bölgeler şuanda Alparslan 2 Barajı sularııyla kaplıdır.

KAYNARCA STREAM

KAYNARCA STREAM, SESLİCE AND AŞAĞI HACIBEY VILLAGES AROUND DOĞDAP ANCİT SETTLEMENT
VARTO-MUŞ The regions in the photos above are currently covered with the waters of Alparslan 2 Dam

KAYNARCA ÇAYI

KAYNARCA STREAM

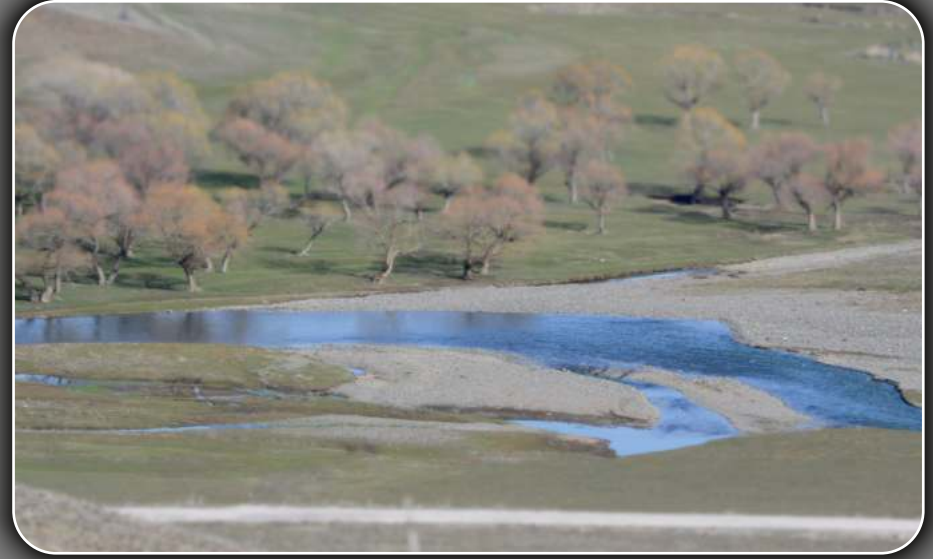
KAYNARCA-GÜLLÜCE ÇAYI

Güllüce ve Kaynarca Çaylarının birleşkesi
The junction of the Gulluce and Kaynarca Streams

KAYNARCA-GÜLLÜCE STREAM

KAZ GÖLÜ

Kaz Gölü: Muş İli Malazgirt ilçesine bağlı Aktuzla Bucağının doğu, Boyçapkın Köyünün Kuzey ve gölden ismini alan Kazgöl Köyünün ise batı kısmındadır. Ortalama 2,500 km2 alana sahip olup 1600 metre rakımlıdır. Kaz Gölü kaynağını kuzey kısmı ile güney kısımlarındaki kaynaklardan, kar ve yağmur suları ve yer altı sularından alır. Gölün su seviyesinin yıl boyu aynı kaldığı gözlenmiştir. Derinliği ve balık türleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. Kapalı bir havzadır. Gölün hemen tüm çevresi 2 ile 10 metre genişliğinde, ortalama 3 metre yüksekliğinde sazlıklarla kaplıdır. Bu sazlıkların aralarında Bahri ve Kızıl Boyunlu Batağan'ların yuvaları bulunur. Gölde çok sayıda Bahri ve Kızıl Boyunlu Batağan'ı yavrularıyla birlikte görebilirsiniz. Gölün güney ve doğu kıyılarında büyükbaş hayvanlar dinlenme, sulanma amaçlı gelirler. Göl çevresinde sulu tarım faaliyeti yapılmadığı, göl suyundan tarımsal amaçlı faydalanılmadığından, gölün su seviyesini olumsuz etkileyen insan etkisi yok olarak kabul edilebilir. Özellikle bahar ve güz dönemlerinde çeşitli türlerden göçmen kuşlar göle uğrarlar. Kısmen izole olmuş, çevresi ve bulunduğu alan herhangi bir şekilde insan etkisinden zarar görmemiştir. Gölün çevresinde herhangi bir yapı bulunmamaktadır. Ancak, kaçak ve bilinçsiz tüfek avcılığı tehdidi dört mevsim(kuluçka dönemi dâhil) devam etmektedir. Çevre köylerde yaşayan vatandaşlar kaçak avcılık faaliyetlerinden son derece rahatsız olduklarını ifade etmektedirler. Kaz Gölü'nün bulunduğu coğrafi alan, barındırdığı, hayat verdiği ender canlı türleri ve çevre özellikleri değerlendirildiğinde ulusal, hatta uluslar arası anlaşmalara göre korunmaya alınması öncelik arz etmektedir. Gölün kuzeybatı ve güney kısımlarında Anadolu Dağ Turnalarının kuluçka yaptıkları tespit edilmiştir. Kaz Gölü bilinmeyen yönleri ile doğa araştırmacıları, fotoğrafçılar, doğaseverler için heyecan verici bir alan özelliğindedir.

KAZ GÖLÜ, MALAZGİRT-MUŞ

Kaz Lake

Kaz Lake: It is in the eastern part of Aktuzla Sub-district of Malazgirt district of Muş Province, in the northern part of Boyçapkın Village and in the western part of Kazgöl Village, which takes its name from the lake. It has an average area of 2,500 km2 and an altitude of 1600 meters. Kaz Lake takes its source from the springs in the northern and southern parts, snow and rain water and groundwater. It has been observed that the water level of the lake remains the same throughout the year. There is no information about its depth and fish species. It is a closed basin. Almost the entire perimeter of the lake is covered with reeds that are 2 to 10 meters wide and approximately 3 meters high. Among these reeds are the nests of Bahri and Red-necked Grebes. You can see many Grebes and Red-necked Grebes with their babies in the lake. Cattle come to the southern and eastern shores of the lake for rest and watering purposes. Since there are no irrigated agricultural activities around the lake and the lake water is not used for agricultural purposes, human impact that negatively affects the water level of the lake can be considered as non-existent. Migratory birds of various species visit the lake, especially during the spring and autumn periods. It is partially isolated, and its surroundings and area have not been damaged by human influence in any way. There are no buildings around the lake. However, the threat of illegal and unconscious rifle hunting continues in all four seasons (including the incubation period). Citizens living in surrounding villages express that they are extremely disturbed by poaching activities. When the geographical area where Kaz Lake is located, the rare living species it hosts and gives life to, and its environmental characteristics are evaluated, it is a priority to protect it according to national and even international agreements. It has been determined that Anatolian Mountain Cranes are incubating in the northwestern and southern parts of the lake. Kaz Lake, with its unknown aspects, is an exciting area for nature researchers, photographers and nature lovers.

KAZ LAKE, MALAZGİRT-MUŞ

KAZ GÖLÜ

Kaz Lake

KAZ GÖLÜ

Kaz Lake

KIZILAĞAÇ BÖLGESİ

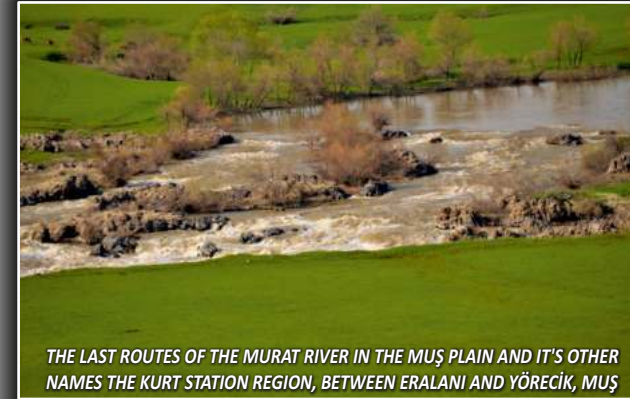
"Tatlı su kaynaklarımız, yerleşik hayatın ve kültürel gelişimin temeli ve devamında en öncelikli varlık unsurlarımızın başında gelmektedir". Akarsular ve göller bakımından ülke, bölge ve ilimiz bölge ülkelerinin en zenginidir. Türkiye su kaynakları bakımından Ortadoğu ülkeleri arasında özel ve ayrıcalıklı yeri vardır.

MURAT NEHRİNİN MUŞ OVASINDAKİ SON GÜZERGAHLARI VE DİĞER ADI İLE KURT İSTASYONU BÖLGESİ, ERALANI-YÖRECİK ARASI, MUŞ

KIZILAĞAÇ REGION

"Our fresh water resources are the basis of settled life and cultural development and are one of our most prioritized assets in its continuation." Our country, region and province are the richest of the countries in the region in terms of rivers and lakes. Turkey has a special and privileged place among the Middle Eastern countries in terms of water resources.

THE LAST ROUTES OF THE MURAT RIVER IN THE MUŞ PLAIN AND IT'S OTHER NAMES THE KURT STATION REGION, BETWEEN ERALANI AND YÖRECİK, MUŞ

KIZILAĞAÇ BÖLGESİ

Subilimcilerin kabul ettikleri verilere göre ülkeler, sahip oldukları su kaynaklarına göre iki kısma ayrılmaktadır. Su Zengini Ülkeler ve Su Fakiri Ülkeler. Buna göre bir ülkenin su zengini bir ülke sayılabilmesi için yılda ortalama kişi başı 10.000 m³ su potansiyeline sahip olması gerekir. Buna göre, Muş ili tek başına değerlendirildiğinde "Su Zengini" sayılır.

MURAT NEHİR HAVZASI, ORTAKENT KÖYÜ, MUŞ OVASI

MURAT NEHİR HAVZASI, ORTAKENT KÖYÜ, MUŞ OVASI
MURAT RIVER BASIN, ORTAKENT VILLAGE, MUŞ PLAIN

KIZILAĞAÇ REGION

According to the data accepted by hydrologists, countries are divided into two parts according to the water resources they have. Water Rich Countries and Water Poor Countries. Accordingly, in order for a country to be considered a water-rich country, it must have an average water potential of 10,000 m³ per person per year. Accordingly, Muş Province is considered "Water Rich" when evaluated alone.

MURAT NEHİR HAVZASI, ORTAKENT KÖYÜ, MUŞ OVASI
MURAT RIVER BASIN, ORTAKENT VILLAGE, MUŞ PLAIN

MURAT RIVER BASIN, ORTAKENT VILLAGE, MUŞ PLAIN

KUMLUKIYI GÖLÜ

Muş İl coğrafyasını su zengini, sulak alan zengini olarak nitelendirebiliriz.

Muş İli Varto İlçesinin Koli Baba Dağı istikametinden Bingöl İli Karlıova İlçesinin sınırlarına kadar olan düzlemde. Yani Varto İlçemizin Kuzey hattında çok sayıda irili ufaklı doğal göller, sazlıklar yer alır. Ayrıca Murat Nehri'nin Muş İli sınırları içinde besleyen üç büyük akarsudan biri olan Kaynarca Çayı yine Varto sınırları içinden kaynağını alır ve nehre katılır. Akdoğan(Hamurpet) gölleri de Varto'nun Kuzeydoğusundaki dağların arasında yer alır. Bu bölgedeki göller ve azıklarda çok sayıda ve çeşitli kuş türleri de hayat bulurlar. Anadolu Dağ Turnasının birkaç ailesi bu göllerin, sazlıkların çevresinde yaşarlar. Kumlukıy Köyünün Bulanık yolu birinci kilometresinde ve yollun kuzey kısmındaki gölde Nilüfer bitkileri yer alır. İlimizde başka herhangi bir sulak alanda nilüfer olduğu bilinmemektedir. Bu göle Nilüfer Gölü ismini kullanmamız yerinde bir ifade olabilir. Gölün hemen tüm yüzeyi nilüferlerle kaplıdır. Yamuk şeklinde olan gölün çevresi sazlıklar ve kamışlarla kaplıdır. Çok sayıda gri balıkçıl, ak balıkçıl, sakarmeke, saz horozu, boz ördek, saz delicesi, kum kırlangıcı gözlemledik. Gölün çevresindeki alanda Anadolu Dağ Turnasının olduğunu tahmin ediyoruz.

KUMLUKIYI LAKE

We can describe the geography of Muş Province as rich in water and wetlands.

On the plane from the direction of Koli Baba Mountain of Varto District of Muş Province to the borders of Karlıova District of Bingöl Province. In other words, there are many large and small natural lakes and reed beds in the northern part of Varto District. In addition, Kaynarca Stream, one of the three major rivers that feed the Murat River within the borders of Muş Province, takes its source within the borders of Varto and joins the river. Akdoğan (Hamurpet) lakes are also located among the mountains in the northeast of Varto. Many and diverse bird species also live in the lakes and valleys of this region. Several families of the Anatolian Mountain Crane live around these lakes and reed beds.

There are water lily plants in the first kilometer of the Bulanık road of Kumlukıy Village and in the lake in the northern part of the road. It is not known that there are water lilies in any other wetland in our province. It might be an appropriate expression to call this lake Nilüfer Lake. Almost the entire surface of the lake is covered with water lilies. The trapezoid-shaped lake is surrounded by reeds and reeds. We observed many gray herons, egrets, coots, reed roosters, gray ducks, reed terns, and sand swallows. We estimate that there are Anatolian Mountain Cranes in the area around the lake

KUMLUKIYI GÖLÜ

KUMLUKIYI LAKE

KUMLUKIYI GÖLÜ

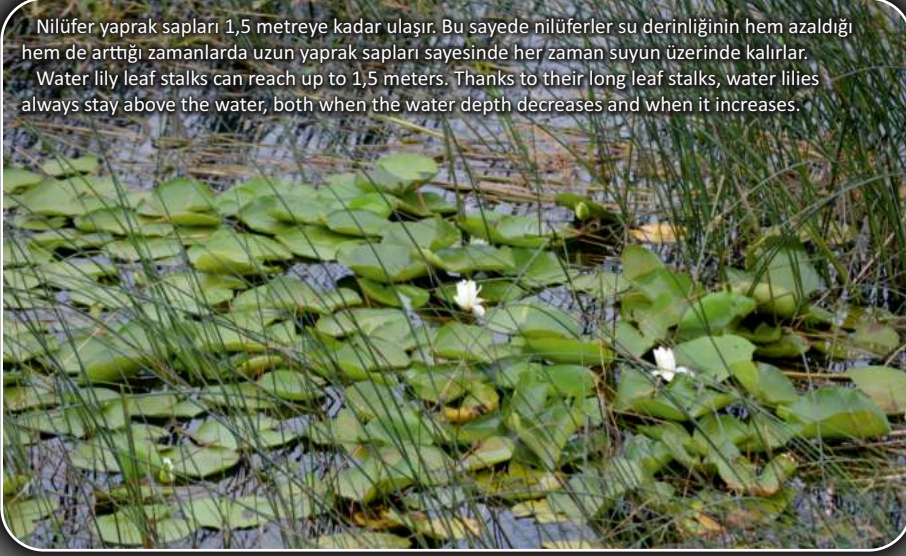
KUMLUKIYI LAKE

KUMLUKIYI GÖLÜ

Nilüfer yaprak sapları 1,5 metreye kadar ulaşır. Bu sayede nilüferler su derinliğinin hem azaldığı hem de arttığı zamanlarda uzun yaprak sapları sayesinde her zaman suyun üzerinde kalırlar. Water lily leaf stalks can reach up to 1,5 meters. Thanks to their long leaf stalks, water lilies always stay above the water, both when the water depth decreases and when it increases.

Gövdeye göre daha koyu yeşil renkli olan yapraklar 5 cm den 50 cm ye kadar genişleyebilir. Gövdeleri ile 1,5 metreye kadar ulaşabilir. Beyaz çiçekli nilüfer türündendir.

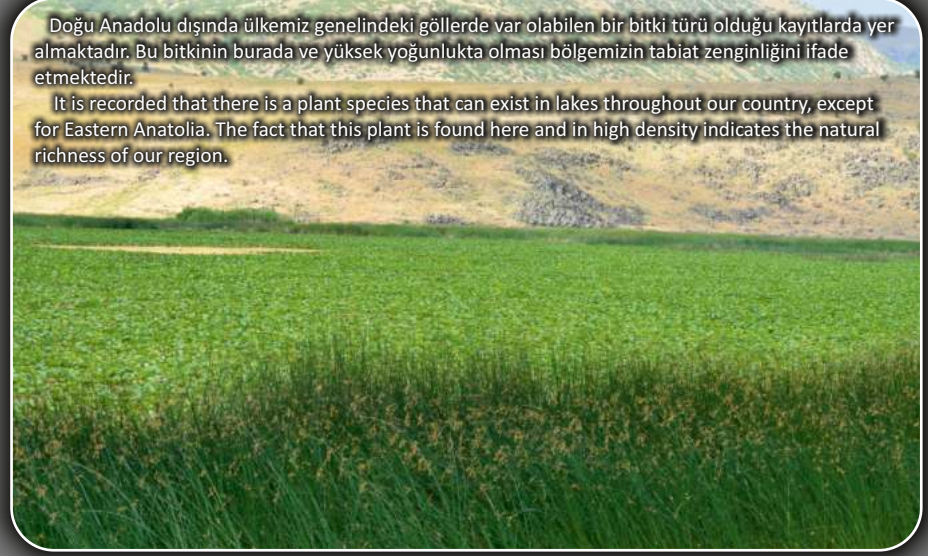
The leaves, which are darker green than the trunk, can expand from 5 cm to 50 cm. It can reach up to 1.5 meters with its trunk. It is a type of white-flowered water lily.

KUMLUKIYI LAKE

Doğu Anadolu dışında ülkemiz genelindeki göllerde var olabilen bir bitki türü olduğu kayıtlarda yer almaktadır. Bu bitkinin burada ve yüksek yoğunlukta olması bölgemizin tabiat zenginliğini ifade etmektedir.

It is recorded that there is a plant species that can exist in lakes throughout our country, except for Eastern Anatolia. The fact that this plant is found here and in high density indicates the natural richness of our region.

Nilüfer çiçeklerini görmek için fazla uzağa gitmeye gerek yok. Kumlukıy (Nilüfer) Gölü çevreye duyarlı misafirlerini bekliyor.

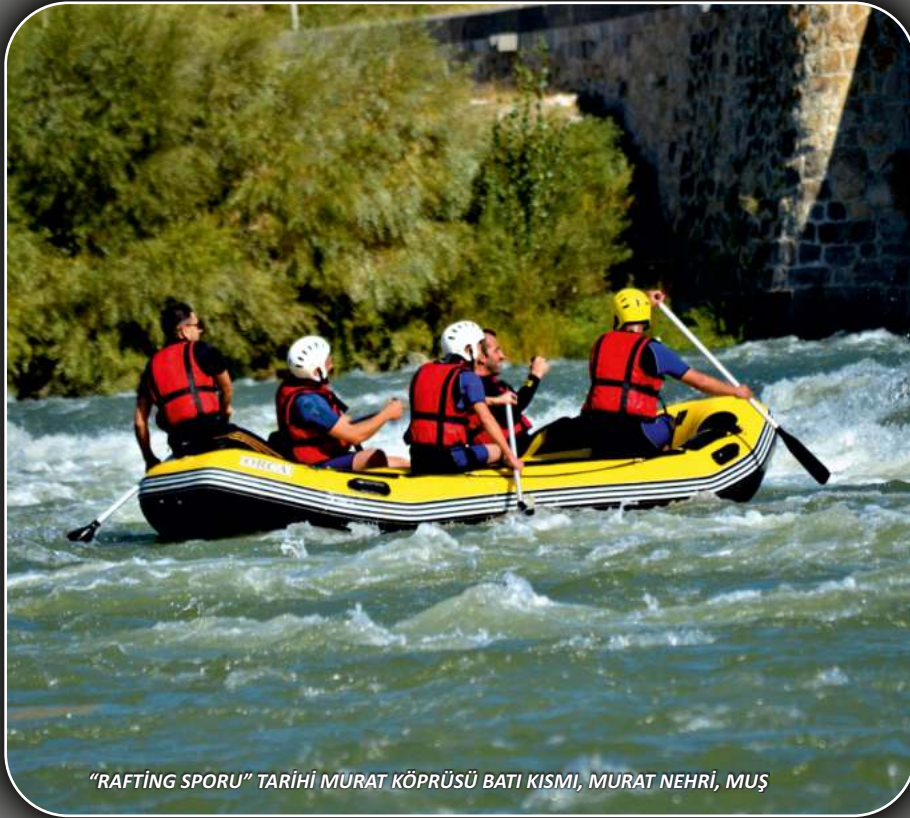
There is no need to go far to see water lily flowers. Kumlukıy (Nilüfer) Lake awaits its environmentally conscious guests.

MURAT NEHRİ RAFTİNG

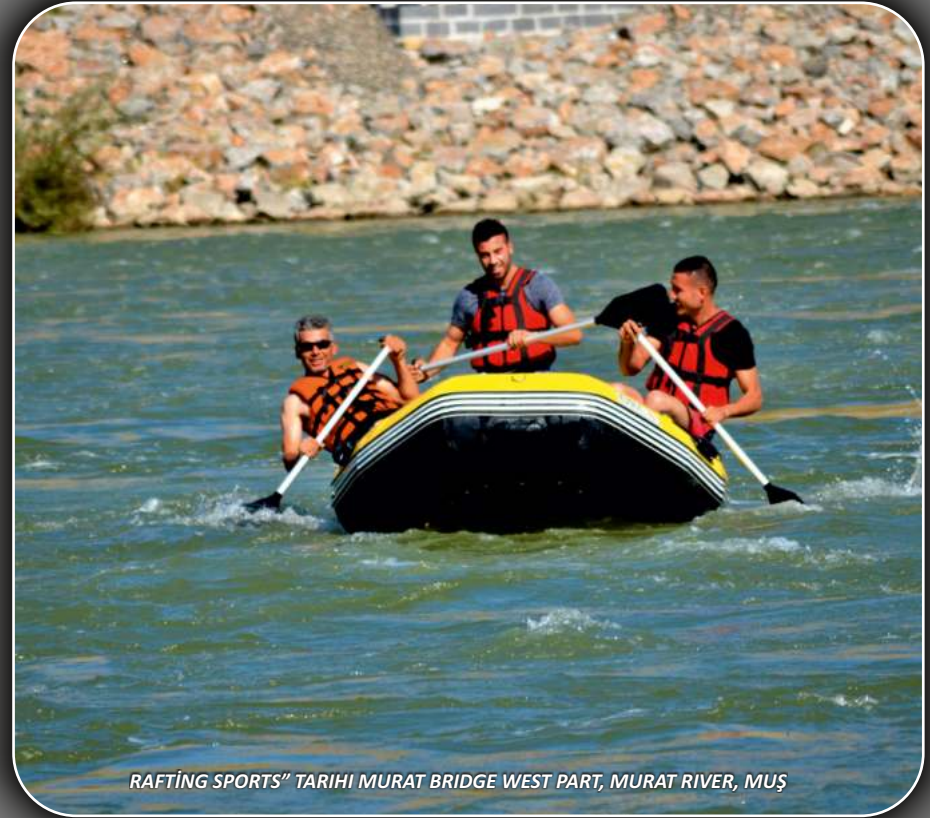
İlimizdeki nehirler, göller, göletler, baraj gölleri, çaylar ve derelerin durgun, akışkan özellikleri aynı zamanda su sporları, su sporlarına yönelik sosyal tesisler, aktivite ve faaliyetleri için de uygun ve son derece elverişli fırsat ve imkânlar sunuyor. İlimiz sulak alanlarının büyük çoğunluğunda yıl boyu, bahar ve ilkyaz dönemlerinde ise tamamına yakınında şişme botlar, motorlu, kürekli, yelkenli tekneler, bot ve kayıklar, sallar gibi su yüzeyinde hareket edilmesine sağlayan küçük ölçekli su araçları ile çeşitli faaliyetlerin yapılması mümkündür. İlimizin mevcut su gücü potansiyeli, su sporları ile ilgili ve buna bağlı olarak geliştirilecek turizm, kırsal turizm, su turizmi gibi tüm faaliyetlerin uygulanması için yeterli ve fazlası ile bir potansiyeli barındırmaktadır. Birçok ilin iktisadi gelişmesinde su kaynaklarının her alanda etkin, verimli, sürdürülebilir ve doğal sadeliğinin koruma bilinci ile kullanılması son derece güçlü iktisadi getiriler sağlamaktadır.

"RAFTİNG SPORU" TARİHİ MURAT KÖPRÜSÜ BATI KISMI, MURAT NEHRİ, MUŞ

MURAT RIVER RAFTING

The stagnant, fluid characteristics of the rivers, lakes, ponds, dam lakes, streams and streams in our city also offer suitable and extremely convenient opportunities and opportunities for water sports, social facilities, activities and activities for water sports. It is possible to carry out various activities in the vast majority of the wetlands of our province throughout the year, and almost all of them in the spring and spring periods, with small-scale water vehicles that allow movement on the water surface, such as inflatable boats, motorized, rowing, sailing boats, boats and kayaks, and rafts. The current water power potential of our city has sufficient and ample potential for the implementation of all activities related to water sports such as tourism, rural tourism and water tourism that will be developed accordingly. In the economic development of many provinces, the use of water resources effectively, efficiently, sustainably and with the awareness of preserving their natural simplicity in every field provides extremely strong economic returns.

"RAFTİNG SPORTS" TARİHİ MURAT BRIDGE WEST PART, MURAT RIVER, MUŞ

MURAT NEHRİ RAFTİNG

MURAT RIVER RAFTING

MURAT NEHRİ RAFTİNG

TARİHİ MURAT KÖPRÜSÜ DOĞU KISMI, MURATGÖREN KÖYÜ BÖLGESİ, MURAT NEHRİ

MURAT NEHRİ GÜN BATIMI, BOZBULUT, KIYIK, MURATGÖREN VE ŞENOBA KÖYLERİ ARASI, MURAT KÖPRÜSÜNÜN DOĞU VE BATI KISIMLARI

MURAT RIVER RAFTING

HISTORICAL MURAT BRIDGE EASTERN PART, MURATGOREN VILLAGE REGION, MURAT RIVER

MURAT RIVER SUNSET, BETWEEN BOZBULUT, KIYIK, MURATGÖREN AND ŞENOBA VILLAGES, EAST AND WEST PARTS OF MURAT BRIDGE

MURAT NEHRİ

Batı Palearktik(Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Kafkasları kapsayan bir zoo coğrafik bölge) bölgedeki dört önemli kuş göç yolundan ikisinin Türkiye üzerinden geçmesi, Türkiye'deki sulak alanları herhangi bir ülkedekinden daha önemli kılmaktadır. Birçok kuş türünün varlığını sürdürebilmesi, Türkiye'deki sulak alanların korunmasına bağlıdır. Muş ili de bu 4 ana göç güzergâhından biri üzerinde yer alır. Bu güzergâh ilginç bir durum arz eder ve diğer göç güzergâhlarından farklı özellik sunar; ilin güneyi, güneybatısı istikametlerinden kuzeydoğu ve doğu istikametleri ile doğu ve batı istikametlerinde Murat Nehri üzerinde cereyan eder.

MURAT HAVZASI, MURATGÖREN KÖYÜNDEN
KUZEYE BAKIŞ, MUŞ OVASI-MUŞ

MURAT HAVZASI, BOZBULUT İLE KIYIK KÖYLERİ ARASI, KIYIK KÖYÜ YAKASINDAN
NEHRİN KUZEYİNE DOĞRU ALNIMIŞ GÖRÜNTÜLER, MUŞ OVASI-MUŞ

MURAT RIVER

The fact that two of the four important bird migration routes in the Western Palearctic region (a zoogeographic region covering Europe, North Africa, the Middle East and the Caucasus) pass through Turkey makes the wetlands in Turkey more important than in any other country. The survival of many bird species depends on the protection of wetlands in Turkey. Muş province is also located on one of these 4 main migration routes. This route presents an interesting situation and offers different features from other migration routes; It takes place on the Murat River from the south and southwest directions of the province to the northeast and east directions and in the east and west directions.

MURAT BASIN, NORTH VIEW FROM
MURATGOREN VILLAGE, MUŞ PLAIN-MUŞ

MURAT BASIN, BETWEEN BOZBULUT AND KIYIK VILLAGES, IMAGES TAKEN FROM
THE SIDE OF KIYIK VILLAGE TOWARDS THE NORTH OF THE RIVER, MUŞ PLAIN-MUŞ

MURAT NEHRİ

MURAT HAVZASI, KIYIK KÖYÜ CİVARI, MUŞ OVASI-MUŞ
MURAT BASIN, AROUND KIYIK VILLAGE, MUŞ PLAIN-MUŞ

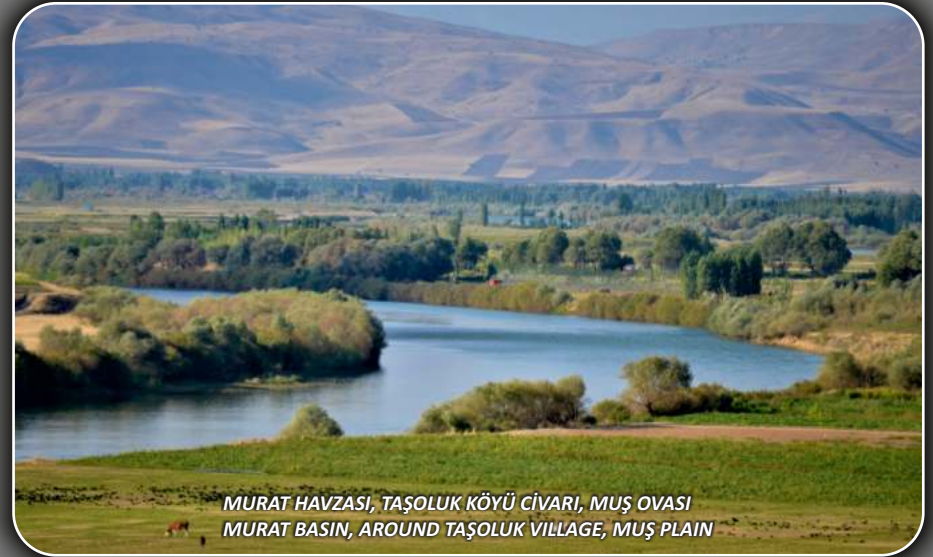

MURAT HAVZASI, KIYIK İLE BOZBULUT KÖYLERİ ARASI, MUŞ OVASI-MUŞ
MURAT BASIN, BETWEEN KIYIK AND BOZBULUT VILLAGES, MUŞ PLAIN-MUŞ

MURAT RIVER

MURAT NEHRİNDEN GÜNEYE(MUŞ'A) BAKIŞ, KIYIK KÖYÜ CİVARI
VIEWING SOUTH (TO MUŞ) FROM MURAT RIVER, AROUND KIYIK VILLAGE

MURAT HAVZASI, TAŞOLUK KÖYÜ CİVARI, MUŞ OVASI
MURAT BASIN, AROUND TAŞOLUK VILLAGE, MUŞ PLAIN

MURAT NEHRİ-MALAZGİRT

Batı Palearktik(Avrupa, Kuzey Afrika, Orta Doğu ve Kafkasları kapsayan bir zoo coğrafik bölge) bölgedeki dört önemli kuş göç yolundan ikisinin Türkiye üzerinden geçmesi, Türkiye'deki sulak alanları herhangi bir ülkedekinden daha önemli kılmaktadır. Birçok kuş türünün varlığını sürdürebilmesi, Türkiye'deki sulak alanların korunmasına bağlıdır. Muş ili de bu 4 ana göç güzergâhından biri üzerinde yer alır. Bu güzergâh ilginç bir durum arz eder ve diğer göç güzergâhlarından farklı özellik sunar; ilin güneyi, güneybatısı istikametlerinden kuzeydoğu ve doğu istikametleri ile doğu ve batı istikametlerinde Murat Nehri üzerinde cereyan eder.

MURAT RIVER-MALAZGİRT

The fact that two of the four important bird migration routes in the Western Palearctic region (a zoogeographic region covering Europe, North Africa, the Middle East and the Caucasus) pass through Turkey makes the wetlands in Turkey more important than in any other country. The survival of many bird species depends on the protection of wetlands in Turkey. Muş province is also located on one of these 4 main migration routes. This route presents an interesting situation and offers different features from other migration routes; It takes place on the Murat River from the south and southwest directions of the province to the northeast and east directions and in the east and west directions.

MURAT NEHRİ-MALAZGİRT

MURAT NEHİR HAVZASI, MALAZGİRT BÖLÜMÜ, SÜPHAN DAĞI
MANZARASI İLE AYNALI HACA, KILIÇLI KÖYLERİ

MURAT RIVER-MALAZGİRT

MURAT RIVER BASIN, MANAZGIRT SECTION, SÜPHAN MOUNTAIN
VIEWS AND AYNALI HACA, KILIÇLI VILLAGES

MURAT NEHRİ - BULANIK KARAAĞIL

KARAAĞIL KÖPRÜSÜ, DOĞU KISMI, MURAT NEHRİ, BULANIK-MUŞ
KARAAĞIL BRIDGE, EASTERN PART, MURAT RIVER, BULANIK-MUŞ

Doğal yaşamın korunup, geliştirilip güçlendirilerek gelecek nesillere en doğal hali ile ve bütünlük içinde devredilebilmesi için; doğal varlık ve kaynaklarımızın her türlü tahribattan korunması, geliştirilip yaygınlaştırılması ve en önemlisi su gücünün(su kaynaklarımız) korunması, etkili, verimli kullanılması gerekir.

MURAT NEHRİ HAVZASI, BALOTU-KARAAĞIL ARASI, BULANIK-MUŞ

MURAT RIVER - BULANIK KARAAĞIL

KOLİBABA DAĞI VE ALPARSLAN 1 BARAJ HAVZASI, MURAT NEHRİ, BULANIK-VARTO ARASI
KOLİBABA MOUNTAIN AND ALPARSLAN 1 DAM BASIN, MURAT RIVER, BETWEEN BULANIK-VARTO

In order to protect, develop and strengthen natural life and pass it on to future generations in its most natural state and in its entirety; Our natural assets and resources must be protected from all kinds of destruction, developed and disseminated, and most importantly, water power (our water resources) must be protected and used effectively and efficiently.

MURAT RIVER BASIN, BETWEEN BALOTU-KARAAĞIL, BULANIK-MUŞ

MURAT NEHRİ - BULANIK KARAAĞIL

KARAAĞIL KÖPRÜSÜ DOĞU KISMI, KOCASU ÇAYI(YEDİRENK-HAFTRENK) İLE BİRLEŞME BÖLGESİ, BULANIK-MUŞ
EASTERN PART OF KARAAĞIL BRIDGE, JOINING AREA WITH KOCASU STREAM (YEDİRENK-HAFTRENK), BULANIK-MUŞ

Sulak alanlar sahip olduğu biyolojik çeşitlilik nedeniyle dünyanın doğal zenginlik müzeleri olarak kabul edilir. Doğal işlevleri ve ekonomik değerleriyle yeryüzünün en önemli ekosistemleridir. Sulak alanlar önemli karbon depolarıdır. Dünyadaki karbonun %40'ı sulak alanlar tarafından depolanmaktadır. Su, bütün canlıların var olabilmeleri, gelişmeleri, varlıklarını devam ettirebilmeleri için zorunlu, doğal bir kaynaktır.

MURAT HAVZASI, YONCALI, BULANIK-MUŞ

MURAT RIVER - BULANIK KARAAĞIL

KARAAĞIL KÖPRÜSÜ, BATI KISMI, "GÜN BATIMI" MURAT NEHRİ, BULANIK-MUŞ
KARAAĞIL BRIDGE, WESTERN PART, "SUNSET" MURAT RIVER, BULANIK-MUŞ

Wetlands are considered museums of the world's natural wealth due to their biodiversity. They are the most important ecosystems on earth with their natural functions and economic values. Wetlands are important carbon sinks. 40% of the carbon in the world is stored by wetlands. Water is an essential natural resource for all living things to exist, develop and continue their existence.

MURAT NEHRİ HAVZASI, BALOTU--KARAAĞIL ARASI,BULANIK-MUŞ
MURAT RIVER BASIN, BETWEEN BALOTU--KARAAĞIL, BULANIK-MUŞ

MURAT NEHRİ - RÜSTEMGEDİK KOTANLI

Doğduğu yerden Fırat Nehri ile birleştiği yere kadar, ortalama uzunluğunun 720 km olduğu kayıtlarda ifade edilmektedir. Murat Nehrine Muş İl sınırları içinde, yine nehir statüsünde olan fakat bazı kaynaklarda çay olarak da ifade edilen 3 büyük ırmak(çay) katılır. Bunlar sırası ile; Kocasu(haftrenk)ırmağı; Bulanık Sarıpınar ve Yoncalı Köyleri arasında, Kaynarca ırmağı ise Muş Merkez Bağıcı, Akkonak ve Tepeköy Köyleri yakınında ve Karasu ırmağı; Muş Merkez Kıyık, Çatbaşı ve Bozbulut köyleri yakınında, Murat ile birleşir.

Murat Nehri ve ona kaynak sunan kollarında bol miktarda bulunan balık türleri ayrı bir güç kaynağıdır. Kırmızı Benekli Alabalık, Varto kısmındaki kaynaklarında bulunur.

MURAT NEHRİ HAVZASI, YONCALI KÖYÜ, BULANIK-MUŞ

MURAT RIVER - RÜSTEMGEDİK KOTANLI

It is stated in the records that its average length from its birthplace to its junction with the Euphrates River is 720 km. Three large rivers (cays) join the Murat River within the borders of Muş Province, which also have river status but are also referred to as tea in some sources. These are respectively; Kocasu(haftrenk) River; Bulanık is between Sarıpınar and Yoncalı Villages, Kaynarca River is near Muş Central Bağıcı, Akkonak and Tepeköy Villages and Karasu River; Muş Center joins Murat near the villages of Kıyık, Çatbaşı and Bozbulut.

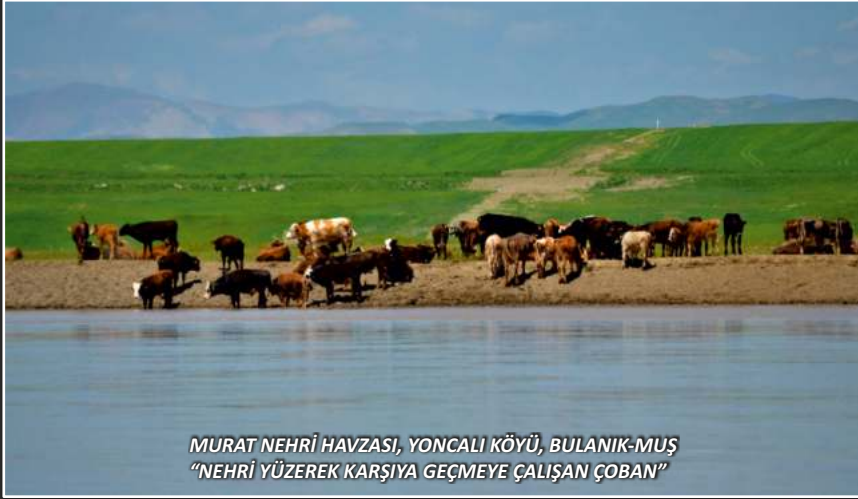
The abundant fish species in the Murat River and its tributaries are another source of power. Red Spotted Trout is found in its springs in the Varto section.

MURAT RIVER BASIN, YONCALI VILLAGE, BULANIK-MUŞ

MURAT NEHRİ - RÜSTEMGEDİK KOTANLI

MURAT NEHRİ HAVZASI, YONCALI KÖYÜ, BULANIK-MUŞ
"NEHRİ YÜZEREK KARŞIYA GEÇMEYE ÇALIŞAN ÇOBAN"

Su kaynakları, çaylar, dereler, sazlık ve bataklıklar, göller ve göletlerin il coğrafyasında yaygın, dağınık ve son derece zengin bir şekilde yer alması, bölgenin biyolojik çeşitliliği ve popülasyonunu da kuvvetlendirmektedir. Bitki örtüsü özellikleri, çeşitli canlı türleri ve sulak alanları bakımından Muş İli, Türkiye ve Avrasya'da ender bölgelerdendir.

Yüzey, yükselti çeşitliliği, sulak alanların çeşitliliği ve farklılıklarının etkisi ile ilimizin bitki çeşitliliği konusunda ayrı bir önemi ve özel konumu bulunmaktadır. İlimizde keşfedilmeyi, envantere dâhil edilip korunmayı ve geliştirilmeyi bekleyen bitki ve canlı çeşitliliği, bolluğu bulunmaktadır.

MURAT NEHRİ HAVZASI, YONCALI KÖYÜ, BULANIK-MUŞ

MURAT RIVER - RÜSTEMGEDİK KOTANLI

MURAT RIVER BASIN, YONCALI VILLAGE, BULANIK-MUŞ
"THE SHEPHERD TRYING TO SWIM ACROSS THE RIVER"

The widespread, dispersed and extremely rich presence of water resources, streams, streams, reeds and swamps, lakes and ponds in the provincial geography also strengthens the biological diversity and population of the region. Muş Province is one of the rare regions in Turkey and Eurasia in terms of its vegetation characteristics, various living species and wetlands.

Our province has a special importance and special position in terms of plant diversity with the effect of surface and elevation diversity, wetland diversity and differences. There is an abundance of plant and living diversity and abundance in our city, waiting to be discovered, included in the inventory, protected and developed.

MURAT RIVER BASIN, YONCALI VILLAGE, BULANIK-MUŞ

MURAT NEHRİ / SANLICA - DEĞERLİ

Murat Nehri ve onunla birleşen kollarının her birinin geçtiği bölgelerde birbirinden farklı doğal güzellikleri, vadileri, menderesleri ve çevresinden hayat bulan ve henüz sadeliğini koruyan yaban hayatını gözlemleyebilirsiniz.

MURAT NEHRİ HAVZASI, SANLICA İLE DEĞERLİ KÖYLERİ ARASI(DİĞER ADI İLE "ŞİP" BÖLGESİ) VARTO-MUŞ
MURAT RIVER BASIN, BETWEEN SANLICA AND VAGIL VILLAGES (AKA "ŞİP" REGION) VARTO-MUŞ

HAVZADAKİ EN UYGUN, EN ELVERİŞLİ RAFTİNG ALANLARININ BAŞLANGIÇ YERİ
Alparslan 2 Barajının tamamlanmasının ardından fotoğraflardaki alan üstte yer aldığı gibi su tutmuştur.

MURAT RIVER / SANLICA-DEĞERLİ

In the regions where the Murat River and its branches pass, you can observe different natural beauties, valleys, meanders and wildlife that comes to life in its surroundings and still maintains its simplicity.

MURAT NEHRİ HAVZASI, SANLICA İLE DEĞERLİ KÖYLERİ ARASI(DİĞER ADI İLE "ŞİP" BÖLGESİ) VARTO-MUŞ
MURAT RIVER BASIN, BETWEEN SANLICA AND VAGIL VILLAGES (AKA "ŞİP" REGION) VARTO-MUŞ

THE START PLACE OF THE MOST SUITABLE, MOST CONVENIENT RAFTING AREAS IN THE AVZAN
After the completion of the Alparslan 2 Dam, the area in the photographs retained water as shown above.

MURAT NEHRİ / SANLICA - DEĞERLİ

Sulak alanlar ekolojik ve ticari değeri yüksek, zengin ve çeşitli bitki ve hayvan türünün yaşamasına olanak sağlar. Nadir ve tehdit altındaki birçok bitki ve hayvan türü sulak alanlarda yaşamakta, hayatta kalabilmek için sulak alan kaynaklarına ihtiyaç duymaktadır.

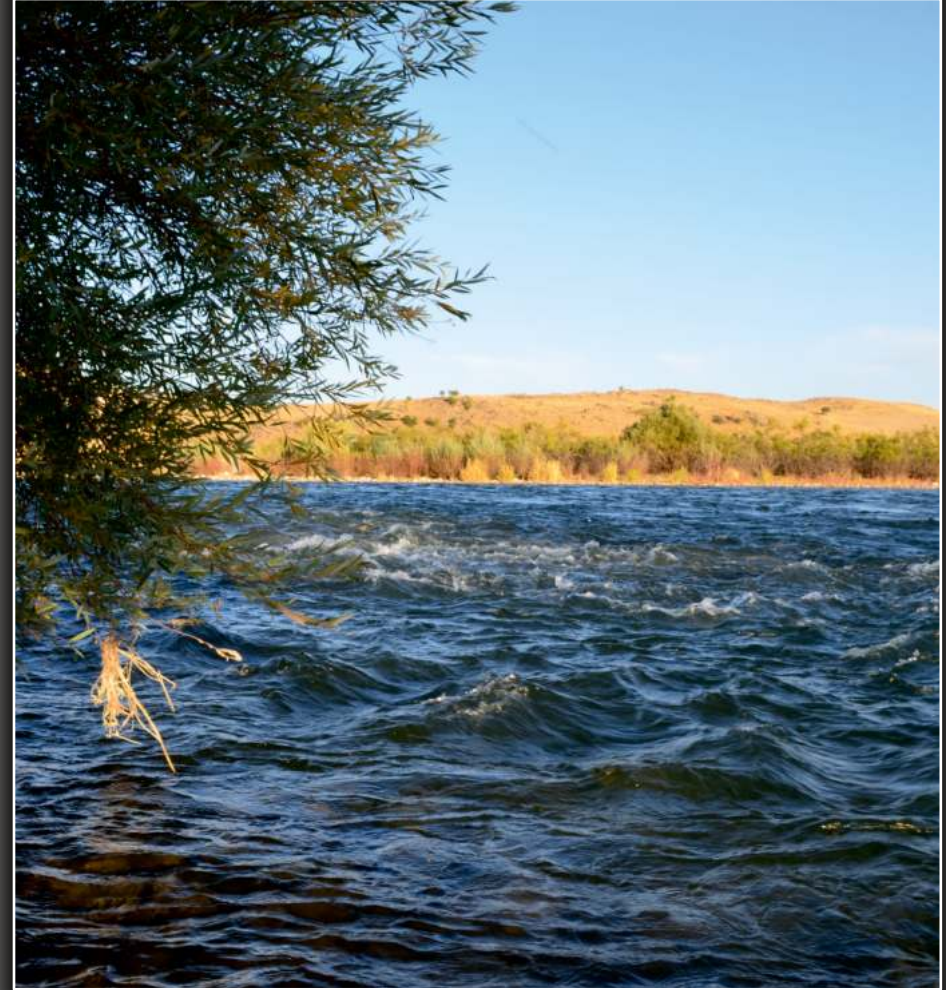
Sulak Alan: Doğal veya yapay, devamlı veya geçici sular, durgun veya akıntılı, tatlı, acı veya tuzlu, denizlerin gel-git hareketlerinin çekilme devresinde altı metreyi geçmeyen derinlikleri kapsayan bütün suları, bataklık, sazlık ve turbalıkları kapsar.

MURAT RIVER / SANLICA-DEĞERLİ

Wetlands allow rich and diverse plant and animal species with high ecological and commercial value to live. Many rare and threatened plant and animal species live in wetlands and need wetland resources to survive.

Wetland: Natural or artificial, permanent or temporary waters, stagnant or flowing, fresh, brackish or salty, including all waters with depths not exceeding six meters during the low tide of the seas, swamps, reeds and peatlands.

GÜRÜĞÜRE ŞEİALESİ

Kozma Dağı yamaçlarından gelen birkaç derenin birleşmesinden kaynağını alır. Tüm yıl akışı olan ve yöresel tanımlama ile Gurugure veya Gürügüre/Gürgüre diye isimlendirilir. Bu şelale için Gürügür/Gurugure/Gürgüre/Gurgure Şelalesi olarak tanımlama yapabiliriz. Şelalenin kaynağını aldığı Yılanlı Dere(nevale mera) civarları bölge halkı tarafından piknik, mesire alanı olarak da değerlendirilmektedir. Yılanlı Derenin geçtiği bölgede ayrıca Şehitlikler/Ziyaret ve eski mezarlıklar bulunur. Bölge halkı tarafından sıklıkla ziyaret edilir. Havaaların ısınması ile Kozma Dağı eteklerinden eriyen kar suları ve yağmur suları ile suyun yoğun ve coşkun olduğu bahar ve ilkyaz dönemlerinde Doğa Harikası Gürügüre Şelalesi önemli ve ender bulunan bir kırsal turizm faktörü, özelliği sergilemektedir. Muş İli Merkez Eraları Köyü'nün güneybatısı ile Yörecik Köyü'nün kuzey kısmında, Murat Nehri'nin ise doğusunda yer alır. Şelalenin suyu yaklaşık 250 metre batı kısımda yer alan Murat Nehrine boşalır. Yaz ve güz dönemlerinde su yoğunluğunun azalması ve su kaynağının kısmen sulu tarım faaliyetleri için kullanılması ile şelalenin görselliği geçici olarak kaybolabiliyor. Şelale ve bulunduğu bölge, doğa güzellikleri, zenginlikleri ile bölge coğrafyasının zenginliğine ayrı bir güç ve güzellik katıyor. Muş Şehir Merkezine ortalama 25 km uzaklıktadır.

GÜRÜĞÜRE WATERFALL

It takes its source from the merger of several streams coming from the slopes of Kozma Mountain. It has an all-year flow and is locally called Gurugure or Gürügüre/Gürgüre. We can define this waterfall as Gürügür/Gurugure/Gürgüre/Gurgure Waterfall. The area around Yılanlı Creek (nevale mera), where the waterfall originates, is also used as a picnic and recreation area by the local people. There are also Martyrs' Cemeteries/Visitation and old cemeteries in the area where Yılanlı Creek passes. It is frequently visited by local people. The Natural Wonder Gürügüre Waterfall exhibits an important and rare rural tourism factor and feature during the spring and spring periods when the water is intense and enthusiastic with the snow water and rain water melting from the foothills of Kozma Mountain as the weather gets warmer. It is located in the southwest of Muş Province Central Eraları Village and in the northern part of Yörecik Village, and in the east of the Murat River. The water of the waterfall discharges into the Murat River, located approximately 250 meters to the west. The visuality of the waterfall may temporarily disappear as the water density decreases in the summer and autumn periods and the water resource is used partially for irrigated agricultural activities. The waterfall and the region where it is located add a distinct power and beauty to the richness of the region's geography with its natural beauties and riches. It is approximately 25 km away from Muş City Center.

GÜRÜĞÜRE ŞEHALESİ

GÜRÜĞÜRE WATERFALL

BULANIK ALES SAZLIKLARI

Bulanık ilçe merkezinin güneybatısından başlar Arakanak, Balotu ve Yoncalı köyleri arazilerine kadar yayılarak devam eder. Güneyinde Bilican Dağı, kuzeyinde ise Murat Nehri yer alır. Ortalama 10 km uzunluk 2-3 km genişliğinde geniş bir coğrafi alanı kaplar. Yıl boyu sulak olan bir bölgedir. Sazlık ve su kaynakları ile zengin bitki ve canlı türlerine hayat verir. Nesli tehlike ve koruma altında olan türlerden; Toy, Mezgeldek(küçük toy) saz horozu gibi türlerin üredikleri tespit edilmiştir. Ayrıca Anadolu Dağ Turnası ve Turna kolonileri de bölgede kuluçka yapmaktadırlar. Bu haliyle bölgenin her türlü tahribatlara karşı korunması, her çeşit avcılık faaliyetlerine sürekli olarak kapatılması büyük önem arz eder. Bu alanda çok yoğun ve kaçak avcılık faaliyetleri olduğu bilinmektedir.

Bulanık Ales Marshes

It starts from the southwest of Bulanık district center and continues to spread to the lands of Arakanak, Balotu and Yoncalı villages. Bilican Mountain is located in the south and Murat River is in the north. It covers a wide geographical area with an average length of 10 km and a width of 2-3 km. It is a region that is wet all year round. It gives life to rich plant and living species with its reeds and water resources. Among endangered and protected species; Species such as bustard, Mezgeldek (little bustard) and reed rooster have been found to breed. Additionally, Anatolian Mountain Crane and Crane colonies also incubate in the region. In this state, it is of great importance to protect the region against all kinds of destruction and to permanently close it to all kinds of hunting activities. It is known that there are very intense and illegal hunting activities in this area

BULANIK ALES SAZLIKLARI

Bulanık Ales Marshes

ÇİZMEK SUYU ve SAZLIKLARI

Muş Merkez Karaağaçlı ve Sungu kasabalarının kırsal alanlarında yer alan ve tüm yıl mevcut olan zengin bir sulak alandır. Ortalama 20 KM kıvranarak ve kolları ile birleşerek bulunduğu sahada önemli biyolojik zenginlik barındırır. Kaynağını mevsim suları ve kaynaklardan alır ve Karasu Irmağına katılır. Geçtiği tüm alanda sazlıklar, kamışlar bulunur. Erguvani Balıkçıl, Gece Balıkçılı, Küçük Batağan, Balaban kuşları öncelikli olmak üzere çok çeşitli kuş türlerine yaşam alanı sağlar. Henüz herhangi bir koruma statüsü bulunmamaktadır.

Cizmek Water ans Reeds

It is a rich wetland located in the rural areas of Muş Central Karaağaçlı and Sungu towns and is available all year round. It contains significant biological richness in the area where it is located, writhing for an average of 20 km and uniting with its arms. It takes its source from seasonal waters and springs and joins the Karasu River. There are reeds and reeds in the entire area it passes through. It provides habitat for a wide variety of bird species, especially the Purple Heron, Night Heron, Little Grebe and Bittern. There is no protection status yet.

ÇİZMEK SUYU ve SAZLIKLARI

Cizmek Water and Reeds

İRÖN SAZLIKLARI

İRÖN Sazlıkları ve Sulak Alanlarının ortalama 1/3 kısmı Muş İl Sınırları için 2/3 kısmı ise Bitlis İl Sınırları içinde yer alır. Ülkemiz ve bölgemizin en önemli sulak alanlarındandır. Ortalama 160.000 dönüm alanı kaplar. Alanın çevresi ortalama 50 KM uzunluktadır. Çok sayıda tatlı su kaynakları ile Karasu Irmağının ilk kaynakları bu alanda oluşur. Bölgede açık alan kaplıca su kaynakları da mevcuttur. "Nitelikli Doğal Koruma Alanı" ve "Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı" olarak 2022 tarihinde ilan edilmiştir.

Iron Reeds

Approximately 1/3 of the IRÖN Reeds and Wetlands are located within the Muş Provincial Borders, and 2/3 of them are within the Bitlis Provincial Borders. It is one of the most important wetlands of our country and region. It covers an average area of 160,000 acres. The perimeter of the area is approximately 50 km long. Many fresh water springs and the first springs of the Karasu River occur in this area. There are also open area hot spring water resources in the region. It was declared as a "Qualified Natural Protected Area" and a "Sustainable Protection and Controlled Use Area" in 2022.

İRÖN SAZLIKLARI

Iron Reeds

KIYIK KÖYÜ SULAK ALANLARI

Kıyık Köyünün güneyinde, Murat Nehri ile Muş-Bingöl Karayolu arasında yer alır. Uzunluğu 2,5 KM genişliği 1 km aralığında olup ortalama çevre alanı 10 km civarındadır. Doğal su kaynakları, sazlık ve dere yatakları bulunur. Bölgede geçmiş dönemlerde ve günümüzde açılan kum ocaklarının oluşturduğu çok sayıda göl bulunur. Mevcut sulak alanda sazlıklar ve çok çeşitli kuş kolonileri hayat bulur. Bölge halkı tarafından bu alana "Kuş Cenneti" denilmektedir. Bölgenin doğal ve yapay etkenlerle oluşan ekolojik ortamının korunması büyük önem arz eder. Muş kent merkezine 12 km mesafede yer alır.

Kıyık Village Wetlands

It is located in the south of Kıyık Village, between the Murat River and the Muş-Bingöl Highway. Its length is 2.5 km, width is 1 km, and the average environmental area is around 10 km. There are natural water sources, reeds and stream beds. There are many lakes in the region formed by sand quarries opened in the past and today. In the existing wetland, reeds and a wide variety of bird colonies come to life. This area is called "Bird Paradise" by the local people. It is of great importance to protect the ecological environment of the region created by natural and artificial factors. It is located 12 km from Muş city center.

KIYIK KÖYÜ SULAK ALANLARI

Kiyık Village Wetlands

MUŞ ÇAYI

Dört mevsim akışı bulunan bir çaydır. Muş ilinin güneyinde yer alan Kurtik Dağından kaynağını alır. Kentin güneyinden başlar ve kentin doğusuna doğru eğimli bir şekilde geçer ve Karasu Irmağına dökülür. Muş Kentinin eski çağlarda yerleşim alanı olarak tercih edilmesinde bu su kaynağı önemli bir etken olmuştur. Kaynağından başlayarak geçtiği alanlara hayat verir.

MUŞ Stream

It is a stream with a flow in four seasons. It takes its source from the Kurtik Mountain located in the south of Muş Province. It starts from the south of the city and passes slopingly towards the east of the city and flows into the Karasu River. This water source was an important factor in why the city of Muş was preferred as a settlement area in ancient times. It gives life to the areas it passes through, starting from its source.

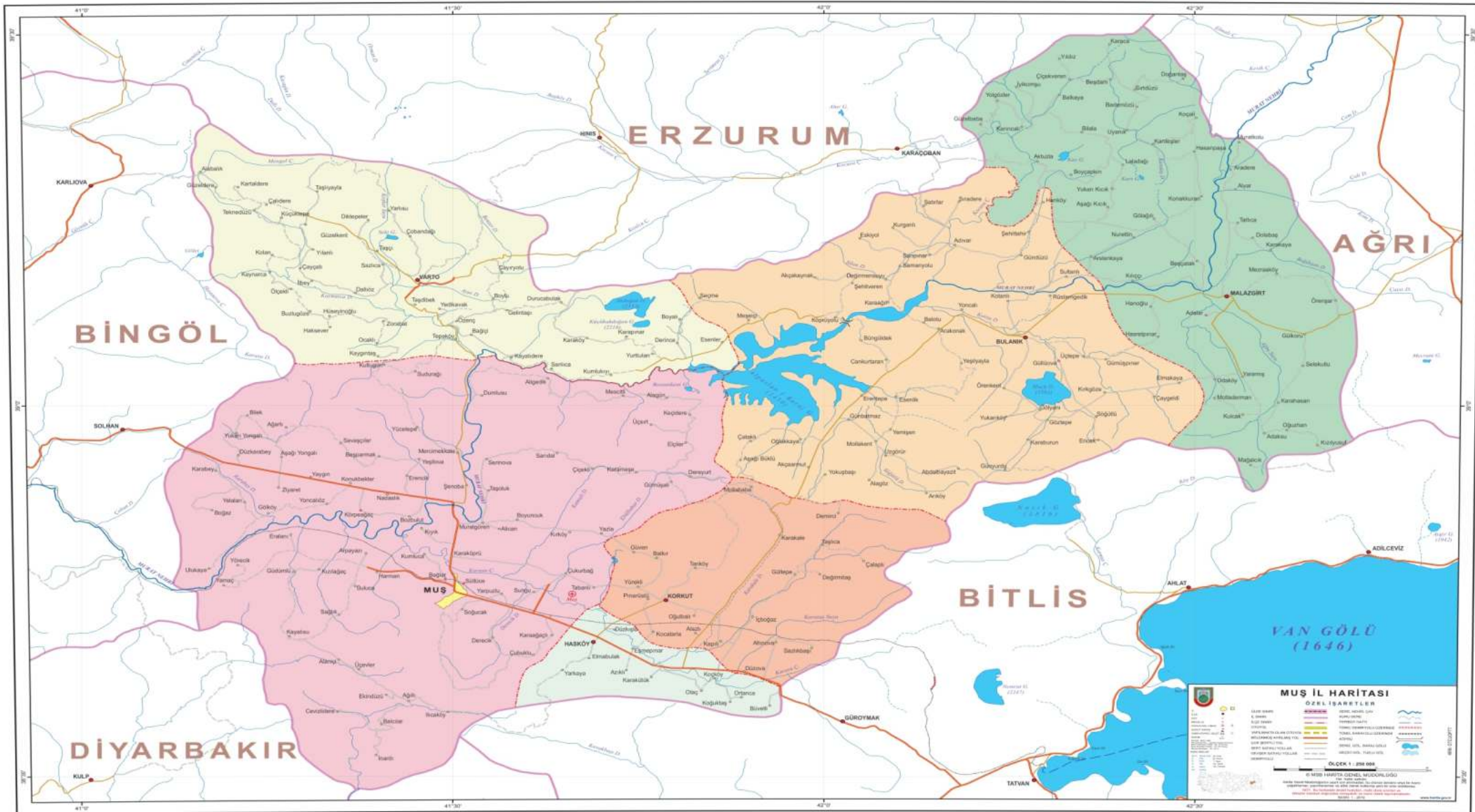

MURAT NEHRİ KESİTLERİ

MURAT RIVER SECTIONS

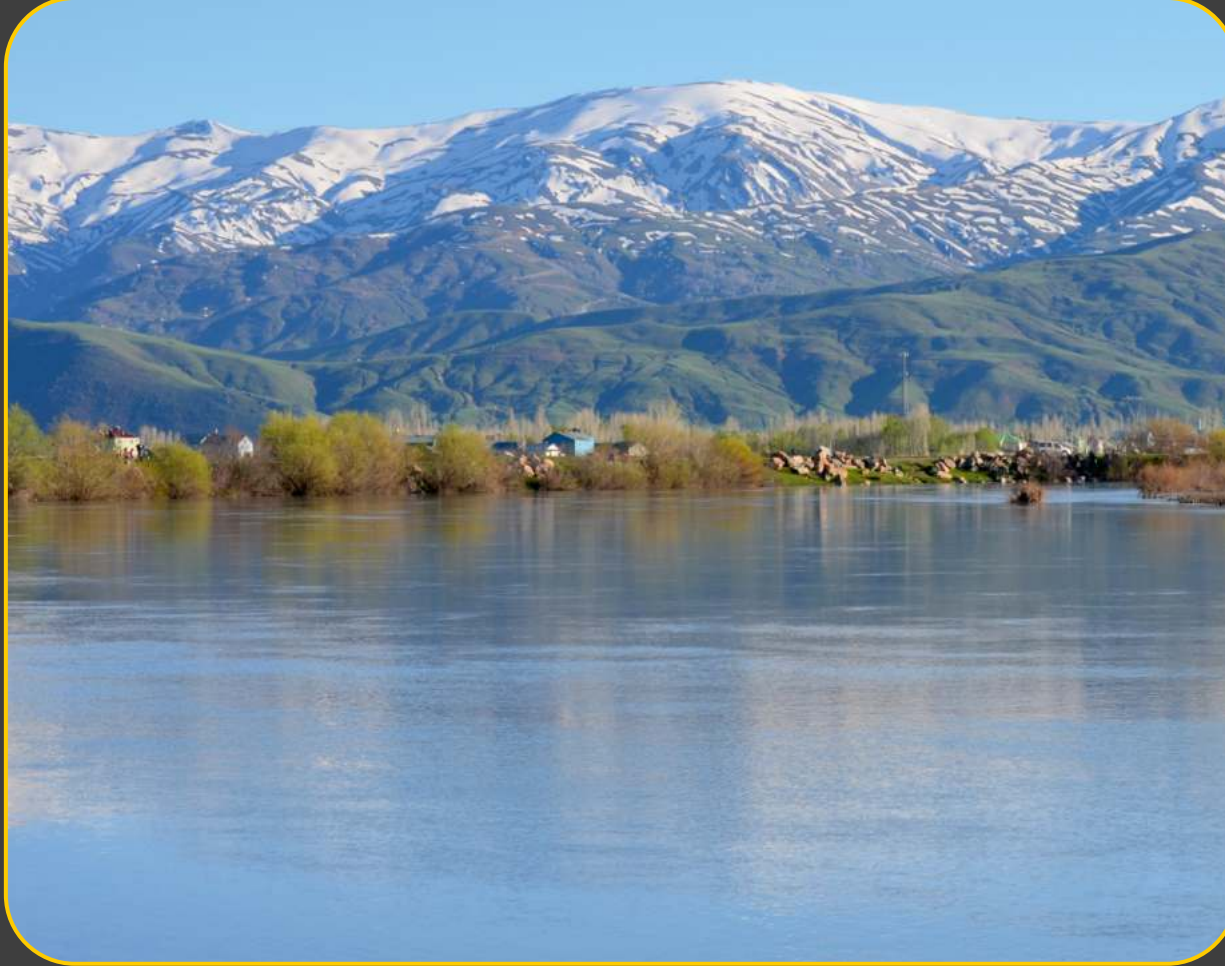

MUŞ'TA SULAK ALANLAR & KUŞ TÜRLERİ

WETLANDS AND BIRD SPECIES IN MUŞ

"Muş'ta Sulak Alanlar ve Kuş Türleri Projesi" (Protokol No: 2023-M-192)
Within the scope of the "Wetlands and Bird Species in Muş" Project (Protocol Number: 2023-M-192)

www.telliturna.org

